МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

INTERNATIONAL CENTRE CORPORATIVE MANAGEMENT
(VIENNA, AUSTRIA)

WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI W BYDGOSZCZY
(BYDGOSZCZ, POLSKA)

REGIONALNY OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI «WOM» W BIELSKU-BIAŁEJ
(BIELSKU-BIAŁEJ, POLSKA)

UCZELNIA NAUK SPOŁECZNYCH
(ŁÓDŹ, POLSKA)

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA W WARSZAWIE
(WARSZAWA, POLSKA)

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА
(м. ПОЛТАВА, УКРАЇНА)

ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
“ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ”
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
(м. ЗАПОРІЖЖЯ, УКРАЇНА)

CENTER FOR UKRAINIAN AND EUROPEAN SCIENTIFIC COOPERATION
(UZHHOROD, UKRAINE)

ОБЛАСНИЙ КОЛЕДЖ
„КРЕМЕНЧУЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ТЕХНОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА’’ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
(м. КРЕМЕНЧУК, УКРАЇНА)

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної викладацько-студентської науково-практичної конференції **„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм’’**

15 березня 2024 року
м. Кременчук

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
INTERNATIONAL CENTRE CORPORATIVE MANAGEMENT
(VIENNA, AUSTRIA)
WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI W BYDGOSZCZY
(BYDGOSZCZ, POLSKA)
REGIONALNY OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI „WOM" W
BIELSKU-BIAŁEJ (BIELSKU-BIAŁEJ, POLSKA)
UCZELNIA NAUK SPOŁECZNYCH (ŁÓDŹ, POLSKA)
CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA W WARSZAWIE
(WARSZAWA, POLSKA)
KUJAWSKA SZKOŁA WYŻSZA WE WŁOCŁAWKU
(WŁOCŁAWEK, POLSKA)
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА (м. ПОЛТАВА, УКРАЇНА)
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ „ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-
РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ" ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
(м. ЗАПОРІЖЖЯ, УКРАЇНА)
ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА (м. УЖГОРОД, УКРАЇНА)
ОБЛАСНИЙ КОЛЕДЖ
„КРЕМЕНЧУЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ТЕХНОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ
А. С. МАКАРЕНКА'' ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
(м. КРЕМЕНЧУК, УКРАЇНА)

МАТЕРІАЛИ

V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

„АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ:

ТВОРЧІСТЬ, МАЙСТЕРНІСТЬ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ''

15 березня 2024 року

Кременчук

УДК 330.124:37013
ББК 74.58

Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм: *матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції*, (Обласний коледж ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради, 15.03.2024) / [редактор-упорядник: Т. В. Кулікова] Кременчук: Методичний кабінет, 2024. 485 с.

У збірнику містяться тези, подані на Міжнародну науково-практичну конференцію ,,Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм''. Висвітлюються актуальні питання в галузях педагогіки, психології, мовознавства. Подається опис інноваційних освітніх технологій та розкриваються закономірності й особливості підготовки педагогічних кадрів.

Матеріали будуть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ДЕНЬГА Наталія – кандидат педагогічних наук, заступник директора Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради.

КУЛІКОВА Тетяна – кандидат філологічних наук, доцент, методист Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (редактор випуску).

МАЛЮК Юлія – Заслужений вчитель України, заступник директора Наукового ліцею „Політ“ при Обласному коледжі „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради.

Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (ДНУ у сфері управління МОН України). Посвідчення № 373 від 18.09.2023 р.

За достовірність фактів, дат, найменувань, прізвищ, цифрових даних, за орфографічне, пунктуаційне, стилістичне оформлення ***відповідають автори публікацій***. Матеріали друкуються за авторськими варіантами.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (протокол № 8 від 11.03.2024 р.).

УДК 330.124:37013
ББК 74.58

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ……..…..11
МОНШЬОР Владислав, КИРИЛЮК Марина
Професійний розвиток педагога: досвід Польщі……11

РАДОВЕНЧИК Анастасія
Психолого-педагогічна підтримка студентів-першокурсників в адаптаційний період…….….16
ГОЛІШЕНКО Наталія
Розвиток емоційного інтелекту на заняттях з української літератури у старших класах……..21

ШТЕПА Олексій, КОВАЛЕНКО Світлана
Особливості впровадження технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти……...……25
ГУРНЯК Оксана, РОМАНЕНКО Олександр
Складова розвитку природничо-наукової компетентності в здобувачів вищої медичної освіти…….…..32

ПШЕНКО Катерина, МОСКОВЕЦЬ Людмила
Психологічні основи профілактики синдрому емоційного вигорання у педагогічних працівників……..37

ВАЩЕНКО Катерина, МОСКОВЕЦЬ Людмила
Емоційні бар’єри у міжособистісному спілкуванні у студентському колективі……42

AGAZADE Nigar, SUDZHAEVA Narmin
The motivation of university students as an actual issue in psychology and pedagogy……46
МОСКОВЕЦЬ Людмила
Життєстійкість та психологічне благополуччя особистості……49

СЕКЦІЯ 2. МОДЕРНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК І ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ……...56
БАРДА Світлана
Формувальне оцінювання в початковій школі як засіб формування мотивації учнів до навчання…….....56

ГЕРАСИМЕНКО Світлана
Інтеграційні процеси у мистецько-літературному концепті викладання української літератури у закладах фахової передвищої освіти……60

КОЛЕСНИК Людмила
Сучасне заняття з математики у контексті компетентнісного підходу до навчання…….66

САМОЛЮК Інна
Використання ігрових технологій в освітньому процесі Нової української школи……..71

ЯКИМЕНКО Микола, ШЕСТОПАЛ Олександр
Алгоритм застосування інноваційних методик викладання спецдисциплін викладачами Лубенського лісотехнічного фахового коледжу……76

КОЗАЧКОВА Аліна, ЗАМУЛА Оксана
Використання інноваційних технологій як один із методів оптимізації навчально-виховного процесу……..83

СОЛОДОВНИКОВА Людмила
Інноваційні художньо-педагогічні технології на уроках мистецтва в початковій школі……..……..88

ШКЛЯЄВА Галина
Концепт інноваційного ставлення до життя в системі формування особистості дитини……..94

ТВЕРДОСТУП Дар'я, НЕПОРАДА Ірина
Дидактичні ігри на уроках інтегрованого курсу „Я досліджую світ"……99

ТВЕРДОСТУП Дар'я, НЕПОРАДА Ірина
Нетрадиційні форми організації навчання в початкових класах…….104

НЕПОРАДА Ірина, ОЛІЙНИК Ірина
Технологія підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання естетотерапевтичних засобів в освітньому процесі…….……..109

ПІНЧУК Олена, НЕПОРАДА Ірина
Асистент вчителя в інклюзивному освітньому просторі……...…….113

КОЗАК Вікторія, НЕПОРАДА Ірина
Аксіологічний зміст інклюзивної освіти…….…….117

ВИХОДЕЦЬ Ольга, НЕПОРАДА Ірина
Громадянська компетентність як основна складова професіоналізму сучасного педагога Нової української школи……...…..122

КОЗЛОВСЬКА Наталя
Інформаційні технології на уроках української мови та літератури в середніх та старших класах……126

КРАКІВСЬКА Анастасія, НЕПОРАДА Ірина
Лідерство: теоретичний аспект……..…..……132

ПІДГОРНА Тетяна, НЕПОРАДА Ірина
Розвиток емоційної сфери молодшого школяра……...……136

БОЛОТІНА Марія, ТКАЧЕНКО Богдана
Формування креативного мислення в учнів початкової школи……...……..140

ЛОМАКА Ольга
STEM-освіта у початковій школі……...……..…..145

ДРОНОВА Ольга
Інтеграція видів декоративної діяльності старших дошкільників на потенціалі дизайну……...…..150

MAKAROVA Natalia
Teaching English to future specialists in preschool education……..……155

ЧЕРНЕНКО Варвара
Використання GeoGebra в математичній підготовці здобувачів фахової передвищої освіти.....**.....**161

СОРОКА Назар, НЕПОРАДА Ірина
Інноваційні технології як засіб формування комунікативних умінь молодших школярів……..166

ЛЕВЧЕНКО Анастасія, СТЕШЕНКО Вікторія
Використання нетрадиційних технік малювання на заняттях зображувальної діяльності в ЗДО…….…….……170

КЛИМЕНКО Юлія
Гейміфікація: гра по-новому, навчання по-іншому в освітньому просторі НУШ……...……..175

ЛИХМАН Максим
Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду на уроках географії…...….180

БОРОДІНА Марія, КОВАЛЕНКО Вікторія
Ігрова діяльність як засіб активізації процесу засвоєння музичної грамоти молодшими школярами…….….186

СМІРНОВА Катерина, ТРОЙНІНА Світлана
Використання ігрових форм організації діяльності молодших школярів на уроках технологічної освітньої галузі в початковій школі……..191

СМОЛЯК Володимир
Трансформація системи дистанційного навчання фахових молодших бакалаврів прифронтового закладу освіти…….……196

КОВАЛЕНКО Вікторія
Музична гра як вагома складова у навчальному процесі та мистецькому просторі……..……..201

ІВАНОВА Олена
Інтерактивні технології як засіб розвитку аналітичного мислення майбутнього фахівця сфери обслуговування……205

ДІЖЕВСЬКА Сніжана, АЛЄКСЄЄВА Тетяна
Формування здоров'язбережувальної компетентності в умовах онлайн-навчання…….212

ЛЯШЕНКО Інеса
Використання сучасних засобів і технологій навчання як інструментів формування математичної та предметно-методичної компетентностей кваліфікованих фахівців НУШ (з досвіду роботи)……..217

ЛИТВИНЕНКО Катерина, АЛЄКСЄЄВА Тетяна
Специфіка створення ігрового середовища……..222

OMELCHENKO Yuliia
GENAI in teaching and learning English……..…….226

PYLYPENKO Anastasiia, OMELCHENKO Yuliia
Applying art therapy to the ESL classroom……...……..231
ОМЕЛЬЧЕНКО Анастасія, БОРИСОВА Аліна
Застосування інноваційних технологій при викладанні англійської мови для здобувачів вищої освіти……..234

ПЕТРОВА Наталія
Використання онлайн бібліотек у роботі шкільної бібліотечної системи…….239

ІВАШИНА Олена
Розвиток творчого потенціалу учнів початкової школи на уроках математики……243

ОСТАПКО Людмила, ГОДЗЬ Тетяна
Художня праця як засіб соціального розвитку дітей з особливими освітніми потребами……..248

МАЦЬКО Вікторія
Застосування інноваційних технологій в освітньому процесі……..253

БРОВАТА Олена
Формування рухової та здоров’язбережувальної компетентності дошкільників через впровадження сучасних фітнес-технологій…….…….258

КОВАЛЕНКО Аліна, БАРДА Світлана
Психологічні основи формування мотивації навчальної діяльності у молодших школярів……..……..264

СЕКЦІЯ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ……...269

МІНАЄВА Елла
Інформаційний простір і його втілення у сучасному поетичному дискурсі….269
MATUSZEK Angelika, ZIOŁA-ZEMCZAK Katarzyna
Rozwijanie kompetencji językowych uczniów z wykorzystaniem klocków LEGO® Education……...276

БОЙЧЕНКО Світлана
Правова лінгвістика як академічна та професійна дисципліна: сучасні тенденції розвитку……288

БІРЮКОВА Світлана
Аспекти здійснення підготовки майбутніх учителів під час практики з культури мовлення……...292

КУРЯЧА Вікторія, КІРІЧЕК Ірина
Жанрові особливості роману Валерія Шевчука “Око прірви”……...…….297

КІРІЧЕК Ірина
Творчопис як ефективний інструмент розвитку зв’язного мовлення……...….303

СКРИПНИК Надія
Особистісно орінтований підхід до організації освітнього процесу в умовах НУШ…….……...308

КУЩ-ЖИРКО Марія
Відповідність дидактичних методів і прийомів викладання лінгвістики на сучасному етапі розвитку мовленнєвої номінації……..…..312

МАЛЮК Юлія
Етноконцепти – складові культурно-маркованих ФО…….……316

КОЛОДОЧКА Альона, ПАХАР Анастасія, ЛАДЯГІНА Валентина
Фемінітиви: становлення норми…….……...321
ФОМЕНКО Діана, КУЛІКОВА Тетяна
Слова-символи в складі стійких висловів на позначення предметності……326

СЕКЦІЯ 4. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ……331

САЄНКО Володимир, ТОЛЧЄВА Ганна, ŚLIWA Sławomir
Педагогічні положення підготовки фахівців для сфери фізичної культури, спорту та рекреації……..……331

БАШТОВЕНКО Оксана
Інклюзивний урок фізичної культури – сучасна потреба……339

БЕЗДУШНА Ірина, ЧЕРНЕНКО Любов
Чому так важливий спорт у сучасній освіті?.....344

ЛІСОВЕНКО Тетяна
Особистісно-діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури……348

СТОРОЖЕНКО Мар'яна, КУДРЯШОВА Тетяна
Використання інтернет-технологій у дистанційній взаємодії тренера та студента-спортсмена……..……354

ХАРАХАЙЧУК Анатолій, СТУПАК Микола
Ефективність освітнього процесу на уроках фізичної культури з використанням мультисенсорного підходу…….……..…..360

ОМЕЛЬЧЕНКО Олександра, ПРОКОПЕНКО Юлія
Використання ігрового навантаження на заняттях з фізичного виховання зі студентами спеціальних медичних груп……..….364
***ПРОФАТІЛОВА Вікторія, АЛЄКСЄЄВА* Тетяна**
Про формування екологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей……...……..370

ШАЛЯПІНА Ірина
Розвиток основних фізичних якостей волейболіста……375

СЕКЦІЯ 5. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ……...382

ГАЛАЙ Віолетта, КОНДРАТЕНКО Тетяна
Проєктна діяльність з використанням BLENDER у фаховій підготовці майбутніх фахових молодших бакалаврів з комп’ютерних наук……..…….382

ТУРЧЕНКО Віталій
Штучний інтелект у навчанні: перспективи та виклики……..…387

СЕКЦІЯ 6. НАУКИ ПРО ОСВІТУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ…….……..…391

КАХЕРСЬКА Тетяна, ТИМОШКО Ганна
Розвиток медіакультури викладачів вищої школи: нові виклики та можливості……...391

КРУПІНА Леся
Компоненти моделі управління науково-освітнім середовищем у закладі фахової передвищої освіти…….396

СИТЮК Юлія
Програма міжнародного бакалаврату (International Baccalaureate – IB) для початкової школи як відповідь на виклики глобалізованого світу…..……..400

ГАЛАГАН Діана, КІНДЯКОВА Наталія
Ментальні карти в епоху ІКТ: візуалізація та розвиток логічного мислення у початковій школі……....405

СИТЮК Роман
Порівняння програм A-level та Diploma Programe (Internationale Bacalaurate) як міжнародних стандартів спеціалізованої середньої освіти наукового спрямування…….412

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ……..416

ІРХІНА Юліана
Методологічні засади навчання англійської мови здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку „Спеціальна освіта’’ у сучасному освітньому просторі…….416

МОСКАЛИК Геннадій
Формування стресостійкості у дітей з особливими освітніми потребами на уроках основ здоров'я у воєнний та повоєнний час……421

ОНІЩЕНКО Сергій, КАРАГАНОВА Олена
Збереження традиційних цінностей японської цивілізації від епохи Мейдзі (Муцухіто) до епохи Сьова (Хірохіто)…….…….426

АНТИПОВА Яна, БРУСЕНКО Марина
Гарантії захисту прав захисників/захисниць при потраплянні в полон…….…431

КОВАЛЬЧУК Назар, КРОТ Володимир
Часопис ,,Хуторянин'' як історичне джерело з минулого нашого краю…….435

СЕРГО Дар'я, СТАРЧИК Анна
Проблема формування особистості: питання впливу гендерних стереотипів на виховання підлітків (на матеріалі повісті О. Думанської ,,Школярка з передмістя'')…….……440

ТКАЧУК Кирило, КАМЕНСЬКИЙ Володимир
Соціально-захисні відносини трудових мігрантів з Полтавщини…….….447

ПИТУЛЬКО Катерина, АЛЄКСЄЄВА Тетяна
Дослідження стану природного навколишнього середовища центральної частини міста Кременчук методом біоіндикації…….……452

ЦЕХОЦЬКА Дар'я, ПИЛИПЕНКО Володимир
Сучасні погляди на науково-педагогічну спадщину Софії Русової……...……457

ЛИТВИНЕНКО Анна, ОЛІЙНИК Ірина
Шляхи морального виховання молодших школярів……460

ДУБИНА Ярослава, ГОДЗЬ Тетяна
Формування у дітей з особливими освітніми потребами уяви і фантазії засобами нетрадиційного малювання……466

НЕВА Agnieszka
Wykorzystanie sztucznej inteligencji w edukacji- zalety i ograniczenia, Przegląd najważniejszych narzędzi……..470
НАШІ АВТОРИ……..477

СЕКЦІЯ 1. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Владислав МОНШЬОР,
директор Регіонального центру підвищення кваліфікації
вчителів „WOM’’ в Бєльсько-Бяла
Бєльсько-Бяла, Польща
Марина КИРИЛЮК,
доктор педагогічних наук,
Регіональний центр підвищення кваліфікації
вчителів „WOM’’ в Бєльсько-Бяла
Бєльсько-Бяла, Польща

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Економічні, соціально-культурні зміни, що відбуваються в Польщі, породжують нові виклики на ринку праці для представників багатьох професій, не виключенням є і вчителі [1]. Безпосередній вплив здійснюють різні нормативно-правові акти, що визначають принципи функціонування професії вчителя, регламентують напрям професійної діяльності вчителя, його професійний розвиток і вдосконалення. Реалізація нових освітніх програм, що випливають із реформи в системі освіти, вносять зміни в професійну підготовку й підвищення кваліфікації вчителів.

Наразі діють наступні законодавчі акти, відповідно до яких здійснюється підвищення кваліфікації вчителів:

1. Закон про освіту − основний Закон, що стосується системи освіти в Польщі (регламентує створення центрів підвищення кваліфікації вчителів та встановлює загальні принципи їхньої діяльності) [2].

2. Карта (статут) вчителя – нормативний документ, що описує професійний статус вчителя, встановлює обов'язок здійснювати підвищення

кваліфікації вчителів без відриву від роботи та визначає способи фінансування підвищення кваліфікації вчителів [3].

3. Інші підзаконні акти.

Форми професійного вдосконалення вчителів достатньо різноманітні. Серед них − курси, практичні заняття, педагогічні ради (виїзні), майстер-класи, семінари та конференції, котрі організовуються закладами підвищення кваліфікації вчителів (державними і недержавними), закладами вищої освіти, педагогічними бібліотеками, різними освітніми організаціями і товариствами.

Фінансування підвищення вчителів відбувається відповідно до джерел фінансування:

Джерела фінансування підвищення кваліфікації вчителів		
Державні фінанси		Недержавні фінанси
Фінанси державних закладів післядипломної освіти (освітня субвенція на підставі кількості учнів та субвенція на оплату праці вчителів-консультантів)	Асигнування, які зарезервовані у кошторисах органів управління освітою, що складає 0,8% заробітної плати вчителів	Оплата, яку здійснюють вчителі

Якщо вчитель бажає отримати нову кваліфікацію, він може скористатися системою здобуття нових кваліфікацій для вчителів, а саме:

Післядипломна освіта,
що організовується закладами вищої освіти

Кваліфікаційні курси,
що надаються закладами підвищення кваліфікації в наступних напрямках:

- педагогічна підготовка для вчителів;
- спеціальна освіта для вчителів;
- сімейне виховання;
- освітній менеджмент.

Говорячи про підвищення кваліфікації вчителів в Польщі ми розуміє систему різноманітних інституцій: центри підвищення кваліфікації, педагогічні бібліотеки, психолого-педагогічні консультації, заклади вищої освіти та інші органи, до статутних завдань яких входить підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Розглянемо систему підвищення кваліфікації вчителів в Польщі:

<table>
<tr><th colspan="4">Заклади підвищення кваліфікації вчителів</th></tr>
<tr><td colspan="3">Державні (82)</td><td>Недержавні (299)</td></tr>
<tr><td>Центральний (Міністерство)</td><td>Обласні (місцеве самоврядування)</td><td>Районні, міські (місцеве самоврядування)</td><td rowspan="2">Юридичні та фізичні особи</td></tr>
<tr><td>Вчителі-консультанти</td><td>Вчителі-консультанти</td><td>Вчителі-консультанти</td></tr>
</table>

В Сілезькому воєводстві (центр воєводства – місто Катовіце) налічується 8 державних установ підвищення кваліфікації, 47 – приватних та працює 65 вчителів-консультантів (обслуговують майже 78 тисяч педагогів).

Основні завдання державних установ підвищення кваліфікації вчителів, якими опікується Міністерство освіти і науки Польщі полягає у:

- підготовці та реалізація державних програм професійного розвитку вчителів;
- підтримці державних центрів підвищення кваліфікації вчителів, психолого-педагогічних консультацій, педагогічних бібліотек у рамках їхніх завдань, визначених Міністерством освіти та науки;
- організації підвищення кваліфікації для директорів та вчителів, які працюють у центрах підвищення кваліфікації, консультаційних центрах та педагогічних бібліотеках;
- розробці та публікації інформаційних та методичних матеріалів.

Завданнями закладів підвищення кваліфікації вчителів, що перебувають у розпорядженні органів місцевого самоврядування є:

- організація та проведення навчання вчителів без відриву від роботи, в тому числі для молодих вчителів;
- організація та проведення підвищення кваліфікації керівників шкіл та установ, у тому числі вперше призначених на посаду, у сфері управління освітою;
- додаткові завдання у сфері підвищення кваліфікації педагогічних працівників на замовлення вищого органу управління освітою;
- організація та проведення підвищення кваліфікації вчителів, які виступають у ролі наставників під час професійного зростання молодих вчителів.

Додатковим завданням для воєводських закладів підвищення кваліфікації вчителів є збір та надання інформації про наявні форми педагогічної освіти та підвищення кваліфікації вчителів.

Форми роботи центру підвищення кваліфікації:

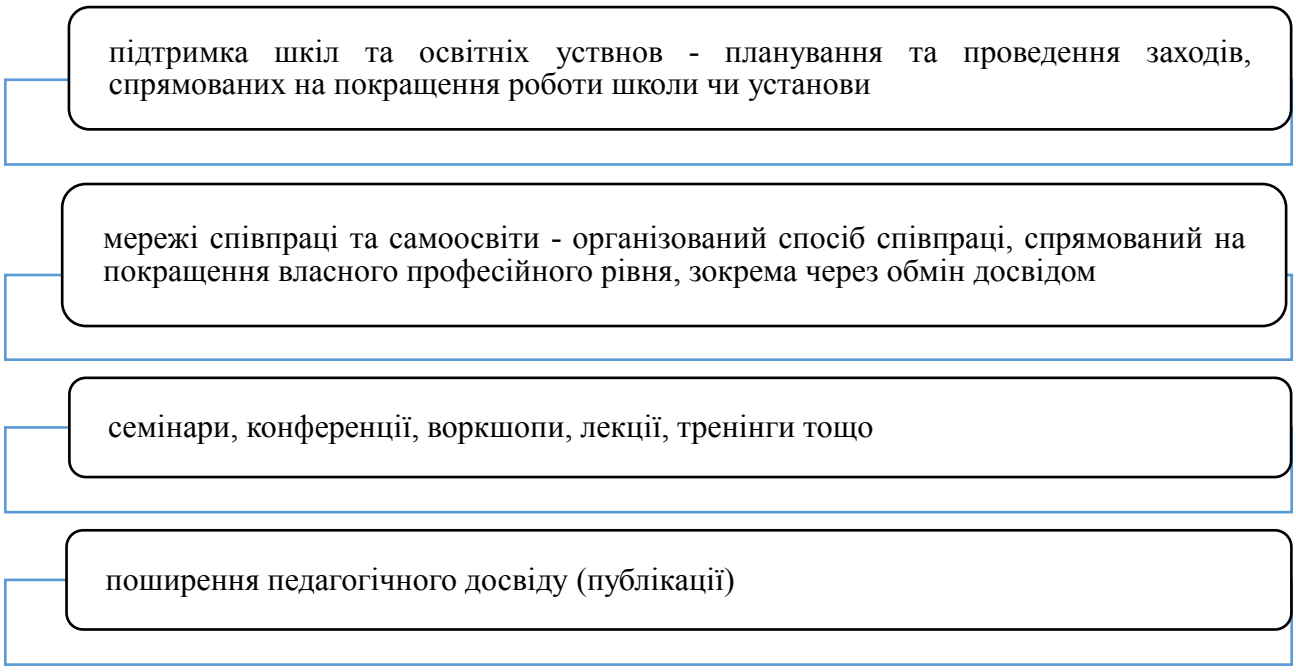

В центрах підвищення кваліфікації працюють вчителі-консультанти (doradcy metodyczni), завдання яких полягає у підтримці вчителів та

педагогічних рад (розвиток методичних навичок; планування, організація та вивчення наслідків дидактичного та виховного процесів, враховуючи різноманітні потреби учнів), розробка, вибір та адаптація освітніх програм, здійснення інноваційної діяльності. Вчитель-консультант виконує свої завдання шляхом надання індивідуальних консультацій; проведення навчальних занять, відкритих уроків та майстер-класів; організації інших форм підвищення кваліфікації для підтримки дидактичної та виховної роботи вчителів; організації та проведення мереж співпраці та самоосвіти для вчителів і директорів шкіл та установ.

Кожна людина повинна вдосконалюватись, вчителі також повинні вдосконалюватись, адже змінюється реальність навчання, постійно з’являються технічні новинки, розвивається діджиталізація. Потрібно більше систематизувати систему підвищення кваліфікації вчителів – мудро, розсудливо. Це питання є основним для передачі знань учням.

Таким чином, дослідження показали, що системи підвищення кваліфікації вчителів у післядипломній освіті України та Польщі мають багато спільного на етапі формування цілей і завдань, визначенні принципів та функцій, виборі напрямів розвитку їх освітньої діяльності. Певні відмінності спостерігаються в структурах систем підвищення кваліфікації фахівців та джерелах їх фінансування, змісті й формах професійного вдосконалення вчителів, що пояснюється веденням державної політики й управління в галузі освіти цих країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Piróg D. Kariera zawodowa nauczycieli w warunkach przemian w systemie edukacji: zarys stanu badań : Przedsiębiorczość – edukacja. 2018. №14. P. 495–509. [in Poland].

2. Prawo oświatowe https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000059/U/D20170059Lj.pdf (дата звернення 08.03.2024).

3. Karta Nauczyciela https://www.prawo.vulcan.edu.pl/przegdok.asp?qdatprz=akt&qplikid=2 (дата звернення 08.03.2024).

4. Oferta doskonalenia 2023/2024 https://www.wombb.edu.pl/?page_id=8194 (дата звернення 08.03.2024).

Анастасія РАДОВЕНЧИК,

здобувач третього (доктор філософії) рівня вищої освіти

Ізмаїльського державного гуманітарного університету

м. Ізмаїл, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА СТУДЕНТІВ - ПЕРШОКУРСНИКІВ В АДАПТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

В основі адаптації за допомогою психолого-педагогічної підтримки особистості лежить усунення протиріччя між вимогами, що висуваються умовами нового середовища, та готовністю особистості до них на основі попереднього досвіду. Вирішення цих протиріч здійснюється шляхом перебудови діяльності та поведінки особистості, а також регулюючого впливу навчаючих на процес взаємодії особистості та середовища, що зумовлює динаміку процесу адаптації. Слід зазначити, що адаптація студентів до умов вищого навчального закладу виступає у контексті психолого-педагогічної підтримки як одна з ліній їх розвитку та передбачає підтримку способів її здійснення – саморозвиток особистості в її особистісному та професійному аспекті. При цьому адаптація як психологічна увімкненість особистості у соціальне та професійне середовище відбувається в міру того, як дане середовище виявляється сферою реалізації життєвих планів, потреб та прагнень особистості, а індивід розкривається у спільності як особистість та індивідуальність [1, с. 190-195]. Однак пасивна адаптація, заснована на принципі гомеостазу, забезпечує лише зовнішній комфорт та не веде до розкриття особистісного потенціалу, тому необхідно стимулювання активної адаптації, що передбачає розширення поля

діяльності та свідомості особистості [1, с. 190-195], що є передумовою реалізації закладеного потенціалу.

Для детального розгляду проблеми підтримки студентів в умовах молодших курсів закладу вищої освіти в період їх адаптації спочатку необхідно розкрити специфіку всіх її елементів.

Середовище підтримки студентів постає як освітня система закладу вищої освіти загалом, що характеризується як структурними, так і функціональними компонентами.

Важлива роль цієї ситуації відводиться підтримуваному елементу. У ролі такого елемента можуть виступати студент, або студентська група або мікрогрупа, не обов'язково пов'язана навчальними рамками.

Підтримуюча ситуація викликана новизною, позитивністю та оптимальністю самої діяльності та умов, у яких вона протікає.

Підтримуюча потреба може бути усвідомлена студентом чи ні. В останньому випадку студент, бачачи, що самостійні та колишні способи діяльності та поведінки вже неможливі, шукає підтримки стихійно, методом проб та помилок, внаслідок чого адаптація протікає повільно та з значними труднощами. Задовольнити цю потребу студента може на двох рівнях: на рівні закладу вищої освіти, в якому створюються необхідні зовнішні умови реалізації підтримуючої потреби, та на рівні особистості, коли ця потреба стає рушійною силою самовиховання та саморозвитку особистості.

Ціль підтримки – формування ситуації розвитку особистості студента як суб'єкта власного життя, здатного протистояти виникаючим труднощам та самостійно вирішувати життєві проблеми. З цих позицій підтримка студентів постає як процес, що результуючий себе актами самодетермінації, самопокладання та саморозвитку особистості. Таким чином, підтримка ставить своїм завданням сприяння студенту в оптимальній зміні його стосунків до соціального оточення та особистості.

Процес адаптації у контексті психолого-педагогічної підтримки – це певна спільна зміна суб'єкта та адаптогенної ситуації через заломлення їх у будь-якій

діяльності, поступове накопичення цих змін у цілях досягнення оптимального співвідношення між ними [2, с. 39–41].

Як механізми підтримки, в руслі теоретичних досліджень системи механізмів психолого-педагогічної підтримки, слід виділити чотири її складові: емоційна підтримка та психологічні механізми – ідентифікація, інтерналізація, інтеріоризація.

Емоційна підтримка для суб'єкта постає як форма прийняття його підтримуючим та групою; визнання його особистісною та людською цінності та значущості; самостійності, індивідуальності та права відрізнятися від інших. Значення емоційної підтримки у тому, що завдяки їй, створюється атмосфера взаємної зацікавленості, довіри та взаєморозуміння, але це, своєю чергою, стає передумовою подолання захисних механізмів, тривоги і страху.

Психологічні механізми відбивають глибший рівень змін у системі відносин особистості, забезпечуючи розвиток духовної моральності. Вони виступають як наслідок контакту індивіда, в основі якого етнічні аспекти взаємодії [1, с. 190-195].

Все вищезазначене дозволяє орієнтувати психолого-педагогічну підтримку на пошук шляхів побудови такої системи допомоги студентам, яка б повною мірою сприяла вирішенню завдань розвитку у юнацькому віці.

Основними умовами ефективності психолого-педагогічної підтримки в організаційному плані виступають: її системність та цілеспрямованість; полісуб'єктність та особистісна орієнтованість на формування ситуації розвитку особистості; спрямованість психолого-педагогічної підтримки на персоналізацію студентів та осіб, які здобувають освіту [2, с. 39–41].

В цілому, описана нами своєрідність підтримки процесу адаптації як специфічний момент у розвитку та становленні особистості студента має особливе значення. По-перше, оскільки під час адаптації важливо дати правильну орієнтацію у системі поведінки. Бо така орієнтація надовго визначає «обличчя» студента, долю його розвитку. По-друге, тому що в ході цього

процесу відбувається найважливіша подія: формується соціально-психологічна спільність студентського колективу.

Оскільки провідною умовою ефективності процесу адаптації, як визначено нами раніше, є цілеспрямоване педагогічне управління цим процесом, воно також передбачає свідоме і послідовне забезпечення переходу від однієї стадії розвитку особистісних відносин і цінностей до іншої, більш досконалої. Тому педагогічно доцільно визначити критерії та показники, за допомогою яких можна було б заміряти ефективність процесу особистісної адаптації в умовах психолого-педагогічної підтримки студентів ЗВО. Ряд авторів виділяють три основні групи критеріїв адаптованості особистості: що належать до суб'єкта (самооцінка, задоволеність, орієнтованість); що належать до суб'єкта та опосередковані діяльністю, тобто існуючі та поза ним (продуктивність, працездатність, поведінка в колективі); не належать суб'єкту, опосередковано відбивають результати (професійне зростання, зміна соціального статусу).

Йдеться про те, що грамотна та цілеспрямована організація психолого-педагогічної підтримки студентів у період їх адаптації має сприяти якісним змінам у структурі їх особистості та моделях. поведінки у новій ситуації, враховують модернізацію освіти [2, с. 39–41].

На першому курсі найбільш важливими якісними новоутвореннями студентів у результаті систематичної психолого-педагогічної підтримки є: набуття почуття тотожності та цілісності (ідентичності) з контингентом студентів цієї групи, вузу, спеціальності; усвідомлення нової якості своєї соціальної позиції; збереження почуття власної гідності; прагнення закріпитися та розвиватися у цій новій собі позиції; прагнення досягти перших успіхів, що підтверджують нову, вищу позицію; інтерес та старанність у виконанні навчальної та іншої роботи у стінах вузу; розвиток готовності до життєвого самовизначення, що передбачає досить високий рівень розвитку ціннісних уявлень, вольової сфери, самостійності та відповідальності; різноманіття навчальних та позанавчальних інтересів.

На старших курсах основними показниками ефективності підтримки є: оволодіння нормами та функціями майбутньої професійної діяльності; прийняття особистістю цілей, цінностей та зразків дій та поведінки, що характеризують ту чи іншу професійну групу загалом.

Як узагальнений позитивний результат адаптації студента - успішна адаптація виявляється в активному творчому пристосуванні студентів до умов вищої школи, процесі якого вони формуються навички й уміння у створенні розумової діяльності, позитивне ставлення до обраної професії, раціональний колективний та особистий режим праці, дозвілля та побуту, система самоосвіти та самовиховання професійно значущих якостей особистості.

Таким чином, процес встановлення за допомогою підтримки оптимальної відповідності особистості студента та вимог вищого навчального заклади в ході здійснення навчальної діяльності дозволяє задовольнити та реалізувати пов'язані з нею значущі цілі, забезпечуючи, водночас, відповідність до психічної діяльності вимогам навчання. А сама адаптація постає у разі як зміна, дбайлива перебудова психіки індивіда під впливом змодельованих чинників середовища, як процес ломки старого та встановлення нового динамічного стереотипу – стійкої системи тимчасових нервових зв'язків. Останні забезпечують, своєю чергою, певну інтенсивність і послідовність реакцій організму та психіки зміну зовнішніх і внутрішніх впливів і здійснюються як цілісна діяльність великих півкуль головного мозку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Візавер В. А. Вплив адаптації та переживань на здоров’я студентів-першокурсників в умовах освітнього середовища закладів вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 3. 2023. С.190-195.

2. Ковальчук Н. В., Довгопол Е. П. Проблема формування здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* Серія №

15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб.наук. праць / за ред. О. В. Тимошенка. Київ : Видавництво НПУ імені М. П.Драгоманова, 2022. Вип. 2 (96). С. 39–41.

Наталія ГОЛІШЕНКО,
викладач філологічних дисциплін,
,,Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія’’ Запорізької обласної ради
м. Запоріжжя, Україна

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СТАРШИХ КЛАСАХ

Проблема теоретичного та практичного втілення концепції розвитку емоційного інтелекту в освітньому процесі є актуальною в контексті сучасних тенденцій педагогіки. Стосується це методики викладання як у початковій школі, так і у вищій. Вміння емпатувати, переживати емоції належить до важливих компетентностей, котрі має сформувати у здобувача освіти навчальний заклад, прагнучи відповідати сучасним стандартам та викликам часу.

Навчальні дисципліни філологічного спрямування є надзвичайно плідним підґрунтям для розвитку емоційного інтелекту. Звернімося до теоретичних аспектів поняття ,,емоційний інтелект’’.

Емоційний інтелект (англ. Emotional intelligence) – це здатність людини орієнтуватися в емоційній сфері людського життя, фактично – це вміння усвідомлювати, впливати та коригувати власні емоції, розуміти інших людей з метою покращення навичок спілкування та побудови гармонійних стосунків. Посилення уваги у сучасній педагогічній науці до поняття «емоційний інтелект» є цілком логічним та обґрунтованим. Викликом сьогодення є необхідність осмислення проблеми зв’язку розуму та емоцій. Саме розвиток

цього типу інтелекту дозволить відшукати гармонію щодо засвоєння нових знань та власного критичного, емоційного ставлення до інформації

До теми гармонізації особистості зверталися філософи античності, розділяючи розумову, мотиваційну сферу та емоції людини. Згодом умінню знаходити спільну мову з іншими людьми дали назву ,,соціальний інтелект'', який Едвард Торндайк пояснював як уміння контактувати, а Девід Векслер спробував пояснити важливість емоційних складових інтелекту як вирішального компоненту успіху людини в житті.

Поняття ,,emotional quotient'', тобто емоційного інтелект (EQ), вперше використали американські психологи Джон Мейєр та Пітер Селовей у 1990-му році та пояснили як здатність відстежувати власні та чужі почуття і емоції, розрізняти їх і використовувати цю інформацію для направлення мислення і дій. Але їх роботи не були в доступі у широкого загалу, оскільки поширювалися в академічних виданнях. На щастя, журналіст і талановитий письменник Деніел Гоулман, опрацювавши попередні роботи Мейєра та Селовея, випустив книгу ,,Емоційний інтелект. Чому він може значити більше, ніж IQ'', де зміг передати основні ідеї, не перевантажуючи науковими поняттями, що зробило книгу більш доступною для розуміння. Гоулман доводив, що розумові здібності(IQ) впливають лише на 10-20% на досягнення успіху людиною, а все інше – це наші особисті емоційні здібності, при чому вони мають здатність змінюватися протягом життя. Емоційний інтелект він визначив як змінне поняття, яке може редагуватися за життя, в залежності від того, наскільки ми розвиваємо та покращуємо соціальні навички. Автор стверджував, що потрібно керувати собою і в цьому, в першу чергу, допоможе емоційний інтелект, який є запорукою особистого успіху.

Завдяки дослідженням Д. Гоулмана, у свідомість людей увійшла абревіатура EQ(рівень емоційності) у сучасному розумінні, причому в значенні оцінки та виміру EI (Emotional intelligence), тобто емоційного інтелекту. У цей період було створено безліч методик вимірювання, почали з'являтися агенції, що пропагували розвиток EQ в навчанні.

Навчальна програма з дисципліни „українська література’’ у старших класах передбачає вивчення літературного процесу за хронологічним принципом, а не за тематичним, як, скажімо, у початковій школі. Це дає можливість сформувати у старшокласників розуміння літературного дискурсу певного періоду як складової історичного шляху українського народу в цілому. У десятому класі учні починають знайомитися з літературними персоналіями та зразками їх творчості періоду другої половини 19 ст., який мистецтвознавці визначають як період реалізму в українській літературі.

Вивчення творчості П. Мирного („Хіба ревуть воли, як ясла повні’’), І. Нечуя-Левицького („Кайдашева сім’я’’), І. Карпенка-Карого („Мартин Боруля’’) репрезентує дискурс реалізму 70-80-х років 19 ст. у шкільній програмі з української літератури. Формуванню емоційного інтелекту на заняттях з вивчення зазначених тем сприятиме докладний аналіз фрагментів художніх творів з точки зору визначення ставлення учнів до вчинків та переживань персонажів. Пропонуємо складання таблиць, які б містили такі колонки: ім’я персонажа, цитата, яка його характеризує, власні емоції, пов’язані із вчинком чи переживаннями персонажа. Успішною також виявилася практика застосування на заняттях таблиці емоцій, у яку учням пропонується вписати цитати з твору за власним вибором.

Період модернізму, який охоплює вивчення творчості О. Кобилянської, М. Коцюбинського, В. Стефаника, Лесі Українки, В. Винниченка та ін. є надзвичайно плідним підґрунтям для розвитку емоційного інтелекту. Пропонуємо здобувачам освіти додатково ознайомитися не лише із самими художніми текстами, а й з таким мистецьким продуктом, як екранізації творів, тобто кіно. Візуалізація твору сприяє переживанню більшого спектру емоцій у процесі вивчення навчального матеріалу. Серед перерахованих тем у доступі є екранізації новели „Камінний хрест’’ В. Стефаника, повісті „Тіні забутих предків’’ М. Коцюбинського, драми-феєрії „Лісова пісня’’ Лесі Українки, новели „Момент’’ В. Винниченка.

Опрацювання на уроках з української літератури творчості письменників періоду „розстріляного Відродження'' викликає бурхливі емоції учнів саме з точки зору засвоєння біографічного матеріалу. Саме морально-етичний аспект вибору того чи іншого письменника підкоритися радянській владі чи продовжувати писати ідейнонезаангажовані твори викликає великий спектр емоцій у здобувачів освіти. Активно досліджуємо також зв'язок творів та світоглядного аспекта в біографії письменника.

Отже, формування емоційного інтелекту на заняттях з української літератури в старших класах має охоплювати як докладну роботу із самими художніми текстами, які вивчаються за програмою, так і формування власного оціночного ставлення учнів до вчинків літературних персонажів, дослідження світоглядної парадигми у біографіях письменників. Важливим також є встановлення міжпредметних зв'язків у вивченні літературного процесу з історичними реаліями життя України певного періоду. Формування емоційного інтелекту на заняттях з української літератури є перспективним напрямом сучасної педагогічної практики.

ЛІТЕРАТУРА

1.Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості / Г. Березюк // Психологічні студії Львівського ун-ту. – 2008. – С. 20 - 23.

2. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості / Т.С. Кириленко. – К.:Либідь, 2007. – С. 251-254.

3. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості / Е.Л. Носенко // Психологія і суспільство. – 2004. – № 4. – С. 95.

Олексій ШТЕПА,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава, Україна
Світлана КОВАЛЕНКО,
викладач циклової комісії гуманітарної підготовки,
спеціаліст вищої категорії Відокремленого
структурного підрозділу ,,Полтавський фаховий
коледж нафти і газу Національного університету
,,Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка’’
м. Полтава, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В Україні категорія дистанційного навчання відноситься до тих дидактичних понять, місце яких серед дидактичних термінів не є суворо визначеним. На сьогоднішній день відсутня єдина концепція дистанційного навчання. Існують суперечливі погляди на дистанційне навчання, що варіюються від його абсолютизації як прогресивної універсальної форми навчання, покликаної замінити традиційну, до технології застосування комп’ютерної техніки для передачі інформації для здобувачів освіти.

Серед інших, існує поняття дистанційного навчання як форми освіти, поряд з очною та заочною, за якою в освітньому процесі застосовуються кращі традиції та інноваційні засоби і методи навчання, що ґрунтуються на комп’ютерних і телекомунікаційних технологіях. Даний підхід має на увазі цілеспрямовану і контрольовану активну самостійну роботу студента, який має

можливість навчатися в комфортному для себе місці, за індивідуальним графіком, маючи набір спеціальних засобів навчання й погоджену можливість контакту з викладачем по телефону, електронною та звичайною поштою, а також очно. Тотожним є поняття дистанційного навчання як специфічної, досконалої форми, яка поєднує елементи очного, очно-заочного, заочного вечірнього навчання на базі нових інформаційних технологій та систем мультимедіа. Новітні засоби телекомунікацій та електронних видань дозволяють подолати недоліки традиційних форм навчання, зберігаючи при цьому всі їхні позитивні риси [3, с. 10].

Водночас, з точки зору авторів підручника „Педагогіка", дистанційне навчання являє собою сукупність інформаційних і педагогічних технологій цілеспрямованого організованого процесу синхронної та асинхронної інтерактивної взаємодії викладачів і студентів та із засобами навчання, інваріантного до їхнього розташування у просторі і часі, що реалізується в специфічній дидактичній системі. При цьому, дистанційна освіта тлумачиться як освіта, яка реалізована за допомогою дистанційного навчання. Відповідно, дистанційна технологія навчання повинна тлумачитись як сукупність методів і засобів навчання й адміністрування навчальних процедур, що забезпечують проведення навчального процесу на відстані, на основі використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій [7, с. 267].

В Україні новітнє дистанційне навчання здатне повноцінно розвиватися за умов наявності: нормативно-правової бази; закладів вищої освіти; відповідного контингенту студентів; кваліфікованих викладачів, навчальних програм і курсів; відповідної матеріально-технічної бази; фінансової підтримки; наявності критеріїв якості освітнього процесу і т. ін. Ефективне застосування технологій дистанційного навчання гарантує ЗВО: суттєве збільшення кількості здобувачів освіти; істотне зниження організаційних витрат для забезпечення навчального процесу; помітне підвищення якості навчання за рахунок залучення електронних бібліотечних ресурсів, використання новітніх

ІКТ, розширення простору самостійної роботи студентів; організацією універсального інформаційно-освітнього середовища вишу [5, с. 139].

Дистанційне навчання базується на застосуванні як найбільш ефективних традиційних методів навчання, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на засадах самостійного навчання, призначене для усіх верств населення незалежно від матеріального становища, місця перебування, стану здоров’я тощо. Воно дозволяє використовувати інтерактивні технології передачі здобувачам освіти навчального матеріалу, отримувати повноцінну освіту, підвищувати кваліфікацію працівників у територіально віддалених місцях. Процес навчання може реалізовуватись у будь-якому місці і у будь-який час; єдиною умовою є доступ до мережі Інтернет [3, с. 9].

У процесі дистанційного навчання здобувачі освіти мають можливість одержання фахової підготовки в різних царинах наукових знань. Гнучкість дистанційної освіти як способу навчання полягає в тому, що студент може обирати оптимальний для нього режим, строк, час та місце навчання, за власним розумінням формувати, з набору окремих навчальних курсів, оптимальний індивідуальний план навчання, застосовувати прогресивні досягнення інформаційних і телекомунікаційних технологій [5, с. 137].

Дистанційне навчання дослідники поділяють на: традиційне, у якому взаємодія між студентами та викладачем реалізується у часовому вимірі асинхронно із застосуванням телефонного, телеграфного або поштового зв’язків; е-дистанційне, яке передбачає взаємодію між організатором та учасниками навчального процесу як синхронно, так й асинхронно із застосуванням електронних засобів навчання та мережі „Інтернет" [6, с. 46].

Синхронний режим навчання являє собою такий вид навчання, який є максимально наближеним до занять у реальному часі, де всі учасники навчального процесу знаходяться у спільному електронному середовищі, навчаються, спілкуються, застосовуючи спеціальні програми для аудіо-

й відеоконференцій. Звісно, тут наявні й мінуси: технологічні негаразди, відсутність візуального контакту з аудиторією, переривання зв'язку. Однак, основною перевагою синхронного режиму навчання є безпосередня людська взаємодія студента з викладачем.

Асинхронний режим тлумачиться як такий вид навчання, у якому учасники комунікують між собою не паралельно (одночасно), а з певною затримкою в часі. Застосовуючи такий режим навчання, студент здатен опанувати самостійно тематичний матеріал у зручний для нього час, ретельно опрацювати тему та розширити свої знання з відповідної дисципліни. При цьому, недоліком є відчуття більшої ізольованості, відсторонення від студентської аудиторії, зменшення соціальних контактів, складність зворотного зв'язку. Це вже більшою мірою самостійна форма навчання, яка вимагає від здобувача освіти організованості та дисциплінованості при виконанні домашнього завдання, а з боку викладача – ретельного контролю за виконанням [6, с. 50].

Ідея використання елементів асинхронного й синхронного дистанційного навчання при змішаній формі навчання полягає в тому, що певну частину навчальних дисциплін (або одної дисципліни) студенти (слухачі) вивчають у традиційних формах навчання (стаціонарній або заочній), а іншу частину дисциплін (або дисципліни) – за технологіями мережевого навчання. Співвідношення частин зумовлюються готовністю освітньої установи в цілому до саме такої побудови навчального процесу, а також прагненням і технічними можливостями студентів (слухачів). Вказаний підхід називається „гнучке навчання'' (flexible learning) [3, с. 21].

Для організації дистанційного навчання на суспільствознавчих факультетах в педагогічних закладах освіти, де поєднується вивчення суто педагогічних наук і навчальних дисциплін суспільствознавчого характеру необхідно вирішити низку проблем. Однією з них є проблема вибору платформи дистанційного навчання, тобто програмного забезпечення для його підтримки, метою якого виступає створення та управління педагогічним

змістом, індивідуалізоване навчання та телетьюторат. Воно включає в себе засоби, потрібні для трьох основних користувачів – викладача, студента, адміністратора.

Викладач визначає загальний напрямок навчання, застосовуючи мультимедійні педагогічні ресурси, адаптує його до потреб та здібностей кожного студента та здійснює підтримку діяльності студентів. Здобувач освіти вивчає в мережі або завантажує навчальний контент, що йому підготував викладач, організовує власну роботу, виконує вправи, завдання для самооцінки та надсилає виконані завдання на перевірку викладачеві. Викладачі та студенти комунікують індивідуально або в групі, пропонують теми для дискусій й кооперуються при вивченні або створенні загальних документів. Адміністратор забезпечує й підтримує обслуговування системи, управляє доступами та правами викладачів та студентів, формує зв’язки із зовнішніми інформаційними структурами (адміністративними документами, каталогами, педагогічними ресурсами тощо). Таким чином, адміністратор платформи має своєрідну роль, яка різниться від ролі адміністратора установи [3, с. 16].

В освітньому процесі дистанційного навчання застосовуються такі засоби навчання: книги (у паперовій та електронній формі); навчальні інформаційні ресурси у глобальній мережі; комп’ютерні навчаючі системи у традиційному і мультимедійному варіантах; аудіо навчально-інформаційні матеріали; відео навчально-інформаційні матеріали; лабораторні дистанційні практикуми; тренажери; бази даних і знань з віддаленим доступом; електронні бібліотеки з віддаленим доступом; дидактичні матеріали на основі експертних навчальних систем; різноманітні телекомунікаційні системи [7, с. 271].

Специфічною рисою дистанційного навчання є введення в практику освітньої діяльності терміну ,,тьютор". Функції тьютора можуть виконувати штатні викладачі закладу вищої освіти та особи інших професій, тобто всі ті учасники навчального процесу, які долучаються до процесу дистанційного навчання. В контексті реалізації цілей дистанційного навчання основна функція тьюторів полягає у оперативному управлінні самостійною навчальною

діяльністю студентів, що передбачає здійснення ними ряду функцій: передавання позитивного досвіду; визначення якісних цілей і завдань; оптимальне формування навчальних мотивів; організаційна діяльність; якісний контроль процесу навчання; компетентна організація взаємодії між слухачами [5, с. 137].

Одним із найбільш поширеним видів дидактичного заняття в дистанційному навчанні із суспільствознавчих дисциплін є дистанційна лекція. Як відзначає М. Криштанович, під час її проведення здобувачі освіти отримують аудіовізуальну інформацію лекційного матеріалу за посередництва засобів телекомунікаційного зв'язку як у синхронному режимі, коли студенти мають змогу отримувати інформацію від лектора і ставити йому запитання в режимі реального часу, так і в асинхронному режимі, коли студенти отримують аудіовізуальний запис лекційного матеріалу. Дозволяється публікація лекційного матеріалу у вигляді веб-сторінок або у форматі Word, Excel, PowerPoint, PDF тощо. Дистанційні лекції проводяться по ключовим темам за визначенням випускових кафедр, при умові узгодження із навчальним відділом закладу вищої освіти.

Контрольні заходи з навчальної дисципліни при дистанційній формі навчання викладачів суспільствознавчих дисциплін одночасно виконують функцію мотивації роботи по вивченню конкретної дисципліни та контролю якості здобутих студентами знань. Усі контрольні заходи доречно здійснювати відповідно до рішення закладу освіти дистанційно із застосуванням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, наприклад, відеоконференцзв'язку за умови забезпечення належної ідентифікації здобувачів освіти [4, с. 95].

Прискорений розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, нові можливості для суб'єктів освітнього процесу спричиняють виникнення потреби в модернізації та удосконалення освітнього середовища закладів вищої освіти в нашій державі. Переваги дистанційної форми навчання для студентів закладів вищої освіти полягають в активному оновленні знань, що

здобуваються з глобальних інформаційних ресурсів; розширенні поля діяльності викладача, оскільки дозволяє доносити інформацію до здобувачів освіти незалежно від їх місця знаходження; врахуванні особливих освітніх потреб осіб з інвалідністю, інших категорій студентів в ході отримання ними освіти; активізації пізнавальної діяльність, сприянні формуванню їхньої професійної орієнтації, оволодінні методологією наукових досліджень. Водночас використання сучасних інформаційних технологій у освітньому процесі зумовлює виникнення низки проблем, що стосуються змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання, гуманітаризації та гуманізації освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук О. Актуальні проблеми онлайн-навчання в Україні. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2021. Том 4. N 1. С. 31-41.

2. Бублик В. Шляхами дистанційної освіти та електронного навчання. *Наукові записки НаУКМА. Комп’ютерні науки*. 2018. Т. 1. С. 4–9.

3. Гетта В., Єрмак С., Джевага Г., Шульга О., Повечера І., Носовець Н., Коляда А. Дистанційне навчання: дидактика, методика, організація: монографія. Чернігів, 2017. 286 с.

4. Криштанович М. Методи дистанційного навчання при викладанні правових дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 27. Том 6. С. 93-96.

5. Мала І. Дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. N 2 (66). С. 132-151.

6. Олексюк О., Тєряєва Л., Тєряєв В. Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. *Освітологічний дискурс*. 2023. N 1 (40). С. 40-58.

7. Педагогіка вищої школи: підручник за ред. В. Головенкіна; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид. переробл. і доповн. Електронні текстові дані

(1 файл: 3,6 Мбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

8. Тимощук О. Особливості впливу дистанційного навчання на якість життя студентів сучасних закладів різних типів. *Art of Medicine*. 2020. N 4. С. 124–128.

Оксана ГУРНЯК,
кандидат біологічних наук
старший викладач кафедри біології
Національного медичного університету імені О.О. Богомольця
м. Київ, Україна
Олександр РОМАНЕНКО,
доктор біологічних наук, професор
завідувач кафедри біології
Національного медичного університету імені О.О. Богомольця
м. Київ, Україна

СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Важливою складовою підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 22 ,,Охорона здоров'я'' за спеціальністю 227 ,,Терапія та реабілітація'' (спеціалізація – 227.01 Фізична терапія) та другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 ,,Охорона здоров'я'' за спеціальностями 221 ,,Стоматологія'', 222 ,,Медицина'', 225 ,,Медична психологія'', 228 ,,Педіатрія'' у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця є присутній в структурі відповідних Освітньо-професійних програм освітній компонент ,,Медична біологія''. Вивчення дисципліни ,,Медична біологія'' студентами має відбуватися у перший рік їхнього навчання в закладі вищої освіти, для забезпечення чого передбачені лекції, практичні заняття, консультації, виконання здобувачами вищої освіти самостійної роботи,

використання ними рекомендованих для опрацювання навчальних книг [1; 2], що містять апробований навчальний матеріал за тематикою курсу.

Виходячи з особливостей професійної діяльності медичного працівника, актуальним питанням є розвиток в студентів дослідницької компетентності [3]. На досягнення пов’язаної з цим мети, а також на формування природничо-наукової компетентності спрямоване виконання ними в ході аудиторної практичної роботи з медичної біології сформульованих у навчальній книзі „Медична біологія: Посібник з практичних занять’’ [2] до кожної передбаченої для засвоєння конкретної теми відповідних завдань, зокрема: 1) з аналізу об’єктів вивчення, у тому числі макропрепаратів і мікропрепаратів, що доповнюється вказівками методичного характеру (наприклад: „дослідіть уважно’’, „зверніть увагу’’, „порівняйте’’, „проаналізуйте’’, „розгляньте уважно’’); 2) з вирішення тестових завдань ситуаційного характеру у форматі „Крок-1’’ з пошуком правильної відповіді серед п’яти варіантів, що пропонуються для вибору; 3) з розв’язання ситуаційних задач, у змісті яких наводяться обставини, що можуть виникати в процесі професійної діяльності майбутнього медичного працівника і для правильного реагування на які потрібна мобілізація ним знань з відповідного розділу медичної біології.

На розвиток природничо-наукової компетентності у здобувачів вищої медичної освіти може бути зорієнтованою також їхня позааудиторна робота, наприклад, у складі студентського наукового гуртка тієї кафедри, що здійснює викладання медичної біології. У зв’язку з цим відмітимо, що вченими обґрунтовується доцільність долучення до роботи студентського наукового гуртка молоді вже у перший рік навчання в закладі вищої освіти [4]. Підвищити зацікавленість здобувачів вищої медичної освіти у приєднанні до складу членів студентського наукового гуртка може ознайомлення з науковими працями, виконаними за участі працівників кафедри, причетної до координації його діяльності [5; 6].

В ході планування роботи студентського наукового гуртка мають братися до уваги рівень базової підготовки його членів, потреба в створенні атмосфери

творчої взаємодії його учасників, за якої досвідчені члени гуртка підтримують початківців в оволодінні кроками наукового пізнання. Опановуючи знання і практичні навички за напрямком певної природничо-наукової дисципліни, здобувачі вищої медичної освіти, які беруть участь в роботі відповідного студентського наукового гуртка, можуть надалі обґрунтовано визначити для себе конкретну сферу професійних інтересів як майбутніх фахівців у галузі медицини.

Враховуючи, що багато представників рослинного світу і тваринного світу є продуцентами біологічно-активних сполук, серед яких трапляються отруйні для людини, такі організми вивчаються в курсі медичної біології і члени студентського наукового гуртка вже в перший рік участі в його роботі можуть розширити та поглибити знання з їх біології та екології. Це є вкрай корисним для формування освіченого медичного працівника, зважаючи на поширеність в світі отруйних рослин і отруйних тварин, що можуть створювати небезпеку для людини. Останні зустрічаються серед багатьох систематичних груп як безхребетних тварин, так і хребетних тварин, а частина з них не тільки продукують токсичні сполуки, а й мають спеціальні пристосування для їх цілеспрямованого уведення в організм конкретної жертви [5]. При цьому, внаслідок ураження токсинами отруйних тварин в світі багато постраждалих людей потребують тривалого лікування, а декілька десятків тисяч гине кожного року.

Виходячи з того, що візуалізація об’єктів рослинного світу і тваринного світу є вкрай важливим елементом їх пізнання, зацікавлена молодь, опрацювавши наявні в закладі вищої освіти відповідні макропрепарати, мікропрепарати, гербарні зразки тощо, далі може під керівництвом викладача долучитися також й до ознайомлення з колекціями представників рослинного світу і тваринного світу, зібраних в природничих музеях. Зважаючи, що сучасні природничі музеї є установами, де проводяться науково-дослідна та освітня робота [7], активного розвитку набуває такий освітньо-науковий напрямок як музейна педагогіка, що передбачає плідну співпрацю закладів освіти і музеїв

відповідного спрямування [8; 9; 10; 11; 12]. Це налаштовує зацікавлених студентів до активного використання можливостей останніх в науковому пізнанні оточуючого природного середовища.

Набутий членами студентського наукового гуртка за час роботи в ньому досвід з опрацювання наукової інформації, з планування дослідження і його проведення, з аналізу і оприлюднення результатів наукових пошуків, з налагодження співпраці з колегами є вкрай корисним не тільки для розвитку наукового бачення медико-біологічних аспектів життєдіяльності людини, а й для застосування у подальшому професійному житті особистості майбутнього медичного працівника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Медична біологія: Підручник / В.П. Пішак, Ю.І. Бажора, Ш.Б. Брагін, З.Д. Воробець, С.І. Дубінін, Г.Ф. Жегунов, Л.Є. Ковальчук, В.О. Корольов, О.В. Костильов, Н.А. Кулікова, Р.П. Піскун, О.В. Романенко, О.Г. Слесаренко, М.В. Стеблюк, С.М. Федченко; За ред. В.П. Пішака, Ю.І. Бажори. Видання 3-є. Вінниця: НОВА КНИГА, 2017. 608 с.

2. Медична біологія: Посібник з практичних занять / О.В. Романенко, М.Г. Кравчук, В.М. Грінкевич, О.В. Костильов; За ред. О.В. Романенка. – 2-е вид. Київ: ВСВ «Медицина», 2020. 472 с.

3. Іващенко Д.М., Іващенко С.П., Іващенко О.Д. Роль дослідницької діяльності при формуванні професійних компетентностей у студентів медичних закладів вищої освіти. Збірник статей VII Міжнародної науково-практичної конференції *«Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи»* (м. Полтава, 24-25 листопада 2022 р.). Полтава : Вид-во «Астрая», 2022. С. 83–87.

4. Повідайчик О.С., Герич М.С., Повідайчик М.М. Залучення студентів до науково-дослідницької діяльності з перших курсів як педагогічна умова

формування конкурентоздатних фахівців. *Інноваційна педагогіка*, 2020. Вип. 20. Т. 2. С. 97–100.

5. Романенко О.В. Екологія отруйних тварин та їх токсини: монографія. Київ: КІМ, 2011. 184 с.

6. Романенко О.В., Арсан О.М., Кіпніс Л.С., Ситник Ю.М. Екологічні проблеми київських водойм і прилеглих територій; За редакцією О.В. Романенка. Київ: Наукова думка, 2015. 192 с.

7. Закон України «Про музеї та музейну справу» № 249/95-ВР від 29 червня 1995 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення 05.03.2024 р.)

8. Калюжна Т. Музейна педагогіка в контексті формування всебічно розвиненої особистості викладача післядипломної педагогічної освіти. *Музейна педагогіка в науковій освіті*: збірник тез доповідей учасників ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 26 листопада 2020 р. / за наук. ред. С.О. Довгого. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020. С. 143–146.

9. Пантюк Т. Формування природознавчої компетентності учнів засобом музейної педагогіки. *Молодь і ринок.* 2023. № 9 (217). С. 29–32.

10. Стахів Л., Стахів В., Волошин С. Освітній потенціал музейної педагогіки у закладах загальної середньої освіти. *Молодь і ринок.* 2023. № 6-7 (214-215). С. 131–137.

11. Червоненко О. Співпраця викладачів біології та музейних педагогів у реалізації сучасної моделі природничої освіти. *Музейна педагогіка в науковій освіті:* збірник тез доповідей учасників ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 26 листопада 2020 р. / за наук. ред. С.О. Довгого. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020. С. 114–118.

12. Кривонос О., Кот А. Засоби музейної педагогіки як важливий чинник виховання студентів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології,* 2021. № 7 (111). С. 95–104.

Катерина ПШЕНКО,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Людмила МОСКОВЕЦЬ,***
доцент кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФІЛАКТИКИ СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Протягом останніх років дослідники активно вивчають проблеми, пов'язані з порушенням психічної адаптації, що призводить до зростання вимог до психологічних ресурсів людини у професійній сфері. Соціально-економічна та політична нестабільність у країні також спричиняє масові специфічні соціально-психологічні явища, такі як емоційне вигорання.

Згідно з дослідженнями американського Національного інституту проблем здоров'я і професійної безпеки, на сьогодні понад 35 мільйонів людей у всьому світі страждають від клінічної форми хронічної втоми. Це захворювання було відкрите ще на початку 50-х років минулого століття й протягом тривалого часу вважалося недослідженою формою вірусної інфекції [5, с. 159].

Поняття "вигорання" (або ,,burnout’’) зазвичай використовується для опису стану фізичного, емоційного і психічного виснаження, який виникає внаслідок

тривалої участі в ситуаціях з високим емоційним навантаженням, що часто виникають через поєднання надмірних зусиль та хронічних стресів.

Хоча терміни ,,емоційне вигорання'' та ,,професійне вигорання'' можуть мати свої відмінності, вони тісно пов'язані між собою. Наприклад, професійне вигорання може спричинятися фізичним і психологічним реакціям, викликаним тривалим середнім рівнем стресу, що виникає внаслідок професійної діяльності.

Згідно з визначенням ВООЗ, емоційне вигорання – це стан, що характеризується фізичним, емоційним або мотиваційним виснаженням, що проявляється у зниженні продуктивності на роботі, відчуттях втоми, безсонні та підвищеній схильності до соматичних захворювань [5].

В МКХ-11 зазначено, що вигорання є синдромом, що виникає внаслідок тривалого стресу на робочому місці, якій особа не вдалося успішно подолати. Важливо підкреслити, що цей стан не є медичним захворюванням, але тривалий період перебування у ньому може впливати на розвиток різних хвороб [6].

Емоційне вигорання представляє собою форму хронічного стресу, який триває значний період часу і виникає внаслідок впливу як глобальних, так і місцевих проблем. Це може бути накопиченням невеликих, але постійних труднощів, а також недостатнім емоційним розвантаженням, браком відпочинку і надмірними очікуваннями як від себе, так і від інших. Ці фактори впливають на загальний стан організму та можуть відобразитися на всіх рівнях здоров'я, включаючи фізичний, психологічний та соматичний, що впливає на якість життя в цілому.

Вчителів завжди характеризує демократичний стиль спілкування, який відображається в їхньому зверненні до емоційного стану дітей, їх переживань та індивідуальних особливостей. Вони проявляють емпатію, тобто здатність співпереживати та співчувати учням, їх помилкам та несформованості навичок. Вимоги до вчителів полягають у високій витримці, самовладанні, активності, творчості, гуманності та інноваційності. Педагогічна діяльність спрямована на

особистісний, інтелектуальний та діяльнісний розвиток учнів, а також на саморозвиток.

Проте у системі освіти в Україні близько 54% вчителів стикаються з емоційним вигоранням. Дослідження О. Жогно показали, що серед 7300 вчителів загальноосвітніх шкіл ризик серцево-судинної патології виявлено у 29,4%, захворювання судин головного мозку — у 37,2%, а 57,8% мають шлунково-кишкові розлади. Також, у 60-70% вчителів спостерігаються стійкі невротичні розлади [3].

Вигорання, як наслідок професійних стресів, виникає у тих випадках, коли адаптивні можливості, тобто так звані внутрішні ресурси людини в подоланні стресової ситуації є перевищеними.

Емоційне вигорання у вчителів зумовлюється певними факторами: відсутністю адекватної винагороди та емоційної підтримки від керівництва, недостатньою заробітною платою, несприйняттям його ідей колегами, відсутністю можливості професійного зростання та стагнацією.

Емоційне вигорання у вчителів є поширеним явищем, що проявляється у емоційній нестабільності, тривозі та відсутності бажання вдосконалювати свої навички. Ці аспекти роботи вчителя впливають на інші сфери його життя.

Причинами є постійний стрес, нерегулярний розпорядок дня, відсутність належного відпочинку, недооцінення державою, колегами, учнями та їх батьками, відсутність можливостей для професійного розвитку та постійні освітні реформи.

Для дослідження рівня професійного вигорання педагогічних працівників нами було використано методику Дж. Грінбергата тест на визначення рівня самооцінки життєстійкості педагогів згідно з модифікованим опитувальником Форвергера [4]. У ході опитування педагогів закладу загальної середньої освіти було встановлено, що більшість з них проявили середній рівень емоційного вигорання. Цей результат не є надто негативним або критичним, а швидше за все вказує на наявність потенціалу для покращення емоційного стану працівників. Отже, на основі отриманих даних можна зробити висновок, що у

шкільному середовищі існує потреба у впровадженні заходів для підтримки емоційного благополуччя педагогічних працівників.

З метою профілактики синдрому емоційного вигорання у педагогічних працівників доцільно використовувати ефективні стратегії, які спонукають їх взяти на себе відповідальність за своє здоров'я та психофізичний стан. Ці підходи мають на меті поліпшення якості життя, свідоме визнання можливих проблем і розуміння необхідних дій для їх уникнення.

Ключовим інструментом у боротьбі з емоційним вигоранням та підвищенні психологічної стійкості вчителів є педагогіка емпауерменту. Цей підхід можна охарактеризувати як складний соціальний процес, який надає людині можливість здійснити контроль над власним життям шляхом аналізу ресурсів, сил і енергії [1 с. 22].

Використання педагогіки емпауерменту має здійснюватися з дотриманням основних принципів: створювати умови, які сприятимуть розвитку впевненості у власних силах і можливостях, а також усвідомлення відповідальності за результати навчання; здійснювати прийняття рішень щодо власного стилю життя педагогом і їх наслідування; під час проведення уроків завдяки застосуванню спеціальних методик та доступному представленню матеріалу забезпечувати психологічний комфорт; створювати умови, що спонукатимуть педагогів до вияву ентузіазму та відчуття задоволення від результатів як групової, так і індивідуальної роботи, які спрямовані на постійний та стійкий розвиток, особливо через позитивний зворотний зв'язок [2, с. 10].

Профілактика та подолання емоційного вигорання вимагає системного та кількаетапного підходу. Це означає не лише потребу змінити режим дня та переглянути переконання, що супроводжують нас тривалий час, але й переглянути свою роль у суспільстві. Важливо навчитися ефективно реагувати на стрес, ставити свої потреби на перше місце та постійно розвиватися професійно. Такий підхід дозволить вчителю бути емоційно відкритим до учнів, забезпечуючи якісну організацію навчально-виховного процесу, при цьому зберігаючи баланс у всіх аспектах життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Михальчук Л. Я., Шуберчук М. П. Подолання синдрому професійного вигорання педагогів шляхом використання педагогіки емпауерменту : автореф. Методичний посібник. Нетішин, 2019. 77 с. URL: https://shepajvo.ucoz.ua/091019/mikhalchuk_l.ja-shuberchuk_m.p-pedagogika_empauerm.pdf (дата звернення: 09.03.2024).

2. Міщенко М. С. Особливості синдрому емоційного вигорання. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/415/1/Mischenko_M.C..pdf (дата звернення: 08.03.2024).

3. Підлипняк І., Дука Т. Професійне вигорання педагогіка: профілактика та подолання. *Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. № 5. с. 175–180.

4. Попадинець А. В. Психологічні особливості емоційного вигорання педагогічних працівників: дипломна робота. Київ, 2021. 67 с. URL: https://core.ac.uk/download/475497273.pdf (дата звернення: 09.03.2024).

5. Burn-out an "occupational phenomenon": International Classification of Diseases. World Health Organization (WHO). URL: https://www.who.int/news/item/28-05-2019-burn-out-an-occupational-phenomenon-international-classification-of-diseases (date of access: 09.03.2024).

6. ICD-10 Version: 2016. ICD-11. URL: https://icd.who.int/browse10/2016/en#/Z70-Z76 (dateofaccess: 08.03.2024).

7. Maslach C., Jackson S., Leiter M. TheMaslachBurnoutInventoryManual. URL: https://www.researchgate.net/publication/277816643_The_Maslach_Burnout_Inventory_Manual(дата звернення: 08.03.2024).

Катерина ВАЩЕНКО,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Людмила МОСКОВЕЦЬ,***
доцент кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін
та інформатики
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ЕМОЦІЙНІ БАР'ЄРИ У МІЖОСОБИСТІСНОМУ СПІЛКУВАННІ У СТУДЕНТСЬКОМУ КОЛЕКТИВІ

Взаємодія молоді між собою є важливою як для їх особистісного розвитку, соціалізації, так і для виконання спільної діяльності в процесі здобування освіти у закладах вищої освіти. Особливо зросла актуальність даного питання в умовах дистанційного навчання, яке спочатку було зумовлене пандемією COVID-19, а з 2022 року масштабним російським вторгненням в Україну.

Спілкування є однією із базових категорій у психології та розглядається як багатофункціональний процес. У психологічній енциклопедії спілкування трактується як ,,процес взаємодії між двома або кількома особами, що полягає у обміні інформацією пізнавального або емоційно-оцінного характеру'' [4, с. 334]. В. Москаленко зазначає, що спілкування виступає універсальною реальністю людського буття, що зумовлюється та підтримується різноманітними формами людських відносин [2, с. 371]. Спілкування

передбачає взаємодію між людьми, породжену потребами сумісної діяльності, в процесі якої відбувається обмін інформацією та взаємовплив [3, с. 79].

Спілкування як процес взаємодії має різні види та типи. Одним із різновидів спілкування є міжособистісне спілкування, яке, згідно поглядів В. Куніциної, передбачає встановлення психологічного контакту, оптимальної психологічної дистанції та формування міжособистісних стосунків. В. Москаленко, М. Бітянова розглядають міжособистісне спілкування як спілкування, що базується на основі тих стосунків, на які соціальні норми і правила здійснюють невиразний вплив [1, с. 50]. В основі міжособистісного спілкування лежать емоції, які відображають ставлення людей один до одного. Міжособистісне спілкування як потреба особистості в інших людях, людяності, виступає важливим чинником самореалізації особистості, у процесі якого вона здійснює пізнання та прийняття своїх сильних і слабких сторін, саморегуляцію, розкриває свої потенції, особистісно зростає [3, с. 81].

Вище зазначене дає підставити стверджувати, що міжособистісне спілкування дозволить здобувачам вищої освіти будувати безпосередню взаємодію, підтримувати неформальні контакти з іншими студентами, отримувати емоційну підтримку. Важливою характеристикою міжособистісного спілкування виступає емпатія, що виявляється у здатності проявляти співчуття та співпереживання до співрозмовника. Проте, часто під час міжособистісного спілкування можуть виникати бар’єри, які утруднюють процес взаємодії між людьми.

Бар’єр психологічний тлумачиться як ,,психічний стан людини, що виявляється як неадекватна її пасивність’’. У спілкуванні розрізняють смислові (взаємне непорозуміння між людьми через різне тлумачення однієї і тієї ж події) та комунікативні бар’єри (проявляється як відсутність емпатії та гнучкої стратегії побудови міжособистісних відносин) [4, с. 40]. Саме бар’єри заважають проявляти співчуття та співпереживання у процесі міжособистісних стосунків. В основі емоційних бар’єрів лежать сильні емоції негативного забарвлення.

З метою визначення емоційних перешкод у міжособистісній взаємодії в студентському колективі нами було використано методику ,,Діагностика емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні'' (В. Бойко). Дослідження проводилося на базі Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради зі здобувачами, які отримують освіту на першому бакалаврському рівні вищої освіти та навчаються на 2 і 4 курсі. Вибірка досліджуваних включає 40 студентів, які є представницями жіночої статі. Середній вік досліджуваних складає 19 років. Отримані результати представлені на рис.1.

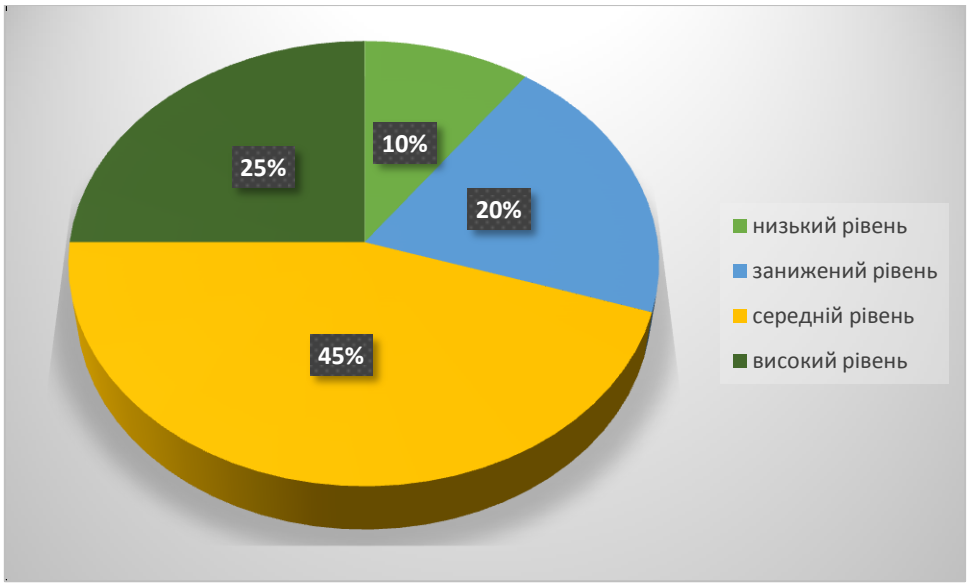

Рис.1. Рівень емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні

Згідно результатів дослідження було встановлено, що у здобувачів вищої освіти у студентському колективі переважає середній рівень емоційних бар'єрів (45%). Такі результати можуть свідчити про ускладнення міжособистісного спілкування ,,щоденними" емоціями. Припускаємо, що студенти в процесі побудови міжособистісних стосунків відчувають труднощі через різноманітні афективні прояви. 25% респондентів мають високий рівень емоційних бар'єрів, що пов'язано із наявність певних дезорганізуючих емоційних реакцій. Таким досліджуваним важко встановлювати контакти з оточуючими в процесі міжособистісного спілкування, вони не здатні долати емоційні бар'єри. З-поміж

здобувачів освіти було виявлено і тих, які мають занижений (20%) та низький рівень емоційних бар’єрів (10%). Такі результати можуть вказувати, що цій категорії студентів емоції не заважають спілкуванню, адже емоційні бар’єри у спілкуванні майже не виникають. 20% здобувачів вищої освіти мають незначні бар’єри в повсякденній взаємодії з оточуючими.

Результати дослідження вказують, що середнє значення емоційних бар’єрів у міжособистісному спілкуванні здобувачів вищої освіти у студентському колективі складає 10,4, що вказує на переживання ускладнення міжособистісного спілкування ,,щоденними’’ емоціями.

Емоційні бар’єри можуть зумовлювати побоювання та хвилювання щодо неприйняття оточуючими, відторгнення одногрупниками. Високий рівень емоційних бар’єрів міжособистісного спілкування може негативно позначитися на розвитку особистості молодої людини, зумовити виникнення конфліктів та порушення процесу соціалізації, стати перешкодою до самореалізації в процесі міжособистісного спілкування.

Отже, міжособистісне спілкування здобувачів вищої освіти у студентському колективі є природною потребою особистості, сприяє її розвитку, соціалізації, самореалізації. Покращує взаємодію у процесі міжособистісного спілкування емпатія, а утруднюють цей процес емоційні бар’єри. Для підвищення ефективності міжособистісного спілкування у студентській групі доцільно формувати здатність долати емоційні бар’єри, розв’язувати конфлікти, виявляти співчуття та співпереживання до одногрупників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко О Г. Міжособистісне спілкування осіб похилого віку : психологічні аспекти : монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. 456 с.

2. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 624 с.

3. Московець Л. П. Міжособистісне спілкування як чинник самореалізації особистості. *Нова українська школа : реалії, досвід, перспективи розвитку :* матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф., 7–8 листоп. 2019 р. Умань : ВПЦ „Візаві’’. 2019. С. 78–82.

4. Психологічна енциклопедія / авт.-упор. О. М. Степанов. Київ : „Академвидав’’, 2006. 424 с.

Nigar AGAZADE,
student of the second (bachelor) level of higher education of the Azerbaijan University of Languages.
Baku, Azerbaijan
Scientific supervisor: ***Narmin SUDZHAEVA,***
clinical psychologist of the department of psychology of the Azerbaijan University of Languages.
Baku, Azerbaijan

THE MOTIVATION OF UNIVERSITY STUDENTS AS AN ACTUAL ISSUE IN PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY

Pedagogy and psychology coexist in the field of education. Each of these subjects makes a significant contribution. Pedagogy is a branch of knowledge that studies the essence, regularities, principles, methods, and forms of organizing the pedagogical process as a factor and means of human development throughout his or her life. While pedagogy studies the education and upbringing of a person, psychology examines the internal processes of the individual. Both subjects include separate branches of studying individuals at different stages of age development. Some of such branches are pedagogy and psychology of higher education.

An important issue in this field is the problem of student motivation, increasing motivation for learning, activating their interest in subjects, and ensuring successful achievement of educational goals. Any activity, including learning, is based on

motivation, and it can be managed, allowing for the management of the educational process. The foundations of professionalism are formed in higher education, which require continuous self-education, which is impossible without motivation. The relevance of empirical research on the motivation of higher education students towards academic activities is due to the decline in internal academic motivation during the learning process for most students in higher education institutions.

Interestingly, in learning, the motivation factor plays a more significant role than the student's intelligence. Psychological studies show that the results of those students who had a genuine interest in the subject are higher than those that considered more intelligent.

The term motivation was first introduced by the German philosopher A. Schopenhauer in his work "The Fourfold Root of the Principle of Sufficient Reason" Motivation is a combination of external and internal motives that determine an individual's behavior, according to scholars such as A. I. Naumov and O. S. Vikhansky[3, p 146]. Psychologist M. Sh. Magomed-Eminov understands motivation as a specific process which main goal is to regulate and direct actions towards achieving specific target states. Motivation begins with defining the motive for action [4, p. 65]. A motive is an internal stimulus that drives action. Unlike motivation, a motive is a narrower concept that consists of thoughts, feelings, and beliefs upon which motivation is formed.

E. P. Ilyin divides motives of learning into two groups. The first group consists of cognitive motives related to the content of educational activities and the process of their execution: broad cognitive motives, educational-cognitive motives, and self-education motives. The second group is represented by social motives (broad social and positional motives, motives of social cooperation) that are connected to various social interactions of the student with other people.

One specific type of motivation is motivation for educational activities, which consists of psychological qualities of the learner that depend on the specifics of the educational process. The motivation of higher education students relates to professional and personal characteristics and is directly linked to effectiveness and

quality of work. In the works of V. K. Vilunas, motivation is divided into positive and negative [2, p. 3]. Positive motivation is based on positive stimuli that evoke feelings of relief and hope. On the other hand, negative motivation is based on negative stimuli that induce feelings of fear and disappointment. Additionally, material and non-material motivations are distinguished. Material motivation refers to motivation associated with material rewards, while non-material motivation involves non-material incentives.

In psychology, external (extrinsic) and internal (intrinsic) motivations are also distinguished. According to O. A. Shlyapnikov, external motivation is understood as the impetus for activity through external forces [5, p. 29]. External motivation is regulated by external psychological and material-value factors. Internal motivation is defined as a psychological process that regulates a person's behavior and depends on internal motivations of the individual. Internal motivation develops at the following levels: situational level, situational-value level, and subject-value level [1, p. 136-138].

The situational level is characterized by finding satisfaction and joy in one's activities not only through external stimuli, such as praise or reward, but also through self-determination - the ability to choose, control, and evaluate one's actions independently. The situational-value level implies the possibility of displaying internal motivation even when needs are not being met. At the situational-value level, it becomes important for a person not only to perform actions or tasks, but also to do so with an awareness of his or her own choices.

Therefore, the development of internal motivation in high school students is a key factor in the educational process, as the success of learning is directly linked to motivation. All of this makes this issue a fundamental problem in education.

Modern education is characterized by a predominance of external motivation. Despite this, internal motivation is a necessary component of the learning process that is important to stimulate throughout educational activities. The highest level of quality and effectiveness in the learning process can only be achieved when there is internal motivation present, which, unlike temporary and superficial external

motivation, is characterized by meaningful cognitive interest that remains with a person throughout his or her life, driving him or her towards self-development and acquiring new knowledge, skills, and abilities. In other words, internal motivation is the foundation of sustainable motivation.

In the behavior of students who express interest in educational activities, there are motives for self-development and achievement that compel them to work and grow, set goals for themselves, overcome challenges in order to achieve high results.

Indicators from a study conducted using the methodology of A.A. Rean and V.A. Yakunin demonstrate a prevalence of external motivation among students in higher educational institutions, with main motives being: obtaining a diploma, satisfactory grades, or approval from others [4, p. 434-436]. To address this issue, a program called 'Development of Motivation for Educational Activities of Higher School Students' was created to psychologically assist students in developing motivation for learning. The program includes methods such as business games, roundtable discussions, role-playing games, socio-psychological trainings, and conversations. The program consisted of 48 hours, after which a follow-up study was conducted. As a result, the percentage of internal motivation increased. The main motives of the students became: acquiring knowledge, successful future professional activity, and intellectual satisfaction. Thus, the research demonstrated a successful transition from extrinsic motivation to intrinsic.

REFERENCES

1. Бардовская Н. В., Реан А. А. ,,Педагогика: учебник для вузов’’. Saint Petersburg. 2000. 223 p.

2. Вилюнас В. К. ,,Психологические механизмы мотивации человека: учебное пособие". Moscow. 1990. 288p.

3. Виханский О. С., Наумов А. И. ,,Менеджмент: учебник". Moscow. 2016. 578 p.

4. Ильин Е. П. ,,Мотивация и методы: учебное пособие". Saint Petersburg. 2013. 508 p.

5. Шляпников О. А. ,,Мотивация образовательной деятельности: учебное пособие". Yaroslavl. 2014. 123 p.

Людмила МОСКОВЕЦЬ,

доцент кафедри початкової освіти,

гуманітарних дисциплін та інформатики

Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна

академія імені А.С. Макаренка''

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ТА ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ

В умовах сьогодення життєдіяльність особистості протікає в складних стресових, екстремальних умовах, які зумовлюються різноманітними факторами, з-поміж яких варто вказати пандемію коронавірусу COVID та повномасштабне російське вторгнення на територію України. Безумовно небезпека, нестабільність, невизначеність, незадоволеність, постійні зміни позначається на стані здоров'я людини, її активності, поглядах на життя, здатності долати життєві труднощі. Це потребує від особистості психологічної адаптивності, життєстійкості.

Вивчення життєстійкості є актуальним напрямком психологічних наукових розвідок. І. Бринза, С. Кобейс, С. Кравчук, О. Кузнєцова, Т. Ларіна, О. Лич, С. Мадді, О. Чиханцова та інші науковці виявляють інтерес до проблеми життєстійкості особистості.

С. Кобейс, С. Мадді запропонували теоретичні основи вивчення життєстійкості, згідно досліджень яких це поняття виступає особливою

особистісною якістю, яка характеризує здатність особистості витримувати стресову ситуацію, при цьому зберігати внутрішній баланс та успішність діяльності [1, с. 15].

На думку С. Кравчук, цей феномен є інтегральною характеристикою особистості, що включає емоційний, когнітивний, моральний, вольовий та поведінковий компоненти. Емоційний компонент передбачає емоційну стійкість, стресостійкість, врівноваженість, задоволення від власної діяльності, оптимізм. В основі когнітивної складової лежить контроль, прийняття ризику, переконання, очікування, атрибуції та самоставлення. Моральний компонент представлений гуманістичними цінностями. До складу вольового компоненту входять цілеспрямованість, ініціативність, самостійність, рішучість, наполегливість, витримка, опірність як якості волі. Активна взаємодія з навколишньою дійсністю лежить в основі поведінкового компоненту [2, с. 103]. На думку О. Чиханцової життєстійкість відображає цілісну систему взаємовідносин зі світом, є ресурсом, що може сприяти підвищенню фізичного й психічного здоров’я особистості, пов’язаний із самореалізацією, самоствердженням та трансцедентацією особистості [8, с. 213]. Нам імпонує думка дослідниці щодо взаємозв’язку даного феномену із самореалізацією, яка передбачає переведення можливого у дійсне, сприяє розгортанню потенційних можливостей особистості [6, с. 55].

І. Бринза, О. Кузнєцова розглядають життєстійкість як «здатність особистості до асиміляції досвіду та розвитку в умовах переживання життєвих труднощів або в умовах складної життєвої ситуації» [1, с. 15]. Т. Ларіна звертає увагу на вплив життєстійкості на готовність до майбутнього, на актуалізацію процесу самопрогнозування особистості. Цей феномен сприяє формуванню позитивного ставлення до якості роботи і до якості життя. Згідно поглядів дослідниці життєстійкість виступає особистісною характеристикою, яка здійснює оптимізувальний вплив на ефективність самопрогнозування і планування майбутнього та зумовлює постановку адекватних життєвих завдань у складаних життєвих умовах [3, с. 303-304].

Життєстійкість пов’язана із особистісним потенціалом, що є інтегральним утворення, яке визначає напрям самореалізації, проявляється у діяльності і сприяє досягненню акме [4, с. 85].

У наукових джерелах життєстійкість розглядається як ресурс потенціалу особистості, якого вона може потребувати у визначених ситуаціях; як інтегральна психічна властивість; як здатність до соціально-психологічної адаптації [2, с. 74].

Ми будемо розглядати життєстійкість як властивість особистості, яка володіє особистісним потенціалом, має конструктивні переконання, що забезпечує її здатність долати життєві труднощі та досягати психологічного благополуччя.

Розвиваючи життєстійкість особистість формує здатність справлятися із життєвими труднощами, долати тривогу, напругу; сприяє стресостійкості, адаптованості; допомагає розв’язувати протиріччя вікових та життєвих криз; реалізовувати особистісний потенціал; досягати гармонії та психологічного благополуччя.

Психологічне благополуччя є важливим прагненням особистості, що передбачає здатність людини усвідомлювати свої емоції, конструктивно долати стрес, ставити нові цілі, мати адекватні очікування [5, с. 62]. Психологічне благополуччя пов’язане із задоволеністю життям і здатністю особистості наповнювати своє життя смислом, управляти навколишнім середовищем, умінням підтримувати позитивні стосунки з оточуючими, позитивним прийняттям своєї особистості, прагненням до особистісного зростання.

Спираючись на дослідження Т. Ларіної [3], яка вивчала життєстійкість та життєві завдання, ми вважаємо, що здатність людини ставити перед собою нові цілі та завдання, які є важливими для особистості та визначають смисл існування, залежать від її життєстійкості. У випадку неспроможності долати життєві труднощі, погіршення стресостійкості особистість втрачає здатність до постановки нових цілей та незалежності поведінки. Вона схильна піддаватися

впливу інших, у неї знижується рішучість, наполегливість, самостійність, ініціативність, здатність до самоконтролю.

Життєстійкість також впливає на самоприйняття особистості, що є складовою психологічного благополуччя. При здатності позитивно приймати себе, свої сильні та слабкі сторони особистість здатна більш оптимістично дивитися на світ та протистояти складним життєвим ситуаціям.

Беручи до уваги поведінковий компонент життєстійкості, який передбачає активну взаємодію із оточуючими, припускаємо, що він пов’язаний із здатністю особистості до побудови стосунків з оточуючими та особистісним зростанням як складовими психологічного благополуччя. Володіючи життєстійкістю людина зорієнтована на соціальну взаємодію з оточуючими, схильна підтримувати з ними позитивні стосунки, прагне до особистісного зростання, реалізації власного потенціалу.

Життєстійкість передбачає здатність особистості додати труднощі на життєвому шляху, що пов’язано із управлінням середовищем як складовою психологічного благополуччя.

Отже, життєстійкість є властивістю особистості, яка володіє особистісним потенціалом, має конструктивні переконання, що забезпечує її здатність долати життєві труднощі та досягати психологічного благополуччя. Життєстійка людина здатна позитивно сприймати себе, свої сторони особистості; наповнювати своє життя смислом; ставити нові цілі; вона прагне реалізувати свої потенційні можливості, досягнути вершини свого розвитку; схильна будувати позитивні стосунки з оточуючими та управляти своїм середовищем; відчувати задоволення від своєї діяльності та від життя в цілому. Життєстійкість не є вродженою властивістю, тому необхідно приділяти належну увагу її формуванню у дитячому віці, щоб забезпечити повноцінне функціонування на наступних вікових етапах та сприяти досягненню нею психологічного благополуччя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бринза І., Кузнєцова О. Психодіагностична методика ,,Парціальні позиції життєстійкості особистості'': результати розробки та апробації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія*. 2020. №1 (11). С. 14-22.

2. Кравчук С. Л. Особливості життєстійкості як фактора психологічної пружності особистості юнацького віку в умовах воєнного конфлікту. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. 2018. Вип. 1. Т. 1. С. 99-105.

3. Ларіна Т. О. Життєстійкість як передумова постановки життєвих завдань. *Як будувати власне майбутнє: життєві завдання особистості: монографія* / за ред. Т. М. Титаренко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. С. 287-322.

4. Московець Л. П. Особистісний потенціал педагогічних працівників літнього віку. *Сучасні проблеми підготовки вчителя: теорія і практика :* матеріали тез доп. Звітної наук.-практ. конф. Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2021 рік, 18–21 квіт. 2022 р. Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2022. С. 82–85.

5. Московець Л. П. Психологічне благополуччя педагогів та дітей в умовах війни. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції*, (Обласний коледж ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка'' Полтавської обласної ради 17 березня 2023 р.) / [редактор-упорядник: Т. В. Кулікова]. Кременчук : Методичний кабінет, 2023. С. 60–64.

6. Московець Л. П. Самоактуалізація та самореалізація особистості : філософсько-психологічне розуміння. *Імідж сучасного педагога.* 2019. № 5. С. 51–56.

7. Ульянова Т. Ю. Співвідношення життєстійкості та емоційності особистості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. 2020. Вип.3. С. 72-80.

8. Чиханцова О. Життєстійкість та її зв’язок із цінностями особистості. *Проблеми сучасної психології.* 2018. Вип.42. С. 211-231.

СЕКЦІЯ 2. МОДЕРНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК І ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Світлана БАРДА,
доктор філософії (PhD),
доцент кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ

Реалізація реформи нової української школи вимагає від сучасної системи освіти серйозних трансформаційних змін. Постійного перегляду та удосконалення потребують зміст освіти, стратегії, підходи, форми, методи, технології організації освітнього процесу на різних рівнях освіти. Однією з важливих складових реалізації реформи нової української школи є запровадження формувального оцінювання. Особливої уваги та детального розгляду на наш погляд заслуговує проблема використання формувального оцінювання, його впливу на навчальну мотивацію у початковій школі.

Активному впровадженню формувального оцінювання в закладах загальної середньої освіти І ступеня передують зміни в нормативній базі системи освіти України, що відображено в Концепції Нової української школи (2016 рік), Законі України ,,Про освіту’’ (редакція 2017 року), Державному стандарті початкової освіти (2018 рік), методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України щодо оцінювання результатів навчання учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти (2018 рік).

Теоретичні положення формувального оцінювання висвітлено в роботах зарубіжних (М. Скрівен, П. Блек, Д. Вільям, Д. Хопкінс та ін.) та вітчизняних (А. Цимбалару, О. Фідкевич, Н. Бакуліна, Н. Богданець-Білоскаленко, Н. Бібік, Р. Шиян та ін.) науковців. Проблему формування мотивації учнів до навчання досліджували Л. Божович, Г. Костюк, С. Максименко, А. Маркова, В. Моргун, В. Рибалко, В. Семиченко, О. Скрипченко, Ю. Швалб, П. Якобсон та ін. Не зважаючи на ґрунтовний аналіз проблеми формувального оцінювання, мотивації навчальної діяльності актуальним залишається питання впливу формувального оцінювання на мотивацію учнів початкової школи до навчання.

Формувальне оцінювання розглядають як оцінювання, за якого по-перше, здобувачі освіти поряд з учителем стають активними суб’єктами освітнього процесу; по-друге, відсутня жорстка звітність щодо успішності учнів; по-третє, застосовуються нові оціночні технології; по-четверте, це індивідуалізований процес, який зорієнтований на підвищення ефективності навчання [3, с. 9].

Як зазначають О. Фідкевич та Н. Бакуліна, основною метою формувального оцінювання є «підтримка кожного учня та створення мотивації навчання», покращення якості навчання, а не забезпечення підстав для виставлення оцінок [3, с. 9, 11].

Ключовими характеристиками формувального оцінювання як зазначають О. Фідкевич та Н. Богданець-Білоскаленко є:

– формування впевненості у своїх можливостях;

– опора на успіхи учня, його сильні сторони;

– поетапне діагностування досягнень;

– адаптування освітнього процесу до інтересів, здібностей, можливостей учнів;

– оперативне виявлення проблем, створення умов для їх попередження;

– стимулювання бажання вчитися, досягати високих навчальних результатів [4, с. 8].

У визначенні принципів формувального оцінювання важливим є їх кореляція із загально дидактичними (гуманізації, демократизації, системності,

комплексності, індивідуалізації, партнерства тощо). Серед найважливіших принципів формувального оцінювання виділяють зокрема такі:

– формувальне оцінювання має бути ретельно продуманим компонентом освітнього процесу;

– чіткість цілей та критеріїв оцінювання;

– оцінювання значущих результатів навчання;

– системність у відстежуванні відповідності оцінки цілям і результатам навчання;

– простота і ясність усіх елементів формувального оцінювання (форм, методів, цілей тощо);

– орієнтація на життєвий досвід учнів [4, с. 11–14].

Доволі великий вибір інструментів, стратегій формувального оцінювання робить його різноманітним, цікавим, створює простір для педагогічної творчості та ініціативи, що в свою чергу стимулює активність учнів у процесі оцінювання, в цілому підвищує їх навчальну мотивацію.

Тож з'ясуємо, за яких умов формувальне оцінювання забезпечуватиме ефективну мотивацію здобувачів освіти до навчання. Але спочатку з'ясуємо сутність мотивації, розкриємо поняття „навчальна мотивація".

Мотивацію розглядають як систему мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. У ролі мотивів виступають уявлення й ідеї, почуття й переживання, що є вираженням потреб людини [1, с. 217].

Ефективність навчання залежить від мотивації навчально-пізнавальної діяльної діяльності учнів, яка спонукає вчитися, впливає на якість навчальних досягнень. Традиційно в психолого-педагогічній літературі виділяють дві основні групи мотивів навчально-пізнавальної діяльності:

– пізнавальні мотиви (допитливість, інтерес до знань, прагнення до вдосконалення інтелектуальних здібностей);

– соціальні мотиви (потреба взаємодіяти з іншими людьми, вступати у комунікативні контакти) [2, с. 333–334].

Для того, щоб формувальне оцінювання сприяло мотивації учнів до навчальної діяльності при його здійсненні слід дотримуватись ряду умов:

– побудова партнерських відносин між суб’єктами освітнього процесу, як запоруки спрямованості на підтримку учнів їх розвиток;

– використання словесних стимулів замість конкуренції та складання рейтингів;

– використання ігрових завдань, залучення до реалізації проєктів;

– єдність вимог до всіх учнів;

– опора на позитивне в дитині;

– оцінювання навчальних досягнень учнів, а не їх особистісних якостей;

– порівняння діяльності учня лише з його попередніми результатами, а не з результатами інших дітей;

– створення можливостей для удосконалення власних результатів навчання [4, с. 14–15].

Окремо можна виділити рекомендації по роботі з батьками, які сприятимуть підвищенню мотивації до навчання в процесі здійснення формувального оцінювання:

– встановлювати партнерські відносини з батьками;

– спонукати батьків акцентувати увагу на позитивних результатах дитини;

– не допускати порівняння досягнень власної дитини з досягненнями інших дітей;

– залучати батьків до участі в освітньому процесі;

– переконання батьків у важливості формування самостійності у дітей [4, с. 15].

Отже, мотивація є особливо важливим компонентом навчальної діяльності. Вона формується під впливом багатьох факторів з поміж яких особливу роль відіграє формувальне оцінювання. Врахування його особливостей, принципів реалізації та дотримання зазначених вище умов сприятимуть формуванню стійкої мотивації учнів до навчання, поліпшенню якості освіти в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник Київ : Либідь, 1997. 374 с. URL : http://surl.li/uuyu (дата звернення 05.03.2024).

2. Степанова О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2005. 520 с.

3. Фідкевич О. Л., Бакуліна Н. В. Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання в 1–2 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2019. 64 с.

4. Фідкевич О. Л., Богданець-Білоскаленко Н. І. Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 3–4 класах закладів загальної середньоїосвіти : навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2020. 96 с.

Світлана ГЕРАСИМЕНКО,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
викладач української мови та літератури
,,ВСП Вінницький фаховий коледж будівництва,
архітектури та дизайну КНУБА"
м. Вінниця, Україна

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У МИСТЕЦЬКО-ЛІТЕРАТУРНОМУ КОНЦЕПТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогодні, як ніколи, необхідна висока патріотична самосвідомість. Чітка громадянська позиція кожного українця, консолідація навколо ідеї незалежності та Перемоги.

У статті описано зразки занять, лекцій з дистанційного навчання, позааудиторних заходів, які використовує викладач у своїй роботі. У свою чергу вони сприяють формуванню фахової компетентності студентів. Заняття,

проведені викладачем, допомагають здобувачам освіти опановувати мовні, літературні, культуротворчі, художньо-практичні уміння та навички; формують комплексну літературно-художню компетенцію та виховують відчуття власної причетності до літературно-мистецьких традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу.

Мистецько-літературний концепт характеризується включенням особистості у різновиди індивідуальної і колективної творчості на основі багатоманітних форм мистецької взаємодії, що стимулює вияв здатності бути естетично виразним і компетентним.

Культурологічна та художня компетентність має особистісно-діяльнісний та інтегративний характер. Це багатогранний показник результативності мистецької освіти і мовно-літературної самоосвіти, що інтегрує всі компоненти: змістовний (знання), процесуальний (уміння), аксіологічний (цінності, орієнтації), самореалізаційний (активність, самостійність), креативний (творчість).

Із багатобарвної палітри педагогічних технологій, форм, методів, завдань, компетенцій, запропонованих методикою, кожний викладач має змогу обирати ті, які відповідають його художньо-ціннісним орієнтаціям і професійно-педагогічним можливостям.

Перед здобувачами освіти постає завдання не пасивно сприймати матеріал, а оволодівати методикою засвоєння інформації. Студент стає активним учасником процесу пізнання. Ідеться про розвиток креативно-інтелектуальних здібностей здобувачів, їх інтересу до вивчення української мови та літератури, до осягнення вершин української культури й мистецтва слова; формування усвідомленого ставлення до української мови як інтелектуальної, духовної, моральної і культурної цінності; необхідність знати сучасну українську мову й досконало нею володіти в усіх сферах суспільного життя; готовність до адекватного вибору й отримання професійної освіти; збагачення емоційно-естетичного досвіду; пробудження особистісно-позитивного ставлення до мистецьких цінностей; формування мовних компетенцій; опанування

художньо-літературними знаннями та навичками; формування комплексу мистецьких компетентностей, що забезпечують здатність використовувати набуті знання та вміння у самостійній діяльності та майбутній професії; вироблення мовного та літературного смаку шляхом розширення філологічного світогляду. Як бачимо, всі ці завдання спрямовані на формування особистості.

У сучасних науково-методичних дослідженнях окреслюються такі основні напрями реалізації міжпредметних зв'язків на заняттях літератури:

1.Вдосконалення мовленнєвої діяльності здобувачів на основі використання зв'язків літератури та української мови (С. О. Леонов, Т. О. Ладиженська та ін.).

2.Взаємозв'язок історичних і літературних знань, історико-літературних відомостей (О.В.Дановський, С.О.Леонов, А.Ф.Лукаш та ін.).

3.Література та образотворче мистецтво (Л.М.Масол, О.В.Гайдамака).

4.Література і музика (Є.М.Колокольцев, Р.В.Чикаленко).

5.Література і театр (Н.З.Лутченко, Л.С.Якушина, С.О.Леонов та ін.).

У своїй практиці як викладач використовую різноманітні види мистецтв для створення цілісного уявлення про історичну епоху, тип культури, художній образ, тим самим включаючи різноманітні рецептори здобувачів освіти. При цьому один психофізичний механізм доповнює інший. Так, музика викликає слухові уявлення, живопис – зорові, архітектура – просторові, що створює цілісну картину буття. Використання різних мистецтв на занятті мови та літератури дозволяє ,,озвучувати'' та ,,живописати'' текст, пробудити в читачах цілу гаму почуттів та асоціацій. Цілісну картину світу можуть викликати і синтетичні види мистецтва – кіно, театр.

Разом з тим використання творів мистецтва на занятті літератури може мати й іншу мету – розвиток почуттів та емоційної сфери здобувачів. В ідеалі студент повинен сприймати і твір словесного мистецтва з включенням всіх механізмів синестезії. У зв'язку з цим В.В.Ванслов зауважував, що можна ,,слухати'' живопис та ,,бачити'' музику.

Інтегроване заняття потребує поєднання різноманітних видів людської діяльності – мисленнєвої, мовленнєвої, комунікативної, діяльності наукового та художньо-естетичного характеру, що повинно сприяти розвитку відтворювальної та творчої уяви особистості, пам'яті, мови, збагаченню емоційного світу.

Теперішній етап ідеї інтеграції характеризується як емпіричною спрямованістю – розробкою та проведенням викладачами інтегрованих занять, так і теоретичною – створенням та вдосконаленням інтегрованих курсів, що в ряді випадків об'єднують багато предметів, вивчення яких передбачено навчальними планами закладів освіти. Інтеграція надає можливість, з одного боку, показати здобувачам ,,світ в цілому’’, подолавши розрізненість наукового знання з дисциплін, а з іншого – навчальний час, вивільнений за цей рахунок, використати для повноцінного здійснення профільної диференціації в навчанні.

Творча діяльність здобувачів на інтегрованих заняттях може бути різноманітною. Іноді вона потребує ,,занурення’’ суб'єкта в культурне життя епохи, в культурну ідентичність образу. Вони беруть на себе функції мандрівників, відвідувачів художніх салонів, театрів і концертів, представників газетної та журнальної критики. Значним результатом такого ,,занурення’’ є не тільки засвоєння інтегрованих відомостей про епоху або її духовні компоненти, але й засвоєння мовленнєвого стилю тої епохи, що важливо для повноцінного пізнання художніх творів, написаних в цей період, і в цілому для вдосконалення мовленнєвої діяльності, її збагачення та різноманітності.

Інший тип діяльності на інтегрованих заняттях не потребує безпосереднього занурення в контекст епохи; з його допомогою вона вивчається немовби ззовні, очима сьогоднішнього активного читача та глядача, дослідника-історика, мистецтвознавця, екскурсовода, літературного критика, біографа, бібліографа, актора, читця, театрознавця.

На відміну від звичайних занять з використанням міжпредметних зв'язків інтегровані заняття можуть проводитися двома або декількома викладачами – філологом та істориком, філологом та викладачем образотворчого мистецтва,

філологом та викладачем іноземної мови; заняття може проводитися також разом з викладачем-фізиком залежно від теми заняття.

У викладанні свого предмету широко використовую на заняттях різноманітні творчі методи і прийоми роботи, зокрема, словесне малювання, інсценування, художню розповідь, відтворення епізодів, уривків, складання різних планів, уявлення минулого і майбутнього. Але обов'язково при цьому враховую принцип диференціації та індивідуалізації.

Ставлю перед собою мету зробити заняття не тільки цікавим, захоплюючим, а матеріал заняття доступним для здобувачів різних рівнів знань, але й перетворити його на час естетичної насолоди, хвилюючу мандрівку у незвідані світи. У своїй практиці використовую інтерактивні методи навчання, компаративні технології, візуальні та аудіообразні art-інсталяції, відвідування різноманітних мистецьких майданчиків та медіахабів міста, беру участь у публічних літературних заходах.

Вважаю, що одним із факторів, що знижує активність здобувачів, притуплює їхню увагу і зацікавленість, є однотипність занять.

Види і форми інтегрованих занять літератури:

- заняття – літературно-музична композиція („Поетичний вечір європейської поезії'', „Сонет в українській та світовій поезії'');

- заняття – літературно-художній салон („Сад нев'янучих вінницьких скульптур'' за творчістю Л.Костенко, „Осіння колекція модного читання'', „Онлайн-зустріч з письменницею Н.Гербіш'');

- заняття-виставка (VinBookFest – книжкова виставка-ярмарок);

- заняття-презентація історико-культурної доби („Мовою слова про козацьку долю'' до дня українського козацтва, „Симон Петлюра у Вінниці'');

- заняття краси („Поетично-етнографічний вечір в гуртожитку „Коса – краса'');

- заняття-екскурсія („Зустріч з письменницею Д. Дорош у книжковому просторі BiblioFan'', „Свято Писанки у військовому госпіталі'');

- заняття-інтеграція різних навчальних дисциплін (англійська мова і українська література, всесвітня історія – „Історико-лінгвістична година „Діти однієї епохи та різних континентів (Ольга Кобилянська (Україна) – Люсі-Мод Монтґомері (Канада)’’; історія України, географія і українська література – Історико-краєзнавчий мультимедійний вечір Non Stop „Мить, зупинись!...’’; архітектура, малюнок і українська література – „Art – освіта’’. Т.Г.Шевченко на Поділлі (за матеріалами альбому графічних творів митця) та ін.

Здатність викладача розкрити індивідуальні особливості здобувачів з метою подальшого сприяння їх розвитку розвивається за таких умов: розуміння викладачем необхідності впровадження інноваційних методів і технологій навчання; бажання і знання викладачем особливостей їх упровадження; постійна робота над самоосвітою і самовдосконаленням дисциплін, які викладає; неперервний розвиток науково-методичної компетентності, що передбачає розширення і синтез знань із найновіших досягнень філософії, педагогіки, психології.

Інтеграція є одним із продуктивних шляхів перебудови сучасної освіти, усунення протиріччя між швидко зростаючим обсягом знань та можливістю їх засвоєння. Вона сприяє доланню фрагментарності та мозаїчності знань здобувачів освіти, забезпечує оволодіння комплексним знанням, системою універсальних людських цінностей, слугує формуванню системно-цілісного погляду на світ.

Нова ситуація в суспільстві диктує нові завдання, зокрема культурно-освітні, з метою формування духовної особистості, яка стоїть на порозі XXI ст. як на перехресті, перед вибором шляху до щастя, до реалізації своїх потенцій в ім'я добра і Перемоги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилова Л., Катасонова Ю. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. Освітологічний дискурс. 2017, №1-2 (16-17).

с.168-169. URL: https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/433/362 (дата звернення 06.02.24).

2. Курси з українськими субтитрами. Coursera. URL: https://www.coursera.org/courses?orderby=upcoming&subs=uk (дата звернення 06.02.24).

3. Павленко О. Дистанційне навчання як важлива форма організації сучасної мистецької освіти. Актуальні питання мистецької педагогіки. Вип. 11, 2020 с.78-83. URL: http://apmp.kgpa.km.ua/Files/APMP11/18.pdf (дата звернення 06.02.24).

4. Рупняк Д.Т. Талант, як алмаз, треба шліфувати // Обдарована дитина. – 2016. – № 10. – С. 29–35.

5. Чудновський В.Е., Юркевич В.С. Обдарованість — це унікальність кожної особистості // Обдарована дитина. – 2015. – № 2. – с. 2–8.

Людмила КОЛЕСНИК,

викладач математики,

Красноградського педагогічного фахового коледжу

Комунального закладу

,,Харківська гуманітарно-педагогічна академія''

Харківської обласної ради

м. Красноград, Україна

СУЧАСНЕ ЗАНЯТТЯ З МАТЕМАТИКИ У КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування освіти передбачає оновлення змісту освіти, пов’язане з упровадженням компетентнісного підходу до організації процесу навчання.

Реалізація компетентнісного підходу вимагає формування й розвитку у здобувачів освіти здатності практично діяти, застосовувати індивідуальний

досвід успішних дій у різноманітних ситуаціях, а отже, – переорієнтація процесу навчання на його результат, виражений у діяльнісному вимірі [5].

Компетентнісний підхід до навчання передбачає формування вмотивованої компетентної особистості, здатної швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, приймати обґрунтовані рішення й вирішувати проблеми на основі отриманих знань, умінь і навичок. Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві, потребує нових підходів у роботі педагогів.

Освітній процес переорієнтовується на практичне застосування вмінь та навичок, і це допомагає встановити взаємозв’язок науки і різних сфер життя. Розв’язування компетентісно зорієнтованих завдань – це один із найбільш вдалих методів поєднання практики та теоретичних наукових міркувань. Освіта має реагувати на виклики сучасного світу і готувати до життя та діяльності нове покоління свідомих громадян, які здатні компетентно вирішувати проблеми, що постають перед людством [1]. У Концепції Нової української школи зазначено, що найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть ті, хто вміє навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями.

Кожен викладач математики повинен спрямувати свою діяльність на підвищення загальноматематичного рівня, удосконалення фахової майстерності, професійної компетентності, розвиток творчого потенціалу [2].

У Законі України „Про освіту’’ зазначається, що метою реформування освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованої взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення та навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової та громадянської активності.

Загальні методичні аспекти упровадження компетентнісного підходу в освіті представлено у упрацях Н. М. Бібік, Г. В. Єльнікової, О. І. Локшиної, О. В. Овчарук, О. І. Пометун та інших науковців.

Основною метою реалізації компетентнісного підходу в навчанні математики є формування у здобувачів освіти математичної компетентності на рівні, достатньому для забезпечення життєдіяльності у сучасному світі, успішного оволодіння знаннями з інших освітніх галузей [3].

У Європейській довідковій рамці ключових компетентностей для навчання впродовж життя визначено математичну компетентність як ,,здатність розробляти та застосовувати математичне мислення та розуміння для розв'язування задач у повсякденних ситуаціях. Базуючись на ґрунтовному володінні лічбою, увагу зосереджено на процесі та діяльності, як і на знаннях. Математична компетентність охоплює, різною мірою, здатність і бажання використовувати математичні способи мислення та презентації (формули, моделі, конструкти, графіки, діаграми)''. [4].

Для формування математичної компетентності потрібно вміти творчо мислити, працювати в команді, застосовувати знання в реальному житті.

Компетентнісна освіта спрямована на практичні результати особистої діяльності, що зумовлює зміни в організації навчання.

Сучасний урок, орієнтований на реалізацію компетентнісного підходу в навчанні математики, передбачає:

–підвищення мотивації здобувачів освіти;

–опору на суб'єктивний досвід здобувачів освіти;

–практичне використання набутих знань та досвіду;

–формування навичок одержувати інформацію з різних джерел;

–оптимізацію кожного заняття;

–підвищення рівня самоосвітньої діяльності;

–дієвий контроль, самоконтроль та взаємоконтроль;

–формування моральних цінностей особистості;

–створення умов для розвитку соціальних, комунікативних здібностей здобувачів освіти;

–створення ситуації успіху;

–здоров’язбережувальні умови;

–рефлексію здобувачів освіти у процесі навчання.

Етапи підготовки викладача до проведення сучасного компетентнісно зорієнтованого заняття – це: моделювання; проєктування; конструювання.

Моделювання – це визначення місця заняття в межах навчального курсу, розділу, теми; визначення мети та вибір технологій, методів, прийомів, засобів навчання.

Проєктування – це визначення виховної і розвивальної мети; прогнозування результатів; ознайомлення зі змістом навчального матеріалу; визначення методів, прийомів; прогнозування предметних та ключових компетентностей.

Конструювання – це формулювання мети, завдань, типу та форми проведення заняття; визначення конкретних методів та прийомів; складання плану дій викладача та передбачення дій здобувачів освіти, розподіл часу; виділення складових частин навчальної діяльності.

Під час підготовки викладача до сучасного компетентнісно зорієнтованого заняття треба дотримуватись таких вимог:

–здійснення компетентнісного підходу в цілепокладанні, очікувані результату;

–інтенсифікація навчального процесу;

–використання ІКТ, діяльнісних технологій, форм, методів, прийомів навчання;

–зв’язок практичної діяльності з майбутньою професійною діяльності;

–організація самостійної діяльності здобувачів освіти;

–урахування особливостей сприйняття з використанням диференціації та індивідуалізації навчання;

–оптимальний вибір організації пізнавальної діяльності здобувачів освіти;

–організація зворотного зв’язку та рефлексії;

–використання здоров’язбережувальних технологій;

–використання комп’ютерно-зорієнтованих засобів навчання.

Етапи сучасного компетентнісно зорієнтованого заняття:

–орієнтація на створення сприятливої атмосфери на занятті (проведення інтелектуальної розминки, вибір епіграфа);

–мотивація навчальної діяльності;

–цілепокладання (вибір мети заняття, очікувані результати);

–цілереалізація – організація та зміст діяльності;

–рефлексійно-оцінний (підведення підсумків, рефлексія, оцінювання);

–повідомлення домашнього завдання – мотивування необхідності виконання, інструктаж, диференціальний підхід (обов’язкова, варіативна частина; різнорівневі завдання).

В умовах компетентнісного підходу основною формою організації освітнього процесу залишається заняття.

Основні компоненти заняття:

–зміст навчального матеріалу;

–методи навчання;

–засоби навчання;

–форми організації освітньої діяльності здобувачів освіти.

Для розвитку креативного мислення варто пропонувати здобувачам складати задачі за малюнками, схемами, діаграмами, виконувати практичні роботи на заняттях з математики.

Здобувачам освіти доцільно пропонувати творчі завдання, наприклад проаналізувати малюнки і визначити пропорції у яких зазвичай зазначені частини тіла людини а потім за цими відношеннями намалювати людину. Чотири останні компетенції виділені у наскрізні лінії, ними не варто нехтувати.

Проведений аналіз досліджуваного питання не вичерпує усіх проблем щодо реалізації компетентнісного підходу у змісті навчання математики.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні проблем оцінки ефективності застосування компетентнісно зорієнтованих завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевз Г. П. Методика викладання математики: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2009. 367 с.

2. Боровик Г. В. Компетентнісний підхід до навчання учнів на уроках математики: методичний посібник для вчителя. Київ, 2020. 32 с.

3. Державний стандарт базової середньої освіти 2019 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898 (дата звернення: 13.02.2024).

4. Локшина О.І. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року URL: https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-21-30 (дата звернення: 20.02.2024).

5. Онопрієнко О. В. Предметна математична компетентність. *Початкова школа.* 2010. № 11.С. 46-50.

Інна САМОЛЮК,

викладач кафедри педагогіки

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

м.Хмельницький, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Реформування освіти України стимулюють оновлення підходів до надання знань, що спричиняє більш якісне та ефективне використання педагогічних технологій. Результатом використання новітніх педагогічних технологій є підвищення творчої активності учнів, розвиток їх пізнавальних здібностей.

Завдання вчителя за таких умов полягає в ефективному пошуку нетрадиційних підходів до навчального процесу, поступове та першочергове впровадження нових методів та способів навчання. Однією з таких технологій є ігрова, оскільки гра є основним джерелом отримання житиною знань.

Значна увага до проблеми педагогічних умов використання ігрових технологій на уроках в Новій українській школі наголошується в нормативно-правових актах та державних документах України. Серед них: Закон України „Про освіту'' [6], Державний стандарт початкової освіти [1], Концепція Нової української школи [2], Концепція неперервної педагогічної освіти [3] та ін. Ці законодавчі документи зумовлюють визначення пріоритетної діяльності національної системи освіти стосовно педагогічних умов використання ігрових технологій на уроках в Новій українській школі.

Важливе місце сьогодні займає впровадження та розвиток концепції Нової української школи [18], яка передбачає всебічний розвиток учнів у контексті формування у них необхідних компетентностей. В документі зосереджено увагу на двох циклах навчання в початковій школі.

Різні аспекти використання ігор та ігрових технологій в освітньому процесі розглядали Б. Нікітін, О. Приходько, О. Савченко, В. Коваленко, Г. Селевко та ін. Вивченню проблеми впровадження ігрових технологій навчання у початковій школі у своїх роботах звертали увагу Я. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Шиллер, А. Макаренко, Г. Сковорода, В. Терський. К. Ушинський.

Враховуючи аналіз науково-педагогічної літератури, варто зазначити, що в учнів початкових класів переважає ігрова діяльність. Незважаючи на це, ігри досить часто сприймають як одну з форм розважальної діяльності, яка жодним чином не сприяє навчальній діяльності. Однак, процес засвоєння знань є набагато ефективнішим в процесі гри, коли діти неусвідомлюючи прямого надання інформації, засвоюють її та активно продовжують власну ігрову діяльність. Таким чином, коли навчання спрямовується на приємну гру, вони дуже часто готові вкласти чимало часу та зусиль на гру [4; 5].

Проте, станом на сьогодні, використання ігрових технологій навчання в початковій школі є необхідною умовою надання знань, оскільки, відповідно до аналізів сучасних психологів, характерними віковими особливостями учнів початкової школи є надмірна збудливість, емоційність, стомлюваність, а використання гри є ефективним шляхом до вирішення надмірної емоційності та стимулює до зацікавленості учнів процесом навчання.

Ігрову технологію пропонуємо розглядати як системний засіб організації навчання, спрямований на оптимальну побудову освітнього процесу та реалізацію його завдань. Цей засіб заснований на особистісно-орієнтованому та діяльнісному підходах, що забезпечує школяреві позицію суб’єкта власного учіння, інтенсифікацію пізнавальної діяльності, генералізацію знань і вмінь учнів з метою їх використання в нестандартних умовах.

Враховуючи актуальність окреслених питань, першочерговим завданням для вчителів початкових класів є використання новітніх технологій навчання, а саме ігрових, які сприятимуть підвищенню навчальної та творчої активності учнів, ефективному засвоєнню навчального матеріалу та поглибленню знань учнів.

З метою виявлення ефективності педагогічної діяльності вчителів початкових класів у використанні ігрових технологій на уроках в початковій школі, нами проведено анкетування серед 8 вчителів початкових класів загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів смт. Сатанів. Питання анкети подано у додатку А.

Як свідчать результати анкетування, 62,5% опитаних учителів початкових класів загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів смт. Сатанів доволі часто (щодня) використовують ігрові технології на уроках, що є хорошим показником і 37,5% вчителів застосовують ігри декілька разів на тиждень. З цього ми робимо висновок, що ігрові технології широко застосовуються в педагогічній діяльності на даному етапі розвитку освіти.

Наступним питання теж показало хороші показники, адже для 75% вчителів гра займає непостійне місце та є періодичною складовою уроку та для

25% педагогічних працівників грає посідає важливе місце і обов'язковою складовою кожного уроку. Дане питання дає змогу збагнути, що вчителі використовують дану технологію з розумом та правильним підходом.

При використанні ігор 62,5% вчителів керуються метою, щоб зробити процес навчання цікавим, 25% – щоб активізувати пізнавальну діяльність учнів і 12,5% – щоб закріпити отримані знання учнів. В даному питанні, ми зосереджуємо увагу на тому, що гра може застосовуватись в різних цілях, які доповнюють один одного. Під час проходження даної анкети, вчителі зауважили, що все залежить від того, на якому етапі уроку та яку саме технологію вони використовують. І відповідаючи на дане питання, вчителі керувалися тим, які технології вони найчастіше використовують.

А найчастіше вчителі початкових класів, як показали наші результати, використовують рольові ігри (50%), ігрові ситуації (37,5%) та ігри-вправи (12,5%). Таким чином, ми спостерігаємо закономірність, оскільки зокрема рольові ігри допомагають зробити процес навчання цікавим, ігрові ситуації допомагають активізувати дітей, мислити критично, а ігри-вправи більше підійдуть для закріплення нових знань.

На останок, ми висунули питання, щодо того, чи допомагають взагалі ігрові технології в навчальній діяльності, і як показали результати 62,5% вчителів вони дуже добре допомагають та 37,5% вчителям вони непогано допомагають. Даний результат є достатньо позитивним, оскільки ми можемо прослідкувати за тим, що ігрові технології дійсно мають на меті зробити процес навчання учнів початкових класів більш ефективним та насиченим.

Загалом дані відповіді свідчать про високий рівень оволодіння вчителями ігрових технологій та їх основної мети. Кожен вчитель підходить до їх використання по своєму, але при цьому всі вважають їх потрібними у сучасному уроці.

Як засвідчив аналіз та спостереження за роботою педагогів даного закладу, використання ігрових технологій як засобу виховання і навчання молодших школярів буде ефективним за умови виконання ігрових технологій для

забезпечення позитивної мотивації учнів в освітньому процесі, обирання ігрових прийомів відповідно до вікових особливостей дитини та мети навчального процесу та залучення учнів до ігрових технологій у початковій програмі.

Під час вивчення досвіду вчителів початкових класів щодо використання ігрових технологій на уроках показало, що вчителі надають великого значення використанню ігрових методик з конкретних предметів. Наприклад, вчителька початкових класів О. Трембовецька використовує рольові навчальні ігри на уроках літературного читання.

Таким чином, ігрові технології в початковій школі вчителі використовують часто в різних формах. Дехто з вчителів використовує лише елементи гри, інші присвячують цілий урок. Таким чином вчителі вбачають інтерес у тому щоб використовувати ігрові технології на уроках. Більшість з вчителів на практиці доводять, що ігри дійсно допомагають дітям краще засвоїти навчальний матеріал та розвинути жагу до нових знань. Також зазначаємо, що здебільшого вчителі використовують ігрові ситуації та рольові навчальні ігри, які слугують методом зацікавлення дітей до навчальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 24.07.2019 № 688. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/87-2018-п#Text (дата звернення 14.10.2023).

2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти „Нова українська школа’’ на період до 2029 року: Розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: http://www.nmc.od.ua/wp-content/uploads/2017/02/КОНЦЕПЦІЯ (дата звернення: 14.10.2023).

3. Наказ Міністерства освіти і науки України ,,Про затверджений Концепції розвитку педагогічної освіти'': від 1 липня 2018 р. № 776. URL: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti (дата звернення:05.10.2023).

4. Освітні технології: навч.-метод. посібник / За заг. ред. О.М. Пєхоти. Київ, 2001. С. 17-18.

5. Топчій Г. С. Ігрові педагогічні технології як умова професійного саморозвитку майбутнього вчителя: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків. 2011. 24 с.

6. Закон України ,,Про освіту'': прийнятий 05.09.2017 р.; № 2145-VIII; зі змінами та доповненнями. Відомості Верховної Ради України. 2017, № 38-39. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 23.10.2023).

Микола ЯКИМЕНКО,
викладач фахових дисциплін
Лубенського лісотехнічного фахового коледжу
м. Лубни, Україна
Олександр ШЕСТОПАЛ,
майстер виробничого навчання
Лубенського лісотехнічного фахового коледжу
м. Лубни, Україна

АЛГОРИТМ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ СПЕЦДИСЦИПЛІН ВИКЛАДАЧАМИ ЛУБЕНСЬКОГО ЛІСОТЕХНІЧНОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

Формування у студентів умінь навчальної діяльності, потреби у знаннях та уміннях їх здобувати, виховання пізнавальної самостійності й активного

творчого мислення є важливою умовою успішної професійної підготовки в навчальному закладі.

Професійна і суспільна відповідальність педагога полягає, перш за все в тому, що йому належить створити в аудиторії не тільки атмосферу зацікавленості й співпраці (студенти повинні мати можливість брати участь в дискусіях, вільно обмінюватися думками тощо), але і бути відповідальними за ті знання, які вони отримують, опанувати навички самоосвіти (ефективної роботи при читанні й письмі) і методами роботи в групі.

Таблиця 1

Алгоритм застосування інноваційних методик на різних етапах комбінованого заняття

Етап уроку	Форми роботи
1	2
1. Актуалізація опорних знань	„Мікрофон’’ „Аукціон’’ „Перекладач’’ „Пошук аналогій’’ „Вірю-не вірю’’
2. Мотивація. Оголошення теми і мети заняття	„Незакінчене речення’’ „Фантастичне питання’’ „Створення ситуації інтересу’’ „Відповідь, на яку дається певний час’’ „Очікування навчальних результатів’’ „Опора на життєвий досвід’’
3. Вивчення нового матеріалу	„Робота з текстом в парах’’ „Пошук істини’’ „Навчаючись-вчуся’’ „Творча лабораторія’’ „Тонкі і товсті питання’’
4. Закріплення вивченого матеріалу	„Прес’’ „Графічний диктант’’ „Мозковий штурм’’ „Інтерв’ю’’ „Коротко – ще коротше’’ „Перевір себе’’

5. Рефлексія. Підсумки заняття	,,Моя опора’’ ,,Сьогодні на занятті’’ ,,Телеграма’’ (робота в парах) ,,Дерево підсумків’’ ,,Практикум’’

Метод ,,Мікрофон’’ – інтерактивний метод, який надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

Організація роботи:

1. Ставимо запитання.

2. Пропонуємо студентам предмет (ручку, олівець, тощо), який виконуватиме роль уявного мікрофона. Студенти передають його один одному, по черзі беручи слово.

3. Надаємо слово тільки тому, хто тримає ,,уявний’’ мікрофон.

4. Пропонуємо студентам говорити лаконічно й швидко (не більше 0,5 – 1 хвилини).

5. Не коментуємо й не оцінюємо подані відповіді студентів.

Метод „Аукціон’’

Студенти повинні пригадати усі нові вивчені поняття із заданої теми. Переможець той, хто пригадає і пояснить найбільшу кількість термінів, визначень, слів.

Метод „Перекладач’’

Один студент дає назву терміну, інший – його пояснює.

Метод „Пошук аналогій’’

Викладач називає поняття, а студенти підбирають аналогічне й обґрунтовують свою відповідь.

Метод „Вірю – не вірю’’

Студентам пропонується відповісти на запитання, яке починається зі слів ,,Чи вірите ви?..’’.

Метод „Незакінчене речення’’

Цей прийом часто поєднується з „Мікрофоном’’ і дає можливість ґрунтовніше працювати над формою висловлення власних ідей, порівнювати їх з іншими, вільніше висловлюватись до запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити коротко, по суті, переконливо.

Організація роботи:

Викладач формує незакінчене речення і пропонує студентам закінчити його. Кожний наступний учасник обговорення повинен прочитати свій виступ із запропонованої формули. Здобувачі освіти працюють з відкритими реченнями, наприклад „Від сьогоднішнього заняття я очікую…’’, „Сьогодні на занятті я хочу дізнатися…’’, „Сьогодні на занятті я прагну навчитися…’’, „Інформація для мене…’’, „Найбільшим відкриттям для мене на занятті було…’’ тощо.

Яка інформація для вас була вже відомою?

Що нового ви дізналися з даного матеріалу?

Що найсуттєвіше ви підкреслили?

Метод „Фантастичне питання’’

Викладач моделює фантастичну ситуацію.

Який висновок з опрацьованої інформації ми можемо зробити? (так етап орієнтації тісно пов’язаний з етапом визначення мети).

Які елементи включає в себе етап визначення мети? Зачитайте, будь ласка. (учасники зачитують вголос, по черзі).

„Створення ситуації інтересу’’

Використання цікавих пригод, гумористичних уривків тощо, якими легко привернути увагу студентів. Особливе враження справляють цікаві випадки, несподіванки з життя і дослідницької діяльності вчених.

Викладач наводить цікаві факти з теми, що вивчається, тим самим зацікавлює студентів.

„Відповідь на яку дається певний час’’

На початку заняття викладач ставить проблемне запитання, правильну відповідь до якого студент зможе сформулювати, отримавши необхідну інформацію під час заняття.

„Очікування навчальних результатів’’

Має відповідати таким вимогам:

- висвітлювати результати діяльності на занятті студентів, а не викладача;

- чітко відображати рівень навчальних досягнень, який очікується після заняття. Тому потрібно передбачати обсяг і рівень засвоєння знань студентів, що буде забезпечений на занятті; обсяг і рівень розвитку навичок і вмінь, який буде досягнуто після заняття; розвиток (формування) емоційно-ціннісної сфери студента, яка забезпечує формування переконань, характеру, вплив на поведінку тощо. Останній компонент навчальних результатів, до якого можна прагнути на окремому занятті, це – визначення, усвідомлення або формування емоційно-наповненого ставлення студентів до тих явищ, подій, процесів, що є предметом вивчення на занятті.

„Опора на життєвий досвід’’

Метод опори на життєвий досвід студентів полягає в тому, що у повсякденному житті за межами навчального закладу студенти щодня спостерігають найрізноманітніші факти, явища, процеси, події, які можуть базуватися на певних закономірностях, з якими студенти знайомляться під вивчення спецдисциплін.

Опора на життєвий досвід викликає інтерес до теоретичних занять, формує бажання пізнати суть спостережуваних фактів, явищ, що оточують їх у житті. Тому, готуючись до заняття, викладач повинен визначити, що в новому навчальному матеріалі може бути відоме студентам і на що можна спиратися.

„Робота з текстом у парах’’

Кожна пара отримує текст, який потрібно прочитати, проаналізувати і зробити відповідні позначки на полях тексту: поставити галочку „V’’ напроти тієї інформації, яка вам була вже відома, знак оклику „!’’ – напроти нової для вас інформації, і підкреслити в тексті найсуттєвіше, основне.

„Пошук істини’’

Студенти вивчають новий матеріал самостійно, роблять висновок і доводять прикладами.

„Навчаючись-вчуся’’

Викладач має 5 комплектів карток з інформацією за темою заняття. Кожний комплект має свій колір.

Кожен студент отримає картку з інформацією і впродовж визначеного часу повинен прочитати і запам’ятати отриману інформацію.

Після того, як час вичерпано, викладач пропонує студентам ознайомити присутніх із отриманою (вивченою) інформацією, спілкуючись із якомога більшою кількістю учасників своєї групи (відповідного кольору).

Після того, як учасники тренінгу завершили вправу, викладач пропонує поділитися отриманою інформацією.

„Творча лабораторія’’

Студент шукає відповідь на проблемне питання або вирішує задану викладачем ситуацію.

„Тонкі і товсті питання’’

Під час роботи з таблицею в праву колонку записуються питання, які вимагають простої відповіді. У лівій колонці – питання, що вимагають докладної розгорненої відповіді.

„Прес’’

За допомогою цього методу студенти відповідають на проблемне питання заняття фразами: „Я вважаю, що…’’, „Тому що…’’, „Наприклад…’’.

„Графічний диктант’’

Серед запропонованих викладачем тверджень є істинні і помилкові. Студенти позначають правильні відповіді – „+’’, а помилкові – „-’’.

„Мозковий штурм’’

Студентам необхідно висловити власну точку зору, стосовно поставленого запитання, прокоментувати і підкріпити вагомими доказами (довести).

„Інтерв’ю’’

Викладач пропонує студентам скласти цікаві запитання до теми, яку вивчали і пояснити чому ці питання, на їх думку, такі важливі.

„Коротко – ще коротше’’

Метод навчає лаконічно висловлювати свою думку, дає можливість ефективно відпрацювати матеріал підручника. Викладач пропонує прочитати частину тексту (з підручника, нормативного документа) та висловити основну думку 2-3 реченнями.

„Перевір себе’’

Виконання студентами тестових завдань.

„Моя опора’’

Викладач надає студентам декілька слів (термінів, понять). За опорними словами студенти визначають основні моменти вивченої теми (один студент починає, інший продовжує).

„Сьогодні на занятті’’

Відбувається у вигляді опитування, коли студенти підбирають запитання і задають їх один одному.

„Телеграма’’ (робота в парах)

Пара студентів повинна скласти телеграму з 11-20 слів, яка давала б відповідь на проблемне питання, поставлене на початку заняття.

„Дерево підсумків’’

Студенти на листочках (двох кольорів) пишуть відгуки про заняття. Якщо урок сподобався і мета досягнута – колір червоний, а якщо ні – синій і пояснює свою точку зору.

„Практикум’’

Виконання студентами практичного завдання. Правильно сформульовані, а потім досягнуті результати – 90% успіху заняття. Студенти повинні розуміти – для чого вони прийшли на заняття, до чого їм треба прагнути і як будуть перевірятися їхні досягнення. Еталонною є ситуація, коли після заняття студент не тільки знає, а й розуміє, чого він досяг, а й чого він хотів би досягнути на

наступному занятті з заданого предмета, чого він взагалі хоче від вас і вашого курсу для свого життя.

Заклад фахової передвищої освіти сьогодні повинен готувати студентів не лише як носія знань, а як конкурентоспроможну особистість, яка здатна використовувати здобуті знання для успішної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя. Тому поряд із традиційними методами навчання застосовуються сучасні освітні методики, що забезпечують знання та вміння знаходити рішення у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : 2014. 351с.

2. Максименко С. Психологічні проблеми модернізації освіти в Україні. Педагогічна газета. 2014. №12.

3. Освітні технології: навчальний посібник. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.

Аліна КОЗАЧКОВА,

заступник директора з виховної роботи,

викладач української мови та літератури

Лубенського лісотехнічного фахового коледжу

м. Лубни, Україна

Оксана ЗАМУЛА,

викладач фахових дисциплін

Лубенського лісотехнічного фахового коледжу

м. Лубни, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Інноваційні технології швидко увійшли в усі галузі нашого життя. У зв’язку з цим виникає нагальна потреба використання комп’ютерної техніки під час вивчення не лише фахових, а й дисциплін загальноосвітнього циклу.

Ідея втілення інноваційних технологій у навчально-виховний процес – предмет інтенсивних теоретичних та практичних досліджень. Її теперішній етап характеризується як емпіричною спрямованістю – розробкою та проведенням викладачами інноваційних занять різних направлень, так і теоретичною – створенням та вдосконаленням інноваційних та інтегрованих курсів, вивчення яких передбачено навчальними планами. Інноваційні технології дають можливість, з одного боку, показати студентам ,,світ уцілому'', подолавши дисциплінарну розрізненість наукового знання, а з іншого – звільнений за рахунок цього навчальний час використовувати для повноцінного здійснення профільної диференціації під час навчання [1, с.157].

Інформація, подана в підручнику, перетворюється на застарілу, інколи, ще під час видання. Вивчення окремих тем з тієї чи іншої дисципліни, взятої із мережі Internet, – один із способів оптимізації та урізноманітнення навчально-виховного процесу. Сучасний викладач – це не просто досвідчений та висококваліфікований фахівець, а й викладач-технолог, викладач-майстер, викладач-новатор. Нікого не здивуєш, що педагог може працювати за авторською програмою, використовуючи власну методику.

За останні кілька років персональні комп'ютери та ґаджети перестали бути екзотикою і ввійшли в наше повсякденне життя, витіснивши ,,ручну розумову працю''. Як наслідок – зміна ситуації на ринку праці. Однією з основних вимог при прийомі на роботу стає уміння користуватися комп'ютером. Така вимога пред'являється і вчителю, і бухгалтерові, і редакторові, і працівникові лісової галузі, і т. ін.

Використання інноваційних технологій у процесі навчання враховується у процесі підготовки фахового молодшого бакалавра, фахівця лісової галузі. Це нова форма роботи, яка викликає зацікавленість і студентів, і викладачів. Їх застосування дає змогу покращити зміст навчання, вдосконалити методи і форми, активізувати та індивідуалізувати його. Інноваційність, як дидактичний засіб чи система, має при цьому втілитися у навчальні предмети, а реалізація ідеї створення інноваційних занять є актуальною [2, с.17-18].

Комп’ютерна мультимедійна навчальна програма, яка використовується під час заняття, дозволяє:

— за мінімум часу донести до студентів більший об’єм учбового матеріалу, ніж під час роботи з підручником;

— своєчасно поповнити теоретичні відомості новими фактами та подіями, враховуючи специфіку обраного фаху;

— великий інтерес у студентів викликають яскраві малюнки до теми, відеокліпи та голосовий супровід, що сприяє більш активному веденню дискусії під час обговорення вивченого матеріалу;

— суб’єктивний тип та характер взаємовідносин між студентами та педагогом;

— діалогічний, демократичний та рефлективний стиль взаємодії;

— групові та колективні форми організації навчального процесу;

— проблемні, пошукові, евристичні та дослідницькі методи навчання;

— ефективні способи отримання та засвоєння інформації, які орієнтовані на пошуково-мисленнєву діяльність.

Обізнаність молоді щодо використання мобільних додатків вказує на те, що нам, педагогам, слід йти в ногу із сьогоденням. У студентів покращується та активізується логічне мислення, формується вміння самостійно виражати думки, підвищується емоційне сприйняття, на більш високий рівень виходить діалог студент-студент та студент-викладач саме завдяки використанню комп’ютерної техніки під час подачі нового матеріалу. Таким чином, урізноманітнюються заняття. При цьому робота викладача не знецінюється, а тільки полегшується, бо педагог отримує задоволення від такого виду навчальної діяльності.

У рамках використання програмних засобів у студентів з’являються можливості для дослідницької, творчої діяльності, а це сприяє формуванню пізнавального інтересу, активності, розвитку всіх форм мислення, послідовно і систематично формується культура розумової праці на якісно новому рівні.

Здобувачі освіти вчаться планувати свою роботу, раціонально її виконувати, критично співвідносити початковий план роботи з реальним процесом її виконання.

Головними напрямами зростання і широкого застосування нових інформаційно-освітніх технологій мають стати:

— створення предметно-орієнованих навчально-інформаційних середовищ, які дозволяють використовувати мультимедійні засоби, системи гіпермедіа, електронні підручники та ін.;

— освоєння засобів комунікації (комп'ютерної мережі);

— навчання правил і навичок ,,навігації'' в інформаційному просторі;

— розвиток дистанційної освіти.

Одним із методів інтерактивного навчання є метод ,,мозкового штурму'', який спрямований на розв'язання складних завдань за обмежений час та розвиток творчих здібностей. Суть методу полягає в тому, що необхідно висловити найбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу та дійти консенсусу. Цікавим є також метод проєктів, тобто система навчання, за якої студенти здобувають знання і вміння у процесі планування, виконуючи практичні завдання – задуми/проєкти різних видів складності; метод, який дозволяє вихованцям самостійно здобувати знання чи застосовувати уже наявні, при чому замість дій за зразком виконується пошукова та дослідницька діяльність. Оптимізації навчання сприяє методика розвитку критичного мислення – особистісно орієнтована модель навчання, яка активізує спілкування особистості. У межах даної методики використовуються прийоми так званої ,,інтелектуальної провокації'', спрямованої на розвиток вміння ставити запитання, які вказують на вирішення проблемної ситуації; ,,фрейнінг'' (,,підштовхування''), суть якого полягає у тому, що ставлячи питання ти вже знаєш як знайти на нього відповідь.

Основні завдання сучасних інформаційних технологій спрямовані на інтенсифікацію всіх рівнів навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності та якості; побудову відкритої системи освіти, системну інтеграцію

предметних галузей знань; розвиток творчого потенціалу студентів, його комунікативної діяльності; формування інформаційної культури студентів; реалізацію соціального замовлення, обумовленого інформатизацією суспільства.

Важливою особливістю освітніх технологій на сучасному етапі є електронне навчання, тобто освітній простір, у якому відбувається формування в студентів якостей і вмінь, необхідних сучасній людині, а саме:

- медіаграмотність;
- критичне мислення;
- здатність до рішення творчих завдань;
- уміння мислити глобально;
- готовність працювати у команді;
- громадянська свідомість.

Інноваційна людина – особа такого соціального розвитку, яка здатна творчо працювати, бути конкурентоспроможною в умовах сьогодення. Відповідно, навчальний процес має бути трансформований у напрямі індивідуалізації освітньої взаємодії, навчання, формування творчого мислення і збільшення самостійної роботи студентів.

Інноваційна діяльність не піддається формалізації, а потребує врахування людського фактора, зокрема переборення соціально-психологічних бар’єрів.

Отже, інноваційні підходи пробуджують педагогічну свідомість, поляризують погляди. У нового зажди є противники, які через психологічні, соціально-економічні чи організаційно-управлінські причини не сприймають нововведень. До того ж, чим ґрунтовніша освітня інновація, тим імовірніша буде дестабілізація, яка може торкатися інноваційного середовища різного типу – теоретичного, дослідницького, комунікативного чи практичного. І як закон – реалізація інноваційного процесу, згідно з яким життєздатні інновації в освітній структурі раніше чи пізніше, стихійно або свідомо втіляться у навчальний процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алфімов Д. В. Інноваційна освітня система: шляхи відродження // Педагогічні інновації: ідеї, реалізації, перспективи : зб. наук. праць / ред. кол. Л. І. Даниленко та ін. Київ : Логос, 2010. С. 158 – 160.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : посіб. / за заг. ред. О. Огієнко. Київ. 2015. 314 с.

3. Наволокова Н. П. Енциклапедія педагогічних технологій та інновацій. Харків : Основа. 2018. 176 с.

4. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи / Pedagogical innovation: ideas, reality. URL: https://scholar.google.com/citations?user=Hbb8XNkAAAAJ&hl=ru (дата звернення 25.02.2024).

Людмила СОЛОДОВНИКОВА,
викладач-методист, вищої кваліфікаційної категорії
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“
Полтавської обласної ради,
м. Кременчук

ІННОВАЦІЙНІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Реформування системи освіти України в напрямку інтеграції в освітній європейський простір передбачає розробку та впровадження інноваційних освітніх систем і технологій. Освітні технології забезпечують системність, цілеспрямованість, ефективність, результативність, рівень реалізації технологічного підходу і є одним із найважливіших критеріїв, за яким визначаються конкурентоспроможність та престиж закладу освітита його

діяльності. Використання технологій навчання – це створення моделі успішного навчання кожного учня.

Загальна мистецька освіта гармонійно поєднує навчання, виховання і розвиток особистості; вона має сформувати у школярів прагнення і здатність до художньо-творчої самореалізації, підготувати їх до активної участі у соціокультурному житті, до подальшої художньої самоосвіти і духовного самовдосконалення. Мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини, які детермінують її світоглядні орієнтації, визначають художні інтереси та потреби, естетичні смаки й ідеали.

Інноваційні художньо-педагогічні технології на уроках мистецтва, дозволяють реалізувати основні завдання навчальної програми та виховати творчу, естетично розвинену особистість школяра. Для того щоб розвивати творчі здібності учнів під час викладання предметів циклу мистецтва, учителю потрібно на уроках створювати захопливу емоційно піднесену атмосферу, правильно підбирати тип проведення уроку, методи навчання, доречно застосовувати інноваційні художньо-педагогічні технології, художні техніки. Тоді кожен учень зможе відчути себе маленьким митцем, творчою особистістю, людиною, причетною до мистецтва.

Вчитель на уроках мистецтва розкриває сутність технології створення ситуації успіху як основи розвитку інноваційної особистості, що забезпечують ефективність її практичної реалізації. Технологія створення ситуації успіху відповідає особистісно зорієнтованому підходу у вихованні учнів, базується на психологічних механізмах формування особистості, безпосередньо пов’язана з її природною активністю.

У сучасному інформаційному суспільстві надзвичайно виросла роль віртуальних комунікацій. У цьому контексті в умовах глобального світу соціалізація особистості повинна включати володіння нової інформаційної культурою, що забезпечує можливість отримання та обміну інформацією за допомогою сучасних інформаційних технологій. Застосовувані сьогодні

мультимедійні технології дуже різноманітні і використовуються у всіх сферах життя. Художньо-педагогічні медіатехнології передбачають поєднання мистецьких цінностей і засобів масових комунікацій, будуються на естетичних аспектах мови медіатекстів. Вони стимулюють творчу самореалізацію особистості у сфері медіа (фотографія, звукозапис, комп'ютерна графіка, відео, веб-дизайн тощо). Застосування вчителями художньо-педагогічних технологій у шкільній освіті сприяє використанню учнями мистецтва у житті, зокрема змістовному дозвіллі, що відкриває їм вікно у світ художніх цінностей, розширює горизонти розуміння культур усіх народів, країн, епох. У цьому унікальна соціальна цінність і самого мистецтва, і технологій виховання мистецтвом.

Діяльність вчителів мистецьких дисциплін, відповідно до Концепції загальної мистецької освіти, є виховання в учнів ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, розвиток художньої свідомості, здатності до художньо-творчої самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні, а також формування естетичних і предметних мистецьких компетентностей як цілісної єдиної основи світогляду особистості.

Художньо-педагогічна технологія, це теоретично і методично обґрунтований спосіб організації навчально-виховного процесу, спрямованого на оптимальне досягнення цілей мистецької освіти в єдності навчання та естетичного виховання учнів.

Структура художньо-педагогічних технологій включає: людські ресурси (емоційно забарвлена суб'єктна взаємодія вчителя та учнів, палітра форм і методів організації різних видів художньо творчої діяльності учнів); художньо-інтелектуальні ресурси (твори мистецтва, художні знання, ідеї, смисли, цінності); технічні ресурси (аудіовізуальні, комп'ютерні тощо).

Організація і формування ціннісно-смислової сфери особистості та розвиток ключових, предметних і міжпредметних компетентностей за допомогою гнучкого управління та коригування спільних дій учителя та учнів відповідно до педагогічної ситуації є результатом такої взаємодії.

Складові системних художньо-педагогічні технологій: концепція − вихідних науково-теоретичних підходів і принципів, які враховують специфіку педагогіки мистецтва; цілепокладання, детерміноване функціями загальної мистецької освіти й сучасними соціокультурними вимогами; – змістова частина, що поєднує навчання мистецтву та естетичне виховання; – процесуальна частина, спрямована на організацію навчально-виховного процесу на уроках мистецтва та в позаурочний час; форми й методи діяльності вчителя з керування суб’єктною взаємодією у процесі засвоєння учнями художнього матеріалу; види і способи діяльності школярів у процесі опанування мистецтва; діагностика й оцінювання досягнень – результатів загальної мистецької освіти; корекційна діяльність учителя (щодо перманентних змін у рівнях досягнень учнів відповідно до запланованих результатів − освітніх вимог).

Виділяємо класифікацію художньо-педагогічних технологій: інтегративні; ігрові; проблемнопошукові; сугестивні та естетотерапевтичні; музейні; медіатехнології.

Вибираючи в своїй роботі певну художньо-педагогічну технологію, її компонування, поєднання різних форм, методів, прийомів керування діяльністю учнів, вона має відповідати меті загальної мистецької освіти та естетичного виховання, завданням, і драматургії конкретного уроку чи позаурочного виховного заходу, змісту теми, рівням підготовленості учнів.

Інтегровані уроки мають значні резерви щодо регуляції і саморегуляції психофізіологічного стану учнів. Завжди варто пам’ятати, що колір і звук – це жива енергія, а високохудожні твори мають значний енергетичний потенціал. Визначають багато видів естетотерапії, з-поміж них доцільно виокремити (за видами мистецтва) такі: арттерапія (використовує діяльність малювання і ліплення − роботу з глиною і пластиліном; властивості кольорів в їх дії на емоційнопсихічні стани); музикотерапія (використовує індивідуальний, ансамблевий і хоровий співи, активне і пасивне слухання музики); драмотерапія або інший варіант назви імаготерапія (застосовує театральні засоби, рольові

ігри, пантоміми, драматизації, перформанси); хореотерапія або кінезитерапія (спирається на танцювальну діяльність, імпровізацію рухів під музику; зокрема це евритмія, розроблена у вальдорфській педагогіці, корекційна ритміка, логоритмічна пластика).

Інноваційні художньо-педагогічні технології є системоутворюючими для курсів ,,Мистецтво'' і ,,Художня культура'', які вивчаються в основній школі як базові й мають на меті розвиток ключових, предметних і міжпредметних компетентностей школярів.

Інноваційні технології в галузі мистецтва, мають ще й додаткові резерви для нарощування мистецьких знань та уявлень учнів, зростання їх художньої складності, духовно-світоглядної та емоційно-естетичної наповненості. Це відбувається завдяки інтегративним технологіям. Диференціація в мистецькій освіті спрямована на те, щоб бачити різне: музика – часове мистецтво, а живопис – просторове; хореографія – процесуально-динамічне мистецтво, а скульптура – статичне, театр – конкретно-образне мистецтво, архітектура – абстрактне. Використання інноваційних методів спрямовано на встановлення спільних ознак між різними видами мистецтв.

Застосування інноваційних технологій на уроках мистецтва – необхідність, пов'язана зі специфікою предмету. Надзвичайно інформаційно насичений навчальний матеріал та невелика кількість годин, відведена на його вивчення, вимагає від учителя особливих підходів до організації навчального процесу, використання сучасних методик, які допомагають вирішити цю проблему.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авдієвський А. Т. Мистецька освіта в системі формування педагога XXI століття. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. Сер. 14: Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 1 (6). Київ : НПУ, 2004. С. 4-5.

2. Аристова Л. С. Інноваційні технології викладання інтегрованих курсів освітньої галузі „Мистецтво’’. Луганськ: Луганський національний ун-т імені Тараса Шевченка, 2012. 259 с. (Серія „Педагогічні науки’’ Вісник). с. 20-28.

3. Бондаренко А. В. Інтерактивні технології в контексті професійної підготовки майбутніх учителів музики засобами мультимедіа. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.]. Умань : ПП Жовтий, 2011. Вип. 36. С. 83-87.

4. Бухнієва О. А., Банкул Л. Д. Потенціал інноваційних технологій у мистецькій освіті. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_1/26.pdf

5. Левченко А. В. Використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва: Посібник для системи післядипломної педагогічної освіти. Черкаси: ОІПОПП, 2014. 56 с.

6. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: метод. посіб. Харків: „Друкарня Мадрид’’, 2015. 178 с.

7. Падалка Г. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.

8. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

Галина ШКЛЯЄВА,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А.С. Макаренка“
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

КОНЦЕПТ ІННОВАЦІЙНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЖИТТЯ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Суспільно-економічні зміни сьогодення суттєво впливають на систему освіти, вимагаючи реформування організаційно-структурних і концептуально-значущих елементів її функціонування. У цьому контексті відбуваються інноваційні зрушення у поглядах на виховання, формування і розвиток дитини як самостійної, творчої, конкурентоздатної особистості. Актуальними постають питання гуманістичного розвитку і саморозвитку, здатності спрямовувати своє життя на збереження загальнолюдських цінностей, зокрема: цінностей людського життя.

Проблема формування ціннісного ставлення до життя досліджувалася І. Бехом, О. Кононко, В. Сухомлинським, Л. Рувинським, Т. Поніманською, О. Козлюком, Г. Марчук та іншими науковцями. Вчені довели значущість вивчення даної проблеми. Сучасні науковці визначили умови, які найбільш сприяють цілісному розвитку особистості дитини, формуванню ціннісного ставлення до власного життя [1, 3].

Реалії сучасного життя змішують нас звертати увагу на цінності людського існування на планеті. Жорстока війна, розв’язана проти нашого народу російською федерацією, екологічні проблеми людства – все це поглиблює

розуміння важливості формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до життя.

Система роботи з формування ціннісного ставлення до життя включає знайомство вихователів з методикою використання авторських казок ціннісно-орієнтованого типу, в яких комплексно висвітлена інформація щодо ставлення людини до життя, важливість розуміння людини як найвищої цінності життя.

З метою формування ціннісного ставлення до життя у дітей дошкільного віку активно використовуємо інтерактивні форми занять, спостереження, екскурсії, працюємо в природі, ігри-квести, бесіди, розповіді щодо ціннісного ставлення до власного життя та життя іншої людини. Зазначимо, що основною формою роботи залишається спілкування педагога з дітьми в різних видах діяльності, спрямоване на формування ціннісного ставлення до життя.

Отже, в основу розробки системи роботи з формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до життя покладено ідею особистісно-орієнтованого підходу в організації їхньої життєдіяльності, оновлення змісту дошкільної освіти, використання інноваційних форм і методів виховної діяльності. Важлива увага приділялася створенню освітньо-розвивального середовища, яке спрямоване на використання виховання в особистості ціннісних морально-етичних орієнтирів і норм, активних форм ціннісного ставлення до власного життя.

У цьому аспекті зазначимо, що інноваційний концепт полягає у використанні художніх творів, які орієнтовані на формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дошкільників до власного життя. Проте, обмежуватись лише літературними творами недостатньо. Доцільно поєднувати використання художніх творів та інших видів діяльності дошкільнят. Формами роботи мають стати індивідуальні та групові заняття з дітьми дошкільного віку за змістом творів.

Запропонована система роботи з формування ціннісного ставлення до життя покликана допомагати педагогам та батькам у плануванні освітнього

процесу, визначенні цілей, методів і форм роботи з дітьми дошкільного віку з формування ціннісного ставлення до власного життя.

В процесі ознайомлення дошкільників із загальнолюдськими цінностями життя за допомогою художнього слова, діти вчаться цінувати і любити себе, дбайливо ставитися до свого життя, будуть прагнути його берегти.

З метою ефективного формування ціннісного ставлення до життя у дітей дошкільного віку ми активно залучали до нього батьків, роз'яснюючи необхідність ціннісно-орієнтованого виховання дошкільників. Організаційна робота з батьками спрямовувалась на формування уявлень про ціннісний світ людини, важливість природи, виховання інтересу до всього живого, спостережливості, допитливості, дбайливого відношення до об'єктів природного середовища.

Результатом консультативно-інформаційної роботи з вихователями визначено: систематизація та конкретизація знань з питань ціннісного ставлення до життя; розширення уявлень про можливості морально-етичного виховання дошкільників; сформованість практичних навичок застосування різних методів роботи з формування ціннісного ставлення до життя.

Реалізація запропонованої системи спрямоване на збагачення знань та уявлень дітей дошкільного віку про особливості власного життя; плекання в них самоповаги, здатності довіряти власним бажанням і можливостям; формування уміння поводитися адекватно та самостійно, діяти відповідально, відстоювати власну гідність у своїх діях та поведінці, обґрунтовувати власні погляди та діяльність, орієнтуватися на основні морально-етичні цінності та норми.

Пріоритетним у системі формування ціннісного ставлення до життя вважається забезпечення зрозумілого для дітей дошкільного віку гармонійного поєднання Я-фізичного, Я-духовного та Я-соціального, оптимізація моделі цілісної незаперечної взаємодії у системі міжособистісного спілкування, створення емоційно-приваблюваного оточуючого середовища та відповідного педагогічного супроводу [2].

У цьому аспекті ціннісне ставлення до життя виступає важливим компонентом загальної культури особистості, що підпорядковується життєвому досвіду та обумовлюється сукупністю емоційних переживань (радість, смуток, бажання). Отже, процес формування ціннісного ставлення до життя у дітей дошкільного віку – це цілеспрямована педагогічно-орієнтована діяльність, яка охоплює знання, емоційно-чуттєве сприйняття, бажання, прагнення та інтереси підростаючої особистості.

Концепт інноваційної системи полягає у наступному:

1) на першому етапі (підготовчий) проводилась підготовка вихователів до впровадження системи роботи з формування ціннісного ставлення дошкільників до життя; організовувалась співпраця з батьками щодо участі у процесі формування у дітей ціннісного ставлення до життя;

2) на другому етапі (основний) систематизувались знання дошкільників про фізичне, психічне, соціальне, ментальне здоров’я людини; сформувати вміння самостійно піклуватися про власне життя; сформувати навички прогнозування результатів діяльності та поведінки, вміння безконфліктного спілкування.

Система роботи з формування ціннісного ставлення до життя передбачає значну концентрацію уваги на фізичну, психічну та соціально-ментальну сферу життя дитини. Перш за все, ми активізували підходи до фізичного (здоров’язберігаючі технології, значна увага збереженню здоров’я дитини у закладі освіти та вдома), психічного (емоції та почуття дитини, стан психологічного комфортного перебування в закладі освіти) та соціально-ментального здоров’я дитини (поведінка дошкільника, взаємовідносини з однолітками та дорослими).

Отже, формування ціннісного ставлення до життя у дітей дошкільного віку має особливості, що обумовлюються віковими відмінностями дошкільнят. Дитині властиве неутилітарне ставлення до себе, чутливість мотивів спілкування з однолітками, потреба в повазі однолітків, важлива думка дорослої людини. Ґрунтуючись на положенні, що дошкільний вік виступає

сенситивним періодом засвоєння суспільних цінностей дитиною та характеризується суб'єктно-непрагматичною взаємодію з оточуючими, емоційна чуйність до власних проблем виступає синкретичним сприйняттям світобудови та самого себе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Формування ціннісних орієнтацій в процесі становлення особистості. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія: педагогічні та історичні та фізико-математичні науки. Вип. 51. К., 2016. С. 120 - 124.

2. Власенко К.О. Сутність поняття „ціннісне ставлення до життя". Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія „Педагогіка, психологія, філософія". Київ : Міленіум, 2016. Вип. 239. С. 36–41.

3. Кононко О.Л. Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Рівне : РДГУ, 2017. Вип. 17 (60). С. 140-145.

Дар’я ТВЕРДОСТУП,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Ірина НЕПОРАДА,***
старший викладач кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ „Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ”

Інтегрований курс ,,Я досліджую світ” включає в себе такі освітні галузі, як: природнича, соціальна і здоров’язбережувальна, громадянська та історична.

Метою навчальної програми ,,Я досліджую світ’’ за програмою є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, безпеку життєдіяльності, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі [3].

Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання таких завдань:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація,

класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв’язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки;

- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості;

- формування моделей здорової і безпечної поведінки; умінь розпізнавати ситуації, які становлять загрозу для власного життя і здоров’я та життя і здоров’я інших; аналізувати та оцінювати фактори ризикованої поведінки в довкілля, роз’яснювати можливі наслідки недотримання правил безпечного поводження в кризових умовах сьогодення [3].

Організація освітнього процесу в новій українській школі відрізняється, в першу чергу, допитливістю та наполегливістю, саме тут готують успішну і, водночас, всебічно та гармонійно розвинену особистість.

Сучасні діти – це діти, саме, інтернет покоління. Вони постійно використовують гаджети. Їх, іноді, неможливо змусити щось робити, їх варто зацікавити до пізнання чогось нового, не звіданого, тобто створити мотивацію. Тож вчитель має обов’язково брати ці особливості до уваги під час вибору методів, форм, засобів та прийомів організації освітнього процесу.

Дидактичні ігри є актуальним і , водночас, дієвим способом створення внутрішньої та зовнішньої мотивації до навчання в процесі вивчення інтегрованого курсу „Я досліджую світ”. Дидактичні ігри сприяють підвищенню ефективності роботи на уроці.

Вдало підібрана дидактична гра сприяє якісному опануванню нового матеріалу, формування довільної уваги молодших школярів. Під час організації освітнього процесу, зокрема, на уроках інтегрованого курсу „Я досліджую світ’’ варто застосовувати такі дидактичні ігри, організація яких не потребує від учителя багато часу на приготування певного обладнання, а від учня – запам’ятовування правил. Вимоги до проведення дидактичних ігор:

- відповідність темі уроку;
- поглиблення та закріплення знань учнів;
- розвиток комунікативної компетентності молодших школярів.

Успіх дидактичних ігор значною мірою залежить, насамперед, від правильного використання в них певного ігрового обладнання. Використання природного матеріалу під час ігор сприяє розвитку сприйняття певного аналізатора (звук, смак, дотик, запах), мислення та уваги (виокремлення істотних ознак, їх порівняння та узагальнення); вміння описувати предмети та знаходить їх за описом; групувати предмети за способом їх застосування; визначати послідовність стадій розвитку рослин та тварин, пояснювати їх значення, тощо. Показати учням розмаїття та красу довкілля, привернути, в свою чергу, увагу до непомітних, але істотних ознак тваринного і рослинного світу, сприяти формуванню екологічного світогляду дітей значно легше, якщо спонукати учнів до активного емоційного сприймання.

При ігровій діяльності дитина спостерігає, порівнює, зіставляє, класифікує предмети, проводить доступний їй аналіз і синтез, узагальнює, а всі ці здібності розвивають креативну особистість. Креативна особистість – це творчо розвинена дитина, яка потім використовує ці знання на практиці, здатна за власною ініціативою реалізувати свій потенціал. Це потребує іншого підходу вчителя до своїх учнів, створення креативного середовища [1].

У процесі проведення уроків нами було запропоновано як традиційні так і нетрадиційні форми. Серед традиційних ігрових технологій запропоновано ігри-змагання, ігри-вправи, рольові ігри, дидактичні ігри, ігрову дискусію та ін. Серед нетрадиційних форм виокремимо наступні види ігрових технологій: урок-аукціон, урок-подорож, урок-квест.

Отже, дидактичні ігри можна поділити на такі три види:

1) ігри з предметами – використовуються об’єкти праці та реальні предмети; учні мають змогу унікальну можливість ознайомитися з певними властивостями предметів, їх ознаками, а саме: формою, кольором, величиною, виявляти фізичні, а також хімічні властивості і т.д. ;

2) друковані ігри (кросворди, чайнворди, головоломки і т.д.) в ході складання та розгадування кросвордів учні, водночас, повторюють матеріал, який раніше вивчали, а з іншого – мають можливість навчатися самостійно здобувати знання, закріплювати вміння в ході знаходження довідкової та науково-популярної літератури;

3) словесні ігри – дозволяють учням, досить, швидко знаходити необхідну відповідь на поставлене запитання, точно і чітко вміти формулюватимвласні думки і т.д.

Також дидактичні ігри можуть проходити:

1) тільки в словесній формі;

2) у симбіозі словесних та практичних методів;

3) у симбіозі словесних та наочних методів [2].

Дидактичні ігри можна використовувати на різних етапах уроку – під час вивчення нового матеріалу, закріплення одержаних знань, перевірки вивченого матеріалу, при узагальненні знань учнів.

Отже, головними особливостями впровадження в освітній процес ігрових технологій є те, що вони дають певну можливість зробити те чи інше узагальнення та усвідомити правила, які вивчили, дають певну особливу можливість, а саме, закріпити матеріал та отримані знання у певній системі та нових зв'язках, глибокому засвоєнню вивченого матеріалу.

Ігрові технології мають використовуються на будь-якому етапі уроку: як на початку допомагають сприймати навчальний матеріал, так і в середині – з метою активізації пізнавальної навчальної діяльності молодших школярів або закріплення й систематизації нових знань та понять.

Отже, в інтегрованому курсі „Я досліджую світ” дидактичні ігри відіграють значну роль. Вони однозначно, суттєво, впливають на зацікавленість в ході вивченні інтегрованого курсу „Я досліджую світ’’. Вдало підібрані ігри – це, саме, ключ до успіху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ігрова діяльність на уроці: особливості організації та ризики. Організація уроку інтегрованого курсу „Я досліджую світ’’. URL: nuschool.eu (дата звернення 21.02.2024)

2. Кушнір В.А. Дидактична гра: теоретико-методологічний аспект. URL: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ (npu.edu.ua) (дата зверненння 03.03.2024)

3. Типова освітня програма розроблена під керівництвом Савченко О.Я.1-2 клас URL: Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf (mon.gov.ua) (дата звернення 10.03.2024).

Дар'я ТВЕРДОСТУП,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Ірина НЕПОРАДА,***
старший викладач кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

НЕТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Сучасні школярі мало зацікавлені в навчанні, до них потрібно знайти підхід. Ці підходи відмінні від традиційних методів у навчанні. Однією з головних цілей вчителя у початкових класах є заохотити школярів до навчання, пробудити в них інтерес до пізнання нового, ні в якому разі не відбити бажання в освітньому процесі. Для того, щоб виконати цю ціль успішно, існують нетрадиційні форми організації навчання.

Питанням використання різних форм організації навчання в початковій школі займалися С. Дибський, В. Дьяченко, Ю. Мальований, О. Савченко, В. Сластьонін, В. Сухомлинський, І. Чередов, К. Ушинський та ін. Вже в середині 70-х років минулого століття з'явилась тенденція до зниження інтересу дітей до класних занять. На практиці це реалізувалося появою нестандартних уроків, для яких характерні максимальна щільність, насиченість різними

видами пізнавальної діяльності, запровадження самостійної діяльності учнів, використання програмованого і проблемного навчання, здійснення міжпредметних зв‘язків, усунення перевантаженості учнів [1].

Цікавими для теорії та практики є власне нестандартні уроки, для яких характерне оптимальне структурування змісту й форми, яке викликає передусім пізнавальний інтерес і сприяє їх оптимальному розвитку й вихованню. Нетрадиційні форми проведення уроків дають можливість також розвивати творчу самостійність учнів, навчати роботі з різними джерелами знань. Такі форми проведення занять ,,знімають’’ традиційність уроку, пожвавлюють думку.

Однак необхідно відзначити, що занадто часте звертання до подібних форм організації навчального процесу недоцільно, тому що нетрадиційне може швидко стати традиційним, що в остаточному підсумку приведе до падіння в учнів інтересу до предмета[5].

Використання нетрадиційних форм навчання потребує творчого, нестандартного підходу вчителя до організації освітньої діяльності, який має бути спрямованим на мотивацію пізнавального інтересу учнів. А це потребує вищого щабля професійної майстерності вчителя, та потребує постійної роботи над собою.

Актуальним питанням також є покращення методів у навчанні задля кращих результатів. Якщо у початковій школі не зацікавити учня до вивчення та пізнання нового, то це погано відобразиться на майбутньому дитини. Для кращої ефективності в навчанні та розвитку учнів слід використовувати сучасні методи, які враховують сьогоденні інтереси школярів.

Сухомлинський писав, що саме від педагога залежить, чим саме стане серце дитини – ,,ніжною квіткою чи засушеною корою’’. Він наголошував, що робота вчителя – це творчість, а не буденне заштовхування знань у дітей. Для кожного вчителя дуже важливо, щоб діти, дивлячись на нього, перш за все сприймали його як педагога-людину, яка здатна співпрацювати. Творчій співпраці вчителя і учня сприяють інтерактивні методи навчання, які

захоплюють учнів, пробуджують у них інтерес, навчають самостійної думки [4].

Використання нетрадиційних форм навчання потребує творчого та нестандартного підходу в організації діяльності, яка буде стимулювати та розвивати навчальний інтерес школярів. З цього можемо зробити висновок, що головна мета такої форми організації освітнього процесу – мотивація до пізнання нового, саморозвиток як і учня, так і вчителя. Організація нетрадиційної форми навчання потребує майстерності вчителя та вміння володіти методиками.

Тобто, можна стверджувати, що основним завданням нетрадиційних форм навчання є підвищення пізнавального інтересу учнів, а також можливість саморозвитку для вчителя. У дослідженнях науковців зазначається, що педагогам слід чітко усвідомлювати переваги та недоліки нетрадиційних форм навчання та визначати перспективи їх подальшого використання в педагогічному процесі.

До переваг, на думку науковців і педагогів-практиків, відносяться такі характеристики:

- підвищують пізнавальний інтерес учнів;
- дають змогу відійти від шаблону традиційного уроку, зробити
- навчальний процес більш захоплюючим, урізноманітнити його;
- сприяють розвитку учителя та учнів, розкриттю їх творчого потенціалу;
- самим дітям нетрадиційні форми навчання подобаються більше, ніж традиційні [5, с. 69].

Але, не зважаючи на вищезазначені переваги, нетрадиційні форми організації навчання мають і ряд суттєвих недоліків:

- невисока результативність роботи;
- відсутність серйозної пізнавальної праці;
- великі затрати часу;
- необхідність додаткової попередньої підготовки до уроку [5, с. 68].

У дослідженнях науковців зазначається, що педагогам слід чітко усвідомлювати переваги та недоліки нетрадиційних форм навчання та визначати перспективи їх подальшого використання в педагогічному процесі. До переваг, на думку науковців і педагогів-практиків, відносяться такі характеристики:

- підвищують пізнавальний інтерес учнів;
- дають змогу відійти від шаблону традиційного уроку
- навчальний процес більш захоплюючим, урізноманітнити його;
- сприяють розвитку учителя та учнів, розкриттю їх творчого
- потенціалу;
- самим дітям нетрадиційні форми навчання подобаються більше,
- ніж традиційні [2].

Але, не зважаючи на вищезазначені переваги, нетрадиційні форми організації навчання мають і ряд суттєвих недоліків:

- невисока результативність роботи;
- відсутність серйозної пізнавальної праці;
- великі затрати часу;
- необхідність додаткової попередньої підготовки до уроку [3].

Узагальнючи зазначимо, що нетрадиційні форми організації навчання мають своє місце у шкільній системі. Основною метою їх використання є пробудження та розвиток в учнів пізнавального інтересу як провідного мотиву навчання. Але їх застосування має бути в міру поєднане з традиційними формами, і вимагає чіткої структури та планування.

Нетрадиційні форми навчання – це ніби ковток свіжого повітря в освітньому процесі. Звичайно, у всьому є свої недоліки, але з аналізу зазначеної літератури ми можемо констатувати факт: нетрадиційні форми навчання мають більше позитивний вплив на навчально-виховний процес, бо вони спрямовані на мотивацію, формування та розвитку інтересу до пізнання нового у школярів. Також така освітня діяльність покращує навички вчителів, відбувається

саморозвиток під час підготовки та проведення такого уроку. Нетрадиційні форми організації навчання однозначно мають своє місце у шкільній програмі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данищук М. Нетрадиційні форми навчання, як засіб творчої діяльності дітей з особливими потребами. 2008.С.8

2. Кондратюк О. Нестандартні уроки в початковій школі. Київ: ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с

3. Лисенко Л. Нетрадиційні форми навчання в сучасній загальноосвітній школі. URL: neasmo.org.ua (дата звернення 10.03.2024).

4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. Посібник. Київ : ФОП Мойсеюк В. Ю., 2007. 656 с.

5. Піхур О. Нетрадиційні форми організації навчання: переваги і недоліки. *Наука. Освіта. Молодь*. №5 (2). С.68-69.

Ірина НЕПОРАДА,
старший викладач кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Ірина ОЛІЙНИК,
старший викладач кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНИХ ЗАСОБІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

На сьогоднішній день пріоритетним завданням сучасної педагогічної науки є підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів, здатних до саморозвитку та самоактуалізації. На них покладається реалізація завдань особистісно орієнтованого навчання і виховання підростаючого покоління.

Учитель-фасилітатор – потрібен зараз початковій школі, який зможе побачити внутрішній світ дитини, буде здатний до захисту індивідуальності кожного вихованця та підтримки прагнення до пізнання, а також зможе подарувати почуття задоволення й насолоди від освітньої діяльності.

Одним із шляхів реалізації поставлених завдань є впровадження в освітній процес технології естетотерапії, що дає можливість створити оптимальні

психологічно-комфортні умови для навчання шляхом використання естетико-терапевтичного потенціалу засобів психолого-педагогічного впливу.

Тож, постає питання необхідністі підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання в освітньому процесі засобів естетотерапії.

Естетотерапія – природна система інтегративної терапії, яка передбачає лікування звуком, природою, рухом, драмою, малюнком, кольором, спілкуванням тощо і несе в собі приховані інструкції збереження цілісності людської особистості, її духовного ядра [2, с. 8].

Естетотерапія допомагає ,,включити'' особливий спосіб бачення подій навколишнього світу – здатність бачити ціле, одночасно сприймаючи частини всередині цілого, пов'язані між собою і з цілим; здатність сприймати і відчувати те, що знаходиться безпосередньо перед вами, чи не розсіюючи увагу і не звертаючись до словесних понять; здатність сприймати світ таким, яким він є насправді [4].

Дослідженню проблеми використання засобів естетотерапії, зокрема, арт-терапії, приділяли увагу наступні педагоги та психологи: (Ю.Купріна, О. Вознесенська, Л. Мардер та ін.); казкотерапії (І. Вачков, Н. Сертакова, А. Д. Соколов, О. Філь та ін.); музикотерапії (С. Шушарджан, У. Дутчак, Н. Євстігнеєва, В. Петрушин, Г. Побережна, та ін.); пісочної терапії (М. Кисельова, О. Шиманська та ін.).

До структурних компонентів підготовки майбутніх вчителів початкової школи шодо використання естетотерапевтичної технології виділяємо наступні:

– цільовий;

– змістовий;

– операційно-діяльнісний;

– контрольно-регулятивний;

– оцінно-результативний.

Головна мета – підготовка майбутніх вчителів початкових класів до використання засобів естетотерапії в освітньому процесі. Тож маємо наступні завдання щодо реалізації мети:

– стимулювати у студентів позитивну мотивацію та інтерес до використання засобів естетотерапії у професійній діяльності;

– формувати систему наукових знань з основ естетотерапії;

– розвивати уміння і навички використання естетотерапевтичних засобів впливу на особистість молодшого школяра;

– розвивати навички самооцінювання, саморегуляції, самопізнання [1,с. 5].

В під час організації освітнього процесу невід’ємним елементом навчання майбутніх вчителів початкових є використання засобів естетотерапії у професійній діяльності та ознайомлення студентів з різними психотерапевтичними практиками.

Загальна класифікація всіх видів та засобів естетотерапії передбачає основні видові групи, що формуються за критерієм основного засобу впливу. Найбільш ефективними видами естетотерапії в зазначеній класифікації можна вважати такі:

1) природні види естетотерапії: літотерапія, кольоротерапія, світлотерапія, аеротерапія, акватерапія, анімалотерапія, ароматерапія, кінезітерапія та інтегративна пісочна терапія;

2) соціальні види естетотерапії: терапія релігією, логотерапія, маматерапія, холдинг-терапія, телефонна та Інтернет-терапія, Delete-терапія, сміхотерапія, сльозотерапія, трудотерапія, хобі-терапія, котерапія;

3) мистецькі види естетотерапії: арт-терапія, музикотерапія, бібліотерапія, танцювальна терапія, фототерапія, фольклорна арт-терапія, пісенна терапія, казкотерапія, лялькотерапія, ігротерапія, театрально-драматична діяльність, епістолярна терапія [3].

В процесі реалізації технології естетотерапії в умовах вищого навчального закладу, варто на кожному з етапів підготовки дотримуватися певних науково-педагогічних принципів, що дасть можливість досягти поставленої мети та реалізувати завдання підготовки студентів до використання засобів естетотерапії в освітньому процесі початкової школи. Виокремлюємо наступні принципи:

–гуманізації;

–цілісності;

–індивідуалізації;

–диференціації;

–оптимізації;

–демократизації;

–емоційності.

У процесі підготовки студентів до естетотерапевтичної діяльності значно змінюється і стиль спілкування, і характер взаємодії. Викладач виступає у ролі наставника та рівноправного учасника освітнього процесу. В результаті такої взаємодії, на занятті панує позитивна атмосфера, що сприяє мотивації до спільної продуктивної діяльності, визначається потенціал окремих засобів естетотерапії та використання його в умовах початкової школи, встановлюються доброзичливі відносини ,,викладач-студент''.

Впровадження естетотерапевтичних засобів в процес формування естетотерапевтичної компетентності майбутнього фахівця забезпечує саморозвиток та самоактуалізацію, що сприяє його професійному становленню, можливості бути конкурентоспроможним на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мірошніченко Т.В. Технологія підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання естетотерапевтичних засобів у навчально-виховному процесі. *Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців початкової і дошкільної освіти: зб. наук. праць*. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. Вип. 2. с. 283-299.

2. Федій О. А. Естетотерапія: навч.посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 256с.

3. Федій О.А. URL: Підготовка майбутніх педагогів до естизації освітнього процесу. file:///C:/Users/admin/Downloads/pidgotovka-maybutnih-pedagogiv-do-

estetizatsiyi-osvitnogo-seredovischa-pochatkovoyi-shkoli%20(1).pdf (дата звернення 01.03.2024).

4. Шкалабарда О.О. Використання естетотерапії в початковій школі. URL: https://genezum.org/library/vykorystannya-estetoterapii-u-pochatkoviy-shkoli (дата звернення 22.02.2024).

Олена ПІНЧУК,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Ірина НЕПОРАДА,***
старший викладач кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

АСИСТЕНТ ВЧИТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Українська освіта постійно прагне до досконалості. Спостерігається розвиток усюди, учителі намагаються створити комфортне середовище для всіх. Навчання має бути не тільки зручним, а й доступним для кожного. Саме в такому випадку на допомогу вчителю приходить асистент.

Посада асистента вчителя передбачена українським законодавством, включена в Класифікатор професій та передбачена Типовими штатними нормативами закладів загальної середньої освіти.

Асистент вчителя – рівноправний член педагогічного колективу закладу, бере участь у навчально-виховному процесі відповідно до своїх обов’язків (як варіант розглядалася назва посади ,,вчитель-асистент’’, що підкреслює важливу роль фахівця у системі професійних відносин) [3].

Аналіз нормативної документації та власний практичний досвід роботи в інклюзивній освіті дає змогу окреслити кваліфікаційні вимоги, які повинен мати асистент вчителя [1]:

- повну вищу педагогічну освіту;
- отримати диплом чи сертифікат, що підтверджує кваліфікацію асистента вчителя та підготовку щодо роботи в умовах інклюзії;
- володіти знаннями, уміннями і навичками, необхідними для виконання функцій на посаді, яку обіймає;
- високий рівень професіоналізму, ініціативність, творчість;
- досконале володіння ефективними формами, методами роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- загальну культуру, високі моральні якості;
- розвинені комунікативні та організаційні здібності, навички розв'язання конфліктних ситуацій.
- фізичний та психічний стан здоров'я дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальному закладі;
- участь у тренінгах та навчальних курсах стосовно спеціальних послуг.

Безумовно, інклюзивна освіта – це не просто включення дитини з особливими освітніми потребами до звичайної школи. Це створення у спільному просторі особливого підходу до навчання дитини, який передбачає додаткові елементи освітнього процесу – індивідуальний план розвитку дитини, спеціально облаштоване місце, належні умови для неї, й обов’язкову наявність асистента вчителя в інклюзивному класі [53, с. 69].

На перший погляд в асистента є одне чітке завдання, проте – це зовсім не так. Основні завдання асистента вчителя інклюзивного навчального закладу полягають у:

- адаптації змісту та методів навчання до можливостей і потреб дитини з особливими освітніми потребами;

- застосуванні під час уроку (навчального процесу загалом) системи додаткових заходів, спрямованих на опанування навчального матеріалу;

- проведенні додаткових занять з учнями, які мають труднощі у засвоєнні навчального матеріалу;

- доповненні (разом з учителями) навчальної програми матеріалом, засвоєння якого необхідне учневі з особливими потребами для повноцінного життя в класі, школі, суспільстві;

- участі у розробці та реалізації індивідуальних навчальних планів на кожному з визначених етапів (оцінювання психофізичного стану розвитку дитини, визначення й погодження аспектів навчання, що потребують застосування спеціальних методик, певної адаптації завдань, модифікацій класного довкілля, створення особливого графіка навчального навантаження, моніторинг результатів тощо);

- забезпеченні індивідуального підходу під час уроків та позакласних заходів (заняття з дитиною, яка не може працювати повний урок, потребує додадткової переви тощо [2].

Тобто, як бачимо помічник має: допомагати, розробляти, стимулювати, допомагати. Аналізуючи завдання цієї людини, можна об’єднати в такі функції:

- Організаційну: асистент учителя забезпечує соціально-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами: разом з учителем класу проводить навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми їх проведення, допомагає дитині при виконанні навчальних завдань, залучає учня до різних видів навчальної діяльності; у складі групи фахівців бере участь у розробці та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини; адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами; веде встановлену педагогічну документацію.

- Навчально-розвивальну: стимулює розвиток соціальної активності дітей, сприяє виявленню та розкриттю їхніх здібностей, талантів, обдарувань шляхом їх участі в науковій, технічній, художній творчості.

- Діагностичну: разом із групою фахівців, які розробляють індивідуальну програму розвитку дітей з особливими освітніми потребами, оцінює навчальні досягнення учнів; оцінює виконання індивідуальної програми розвитку, вивчає та аналізує динаміку розвитку учня.

- Прогностичну: на основі вивчення актуального та потенційного розвитку дитини бере участь у розробці індивідуальної програми розвитку, перегляду актуальних цілей для дитини з особливими освітніми потребами.

- Консультативну: спілкується з батьками, надаючи їм необхідну консультативну допомогу; інформує вчителя класу та батьків про досягнення учня.

Отже, у першу чергу робота асистента – це допомога вчителю. Проте, без цієї людини навчання в інклюзивному просторі на дойному рівні неможливе. Саме тому помічник: мотивує, допомагає, розвиває, вигадує. Бути на цій посаді зовсім не просто, адже потрібно поєднувати декілька функцій водночас і виконувати всі завдання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранець Я. Визначальні аспекти діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі. URL: 77-Текст статті-222-1-10-20200813.pdf (дата звернення 12.02.2024).

2. Литовченко С.В. Специфіка роботи асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням. URL: http://surl.li/jwdea (дата звернення 21.02.2024).

3. Основні функції та посадові обо’язки асистента вчителя в інлюзивному класі. URL: https://osvita.mkrada.gov.ua/inkliuzyvna-osvita/29831/ (дата звернення 01.03.2024).

4. Олефір Н. Особливості роботи асистента вчителя в закладах загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. № 1(1), 2021. С.68-73

Вікторія КОЗАК,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Ірина НЕПОРАДА,***
старший викладач кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

АКСІОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

В умовах сьогодення поняття „інклюзія’’, „інклюзивна освіта’’ стала досить актуальною темою в освітньому й соціальному середовищі. Головне завдання інклюзивної освіти – це забезпечити доступом та рівними можливостями якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей, потреб, відмінностей та обставин.

Аксіологія займає важливе місце в інклюзивній освіті, оскільки визначає принципи та етичні аспекти, які лежать в її основі. Розуміння цього допомагає створити середовище, в якому кожен учень відчуває себе прийнятим і важливим. Термін ввів французький філософ та педагог – Поль Лапі, він затвердив її наукою про людські цінності.

Згідно з статтею 20 Закону України „Про освіту’’: „Інклюзивне навчання здобувачів освіти базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників’’[1].

Базовими принципами філософії інклюзивної освіти є наступні:

- цінність кожної людини не залежить від її здібностей та досягнень;
- кожна людина є здатною відчувати та думати;
- кожна дитина має право на спілкування й на те, щоб її почули;
- усі люди потребують одне одного;
- справжню освіту можна здійснювати лише в контексті реальних стосунків;
- усі люди потребують підтримки і дружби ровесників
- для усіх учнів досягнення прогресу можуть бути радше в тому, що вони можуть робити, ніж у тому, що не можуть.

Інклюзія – це і філософія, і ставлення, і практика активного управління багатоманітністю. Це цінності рівного і справедливого доступу кожного індивіда до успішного навчання, набуття як професійних, так і соціально-особистісних компетенцій, розвитку впевненості в собі. Це інтеграція кожної дитини до всіх аспектів і сфер шкільного (університетського) життя. Цінувати кожного учня – базовий принцип, етика турботи і єдності – лейтмотив корпоративної культури інклюзивного закладу освіти [4].

Діти з особливими потребами стають частиною нашого життя, вони включаються в загальноосвітні школи, оточення, спільноти. До них ставляться як до рівних і як таких, що заслуговують на повагу і сприйняття їх такими, як вони є. Це те право, яким всі ми користуємось як члени суспільства [3].

Інклюзивна освіта не ототожнюється з навчанням у класах компенсувального навчання і спеціальних (корекційних) класах, які функціонують в загальноосвітніх закладах загального типу:

- педагогічна теорія, яка визначає сутність цілеспрямованого педагогічного процесу, основні закономірності, мету, методи і форми в умовах інклюзивного навчання;

- психологічні концепції, що пояснюють механізми розвитку, формування особистості та соціалізації дитини в умовах інклюзії [3].

Принципи інклюзивного навчання:

- усі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, всупереч певним труднощам чи відмінностям, що існують між ними;

- навчальні заклади мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів узгодженням різних видів і темпів навчання;

- освітні заклади повинні забезпечувати якісну освіту для всіх, розробляючи відповідні навчальні плани, вживаючи організаційні заходи, розробляючи стратегії викладання, використовуючи ресурси і партнерські зв’язки зі своїми громадянами;

- діти з особливими освітніми потребами мають отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися їм у навчальному процесі;

- інклюзивні форми навчання – найефективніший засіб, який гарантує солідарність, співучасть, взаємодопомогу, розуміння між дітьми з особливими потребами та їхніми ровесниками [5, с. 124].

Спеціальні принципи:

- максимальної доступності, з визначенням адекватних для учнів цілей і завдань;

- орієнтації на потреби кожного згідно з програмою навчання;

- збільшення участі кожного школяра в освітній діяльності;

- прийняття і поваги індивідуальних особливостей навчання;

- створення умов для підвищення успішності кожного учня [5, с.126].

Розвиток сучасного суспільства детермінує повагу до людського розмаїття, становлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повне інтегрування у соціум усіх верств населення, насамперед – осіб з обмеженими

можливостями здоров'я. Це зумовлено визначенням головної мети соціального розвитку – створення ,,суспільства для всіх'' [2, с. 9].

Переваги, які надає інклюзивна освіта:

- продуктивність особистості та групи зростає, якщо використовується потенціал багатства різноманітності в групі:
- успіх особистості та групи стає більш можливим, якщо індивід розуміє всі особливості ,,іншого'' у своєму оточенні, бажає та вміє знаходити з ним спільну мову, виконувати спільні завдання на погодженій аксіологічній основі;
- така особистість і група стає більш конкурентоспроможною, що підвищує конкурентоспроможність суспільства в цілому;
- гуманістичні пріоритети підвищують ефективність комунікації;
- за допомогою інклюзивної освіти і виховання толерантності в молодого покоління створюється конкуренція агресивному середовищу, яке несумісне з позитивною орієнтацією молоді;
- знижується рівень ксенофобії у суспільстві в цілому [5].

Державна політика, освітні послуги, відповідні заходи щодо осіб з особливими потребами, і власне саме суспільство створюють умови для появи такого поняття як ,,інклюзивна культура''. Це соціокультурне середовище, яке сприяє взаєморозумінню, повазі, толерантності, співпраці та відкритості до усіх людей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, вікових, культурних, соціальних та фізичних характеристик. Інклюзивна культура передбачає створення громади, де кожна людина відчуває себе прийнятою, цінною та повагою, де вона може реалізувати свій потенціал та взаємодіяти з іншими учасниками спільноти на рівних умовах.

Отже, інклюзія – це динамічний процес, який повинен забезпечити повну участь усім членам суспільства у всіх сферах життєдіяльності. державна політика сучасної України з відповідними нормативно-правовими та матеріально-технічними змінами сприяє формуванню нової суспільної філософії щодо дітей та дорослих з особливими потребам.

Аксіологія в інклюзивній освіті є важливою для визначення цінностей, орієнтації на них, розвитку позитивного ставлення до різниці та врахування етичних аспектів в процесі навчання та виховання. Це включає важливість рівноправ'я, поваги до різноманітності, гуманізму та інших складових, які сприяють створенню позитивного та прийнятного для всіх середовища. Сприяє розвитку позитивного ставлення до індивідуальних особливостей, що допомагає підтримувати атмосферу взаєморозуміння та сприяє створенню позитивного середовища в освітньому закладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України „Про освіту’’ 2145-VIII пот. ред. 01.01.2023 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення 18.02.2024)

2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія/А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Київ: АТОПОЛ, 2016. 152 с.

3. Матрос О. Зміст та сутність ідеології „Філософії інклюзивної освіти’’. URL: Тези Матрос О.О. конференція, квітень.pdf (udpu.edu.ua) (дата звернення 20.02.2024)

4. Нестеренко Г. Аксеологія інклюзивної освіти та педагогіки гетерогенності. URL: Microsoft Word - ÐÎÇ_1_5_.doc (indexcopernicus.com) (дата звернення 25.02.2024)

5. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки. Київ: „Центр учбової літератури’’, 2016. 248 с.

Ольга ВИХОДЕЦЬ,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Ірина НЕПОРАДА,***
старший викладач кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

В умовах сьогодення важливо бути професіоналом своєї справи. Професіоналізм впливає на довіру до нас та нашу репутацію, на ефективність та результативність, на наш кар'єрний ріст та на те чи будемо ми отримувати задоволення від роботи, адже здатність відчувати гордість від своєї роботи та бути задоволеним не тільки фінансово, але й морально, є важливим аспектом професіоналізму. Звичайно, є певні складові професіоналізму і одним з таких складових є громадянська компетентність.

Громадянська компетентність – це здатність людини активно, відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства [2].

Отже, сучасний вчитель повинен вміти обов'язково приймати обґрунтовані рішення, брати участь у громадських обговореннях, а також виражати власні думки та взаємодіяти з іншими для досягнення цілей.

Громадянську компетентність, деякі науковці, розглядають як сукупність певних освітніх елементів, а саме, знань, умінь, навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості, які допоможуть усвідомити власне місце в соціумі, обов’язок та відповідальність перед громадянами, Батьківщиною та державою [3].

О. Пометун говорить, що одним з найважливіших завдань сучасного виховання є формування людини-громадянина, для якої демократичне громадянське суспільство стане осередком реалізації творчих можливостей, задоволення особистих та соціальних інтересів [3].

Державна Концепція громадянського виховання наголошує, що головною рисою людини має бути особистесне інтегральне утворення, як громадянськість. Громадянськість – це готовність людини реалізувати свої права та обов’язки, поважати права і свободи інших громадян, розуміти відповідальність перед суспільством і державою за свої вчинки. Очевидно, що таке розуміння громадянськості дозволяє визначити її як психологічну рису, характеристику особистості [4].

У звіті „Виховання громадянина та навчання демократії в школах’’, виокремелено наступні якості громадян та активність громади, які одними з основних складових елементів громадянськості.

Тож, громадянськість – це явище, коли люди вважають себе активними громадянами, які бажають, здатні та мають можливість здійснювати вплив на суспільне життя, спираються на найкращі з наявних традицій залучення до суспільного життя та суспільного служіння і поширюють їх [5].

Зміст громадянської компетентності складається з таких якостей, якими має володіти людина, а також вчитель:

- патріотизм
- інтернаціоналізм
- демократизм
- гідність
- громадянська активність

- дисциплінованість
- відповідальність
- совість
- чесність
- принциповість
- справедливість
- повага
- працелюбність [1].

Громадянську компетентність ототожнюють з поняттям ,,громадянська зрілість’’. Це поняття характеризує не вік, а саме, погляди та вчинки людини, яка є гармонійно і всебічно розвинена, має гуманістичний світогляд. Отже, зрілою є людина, яка:

- постійно самовдосконалюється;
- має високий рівень національної та планетарної свідомості;
- знає культуру й історію рідного краю;
- соціально відповідальна;
- наділена стійкими переконаннями [1].

Якщо говорити про громадянську зрілість, то вона не є підсумком або завершеним процесом.

Громадянське виховання, з одного боку, не нове поняття, але певний час існували однобокі пріоритети у вихованні. В свій час в це поняття вкладали переважно такі ознаки:

- патріотичність
- виховання любові до батьківщини.

Учитель, як вчиться впродовж свого життя. Особливість формування громадянської компетентності вчителя є те, що цей процес відбувається не стільки за навчання чи набуття теоретичних знань, скільки внаслідок переоцінення та розставлення нових акцентів в освітньому процесу, використання нових форм, засобів та методів в роботі з учнями [1].

Отже, узагальнюючи наведені вище визначення поняття громадянської компетентності, можна зробити висновок, про те, що громадянська компетентність – це шлях до певної політичної або соціальної спільноти; це, водночас, розуміння та реалізація прав та обов’язків всієї спільноти; це громадянська самоідентичність та якість особистості, що вимагає від неї активної участі у політичному та громадському житті і, водночас, характеризує міру її залученості до суспільного життя; це моральна цінність, яка базується на почутті патріотизму, повазі до прав людини, розуміння особистого обов’язку, відповідальності, терпимості, солідарності. Ми цілком погоджуємося з тим, що хоча громадянськість „отримується індивідуально’’, загальні компоненти цивільного, політичного та соціального її аспектів роблять громадянськість соціальним явищем. Ми також погоджуємося з тим, що з точки зору соціального явища їй можна навчати та вивчати, а з погляду якості особистості та моральної цінності – її потрібно культивувати. Нова українська школа покладає акцент на формуванні громадянської позиції учнів. Це включає в себе розуміння важливості демократії, прав людини, громадянських свобод та відповідальності перед суспільством. Учні навчаються приймати обґрунтовані рішення, брати участь у громадських обговореннях, висловлювати свої думки та взаємодіяти з іншими громадянами [5].

Окрім того, новий підхід до навчання в Новій українській школі покликаний розвивати критичне мислення, творчість та комунікаційні навички учнів. Все це сприяє формуванню не лише високоосвічених індивідів, але й громадян, здатних активно сприяти розвитку свого суспільства.

Отже, можна підкреслити, що громадянська компетентність є важливою складовою професіоналізму сучасного вчителя, адже педагог, який не усвідомлює своє місце в суспільстві та не викону перед ним свій обов’язок, навряджчи зможе навчити цьому інших. А Нова українська школа створена для того щоб вирощувати нові покоління, які будуть готові до життя в сучасному і майбутньому глобальному суспільстві, яке самі й збудовуватимуть.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колесова Г. Навчаючи навчаюсь — громадянська компетентність вчителя та учня. URL: https://oplatforma.com.ua/article/1251-navchayuchi-navchayus-gromadyanska-kompetentnst-vchitelya-ta-uchnya (дата звернення 12.02.2024)

2. Польгуль Л. В. Громадянська компетентність URL: https://naurok.com.ua/prezentaciya-gromadyanska-kompetentnist (дата звернення 20.02.2024)

3. Пометун О. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів.* 2005. №23.

4. Смагіна Т. М. Громадянська компетентність у контексті особистісного виміру URL: https://studentam.net.ua/content/view/7332/97/ (дата звернення 21.02.2024)

5. Товарєва А.В., Чіжикова І.М. Сучасні підходи до формування громадянської компетеності студентів: міжнародний та національний контексти. URL: 11.pdf (duan.edu.ua) (дата звернення 26.02.2024).

Наталя КОЗЛОВСЬКА,
викладач української філології
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В СЕРЕДНІХ ТА СТАРШИХ КЛАСАХ

Інформаційні технології – це сукупність методів та технічних засобів, що забезпечують збирання, систематизацію, збереження, обробку, передачу та

подання інформації. Це дає змогу розширити знання людей та розвинути їхні можливості управління як технічними, так і соціальними процесами [1].

Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє урізноманітнити та підвищити ефективність навчального процесу, залучити учнів до активної творчої діяльності. Це сприяє формуванню інтересу до вивчення рідної мови та літератури, оскільки дозволяє більш наочно подавати навчальний матеріал, а сам процес робити більш цікавим та насиченим.

Використання різних мультимедійних засобів, онлайн-ресурсів та інтерактивних форм роботи сприяє кращому засвоєнню граматичного матеріалу, оволодінню навичками аналізу творів, кращому розумінню мовних і літературних явищ. Це важливо для якісного формування комунікативних та інтерпретаційних умінь сучасного учня.

Для ефективної організації групової роботи на уроках української мови та літератури доцільно застосовувати інтерактивні програмні засоби, зокрема вебсервіс Wheel of Names (колесо імен), який дає змогу поділити учнів випадковим чином на групи для роботи над творчими, дискусійними чи дослідницькими завданнями. Це забезпечує більшу активність та відповідальність кожного, стимулює до творчості, співпраці, обміну думками.

Використання презентацій залишається одним із головних інструментів підтримки навчального процесу з української мови та літератури. Одним із основних засобів для створення презентацій є PowerPoint, який дозволяє створювати мультимедійні презентації з текстом, зображеннями, графіками, анімацією та іншими об'єктами. Водночас використовуються й інші інструменти для створення презентацій, як Prezi, Google Slides, Canva, Keynote.

Важливим елементом уроків української мови та літератури є демонстрація уривків художніх творів, фільмів, наприклад, ,,Наталка Полтавка’’ за І. Котляревським, ,,Тіні забутих предків’’ за повістю М. Коцюбинського, ,,Украдене щастя’’, ,,Захар Беркут’’ за І. Франком та інші [1]. Вони дають змогу учням краще зрозуміти зміст твору, його особливості, зіставити з власним досвідом. Після перегляду фрагментів учні можуть обговорити побачене,

проаналізувати, висловити враження. Джерелами відео – та аудіоматеріалів, що можуть бути використані на уроках, є популярні сервіси:

– YouTube – найбільша онлайн-платформа для перегляду відео, де є безліч уривків художніх фільмів, серіалів і відеокліпів українською мовою [2];

– Vidbly, Vimeo – платформи для публікації та перегляду відеороликів;

– AudioBoom, SoundCloud – сервіси для прослуховування аудіозаписів, зокрема літературних творів, поезій;

– сайти телеканалів, радіостанцій.

Використовуючи відеоматеріали для учнів під час вивчення літературних творів, учителю слід бути дуже обережним. Це пояснюється тим, що фільми, зняті за книгами, часто суттєво відрізняються від оригінального літературного твору, оскільки кінематографічна індустрія має певні рамки та стандарти. Зокрема, це стосується змін імен персонажів, сюжетних поворотів, акцентів у трактуванні подій і характерів героїв. Як приклад, роман Івана Багряного „Тигролови” та його екранізація суттєво відрізняються за цими ознаками. Тому учням важко зіставляти фільм і книгу й розуміти справжній задум автора твору.

Важливим елементом уроків є використання онлайн-ресурсів, довідкової та навчальної літератури, які доступні в мережі інтернет. Учитель має змогу підібрати цікаві тематичні статті з українських енциклопедій та довідників (наприклад, Вікіпедія) або знайти усе про слово: його тлумачення, правопис, транслітерацію, граматичні категорії – у Словник.UA. Можна також використовувати електронні версії підручників, збірок творів, щоб полегшити доступ учням до додаткових інформаційних ресурсів та завдань для самостійної роботи. Це сприяє поглибленню їхніх знань.

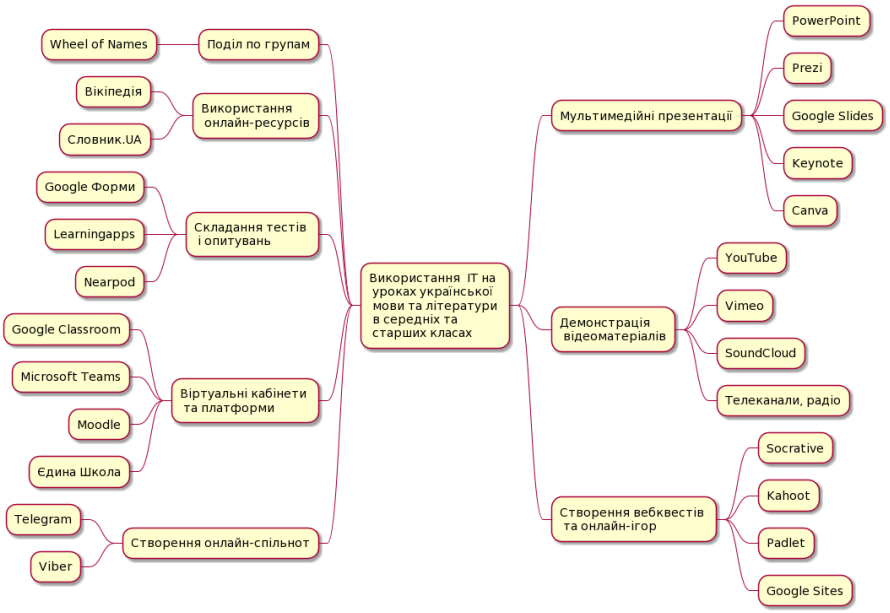

Рисунок 1.1 – Використання IT на уроках української мови та літератури

Для складання цікавих тематичних вебквестів й онлайн-ігор з мовознавства і літературознавства доцільно користуватися такими платформами:

– Kahoot, Socrative – популярні сервіси для створення різноманітних квестів, завдань тестового типу, опитувань;

– Padlet – інструмент для створення віртуальних дошок, на яких можна розміщувати запитання, завдання, головоломки та інші компоненти квестів;

– Google Sites – зручна платформа для наповнення тематичним контентом вебсторінок квесту.

Ці інструменти також допомагають зацікавити учнів та покращити активність на уроках [3].

Важливим елементом підготовки до уроків є складання тестів та опитувань, які дозволяють перевірити рівень знань учнів.

Для цього корисними є такі онлайн-сервіси:

– Google Форми – простий інструмент для створення тестів різних форматів (вибір 1 чи декількох правильних відповідей, відкриті відповіді тощо);

– Learningapps – сервіс для підтримки процесу навчання за допомогою невеликих інтерактивних модулів, які можуть використовуватись як навчальні ресурси для самостійної роботи, тестування, виконання вправ;

– Nearpod – онлайн-платформа, яка дозволяє вчителям та учням взаємодіяти один з одним (вікторини, тестування, малювання тощо).

Їх використання спрощує процес навчання та підвищує ефективність контролю знань учнів.

Окрім попередніх інструментів, дуже важливим є використання віртуальних навчальних середовищ, зокрема під час дистанційного навчання. Учитель має змогу створити інтерактивний онлайн-простір для учнів, де може розміщувати різноманітні ресурси – тести, завдання, матеріали до уроків, проєкти.

Це дає можливість планувати навчальний процес навіть в умовах онлайн навчання. До таких платформ варто віднести Google Classroom, Microsoft Teams, Moodle, Єдину Школу – на їхній основі можна організувати інтерактивну взаємодію між усіма учасниками навчального процесу, забезпечити доступ до необхідних матеріалів та завдань. Це значно полегшує роботу в таких умовах.

Ще одним корисним інструментом є створення онлайн-спільнот учнів на таких месенджерах, як Telegram чи Viber. Учитель має можливість організувати окремі групи для кожного класу, що сприяє оперативному спілкуванню та реагуванню на запитання. Під час уроку учитель може залучати учнів до обговорення певних питань або попросити дати відповідь один одному.

Така взаємодія допомагає краще засвоїти матеріал, закріпити знання, спонукає думати та аргументувати власну позицію. Це дуже позитивно впливає на мотивацію до навчання та формування комунікабельності серед учнів.

Отже, основними інструментами, які забезпечують ефективну організацію навчального процесу з української мови та літератури, є інформаційні технології. Їх застосування дозволяє оптимізувати та урізноманітнити навчання, активізувати учнів, сприяти кращому засвоєнню матеріалу.

Використовуючи різноманітні мультимедійні засоби, онлайн-ресурси та інтерактивні форми роботи, учителі мають змогу більш наочно подавати навчальний матеріал та залучати учнів до творчої діяльності. Це сприяє формуванню інтересу до вивчення рідної мови і літератури, кращому засвоєнню програмного матеріалу та оволодінню необхідними навичками. Такий підхід робить навчання цікавішим та ефективнішим.

Використання сучасних інформаційних технологій на уроках української мови та літератури є ефективним способом оптимізації навчального процесу та підвищення його якості. Це дає змогу досягти більш високих результатів засвоєння знань учнями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галета Я., Євдокимова О. Використання елементів інформаційних технологій на уроках української мови та літератури. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/53036425.pdf (дата звернення: 22.02.2024).

2. Лілік О. Формування медіаграмотності майбутніх учителів української мови і літератури: практичні аспекти. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/27_2020/part_6/24.pdf (дата звернення: 24.02.2024).

3. Груба Т. Л., Ніколайчук Ю. М. Особливості використання веб-квестів на уроках української мови в старших класах в умовах дистанційного навчання. URL: https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/3633 (дата звернення: 15.02.2024).

Анастасія КРАКІВСЬКА,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Ірина НЕПОРАДА,***
старший викладач кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ЛІДЕРСТВО: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Лідерство є однією з найбільш важливих тем у сучасній науці про управління та соціальні науки загалом. Це поняття не тільки стимулює розвиток організацій та команд, але й впливає на соціокультурний контекст, формуючи структури влади та взаємини між людьми. І ми розглянемо теоретичний аспект лідерства, проаналізуємо основні теорії, підходи та концепції, що лежать в його основі.

К. Ходжкінсон першим висвітлив проблематику цінностей у контексті лідерства. Він побудував власну модель, взявши за основу класифікацію лідерів М. Вебера на раціонально-легальних, традиційних та харизматичних. На основі цієї класифікації, К. Ходжкінсон ідентифікував чотири ,,чисті'' архетипи лідерства: ,,лідер-кар'єрист'', ,,лідер-політик'', ,,лідер-технік'' і ,,лідер-поет''. Основною тезою його теорії, що лягла в основу сучасних концепцій цінностей,

є пріоритет цінностей як ключового фактору взаємодії між лідерами та членами групи [1].

Лідерство включає в себе значну кількість аспектів, починаючи від особистих цінностей керівників та лідерів і закінчуючи їхньою діяльністю і впливом на співробітників. Керівники і лідери відповідають за формування та збереження правил і норм корпоративної культури, виконуючи планування, організацію, керівництво та контроль. Їхні дії повинні відповідати цінностям та поняттям, що визначають корпоративну культуру. Лідерство виявляється через особистий приклад і поведінку, які демонструють ставлення до роботи та співробітників і відповідають базовим уявленням.

Успішні керівники і лідери мають бути обдаровані як людськими, так і професійними якостями. Вони повинні проявляти почуття власної гідності, повагу до інших, волю в досягненні цілей, чесність, моральну чистоту та інші людські властивості. З іншого боку, вони повинні бути віддані справі, мати високий професіоналізм, творчий підхід та здатність до розв’язання проблем.

Лідери будують довірливі стосунки зі своїми підлеглими, виказуючи чесність та спірність у вчинках і словах. Вони показують впевненість у собі та здатність вирішувати проблеми та приймати важливі рішення. Крім того, вони мають велике бажання впливати на інших і брати на себе відповідальність за свої дії.

Одним із ключових елементів успішного лідерства є довіра, яку керівник здобуває від своїх підлеглих. Це досягається шляхом відповідності слова ділу та поваги до цінностей як корпоративних, так і особистих. Лідерам, які мають ці якості, довіряють, і вони здатні мобілізувати свою команду для досягнення спільних цілей [2].

Теорії лідерства:

- теорія великих людей: за цією теорією, лідери народжуються, а не стають такими. Вона вважає, що лідери мають унікальні вроджені характеристики, такі як харизма, інтуїція та впевненість у собі. Це підходить, наприклад, до розуміння лідерів, які вирізняються у воєнному чи політичному контексті;

- теорія властивостей: теорія властивостей розглядає лідерство з погляду конкретних особистісних рис, таких як інтелект, енергія та самодисципліна. Вона стверджує, що певні характеристики можуть визначати успішність особи у лідерській ролі;

- теорія ситуації: ця теорія підкреслює важливість контексту для розуміння лідерства. Вона стверджує, що ефективність лідерства залежить від відповідності стилю лідера і конкретної ситуації, з якою він зіткнувся;

- теорія трансформаційкого лідерства: ця теорія фокусується на здатності лідера змінювати своїх підлеглих шляхом заохочення, мотивації та вдосконалення їхніх навичок. Вона вважає, що лідери, які працюють над трансформацією своїх команд, зазвичай досягають високих результатів;

- теорія ситуативного лідерства : ця теорія стверджує, що ефективний лідер повинен адаптувати свій стиль управління до конкретної ситуації та характеристик підлеглих. Вона наголошує на важливості гнучкості та адаптивності для досягнення успіху.

Сучасні тенденції у тлідерстві:

Етичне лідерство

Сучасні організації все більше звертають увагу на етичні аспекти лідерства. Етичні лідери враховують не лише економічні аспекти своєї діяльності, а й соціальні та екологічні наслідки.

Різноманітність у лідерському складі

Зростаюча увага до інклюзивності та різноманітності сприяє розвитку різноманітних стилів лідерства, які враховують унікальні потреби та перспективи різних груп.

Технологічне лідерство

В епоху цифрової трансформації виникає новий тип лідерства, який вимагає розуміння та ефективного використання сучасних технологій для досягнення успіху. Досить важливою характеристикою лідера є його емоційний потенціал – здатність управляти своїми емоціями, почуттями, відчувати і розуміти почуття інших людей, особливо, дітей. Людина може мати

першокласну підготовку, гострий розум і постійно генерувати нові ідеї, але за відсутності емоційного інтелекту вона все одно не стане лідером [3].

Складниками емоційного інтелекту є самосвідомість, самоконтроль, мотивація, емпатія та соціальні навички. Мати ці якості – означає розуміти власний і чужий емоційний стан, причому настільки добре, щоб вести за собою людей до досягнення спільних цілей. Р. Фрейджер, Д. Фейдімен до лідерських якостей відносять: цілісність, енергію, стійкість до стресу, самовпевненість, внутрішній контроль, емоційну зрілість, мотивацію до влади, орієнтацію на досягнення успіху, потребу в афіляції.

Також важливим є компетентність у спілкуванні, вона передбачає розвиток адекватної орієнтації людини у самій собі – власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації і завданні

Отже, ми зазначаємо ,що лідерство – це складний та багатогранний процес, який постійно еволюціонує відповідно до змін у суспільстві, технологіях та культурі. Теоретичний аспект лідерства відображає цю складність і допомагає зрозуміти, які чинники впливають на успішність лідера та організації в цілому. Вивчення та розвиток цієї теми залишається актуальним завданням для наукової спільноти та практиків управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Семенов А. Теоретичний аспект розвитку сучасних теорій лідерства. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1946/1/tezi_teorii_liderstva.PDF

2. Сергеєва В.. Контратьєва М. Навчальний посібник для учнів/студентів професійних навчальних закладів із спеціальності ,,Комерційна справа’’ URL: https://umo.edu.ua/images/content/depozitar/navichki_pracevlasht/liderstvo.pdf

3. Філатова Л., Новохацька Л. Теоретичні аспекти теорій лідерства крізь призму ефективного лідерства. URL: https://economics.net.ua/files/archive/2014/No3/64-69.pdf.

Тетяна ПІДГОРНА,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Ірина НЕПОРАДА,***
старший викладач кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Молодший шкільний вік визначається як 6-11 років та 1-4 класи початкової школи. Вікові межі та їхні психологічні особливості визначаються системою освіти, теоріями психічного розвитку та психологічною віковою періодизацією, що застосовуються в цей період.

Відвідування школи кардинально змінює весь життєвий шлях дитини, її соціальний статус у колективі та родині. Навчання стає основним, провідним видом діяльності, а головним обов'язком – обов'язок вчитися і здобувати знання [1, с. 8]. Це серйозне завдання, що вимагає від дитини організованості, дисципліни і вольових зусиль.

В психології немає однозначного визначення поняття ,,емоція''. Часто поняття ,,емоції'' і ,,почуття'' використовуються як тотожні. Іноді в термін ,,емоційні стани'' включають і почуття, і під цим визначенням розуміють найрізноманітніші реакції людини – від бурхливих вибухів пристрасті до тонких відтінків настроїв. В вивченні емоційних станів людини сьогодні

зацікавлені не тільки психологи, а й представники різних професій – біологи, фізіологи, медики, філософи, педагоги, спортсмени та ін. Адже легше розібратися в численних колізіях людських відносин, в можливостях формування цінних якостей особистості, у виборі професії, якщо людина добре уявляє, що таке емоції і як вони впливають на діяльність.

Молодший шкільний вік – це період накопичення, засвоєння, здобуття знань [4, с. 125]. У цьому віці важливою умовою розвитку є наслідування багатьох висловлювань і дій. Особлива сугестивність, вразливість, зосередженість на повторенні розумової діяльності у школярів, внутрішнє прийняття, створення сприятливих умов для розумового розвитку та самореалізації. Ці характеристики є здебільшого їхніми позитивними сторонами, що становить виняткову своєрідність цього віку.

Таким чином, шкільне навчання сприяє формуванню пізнавально-пізнавальних потреб і розвитку почуття особистості.

Емоційний фон дитини змінюється при вступі її до школи, підлаштовування під шкільний режим повністю змінює її стиль життя. У молодших школярів з'являються нові переживання, відповідно формується нове емоційне ставлення до навколишнього. Молодший школяр відчуває необхідність стримувати свої емоційні прояви у спілкуванні з учителем та дитячим колективом [3, с. 214].

У молодшому шкільному віці виникають різного роду оціночні ситуації, які часто можуть викликати у дитини бурхливі емоційні реакції, такі як виклик до дошки, самостійне вирішення завдань. Такі ситуації сприяють виникненню відчуття тривоги. Тому важливо навчити дитину ефективно переживати дані емоції, що допоможе й надалі бути соціально адаптованим.

Емоційна сфера розвивається все життя, проте адекватність формування посідає період дитинства, зокрема молодший шкільний вік.

У молодшому шкільному віці розвиток емоційної сфери дуже важливий. В цьому віці відбувається зміна провідного виду діяльності, формування нових психічних феноменів, розвитком емоційної сфери особи. Емоції та почуття

молодших школярів яскраво виражають духовні запити та прагнення дитини, її ставлення до дійсності.

Коли діти вступають до школи, їхній емоційний та афективний розвиток досягає нових висот. Завдяки освіті та вихованню, спрямованим на ранні роки, емоції стають більш усвідомленими, глибшими і більш керованими. Нова позиція, яку діти молодшого шкільного віку займають серед дітей і сімей, приносить з собою багато нових обов'язків і прав.

Розвиток емоційної сфери через мистецтво є важливою складовою загального розвитку особистості. Емоційна сфера включає в себе розуміння власних емоцій та емоцій інших людей, управління своїми емоціями, побудову позитивних стосунків з іншими людьми та ефективну комунікацію. Мистецтво може бути потужним інструментом для розвитку цих навичок [2, с. 26].

У період молодшого шкільного віку значно збагачується зміст емоційної сфери учня. Пов'язано це з тим, що порівняно з дошкільним періодом дитинства, у молодшому шкільному віці починає активно розвиватися воля, як результат довільності пізнавальної діяльності.

Звертаємо увагу на те, що сама по собі емоційна сфера якісно не розвивається, її необхідно розвивати.

Отже, формування емоційної сфери у дітей молодшого шкільного віку буде успішнішим, якщо в освітній установі вестиметься спільна робота вчителя початкової школи, психолога та батьків учнів. У зв'язку з цим ми розробили рекомендації і розділили їх на три блоки: психологу, вчителю початкової школи та батькам молодших школярів.

Образотворча творчість пропонує широкі можливості для естетичного виховання молодших школярів. Ми розглядаємо образотворчу творчість у рамках малювання на уроках образотворчого мистецтва. Тому що саме в цьому виді діяльності найповніше можна розвивати взяті нами критерії. Також саме на цьому предметі у дитини з'являється можливість спостерігати та аналізувати вже готові твори мистецтва, і так само творити саме творчою активністю, стабільною роботою думки, уяви, самостійності, ініціативи, а також заняттю

малюванням властива яскраво виражена естетична спрямованість, як формою, так і по змісту.

Молодший шкільний вік – період активного накопичення знань, формування особистості. Головне – це навчальна діяльність, яка потребує напружених зусиль щодо успішного оволодіння навчальним матеріалом. В даному віці інтенсивно розвиваються пізнавальні процеси, на новий рівень виходить міжособистісне спілкування. Підвищені навантаження вимагають від дитини розвиненого рівня емоційної сфери.

З вікових особливостей молодших школярів видно, що цей вік відповідає обраним нами критеріям естетичної вихованості.

Емоційні та виразні засоби, які вчителі використовують на уроках, часто викликають в учнів інтерес до предмета і бажання заглибитися в нього. Використовуючи ці засоби, вчителі можуть керувати емоційним досвідом класу та розвивати емоційну сферу молодшого школяра. Тому дуже важливо, щоб вчителі володіли методами, які дозволяють їм розпізнавати та інтерпретувати емоційний досвід дітей.

Отже, у своїй педагогічній діяльності вчителі повинні сприяти забезпеченню досвіду емоційного становлення, емоційної соціалізації, емоційного розвитку та рефлексії емоційного досвіду. Сьогодні розвиток і доступність мультимедійних засобів вираження (графіка, музика, відео, анімація, спецефекти тощо) означає, що будь-яка ілюстрація може бути використана на уроці і, відповідно, може впливати на розвиток емоційної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовчик-Блакитна О.О. Сучасний дошкільник: Особливості емоційного розвитку. Обдарована дитина. 2007. № 4. С. 8-10.

2. Деркач О.О. Педагогіка творчості: арт-терапія та казкотерапія на допомогу вчителю, вихователю, практичному психологу: навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ. 2019. С. 26.

3. Терещенко Л.А., Карабаєва І.І. Психологічні особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, Том 10. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. 2019. № 33. С. 214-234.

4. Широкова Г.А. Розвиток емоцій та почуттів у дітей дошкільного віку. Київ: Фенікс, 2005. 304 с

Марія БОЛОТІНА,
викладач математичних дисциплін
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А. С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Богдана ТКАЧЕНКО,
вчитель комунального закладу ,,Полтавська
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №2
Полтавської міської ради Полтавської області''
м. Полтава, Україна

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У вітчизняній математичній та філологічній освіті звертали увагу на фундаментальність знань учнів, які необхідні для роз'яснення закономірностей навколишнього світу, для знаходження зв'язків та пояснення різних феноменів. Але сучасність потребує не вивчення та заучування сухої теорії для використання її на практиці, а формування знань на основі практичної діяльності, формулювання висновків, перетворення суджень в поняття та

твердження, а також розвиток умінь через реальний зв’язок навчання з життям. Освіта, яка не вчить жити в сучасному світі не має ніякої цінності.

Такий підхід може урізноманітнити способи та підходи у вивченні навколишнього світу, розширити бачення учнів, вони зможуть мислити ширше. А також в них буде розвиватися креативність, яка проявлятиметься у вирішенні проблем, у представленні результатів, у пошуку шляхів, у формулюванні думок. Щоб розвивати креативність учнів, варто поглибити знання про саме це поняття.

Креативність – це творчі здібності людини, що дозволяють створювати і втілювати в життя принципово нові ідеї, відмінні від традиційних.

До трактування поняття „креативність’’ спостерігаються різні підходи, зокрема: по-різному визначають її місце в структурі особистості, рівень усвідомлення проявів креативності, а також джерела та умови розвитку.

Дослідники розглядають креативність як:

- загальну здатність до творчості (Л. Єрмолаєва-Томіна, С. Сисоєва, О. Ярошинська, Л. Байтімерова, В. Дружинін, Л. Пузеп, О. Кононко, О. Куцевол, В. Фрицюк, І. Подорожна, О. Приходько, Л. Виготський, К. Батовріна, K. Korniłowicz, S. Popek, M. ModrzejewskaŚwigulska, W. Limont, J. Kaufman, A. Tokarz);
- властивість особистості (Дж. Гілфорд, E. Nęcki, Е. Торренс, Є. Гергель);
- здатність особистості виходити за межі заданої ситуації, створювати оригінальні цінності (Ф. Баррон, Д. Богоявленська, С. Медник, В. Моляко, В. Сластьонін, Л. Байтімерова, Л. Пузеп, О. Кульчицька, І. Гриненко, О. Дунаєва, Н. Добровольська, Н. Вишнякова, І. Шахіна, Л. Виготський, Е. Фромм, K. Szmidt);
- процес прояву власної індивідуальності (О. Яковлєва, О. Войтенко, K. Szmidt);

•обов'язкову характеристику представника педагогічної професії (О. Антонова, С. Сисоєва, О. Куцевол, І. Подорожна, А. Шадріна, І. Гриненко, О. Дунаєва, А. Морозов, В. Фрицюк). [3]

Узагальнюючи думки більшості вчених, можемо прийти до висновку, що креативність постає, як здібність, властивість, якість особистості. У свою чергу, основою креативності є прагматизм, тобто доцільність, корисність вихідного продукту. Вияв креативності завжди супроводжується метою, тому це не просто здатність до створення чогось нового, а здатність створювати нове з певною метою.

Дж. Гілфорд вважав, що креативність – це здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення. Креативне мислення, на думку вченого, базується на дивергентному мисленні, що визначається, як здатність продукувати безліч різноманітних та оригінальних варіантів вирішення проблеми. Характерною особливістю такого типу мислення варіативність і різноспрямованість пошуку різноманітних та, в більшості, знаходження правильних шляхів вирішення однієї і тієї ж проблеми). [3]

Тобто постає питання у формуванні креативного мислення, та й воно немає певного одного визначення. Це вміння різні педагоги та вчені пояснюють по-різному. Ось одне з визначень:

Креативне мислення – компетентність особистості продуктивно залучатися до генерування, оцінювання та вдосконалювання ідей, результатом чого може стати прийняття оригінальних та ефективних рішень, поступ у знаннях і дієвий прояв фантазії.

Важливим у формуванні креативного мислення є забезпечення відповідних умов, що поєднують у навчальному процесі творчий процес і креативне середовище, це сприяє емоційно-психологічній захищеності учнів, реалізації їх творчих можливостей, а також розвитку інтелектуальної діяльності.

Важливим елементом у розвитку креативного мислення є проєктування. Створення проєктів досить важкий та тривалий процес. 1-2 цикл навчання краще використовувати для підготовки учнів до створення проєктів самостійно

через роботу всього класу або групами. Тут вчитель буде спрямовувати учнів та допомагати їм в пошуку інформації. Разом з вчителем учні можуть працювати над створення лепбуків, відео, інсценізацій, історій. Учні 3-4 класу більш самостійні й вже мають певну теоретичну та практичну базу, вони більш адаптовані до навчального процесу. Це не виключає втручання в процес роботи вчителя, але дає більшу можливість прояву креативності учнів.

Проєкти можуть мати різних характер та інтегруватися у інші галузі. У 1 класі можуть бути представленні такі теми: „Моє улюблене число’’, „Про число 0’’, „Як добре вміти рахувати’’, „My body’’. Теми для 2 класу: „My Menu’’, „Завдання-казки’’, „Скільки коштує кілограм картоплі з мого городу?’’ Для 3 класі такі: „Таблиця множення на пальцях’’, „Математичний калейдоскоп’’, „Як швидко вивчити таблицю множення?’’. 4 клас: „My town’’, „Математика на кухні’’, „Чи вміють тварини рахувати?’’, „Старовинні грошові одиниці’’. [6]

Також, використовуючи конструктор LEGO можна вивчати кольори, рахунок, прапори країн, геометричні фігури, англійський алфавіт, використання математичних головоломок (Піфагор, Танграм, Пентаміно, Колумбового яйця). А також можна використовувати такі види робіт:

1. Створювати власні візерунки, геометричні орнаменти, прикрашати іграшкові рушники, килимки, шапки, рукавички тощо.
2. Скласти казку про пригоди геометричних фігур, казку про язичок „Tongue’’.
3. Розглянути назви та призначення нових фігур, складених з різних геометричних фігур (площинних та об'ємних).
4. Створення проблемних ситуацій для самостійного здобуття знань.
5. За допомогою геометричних фігур моделювати об'єкти довкілля, представників флори і фауни та створювати тематичні композиції „Геометричний зоопарк’’, „Весна прийшла’’, „Морська подорож’’.
6. Завдання, що передбачають вирізання та складання геометричних фігур.

7. Використовувати танграми (або інші пазли) для ілюстрації відомих казок та дитячих історій.

8. Створювати мапу думок.

Під час виконання творчих завдань учням потрібно надавати індивідуальну допомогу у вигляді:

- додаткового пояснення творчої вправи;
- наведення аналогічного прикладу, який виконувався раніше;
- вказати на вибір способу дії;
- пояснити хід виконання аналогічної вправи;
- певну частину нестандартного завдання виконати вчителю;
- доповнити вправу схемою чи малюнком;
- попередньо розв'язати прості додаткові творчі вправи;
- створити пам'ятку;
- допомогти застосувати обране розв'язання;
- попередити школярів про неправильні підходи, типові помилки.

Отже, питання розвитку креативного мислення досліджується багатьма педагогами та вченими, але досі немає чіткої сформованої думки з приводу розвитку цієї компетентності, хоча її важливість не може недооцінюватися. Та ми маємо приблизні версії визначення, параметри якості, умови формування та етапи, на які поділяється творчий процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавська Вікторія. Креативне мислення: аналіз поняття / Вікторія Журавська // Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць. Вип. 2 / за ред. доц. В.В. Павленко. – Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2020. – 188 с. – С. 57-62.

2. Методичний посібник / Упорядник О. Рома – The LEGO Foundation. – 2018. – С. 32.

3. Павленко В.В. Креативність: сутнісна характеристика поняття / В.В. Павленко // Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». – Житомир, 2016. – Вип. 11. – 154 с. – С.120–131.

4. Скрипник А. І. Вплив сучасних педагогічних технологій на формування креативності в учнів молодших класів (з досвіду педагогічної діяльності) // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2016. – № 4. – С. 62-65.

5. Шуваєва К.С. Методичні рекомендації з теми „Проєкти в початковій школі’’ [Електронний ресурс] – 2020. – с. 47. Режим доступу: https://vseosvita.ua/library/proekti-v-pocatkovij-skoli-228153.html.

Ольга ЛОМАКА,

учитель початкових класів вищої категорії,

Кременчуцька гімназія №19

Кременчуцької міської ради

Кременчуцького району Полтавської області,

м. Кременчук, Україна

STEM-ОСВІТА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

„Якщо ви хочете навчити дітей мислити по-іншому, вам доведеться навчитися учити по-іншому’’.

Конфуцій

Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, здатної до життя в суспільстві та цивілізованої взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готової до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадської активності.[1] Тому в кожному навчальному закладі необхідно створити таке освітнє середовище, у якому буде комфортно і учням, і вчителям, і батькам. Задача вчителя –

зацікавити учнів науковою сферою, викликати інтерес до інноваційних процесів, адже від цього залежить рівень обізнаності нашого майбутнього суспільства. Саме з цією метою і запроваджується stem–освіта в початковій школі. Акронім STEM вживається для позначення популярного напряму в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics) Це напрям в освіті, заснований на ідеї міждисциплінарного та прикладного підходу, при якому в навчальних програмах посилюється природничо-науковий компонент та інноваційні технології [2].

Актуальність STEM освіти в початковій школі визначається кількома важливими чинниками:

1. **Розвиток раннього інтересу до науки та технологій.** Початкова школа - це важливий період для формування інтересу до навчання. Запровадження STEM освіти у цьому віці дозволяє учням виявити свої таланти та зацікавленість у науці, технологіях, інженерії та математиці, що може вплинути на вибір майбутньої професії.

2. **Розвиток критичного мислення.** Дуже важливо вчасно розвивати навички критичного мислення та вміння аналізувати та розв'язувати проблеми. STEM освіта надає учням можливість вирішувати завдання, які дають можливість дитині вчитися думати, аналізувати отриману інформацію та стимулюють творче мислення.

3. **Стимулювання творчості.** STEM-освіта надає можливість учням виявити свою творчість під час виконання різних відів завдань та вирішення проблемних задач.

4. **Групова робота.** Під час роботи в групах здобувачі освіти вчаться обмінюватись ідеями, висловлювати власну думку та поважати думку інших, допомагати та підтримувати один одного.

5. **Підготовка до майбутнього розвитку.** Сучасний світ швидко змінюється, і знання у галузі науки, технологій, інженерії та математики стають все важливішими для успішного життя та кар'єри. STEM освіта в початковій

школі готує учнів до майбутніх викликів, розвиваючи їхні технічні та інноваційні навички.

6. **Інтегрований підхід до навчання.** Запровадження STEM освіти дозволяє інтегрувати науку, технології, інженерію та математику в навчальний процес з іншими предметами. Цей інтегрований підхід сприяє збагаченню навчання та всебічному розвитку учнів.

7. **Збільшення конкурентоспроможності.** Країни, які активно розвивають STEM освіту, стають більш конкурентоспроможними на світовому ринку. Раннє залучення дітей до STEM дозволяє підготувати їх до успішного конкурування в майбутньому.

Найголовнішою проблемою, з якою стикається кожен учитель, є зменшення або взагалі відсутність інтересу до навчання в учнів. Ось кілька причин даної проблеми:

1. Складні підручники, в яких міститься забагато складних правил, висловів, через що дитина, в силу своїх вікових особливостей, перестає сприймати інформацію. Це призводить до відсутності зацікавленості та відмови від подальшого вивчення предмету.

2. Відсутність практичних занять. Для більш ефективного сприйняття інформації та закріпленню вмінь та навичок дітям необхідно візуально ознайомитись с певними явищами й сфокусувати свою увагу не на вчителеві, а на вирішенні конкретної проблеми. На жаль, на уроці або не вистачає часу, або необхідного обладнання для діяльнісного підходу.

3. Відсутність можливості висловити свою думку. Часу на уроці недостатньо, щоб дати можливість висловитись кожній дитині.

Саме тому основним завданням реалізації напряму STEM у початковій школі є стимулювання допитливості і підтримки інтересу до навчання і пошуку знань, мотивація до самостійних досліджень, створення простих приладів, конструкцій тощо. Шляхами реалізації можуть бути проведення навчальних екскурсій, днів науки, творчості, винахідництва, впровадження проєктного навчання. Під час занять має здійснюватися формування навичок дослідницької

діяльності, закладання основ обізнаності зі STEM- галузями, професіями; стимулювання інтересу учнів до подальшого опанування курсів, пов'язаних зі STEM[3].

Одна з освітніх технологій, що повністю відповідає сучасним вимогам, є освітня робототехніка, яка є складовою STEM–освіти. Освітня робототехніка – нова технологія навчання, що дозволяє втягнути в процес інженерної творчості дітей, починаючи вже з молодшого шкільного віку. Використання цієї технології дозволяє суттєво покращити навички учнів в таких дисциплінах як математика, фізика, інформатика, технологія. Під час занять можна об'єднувати в групи учнів з різними інтересами і розділяти обов'язки. Колективна робота дозволяє учням отримувати навички співробітництва при розробці проекту, що особливо актуально в наш час. Важливо розуміти, що робототехніка на різних ступенях навчання повинна має різні цілі. Тому, в залежності від віку учнів, необхідно використовувати конструктори та середовища різних типів, вивчати теми диференційовано. В початковій школі учні конструюють і знайомляться з технічним моделюванням. Надалі ускладнюється рівень моделювання, програмування, підвищується складність конструювання, учні знайомляться з основами кібернетики та штучного інтелекту.

Використання засобів STEM-освіти дає можливість учням здійснювати проєктну та дослідницьку діяльність, засвоювати науково-технічні знання, розвивати навички критичного мислення. Найбільш поширені засоби, що використовуються у STEM-освіті: конструктори, робото-технічні системи, електронні пристрої, відеоігри, 3Dпринтери, моделі, що використовуються у авіамоделюванні, лабораторні прилади тощо. Об'єктивна необхідність використання засобів STEM-освіти зумовлена їх суттєвим впливом на процес розуміння і застосування інноваційних технологій. Отже, завданням сучасної освіти є впровадження STEM-освіти та створення педагогічних умов для розвитку творчого потенціалу особистості, самостійного критичного мислення.

STEM-освіту часто називають ,,навчанням навпаки'', ,,перевернутою освітою''. І все тому, що шлях ,,від теорії до практики'' у STEM зазвичай

зворотний: спочатку практика (придумування та конструювання пристроїв і механізмів…), а вже потім, у процесі цієї діяльності, – опанування теорії і нових знань. „Перевернуте навчання’’ передбачає зміну ролі вчителів, які здають свої передові позиції на користь більш тісної співпраці та спільного внеску в навчальний процес[4].

Навчання і виховання дітей за напрямами STEM – освіти дає вчителям можливість розвивати в учнів уміння бачити проблему, формулювати дослідницьке питання і шукати шляхи його розв’язання, виховувати стійкість у відстоюванні своєї позиції та оригінальності ідеї , здатність до абстрагування чи аналізу, конкретизації або синтезу, що цілком відповідає тенденціям розвитку суспільства в майбутньому. Для дітей – це натхнення, випробування власних сил, це - емоції . Упровадження STEM–освіти – це спосіб допомогти сучасним дітям у майбутньому стати новаторами, цілеспрямованими, творчими і надійними ланками команди, суспільства, країни.

Отже, STEM освіта в початковій школі є актуальною та важливою, оскільки вона створює основу для успішного розвитку та професійного зростання учнів у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1.Закон України «Про освіту». URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu

2.STEM-освіта як шлях до інноваційного розвитку національної освіти: матеріали Всеукраїнська науково-практична конференція (Харків, 28 жовтня)/ „Херсонська академія неперервної освіти’’ Херсонської обласної ради за підтримки Державної наукової установи „Інститут модернізації змісту освіти’’, 2016р.

3.Крутій К. Інтегрований освітній процес як спеціально організована взаємодія дитини і дорослого в системі STREAM-освіти. STEM-освіта: стан провадження та перспективи розвитку: матеріали ІІІ Міжнародної науково-

практичної конференції, 9-10 листопада 2017 рок, м. Київ. К.: ДНУ „Інститут модернізації змісту освіти'', 2017. 160 с.

4.Патрикєєва О.О. Актуальність запровадження STEM-навчання в Україні. *Інформаційний збірник для директорів школи та завідуючого дитячим садочком*. 2016.

Ольга ДРОНОВА,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
ДВНЗ „Донбаський державний
педагогічний університет''
м. Слов'янськ (м. Дніпро), Україна

ІНТЕГРАЦІЯ ВИДІВ ДЕКОРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ПОТЕНЦІАЛІ ДИЗАЙНУ

Сьогодення потребує від педагога галузі дошкільної освіти художніх компетентностей, професійної майстерності та інтуїції, критичного мислення, володіння сучасними освітніми технологіями, бажання і вміння постійно вчитися і самовдосконалюватися у сфері мистецтва [1].

Інноваційна діяльність, як важлива складова професійності вихователя обумовлена його готовністю та здатністю до педагогічної творчості, пошуку адекватних освітніх змістів та форм, їх експериментально-практичного випробування і визначення ефективності у художньо-естетичному розвитку дитини та її соціалізації [2].

Особливо значущим є уміння педагога оцінити освітній та особистісно-розвивальний потенціал образотворчої діяльності дошкільників, осмислити ефективність її впровадження у інтегрованому мистецькому форматі [4; 5].

У наших розробках цілепокладання; пошуках змісту, форм організації та педагогічного супроводу образотворчої діяльності дошкільників ми виходимо

із сучасних запитів та соціокультурних викликів, орієнтирів Базового компонента дошкільної освіти з метою створення умов для художньо-творчої активності дитини шляхом її участі у проектуванні реальності, у якій краса предметного світу разом із доцільністю створеного нею особисто художнього продукту утворювали б синтез нової якості у її соціокультурному досвіді. Це актуалізує проблему інтеграції окремих видів образотворчої діяльності [4; 6].

Осмислення наукових підходів щодо визначення та аналізу інтеграційних процесів у практиці дошкільної освіти (І. Бех, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, Т. Піроженко, М. Прокоф’єва, С. Якименко та ін.) висвітлило проблему у таких аспектах: ізольованість видів образотворчої діяльності дошкільників, невизначеність художнього образу у педагогічному цілепокладанні, неадекватність видам мистецтва і образотворчості як художньо-естетичного самовираження дитини та ін.

За нашим припущенням, застосування педагогом прийому інтеграції має забезпечити взаємодію видів образотворчої діяльності, кожен з яких несе у собі задані властивості, пізнавання яких потрібне дитині у образотворенні.

Предметом інтеграції є традиційно визначені види образотворчої діяльності дітей 5–6 років: художня праця, декоративне малювання, декоративне ліплення, художнє конструювання, аплікація. Класифікація у такому вигляді може бути оновленою у контексті сучасних освітніх запитів та технологічних спрямувань. На нашу думку, вона не відображає чітко визначених орієнтирів у створенні художнього образу і параметрів освітніх компонентів. Насамперед, це стосується прикладного значення досвіду, який отримує дитини при освоєнні кожного з компонентів. До того ж, деякі з видів за назвою є технікою.

Інтегратором декоративних видів образотворчої діяльності в старшому дошкільному віці визначено дизайн як проєктна культура, вид декоративного мистецтва. Результатом є інтегрований об’єкт: дизайн-діяльність, як цілісна система з якісно новими властивостями (конструювання предмета, перетворення готової форми, декорування), у структурі якого зберігаються

прикладні властивості вихідних елементів (аплікація, візерунок, розпис, ліпний декор).

Поняття ,,дизайн'' характеризує різновид художньо-проектної діяльності, художнє конструювання, проєктування естетичного вигляду виробу, раціональне формування цілісного предметного середовища. З визначення поняття, видів та поліфункціональності дизайну ми осмислюємо педагогічну стратегію організації дизайн-діяльності як інтеграції декоративних видів образотворчої діяльності, художньої праці з художніми ремеслами України.

Практичний досвід доводить, що декоративна діяльність є універсальним видом образотворчості в період дошкілля, способом художньо-естетичного самовираження дитини. В ній вона реалізує природну потребу у прикрашанні предметів об'ємної форми, доповнюванні їх декоративними деталями і створює оригінальну власну дитячу естетику.

Декоративна діяльність зумовлена досягненнями та зображальним досвідом дитини від раннього віку в малюванні, ліпленні, аплікації, конструюванні і стає інтегрованим освітнім компонентом на п'ятому році життя. Її характеризують власні специфічні мотиви, мета, процес і результат (продукт).

Метою декоративної діяльності є надавання зовнішньої краси створеній або заданій предметній формі. Мотиви можуть бути різні: зробити красиву річ у дарунок або виготовити атрибути для гри, декорації, костюми тощо. В ній закладено педагогічні можливості для розвитку у дитини творчої потенції, фантазії та інтуїції, для відчування і переживання нею радості ручної праці як художньої творчості.

Художня праця складає технологічний компонент декоративної діяльності, у якому присутні: механічна обробка матеріалу (папір, картон, тканина, глина та інші); традиції художніх ремесел України (гончарство, лозоплетіння, ковроткацтво, розпис, вишивання, витинання та інші); проєктування. Володіння цими техніками відкриває дитині можливості для самовираження у дизайн-

діяльності. сутність якої полягає у створенні і декоруванні оригінальної сувенірної, подарункової, ігрової продукції.

Ми розглядаємо дизайн-діяльність, як творчу діяльність дитини з різними матеріалами та формами, в процесі якої вона створює естетичні вироби прикладного значення: для власних і колективних ігор, розваг, театралізацій, лицедійства, для побуту, інтер’єру, подарунка. Педагогічною домінантою у її організації є створення умов для набування дитиною потрібних компетентностей, досвіду художнього конструювання і технік декорування виробів. Це конструювання меблів, посуду, моделей одягу, малюнків для тканини, плакатів, книжок тощо.

Освітній компонент „Дизайн-діяльність дітей 5–6 років’’ складено відповідно доступних і цікавих дитині видів дизайну: дизайн архітектурного середовища, дизайн інтер’єру, ландшафтний дизайн, фітодизайн, архітектурний дизайн (конструювання і проєктування), дизайн одягу та аксесуарів, нейл-арт, поліграфічний дизайн (створення книжок з малюнків, виготовлення обкладинки за технологією скрапбукінг, участь у виготовленні дитячої газети, емблем, поздоровних карток, афіш), театральний дизайн (участь дитини у декоруванні та стилістиці заходів виготовлення декорацій, костюмів), візаж, дизайн упаковок (конструювання і декорування сувенірних та подарункових коробок, пакетів, скриньок), дизайн меблів, дизайн посуду; дизайн іграшок (участь у виготовленні ляльок) з різного матеріалу та різного призначення: інтер’єрні, маріонетки, мотанки, обереги, театральні та ін..

Педагогічний потенціал дизайну містить види та техніки, застосування яких допомагає вихователю не тільки у збагаченні простору художньо-творчої активності дитини, але й у сприянні зацікавленості батьків спільною дизайн-діяльністю з дитиною.

Дизайн-освіта вихователя є головною педагогічною умовою реалізації ідеї інтеграції видів декоративної діяльності на потенціалі дизайну, оскільки він вибудовує педагогічну стратегію змісту дизайн-діяльності дитини як проектувальної, предметно-конструювальної та декоративної.

У нашій викладацькій практиці освітній компонент (навчальна дисципліна) „Художня праця та основи дизайну. Народні художні промисли України'' створено для збагачення загальної естетичної культури майбутнього вихователя; усвідомлення дизайну як простору педагогічних інновацій; набування досвіду художньої праці з обробки різних матеріалів, створення і перетворення форми, проектування і конструювання; винайдення технологій організації та педагогічного супроводження дизайн-діяльності дітей 5–6 років на засадах партнерської взаємодії.

Організована, педагогічно скерована, мотиваційно-спрямована дизайн-діяльність дитини є поліфункціональною освітньою платформою для реалізації комплексу педагогічних завдань, серед яких: художньо-естетичний розвиток особистості дитини; розвиток сенсорно-перцептивної сфери і моторики; розвиток образотворчого мислення, дослідницької поведінки і художнього винахідництва; започаткування проектувальних умінь; розвиток конструктивних умінь і навичок; розвиток кмітливості та ініціативності, виховання естетики та культури художньої праці, виховання шанобливого і творчого ставлення до національних традицій художніх ремесел України та інші.

Дизайн-діяльність, як інтегрована художньо-продуктивна діяльність, відкриває дитині можливість накопичувати позитивний досвід естетичного ставлення до дійсності, проявити індивідуальну творчість, естетично оформити результати власної праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 08.09.2022).

2. Гавриш Н. В. Інтеграційні процеси в дошкільній освіті. *Вісник Дніпропетровського університету економіки і права імені Альфреда Нобеля.*

Серія ,,Педагогіка і психологія’’. 2011. № 1(1). С. 16–20

3. Матвієнко С. І. Художня праця та основи дизайну: навч. посіб. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.

4. Сухорукова Г .В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладаЗння в дошкільному навчальному закладі. Підручник / за ред. Г.В. Сухорукової. Київ: Видавничий Дім ,,Слово’’, 2020. 376 с.

5. Шевчук А. Мистецька освіта дітей: Традиції та інновації в оновленому БКДО. *Дошкільне виховання.* 2021. №4. С.20-23

6. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ ,,МЦФЕР-Україна", 2019. 488 с.

Natalia MAKAROVA,
teacher of philological disciplines
Regional college ,,Kremenchuk Humanitarian
and Technological Academy
named after A. S. Makarenko’’
of the Poltava Regional Council,
Kremenchuk

TEACHING ENGLISH TO FUTURE SPECIALISTS IN PRESCHOOL EDUCATION

The integration of Ukrainian education into the global educational space has led to the fact that foreign language communication becomes an essential component of future professional activity. There is a need to teach children a foreign language starting from preschool age. The advisability of teaching MI to preschool children is discussed on the pages of scientific journals and at scientific conferences. The inclusion of IM in the system of preschool education of Ukraine is due to the

following reasons: the need to master IM in the modern multicultural space and the imperfection of IM teaching in the modern Ukrainian pedagogical education system.

Numerous studies of MI preschoolers' education have attracted the attention of such Ukrainian scientists as P. Beh, L. Birkun, S. Bodnar, S. Budak, N. Galskova, N. Klevchenko, V. Kolechko, O. Kolominova, N. Koltko, O. Pershukova, O. Reipolska, S. Roman, T. Shkvarina, and such foreign scientists as J. Goldenes, F. Hopkins, D. Lazer, E. Johnson, N. Dawson, M. Maglish, A. Mayer, D. Strange, K. Hastings, P. Schiller, N. Whitney. The works of these researchers proved the expediency and effectiveness of preschool English-language education of children, its positive impact on the intellectual development of the personality and the child's preparation for school. English has become the language of international communication nowadays. The authors point out that the preschool age is the most emotionally receptive for learning a foreign language, note the more intensive mental and linguistic development of bilingual children than monolingual children, express the opinion that the impact of multilingualism on the thinking and cognitive level of a child's development can only be positive, enriches his intellectual, emotional, moral, volitional sphere. The ability to express one thought in several languages makes it possible to perceive one's native language as one system among many others. Researchers note that at preschool age, children easily learn the sound form of morphemes. The child's speech apparatus is characterized by flexibility, pliability for the formation of foreign language pronunciation, and a well-developed ability to imitate. Thus, in the monograph of U. Penfieldom and L. Obertson "Speech and brain mechanisms", which is devoted to the problem of language and the brain in connection with mental activity, it is stated that the physiological reason for the success of IM training in preschool age is that in this period, the child's brain has a special ability based on imitative abilities to learn speech skills, which, by the way, decreases with age. The strategy of teaching IM based on the child's imitative abilities was developed by such scientists as T. Shkvarina [5], T. Polonska [4], N. Dmytrenko [2], V. Kaminska [3] and many others.

The purpose of this work was the implementation of a professionally oriented approach in teaching English to students of specialty 012 (Preschool Education) at the Regional College "Kremenchug Humanitarian and Technological Academy named after A. S. Makarenko" of the Poltava Regional Council. The relevance of the conducted research is caused by the reorientation of preschool education to the development of the child's personality and the need to prepare future preschool education specialists to work with preschoolers in modern conditions, which require a valuable ethical orientation in the formation of practical life skills, emotional receptivity and promotion of the development of the child's individuality [1].

In connection with this circumstance, the State Standard of Higher Education requires taking into account professional specifics when studying IM, which has led to the emergence of such a discipline as "Foreign language for professional direction" in non-language majors and, in particular, in majors for the training of future specialists in preschool education. Therefore, in the process of learning English in a professional direction, it is necessary to pay attention to students' mastery of methods of teaching English to preschoolers using modern technologies. Materials and methods. Research and experimental work on the introduction of a professionally oriented approach to the process of learning English was carried out with students of the 1st and 2nd year of full-time education.

In connection with the task, special attention in the process of learning English under the professional guidance of future preschool education specialists is given to the problems of organizing English lessons in kindergarten, as a significant opportunity for the development of the child's communicative activity, as well as to the trends of innovative development of young children with the help of computers computer games in teaching preschoolers English.

Therefore, future specialists of preschool education must be prepared to work with preschoolers in learning English, taking into account that children require constant interaction and love to play. But how to combine English lessons and fun entertainment? The kid can neither read nor write yet. As a result, the usual strategy of learning English will not work. However, no child will show a desire to sit behind

boring books and notebooks. Therefore, the only way to form preschoolers' cognitive motives and interest in learning a foreign language and the desire to use it as a means of communication should be to give these motives and interests a game orientation, since game activity at this age is leading. It is necessary to teach students to take advantage of this huge advantage of preschool age - the love of games. English lessons for a child can be made interesting, exciting, desirable, if it will be conducted in the form of a didactic role-playing game in various forms and using various methods. Although this does not mean that MI classes should be only some kind of entertainment.

The project method was used to prepare future specialists in preschool education for conducting English lessons. Projects were implemented in stages according to the standard scheme:

1. Preparatory stage: selection and discussion of the topic. Students chose and discussed topics. The teacher observed and, if necessary, made corrections and gave advice.

2. Organizational stage. At this stage, groups were formed and tasks were assigned.

3. The main stage. The search for the necessary information, its discussion, and the choice of means of implementation were carried out. Mainly preference was given to the method of project presentations. At this stage, students demonstrate their results, represent their work.

4. The final stage. At this stage, project evaluation was carried out, in which all students took part.

To create projects, both Internet resources and projects were used, which provided for the participation of children in their creation in the process of the future professional activity of students. Due to the limited number of classroom hours, the time allotted for consultations and independent work was used for the implementation of projects.

When creating the project, the students used the "Fun English" website, which combines a structured English language course with the involvement of entertaining

games. This resource, as it says, is a unique and proven English course for children, teaching children English through games and exercises. It is designed by language learning experts for children aged 3-8 and is suitable for toddlers, preschoolers and children attending kindergarten. Its English language learning exercises keep the child engaged and familiarize him with English words, sentences, spoken language and spelling. This English course is divided into lessons, each of which covers basic vocabulary and presents words in different contexts to aid learning and memorization. Interestingly, Fun English uses male and female voices with American and English accents, using different tones and expressions, allowing preschoolers to understand the subtleties of pronunciation. Each game is unique, gives the child the opportunity to enjoy the game and learn more about the English language.

One of the projects was dedicated to children learning English using cards. Such cards can be bought ready-made, or you can make them yourself together with children with any pictures and words. In addition, students found the Learn English Kids site has a good selection of themed flashcards that can be used for games. You can print these cards in color or black and white and color them with your child. On one side of the card there is a word and an example picture with its use, and on the other side – a translation. Thus, children can take an active part in preparing an English lesson. The cards created by the students during the corresponding project were distinguished by a wide variety of thematic vocabulary (food, animals, fruits, vegetables, family members, colors, etc.). In further professional activities during pedagogical practice in kindergarten, it is planned that the child's task will be to name the depicted pictures, symbols or figures in English. The students proposed to use the game "Guess-ka" in the project, in the process of which several cards are laid out on the table, which the children have to remember in a certain time. At the end of the specified period, the children must turn away, and the presenter removes one card. The task of the players is to correctly name the card that has disappeared.

Conversations with students determined that they were satisfied with the project activity, acquired the necessary knowledge and skills in organizing English 11 lessons using Internet resources, games and cards. According to the students, the

implementation of the developed projects during pedagogical practice and in future professional activities will give them the opportunity to implement the acquired knowledge, skills and abilities in practical activities and make English lessons interesting, aimed at the development of the child's personality, the activation of the child's speech, which will contribute to her mental, intellectual and social development and preparation for learning foreign languages at school.

LITERATURE

1. Bogush A.M. The phenomenon of preschool education" in the system of continuous education. Science and education: science and practice. journal South of science Center of APN of Ukraine. Odesa: South. of science Center of APN of Ukraine, 2011. No. 4 (Pedagogy). P. 6–8.

2. Dmytrenko N. Ways to improve the effectiveness of foreign language teaching in preschool educational institutions of Ukraine. Humanization of the educational process. Special Issue 4. Part 1. Slovyansk, 2010. P. 95–99.

3. Kamynska V. Peculiarities of teaching preschoolers bilingual communication. Access mode: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/ 123456789/21761

4. Polonska T.K. Methods of teaching reading in a foreign language to elementary school students. Problems of the modern textbook. 2017. Issue 18. P. 161-170.

5. Shkvarina T. English language for preschool children: program, method. river Kyiv: Shk. world, 2008. 112 p.

Варвара ЧЕРНЕНКО,
кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики
Обласного коледжу “Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради,
м. Кременчук, Україна

ВИКОРИСТАННЯ GEOGEBRA В МАТЕМАТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасному освітньому середовищі використання інноваційних технологій має велике значення для підвищення якості навчання та покращення результативності освітнього процесу. Одним із таких інструментів, який набуває все більшої популярності серед викладачів та здобувачів освіти, є динамічна математика GeoGebra. Наше дослідження присвячене вивченню можливостей та ефективності використання GeoGebra в математичній підготовці здобувачів фахової передвищої освіти.

GeoGebra – це інтерактивний математичний софт, який поєднує в собі функціональність геометричного, алгебраїчного та числового обчислення. Цей інструмент дозволяє викладачам і здобувачам візуалізувати математичні концепції, розв'язувати складні завдання та досліджувати математичні залежності в динамічному середовищі.

Однією з ключових переваг GeoGebra є можливість інтеграції з іншими технологічними засобами, що дозволяє створювати динамічні та інтерактивні матеріали для навчання та викладання.

Звернемо увагу на різноманітність підходів до використання GeoGebra, від класичних методик до інноваційних підходів, таких як використання в 3D-моделюванні чи інтерактивних демонстраціях. У роботі [1] досліджено

використання системи GeoGebra для створення інтерактивних демонстрацій, спрямованих на розвиток учнівських здатностей до узагальнення та просторової уяви. Автори аналізують різні підходи до використання GeoGebra у розв’язанні задач ЗНО з математики, особливо стереометричних. Детально розглядаються інтерактивні 2D та 3D демонстрації, спрямовані на візуалізацію та роботу з навчальним матеріалом. Зазначається, що ці інтерактивні засоби сприяють покращенню ефективності підготовки до ЗНО з математики.

GeoGebra, як середовище, який поєднує функціонал графічного калькулятора, системи комп'ютерної алгебри та програмного забезпечення для створення геометричних фігур та вивчення їх властивостей, виявляється потужним інструментом для розвитку дослідницьких вмінь учнів на уроках математики [2–4]. Використання цього інструменту у вищій освіті, зокрема серед здобувачів економічних спеціальностей, має великий потенціал для покращення процесу навчання та підготовки майбутніх фахівців. Автори в дослідженні [5] розкривають можливості GeoGebra, які сприяють підвищенню якості математичної підготовки майбутніх економістів, зокрема за допомогою візуалізації математичних понять та об’єктів.

Розглянемо практичні приклади використання GeoGebra під час вивчення теми „Показникова та логарифмічна функції”. Вивчення показникових та логарифмічних функцій є важливою складовою математичної освіти, яка знаходить широке застосування у різних практичних областях. У зв'язку з цим, ефективні методи навчання та викладання цих тем важливі для успішного засвоєння матеріалу здобувачами фахової передвищої освіти.

Для пояснення теми властивості і графіки показникової і логарифмічної функції була розроблена динамічна модель в системі GeoGebra, яка надає можливість викладачу та здобувачам освіти взаємодіяти з графіками функцій у реальному часі, що полегшує розуміння їх поведінки та властивостей.

Під час вивчення показникових функцій, GeoGebra дозволяє візуалізувати графік функції в залежності від значення основи – можна проілюструвати, як

зміна значення основи впливає на характер кривої показникової функції, а також дослідити властивості показникових рівнянь та нерівностей (рис. 1).

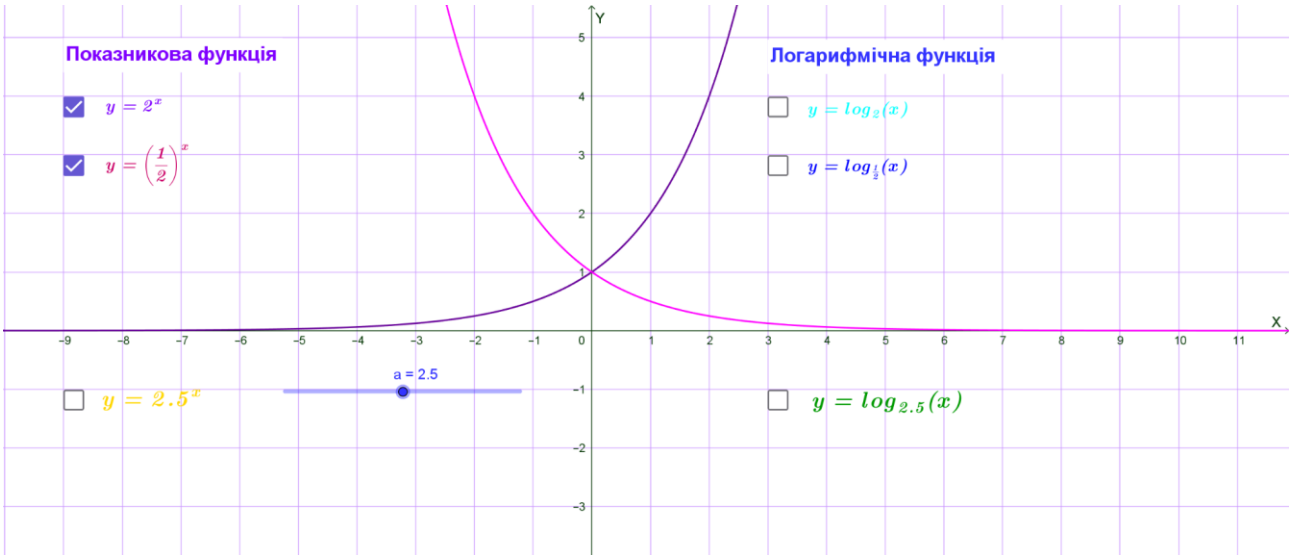

Рисунок 1 – Побудова графіків та дослідження властивостей показникової функції

У випадку логарифмічних функцій, GeoGebra дозволяє візуалізувати зв'язок між логарифмом та його аргументом, а також досліджувати властивості логарифмічних функцій, такі як зсуви та масштабування. Зокрема, за допомогою GeoGebra можна проаналізувати зміну графіку логарифмічної функції в залежності від значення основи (рис. 2).

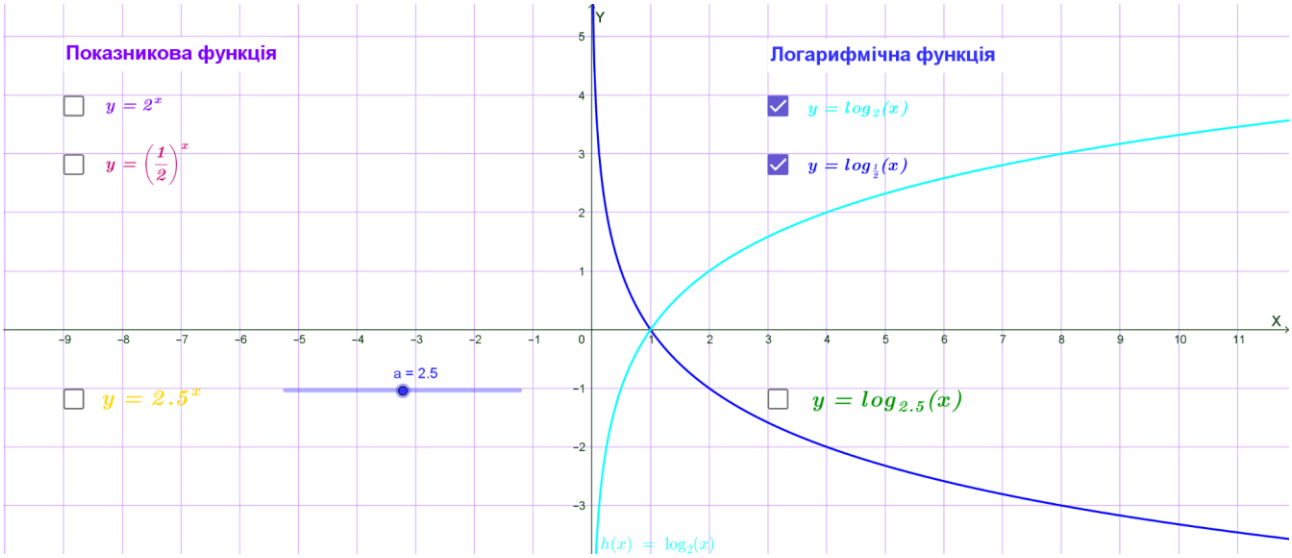

Рисунок 2 – Побудова графіків та дослідження властивостей логарифмічної функції

Додатково, GeoGebra надає можливість відобразити на одному графіку дві функції – показникову та логарифмічну – та за допомогою спеціального повзунка змінювати значення їх основи, що сприяє кращому розумінню взаємозв'язку цих функцій та їхніх властивостей. Такі динамічні маніпуляції з графіками дозволяють здобувачам освіти спостерігати та аналізувати зміну поведінки графіків та розуміти взаємозв'язок між показниковими та логарифмічними функціями у різних сценаріях.

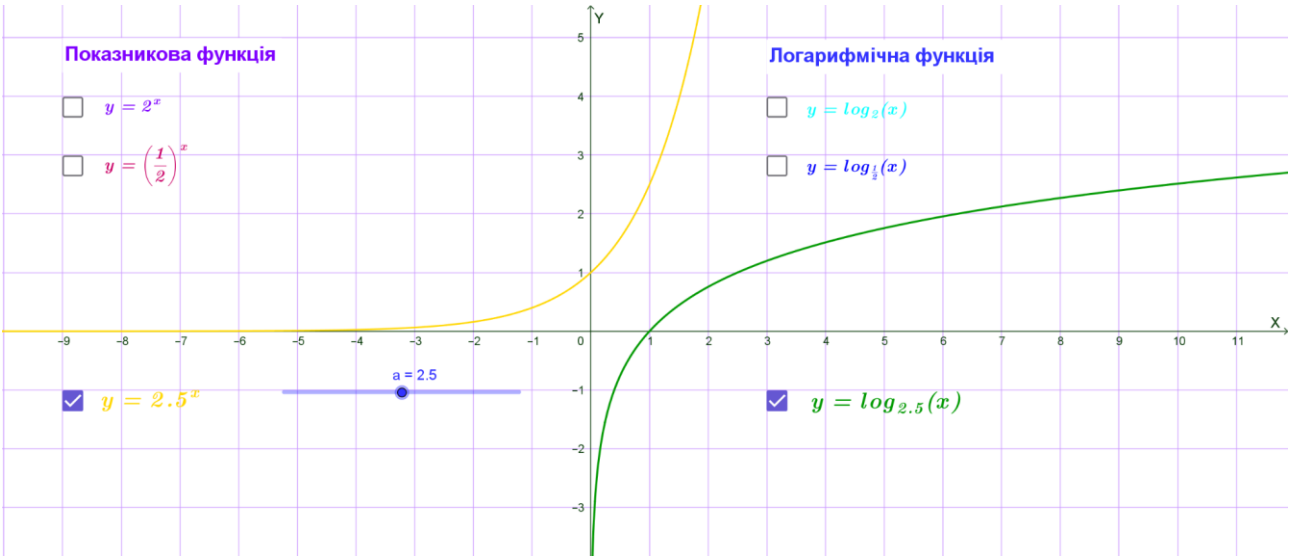

Рисунок 3 – Побудова графіків та дослідження властивостей показникової та логарифмічної функцій

Отже, використання GeoGebra в процесі вивчення показникових та логарифмічних функцій сприяє покращенню засвоєння матеріалу здобувачами фахової передвищої освіти шляхом візуалізації, дослідження та інтерактивного взаємодії з математичними концепціями.

Такий підхід стимулює активну участь здобувачів освіти у власному навчанні, сприяючи зрозумінню складних математичних понять та поглибленню їх знань про показникові та логарифмічні функції. Крім того, такий візуальний інструментарій допомагає викладам ілюструвати абстрактні математичні поняття у доступній формі, збільшуючи ефективність навчання та залучення здобувачів освіти до активної роботи над навчальним матеріалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кунічева Т. П. Підготовка здобувачів освіти до розв’язування геометричних задач ЗНО з математики засобами GeoGebra. *Інженерні та освітні технології.* 2023. Т. 11. № 1. С. 46–66. DOI 10.32782/2307-9770.2023.11.01.

2. Тушев А., Чупордя В. Застосування програми GeoGebra до формування дослідницьких умінь під час створення динамічних розробок з геометрії. *Фізико-математична освіта*. 2022. Т. 34. № 2. С. 43–49. DOI 10.31110/2413-1571-2022-034-2-007.

3. Балабушка Я., Прус А. Використання систем комп’ютерної математики для розв’язування олімпіадних задач з математики. *Актуальні питання сучасної інформатики*: матеріали доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю "Сучасні інформаційні технології в освіті та науці", 18–19 листопада 2021 р., м. Житомир. 2022. Вип. 9. С. 8–13.

4. Гнатюк М. В., Прус А. В. Елективні курси математики з теми “Параметр”. *Актуальні питання сучасної інформатики*: матеріали доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю "Сучасні інформаційні технології в освіті та науці", 07–08 листопада 2019 р., м. Житомир. 2019. С. 21–23.

5. Гусак Л. П., Радзіховська Л. М., Гринчук Т. П. Використання середовища GeoGebra в математичній підготовці студентів економічних спеціальностей. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2023. Вип.70. С. 24–34. DOI: 10.31652/2412-1142-2023-70-24-34.

Назар СОРОКА,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Ірина НЕПОРАДА,***
старший викладач кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики,
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А. С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У наш час, невід'ємною частиною виховання учнів у початкових класах є навчання комунікативним навичкам. Складним, але необхідним завданням вчителя є не просто дати знання, а й допомогти опанувати можливість чіткої комунікації з людьми за допомогою сучасних технологій, які доступні кожному.

Однак, для того, щоб вміло навчити дітей комунікативним навичкам, вчитель сам повинен володіти високим рівнем комунікативної компетентності.

Комунікативна компетентність – це комплекс знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного спілкування [1].

Вона включає в себе:

– володіння мовою. Вчитель повинен вільно володіти українською мовою, правильно вимовляти слова, використовувати багатий словниковий запас і будувати грамотні речення;

– уміння слухати. Вчитель повинен уважно слухати дітей, розуміти їхні думки та почуття;

– уміння говорити. Вчитель повинен чітко та лаконічно висловлювати свої думки, а також використовувати різні методи та прийоми для того, щоб зробити свою мову цікавою та доступною для дітей.;

– уміння налагоджувати контакт з людьми. Вчитель повинен вміти знаходити спільну мову з дітьми, батьками та колегами;

– уміння використовувати сучасні технології. Вчитель повинен вміти використовувати сучасні технології для спілкування з дітьми, батьками та колегами [2].

Чим вища комунікативна компетентність вчителя, тим краще він буде в змозі навчити дитину:

– чітко та лаконічно висловлювати свої думки;

– слухати інших людей і розуміти їхню точку зору;

– використовувати різні способи спілкування, як вербальні, так і невербальні;

– налагоджувати контакт з людьми;

– використовувати сучасні технології для спілкування [3].

Важливо зазначити, що розвиток комунікативної компетентності – це постійний процес. Вчитель повинен постійно вчитися та вдосконалювати свої навички спілкування для подальшого якісного навчання дітей.

Сучасні засоби аудіо-, теле-, візуальних і віртуальних комунікацій активно використовуються у навчальному процесі. Ці засоби включають в себе різноманітні технології, такі як мультимедійні презентації, відеоконференції, онлайн платформи для спільної роботи, вебінари тощо. Вони дозволяють ефективно комунікувати, обмінюватися інформацією та співпрацювати в реальному часі навіть на відстані. Такі інструменти стають необхідними в умовах сучасного світу.

Мультимедійні технології – це ключ до сучасного навчання дітей і їх комунікації одного з одним. Різноманітні форми спілкування в інтернеті можуть стати великою опорою для вчителя у покращеннях комунікативних навичок дітей [4].

Використання мультимедійних засобів навчання робить уроки набагато ефективнішими та захоплюючими. Вони надають можливість створювати динамічні та цікаві заняття, які заохочують активну участь учнів.

Медіауроки, самодиктанти, віртуальні дошки, карти пам'яті, тестові завдання, медіапроєкти, творчі презентації, віртуальні екскурсії, медіаекспресії, динамічні та статичні таблиці це лише кілька інструментів, які можна використовувати для створення навчального матеріалу. Це дозволяє не лише розвинути комінікативні навички, а й розвивати креативність, критичне мислення та сприйняття інформації учнями. Такий підхід робить процес навчання більш цікавим і результативним. Приклад програм, які здатні забезпечити кофортну роботу вчителям та дітям:

– Chatterpix;
– LearningApps;
– Padlet;
– Hippo Video.

Сучасні соціальні мережі, такі як TikTok та Instagram, відкривають нові можливості для використання в навчальних цілях. Вони можуть стати не лише розважальними платформами, а й частиною навчального процесу. Ці соціальні мережі відрізняються розмаїттям контенту, який вони пропонують, від коротких відеороликів до фотографій та текстових дописів.

При правильному використанні, вони можуть служити прикладом того, як розрізняти інформацію та розуміти різницю між якісними джерелами та недостовірною інформацією. Інтегруючи ці платформи у навчальний процес, ми можемо стимулювати учнів до розвитку комунікативних навичок, аналізу та оцінки інформації, що допоможе їм розвивати навички медіаграмотності та

критичного мислення [5]. Такий підхід дозволить створити більш збалансовану та глибоку освіту, що відповідає потребам сучасного світу.

Отже, форм та варіантів проведення робіт по формуванню комунікативних умінь молодших школярів безліч, від звичайних та добре знайомих вчителю програм, до популярних соціальних мереж. Вчитель, як зразок, повинен досконало володіти комункативною компетенцією для навчання дітей, бо, навіть, просте нерозуміння поняття комунікації може призвести до того, що мета у навчанні школярів буде нездійснена.

ЛІТЕРАТУРА

1. Формування комунікативної компетентностіучнів початкових класів як складової загальнокультурної грамотності URL: https://naurok.com.ua/formuvannya-komunikativno-kompetentnosti-uchniv-pochatkovih-klasiv-yak-skladovo-zagalnokulturno-gramotnosti-83686.html (дата звернення 24.01.2024).

2. Складові комунікативної компетентності педагога URL: http://surl.li/nwbvt (дата звернення 24.02.2024).

3. Комунікативний самоконтроль як компонент професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8152/1/Communicative_%20self-control_%20as%20_a%20_component%20_of_%20professional_%20competence_%20of_%20the_%20future%20_primary%20_school%20teacher.pdf (дата звернення 01.03.2024).

4. Формування ключових та предметних компетентностей молодших школярів за допомогою сучасних медіатехнологій URL: https://nice2020.jimdofree.com/new-page/ (дата звернення 21.02.2024).

5.Як розвинути комунікативні навички у дітей URL: https://dity.in.ua/statti/rozvitok-i-vikhovannya/yak-rozvinuti-komunikativni-navichki-u-ditey (дата звернення 02.03. 2024).

Анастасія ЛЕВЧЕНКО,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
педагогічного фахового коледжу комунального закладу вищої освіти
,,Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія"
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя, Україна
Науковий керівник: ***Вікторія СТЕШЕНКО,***
викладач дошкільних дисциплін
педагогічного фахового коледжу комунального закладу вищої освіти
,,Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія"
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя, Україна

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗДО

Дошкільний вік найважливіший період у житті кожної дитини. Саме в такому віці діти – це маленькі дослідники, вони відкривають для себе дивовижний та незнайомий навколишній світ. Якщо дитяча діяльність буде різноманітна, то успішнішим буде розвиток дитини, її можливості та формування творчості. Тож у програмі виховання дітей дошкільного віку значне місце приділяється зображувальній діяльності. Під час занять образотворчої діяльності у дітей формується естетичне сприйняття, художній смак, уміння самостійно створювати щось нове та гарне, а також бачити прекрасне в навколишньому світі.

В наш час, в епоху науково-технічного прогресу, від людини вимагають творчий підхід до вирішення різних проблем, гнучке мислення, швидку орієнтацію. Звідси йде необхідність розвивати творчу діяльність дітей, відповідно має змінитися педагогічна технологія роботи педагогів. У закладах дошкільної освіти художньо-образотворча діяльність зводиться лише до

стандартного набору матеріалів та традиційним технікам зображення. Але враховуючи вищезгадані вимоги сучасного суспільства, цього недостатньо для глибокого творчого розвитку здібностей. З цього виникає потреба у використанні на заняттях зображувальної діяльності нових видів образотворчої творчості, це застосування нетрадиційних технік малювання.

Нетрадиційним технікам малювання приділяли увагу такі дослідники, як: Т. І. Сайганова, Є. М. Сєдова, Р. Г. Козакова. Т. В. Смагіна. Г. М. Давидова, В. Ю. Слєпцова, А. А. Фатєєва. Вони довели, що така техніка необхідна для розвитку малювання у дошкільному віці. При її використанні, дітям дається можливість експериментувати, розвивати тактильну чутливість, нестандартність мислення, зорово-моторну координацію, сприйняття кольору, індивідуальність, а найважливіше не втомлюваність дошкільнят.

Нетрадиційні прийоми малювання набули значного розповсюдження у практичній діяльності педагогів. Однак, попри значне поширення, теоретичне підґрунтя цих художніх прийомів не було в повній мірі розроблене. Так, досі зберігається неоднозначність навіть назви, коли одні вчені використовують поняття ,,нетрадиційні техніки малювання’’ (Н. Семенюк, Т. Журавко), а інші вживають ,,нетрадиційні прийоми малювання’’, ,,нетрадиційне малювання’’ (Л. Дабіжа, Л. Козак) для позначення одних і тих же видів зображувальної діяльності.

Л. Дабіжа, використовуючи поняття ,,малювання в нетрадиційних техніках’’, розуміє його як ,,… цікавий і доступний вид самостійної художньої діяльності, де можна створювати художні образи, візерунки, предмети за допомогою різноманітних прийомів і матеріалів’’ [1].

Вихователь-практик Т. Дубель стверджує, що нетрадиційні техніки малювання – ,,це способи створення нового, оригінального твору мистецтва, в якому гармонує все: і колір, і лінія, і сюжет. Це величезна можливість для дітей старшого дошкільного віку думати, шукати, експериментувати, а найголовніше, самовиражатися’’. [2].

Проаналізувавши існуючі визначення, можна наголосити на спільних істотних рисах поняття ,,нетрадиційні прийоми малювання'': цікавіть, новітність, оригінальність/несподіваність. На основі цього розуміємо нетрадиційні прийоми малювання як спосіб створення художніх зображень у цікавий оригінальний незвичайний спосіб без використання або з мінімальним використанням традиційних матеріалів і технік.

Характерні особливості нетрадиційних прийомів малювання були вичерпно описані Н. Чен, відповідно до поглядів дослідника, можемо говорити по наступні риси нетрадиційних прийомів малювання:

– *для роботи використовуються прості матеріали*, нетрадиційні техніки не завжди потребують складних та важкодоступних матеріалів, багато прийомів потребують доступних речей – різнокольоровий папір, навіть журнали та газети можуть бути використані, акварельні фарби, барвники з фруктів або пластиліну;

– *для роботи з художніми матеріалами використовуються прості й доступні прийоми*, це допомагає старшим дошкільникам опановувати нетрадиційні прийоми малювання у короткі терміни, що дозволяє використовувати отриманий досвід вже під час перших занять, завдяки цьому дошкільник практично одразу може створювати власні художні образи, що допомагає реалізувати власний творчий потенціал;

– *створення виробів не потребує специфічних художніх інструментів*, для окремих прийомів не потрібні навіть базові речі – мольберт, пензлики, ножиці; дошкільники можуть малювати, реалізовувати творчий потенціал за допомогою пальців, долонь;

– *легке засвоєння прийомів:* якщо традиційне навчання базується на тому, що дитина освоює техніки малювання через передачу знань від вихователя до дошкільників, то нетрадиційні прийоми є ефективнішими та потребують більшої учнівської активності, бо дошкільник може бути як носієм, так і творцем нової техніки, наприклад, передавати здобуті знання іншим, виступаючи в ролі вчителя;

– *гнучкість прийомів нетрадиційних технік малювання,* цю особливість можна пояснити тим, що дошкільник може легко переносити здобутий досвід із одного виду художньої діяльності на інший;

– *прискорений результат від опанування нетрадиційних прийомів малювання;* на оволодіння такими техніками іноді вистачає кількох хвилин, після чого дошкільник може самостійно розпочати роботу та швидко одержати власний художній образ;

– *безмежність творчого самовираження:* нетрадиційні прийоми малювання дозволяють дошкільникам не обмежувати себе жорсткими правилами та алгоритмами, що є додатковою мотивацією для дітей, щоб вони творили, експериментували, вільно поводилися з різними матеріалами, отримували радість і задоволення від процесу роботи [4, с. 34].

Нетрадиційні прийоми малювання є частиною естетичного виховання, вони включають створення нового, оригінального витвору мистецтва. Саме це дає можливість дітям думати, шукати, а також експериментувати. Результат використання нетрадиційних технік – знайти себе, своє „я" стати індивідуальністю. Навіть сам термін „нетрадиційний" передбачає використання матеріалів, інструментів, способів малювання, які не є загальноприйнятими, традиційними.

Використання нетрадиційних прийомів малювання допомагає вирішити ряд дидактичних задач, а саме: розвиток дрібної моторики рук; покращення просторового орієнтування та зорового сприйняття; розвиток образотворчих навичок та умінь, спостережливості, естетичного сприйняття, емоційної чуйності; формування вміння передавати в роботах свої почуття за допомогою різних засобів виразності; розвиток творчих здібностей, польоту фантазії та уяви та, звичайно ж, мовлення. Виходячи з цього, вважаємо доречним говорити про полісемантичність поняття «нетрадиційні техніки малювання», оскільки їх можна розуміти і як дидактичний прийом роботи з дітьми, що допомагає стимулювати дитячу творчість, пізнавальний інтерес, сприяє розвитку образотворчих умінь та навичок.

Малювати з використанням нетрадиційних технік можна і потрібно починати з молодшого дошкільного віку – за принципом ,,від простого до складного''. Заняття нетрадиційними техніками малювання потребує ретельної організації: основне завдання – залучити дітей, особливо молодшого віку, зацікавити їх, стимулювати розкривати свій творчий потенціал. Тому починати слід із відповідної заняттю казкової історії чи вірша. Потім треба запропонувати дітям придумати, як це може перетекти в малювання, наприклад, потрібно буде допомогти курчаті вилупитися з яйця. Діти, у свою чергу, повинні будуть намалювати його за допомогою своєї долоні.

Основні техніки, які варто освоювати вже в молодшому дошкільному віці: малювання пальчиками, долоньками; малювання шматками поролону, ватними паличками; друкування листям, картоплею, морквою; малювання вугіллям. У середньому і старшому дошкільному віці можна використовувати вже більш складні нетрадиційні техніки, такі як: малювання свічкою, кляксографія з трубочкою, набризк, відбиток, пальцеграфія, техніка тичка [3, с. 149].

В цілому, при використанні нетрадиційних прийомів важливо наступне: дошкільник повинен не тільки володіти різними прийомами зображення, але й пам’ятати їх, а коли доречно, то й використовувати для вирішення поставленої задачі.

Отже, нетрадиційні прийоми малювання – це й спосіб створення оригінального художнього твору, що не потребує спеціальних вмінь чи специфічних матеріалів, і дидактичний прийом, що активно використовується педагогами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дабіжа Л. П. Нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Наукові записки. Збірник матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів:* Серія «Мистецтво». Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2018. С. 66-70. URL: https://dspace.vspu.

edu.ua/bitstream/handle/123456789/4646/7.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 05.03.2024).

2. Дубель Т. В. Нетрадиційні техніки малювання як засіб розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. «Підготовка фахівців у контексті становлення нової української школи» : збірник тез і статей до всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (21– 22 березня 2018 року, м. Житомир). Житомир. 2018.

3. Онищук І. А. Творче самовираження дошкільників як педагогічна проблема. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : педагогіка. 2010. № 1. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/tvorche-samovirazhennya-doshkilnikiv-yak-pedagogichna-problema (дата звернення: 01.03.2024).

4. Шульга Л. М. Ігрова технологія як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. № 11. С. 25-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_11_6 (дата звернення: 01.03.2024).

Юлія КЛИМЕНКО,

вчитель початкових класів

Тростянецької філії І-ІІ ступенів

Щербанівського ліцею Щербанівської сільської ради

Полтавського району Полтавської області

с. Щербані, Україна

ГЕЙМІФІКАЦІЯ: ГРА ПО-НОВОМУ, НАВЧАННЯ ПО-ІНШОМУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НУШ

Сучасне суспільство ставить перед учителями першочергове завдання – виховання творчої, успішної, інтелектуально й духовно розвиненої особистості з перших років навчання. Важливою частиною цього завдання є боротьба за

високу якість знань і вмінь учнів, виховання творчих особистостей, які готові до постійного самовдосконалення та активної діяльності у швидкозмінному світі. Ефективне навчання молодших школярів не можливе без застосування активних та інтерактивних (зокрема ігрових) форм і методів навчання. Серед них особливе місце посідає саме гейміфікація освітнього процесу.

Запалити в учнів бажання вчитися – основне завдання кожного педагога. І в цьому нам допомагає гейміфікація як один з основних засобів підвищення мотивації до навчання сучасних дітей.

Гейміфікація відчиняє школярам двері в абсолютно новий освітній світ – цікавий, захопливий, інтригуючий, дружній. Ігрова діяльність допомагає втілити головну ідею Нової української школи – компетентнісне навчання. А це означає, що учні не просто здобувають знання в грі, а вчаться використовувати їх на практиці й опановують навички. Ось чому, я переконана, діти в НУШ повинні навчатися граючись.

Але чи можна гратися і водночас ефективно навчатися? Так, якщо використовувати на уроках освітні платформи, за допомогою яких вчитель зможе створювати авторську онлайн-гру для вивчення будь –якої теми з своїми учнями або використовувати вже наявні ігри. Досить часто школярі скаржаться на те, що навчальний процес є надскладним, а часом і нецікавим. Один зі способів зробити його цікавішим та ефективнішим — гейміфікація.

Гейміфікація – це використання ігрових елементів, як систем мотивування учнів до освітнього процесу, в якій закладені певні мета, завдання та результати. Навчання на основі гри:

- мотивує учнів на тривалий час виконувати певні завдання;
- підвищує розвиток пізнавальної активності і самостійності;
- розкриває потенціальні можливості і здібності учнів;
- створює комфортні умови навчання;
- передбачає урізноманітнення навчальної діяльності.

Основна ідея полягає в застосуванні гейміфікації задля:

• формування підвищеної мотивації молодших школярів до освітнього процесу;

• розвитку розумових навичок, просторової уяви;

• заохочення до роботи в інтерактивному середовищі;

• формування практичних умінь та навичок роботи в групах із закріпленням навчального матеріалу;

• розвитку організації в учнів самостійної роботи.

Що дає впровадження гуміфікації: сприяє мотивації молодших школярів до освітнього процесу; розвиває розумові навички, просторову уяву; заохочує до роботи в інтерактивному середовищі; формує практичні вміння та навички роботи в групах із закріпленням навчального матеріалу; сприяє організації учня самостійної роботи учня.

Виділяють 3 рівні та 3 види гейміфікації:

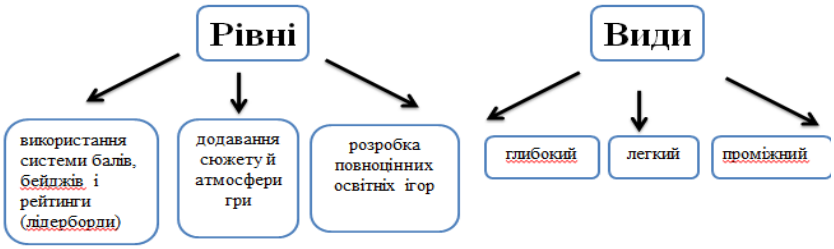

До етапів гейміфікації освітнього процесу відносять:

1.Визначення аудиторії та контекст.

2.Постановка навчальної мети.

3.Поетапна структура гейміфікованого уроку.

4.Обрання етапів уроку, які можна гейміфікувати.

5. Процес гейміфікування.

6. Процес реалізації.

Гейміфікація – це техніки для залучення, а ігрове навчання – це техніка, яка безпосередньо використовує гру як інструмент. Гейміфікація не навчає, на відміну від конкретної гри, а тільки підвищує інтерес, заохочує учнів. При цьому обидві методики відмінно допоможуть в освітньому процесі, якщо, звичайно ж, будуть продумані та доречні.

Чому важливо включити гейміфікацію в освітній процес початкової школи?

Функції пам'яті	• Дитина краще запам'ятовує те, що викликає в неї емоції
Елементи конкуренції	• Важливо подарувати учневі впевненість у власних силах. Відображення поступового зростання
Командна робота	• Вміння працювати в групах. Надбання практичних навичок необхідних в суспільстві

Гейміфікація без якісного освітнього контенту працювати не буде.

Спільний ігровий досвід сприяє розумінню різних точок зору і варіантів вирішення завдань. Потрібно звертати увагу на балансування між іграми на реакцію і швидкість, дослідницькими завданнями з можливістю тривалого опрацювання.

Офлайн робота.

Змагальне формувальне і вербальне оцінювання. Додаткова система накопичувальних „поінтів''. Нараховувати їх можна за певні види діяльності: вчасно здану роботу, тиждень без зауважень, місяць активності, п`ять виконаних творчих завдань. У подальшому школяр може обмінювати зароблені «поінти» на різноманітні переваги. Наприклад, можливість відповісти останнім, звільнитися на тиждень від завдань тощо.

Завдання для самопідготовки.

Використання вправ та завдань на сайті „Learning.Apps''. Також цікавий сучасний мобільний застосунок „Вивчаю – не чекаю'', з яким весело й цікаво

вивчати та закріплювати основі математичні компентентності, що вивчаються в початковій школі.

Нагородження беджами.

У практичній діяльності можна ввести систему бейджів. Кожен бейдж видається за окрему дію. Наприклад, бейдж „Майстер читання’’ можна отримати за п`ять прочитаних книг із бібліотеки, бейдж „Майстер математики’’ – за розв’язання 10 карток із математики тощо.

Влаштовування змагань у класі.

Для розвитку навички групової роботи та залучення в освітній процес максимальної кількості дітей, ділимо учнів на команди. Так як у першому класі освітній процес поділений по тижнях, то в дітей кожен тиждень – це місія. Відповідно команди також мають тематичні назви. Місія передбачає невеликі етапи: одне завдання кожного дня. Результати поступу команд фіксуються у лідерборд – так званий рейтинг класу по групах. Від того, як команда виконає те чи інше завдання, залежить її місце в кінці тижня.

Результат використання гейміфікації в освітньому процесі

Гейміфікація відповідає запитам сьогоднішніх учнів: вона дозволяє відчути себе поза рутинної діяльності і може стимулювати учнів продовжувати навчання добровільно і самостійно, так як сам школяр, на відміну від вчителя, бачить в ній лише гру, але не навчальну діяльність.

Все це дає підставу вважати, що гейміфікація – один з найбільш оптимальних способів створення мотивації до ефективного оволодіння новими знаннями, уміннями і навичками.

Отже, використання гейміфікації в світньому процесі підвищує зацікавленість школярів та їх мотивацію, сприяє емоційній залученості та соціальній взаємодії між однолітками. Учні беруть активну участь в роботі, що активізує їх пізнавальну діяльність на відміну від традиційних форм навчання. Ігрофікувати будь-яку діяльність – це суперово, класно, весело, неординарно. Але пам’ятаймо, гейміфікація – це лише інструмент для полегшення засвоєння

навчального матеріалу. Не варто сліпо застосовувати її, а швидше необхідно адаптувати під освітню мету та потреби дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гейміфікація. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Гейміфікація

2. Державний стандарт початкової освіти: затв. Постановою Каб. Міністрів України, від 21 лютого. 2018 р. № 87: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti

3. Ільченко О. В. Використання web-квестів у навчально-виховному процесі : http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30113/.

4. **Самчук Л.** Гейміфікація в сучасній освіті: рекомендаційний перелік / Л. Самчук, Ю. Мойсеюк // Управління освітою. – 2019. – № 10. – С. 30–51.

5. Сергєєва Л. Гейміфікація: ігрові механіки у мотивації персоналу.. Режим доступу : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_15/14.pdf

Максим ЛИХМАН,

викладач суспільних дисциплін

Обласного коледжу

,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія

імені А.С. Макаренка’’

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ ТА ЖИТТЄВОГО ДОСВІДУ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Сучасний уроках географії – це конгломерат засобів, принципів, методів навчання, що опосередковано впливають на формування особистості учня в

умовах модернізації і глобалізації системи освіти. Інформаційно-комунікаційні технології, вільний доступ до використання штучного інтелекту, гаджетизація географічної освіти вимагає від учителя географії пошук новітніх технік і підходів щодо актуалізації опорних знань та життєвого досвіду [7, с. 22].

Отже, актуалізація опорних знань та життєвого досвіду є фундаментом знань, умінь і формування компетентностей. Даний етап уроку налаштовує учнів на вивчення певного матеріалу, забезпечує зв’язок нового матеріалу з вивченим, допомагає визначити власні досягнення у вивченні певного матеріалу, активізує розумову діяльність учнів, стимулює ставити запитання і шукати відповіді, допомагає зрозуміти яких знань бракує [6, с. 23].

Дії з організації етапу уроку:

1. Учитель ставить питання, використовуючи життєвий досвід учня.
2. Учень згадує інформацію з попередніх тем або, зважаючи на життєвий досвід, пропонує варіанти відповідей.

Таким чином, учень зможе відстежувати зв’язок між наявними знаннями та тими, яких бракує. Також побачити те, що він ще чогось не розуміє і виявити готовність працювати над новим матеріалом [6, с.23-24].

Алгоритм актуалізації опорних знань та життєвого досвіду:

1. Вплив учителя на розумові зусилля учнів.
2. Знання, уміння і досвід учня до вивчення нового матеріалу.
3. Готовність працювати над новим матеріалом.

Процес актуалізації опорних знань та життєвого досвіду:

1. Уплив учителя.
2. Розумові зусилля учнів.
3. Готовність працювати над новим матеріалом.
4. Знання, уміння і досвід учня до вивчення нового матеріалу.

Дії вчителя під час підготовки до актуалізації опорних знань та життєвого досвіду:

1. Аналіз теми та мети уроку.
2. Визначення ключових слів теми уроку.

3. Формулювання завдань до певного етапу уроку.

4. Допомогти учням згадати, що їм відомо про ключові слова теми уроку.

5. Акцентувати увагу учнів на тому, що їм ще не відомо про ключові слова уроку.

6. Організувати обговорення проблематики теми уроку [6, с. 24].

Вибір методів і прийомів навчання:

1. Асоціативний підхід – використання асоціативного мислення для аналізу ключового слова уроку.

2. Проблемний підхід – обговорення проблемної ситуації.

3. Ігровий підхід – застосування ігрових методів і прийомів.

4. Ілюстративний підхід – використання ілюстративного матеріалу для обговорення питань

5. Інтелектуальний підхід – розв’язування інтелектуальних завдань.

6. Діалоговий підхід – спілкування учителя з учнями [4, с. 55].

Асоціативний підхід на уроках географії полягає у використанні асоціативного мислення для аналізу ключового слова уроку. Учитель разом з учнями визначає ключові слова з теми уроку (клімат, рельєф, тектоніка, агломерація, мегаполіс тощо) і створює умови для аналізу цього слова за допомогою асоціацій. Набір асоціативних понять ґрунтується на життєвому досвіді учня. Такий вид мислення бере участь в обробленні ключового слова теми уроку, логічний аналіз при цьому не використовують [4, с. 56].

Асоціація – це зв’язок між певними уявленнями, де один образ тягне за собою інший образ (поняття). Таким чином, учень бачить образ певного поняття і може зробити висновок, наскільки він його розуміє і чи є потреба в удосконаленні знань про це поняття.

Наприклад, поняття ,,рельєф’’ як ключове слово. Підбираємо асоціації до слова (нерівність, виступи, заглибини поверхні). Формуємо образ поняття – форми (низовини, височини, плоскогір’я, гори). Можна сформувати образи гір, які діти могли бачити (низькі – Кримські, середні – Карпати, високі – Альпи).

Далі формуємо потребу у знаннях – розміщення основних форм рельєфу в Україні (низовини – Причорноморська, Придніпровська, Поліська, Північнокримська, Закарпатська; височини – Подільська, Придніпровська, Тарханкутська, Донецька, Волинська).

Проблемний підхід – обговорення проблемної ситуації. В основі актуалізації опорних знань є розв’язання проблемної ситуації. Саме вивчення проблемної ситуації допомагає учням зрозуміти, що для її розв’язання потрібні додаткові дослідження, аналіз інформації, певний теоретичний матеріал. Учень може використовувати висловлювання: „Мені відомо про це…, і про це.., однак цього недостатньо для розв’язання проблемної ситуації’’ [4, с. 56].

Проблемною ситуацією можуть бути:

- демонстрація процесу, явища, дій, що складно пояснити учням до вивчення нового матеріалу (виробництво паперу, цукру, олії тощо);
- словесне пояснення учителем ситуації, що потребує спочатку обговорення, а потім визначення питань для дослідження;
- перегляд відео, розуміння змісту, якого потребує вивчення певного теоретичного матеріалу;
- свідчення очевидця. Залучення до навчального процесу людини, яка була очевидцем певних дій, що потребують вивчення. („Я часто буваю у Лондоні, але туманні дні там трапляються дуже рідко. Хоча вважається, що Лондон – це місто туманів’’).

Ігровий підхід – застосування ігрових методів і прийомів. Під час актуалізації опорних знань доречно використовувати ігрові прийоми. Це можуть бути міні-змагання – хто швидше назве найбільше понять, або виконає певні дії; ділові ігри з глибоким зануренням у проблему; рольові ігри з програванням певних ситуацій тощо. Наприклад, розповісти туристу, яку рибу він зможе спіймати у Дніпрі. Особливість підходу полягає у створенні спеціальної атмосфери в класі, де активність учнів є наслідком залучення до гри. Мета застосування ігрового підходу: підготувати учнів до виконання

завдань майбутньої діяльності; сприяти проявам ініціативи, розкутості, упевненості, інтересу й захопленості [6, с. 26].

Ілюстративний підхід – використання ілюстративного матеріалу для обговорення питань. Основою обговорення питання з учнями є ілюстрації, фотографії, малюнки, креслення. Учні вивчають зображення і відповідають на питання, що підготував учитель. Доходять висновку, що наявних знань недостатньо, тому необхідно проводити пошук нової інформації, організовувати дослідження, слухати пояснення вчителя тощо.

Ілюстративний підхід на уроках географії учитель може використовуватися дуже часто, особливо під час етапу засвоєння нових знань. Даний метод дуже збагачує уяву учнів і мотивує вивчати географію. Наприклад, учні розглядають фотографії різних гір нашої планети. Учитель задає завдання, визначити, де ці гори розташовані. Учні визначають особливості гір на кожній фотографії, записують проаналізовану інформацію і складають план пошуково-дослідної роботи [6, с. 27].

Інтелектуальний підхід – розв’язування інтелектуальних завдань. Учитель пропонує розв’язати завдання, що потребує від учнів певних знань та вмінь, необхідних для його розв’язання. Він визначає, яких саме знань чи вмінь йому бракує:

- Я ще не вмію визначати координати
- Я ще не можу виконувати певні практичні завдання
- Мені поки що не зрозуміло, як описувати географічні явища та події.

На основі цієї інформації формулюють тему і завдання уроку. Наприкінці уроку, після вивчення нового матеріалу, учень знову розв’язує завдання, що було на початку уроку [6, с. 27].

Діалоговий підхід – спілкування учителя з учнями. Діалог – це форма усного обміну висловлюваннями між учителем і учнями, що складається з питань і відповідей. Важливо, що вчитель не тільки запитує учнів, а також надає їм можливість ставити запитання. Мета діалогу – обговорення проблеми, ситуації, події, визначення свого ставлення до них, отримання необхідних

відомостей про діяльність тощо. Цей підхід не має нічого спільного з опитуванням і традиційною перевіркою знань. Результатом діалогу є не тільки розуміння якогось питання, а й усвідомлення значущості, зацікавленість у вивченні нового матеріалу [6, с. 27].

ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна О.С. Дистанційне та змішане навчання. Досвід, поради, інструменти / О.С. Амеліна, О.В. Цуркан. – Х.: Вид. група „Основа’’, 2022. – 128 с. – (Серія „Нові формати освіти’’).

2. Бойко В.М., Брайчевський Ю.С., Яценко Б.П. „Географія (рівень стандарту)’’ підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / Бойко В.М., Брайчевський Ю.С., Яценко Б.П. – К.; Ірпінь: ТОВ «Видавництво «Перун», 2018. – 256 с.: іл.

3. Джим Сміт. Довідник „лінивого’’ Вчителя / Джим Сміт; пер. з англ. О.С. Любченко; худож. Лес Еванс. – Х.: ВГ „Основа’’, 2021. – 271 с.

4. Дмитренко К.А. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. / К.А. Дмитренко, М.В. Коновалова, О.П. Семиволос, С.В. Бекетова. – Х.: ВГ „Основа’’, 2019. – 119 с.: табл., схеми, рис. – (Серія „Нові формати освіти’’).

5. Кобернік С.Г. Географія в опорних схемах та таблицях. 10 клас / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – Кам’янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2019. – 76 с.

6. Пелагейченко М.Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. – Х.: Вид. група „Основа’’, 2020. – 112 с. – (Серія „Нові формати освіти’’).

7. Садкіна В.І. Маленькі секрети учительського успіху. Навчаємо з радістю. – 2-ге видання, доповнене. – Х.: Вид. група «Основа», 2021. – 160 с. – (Серія „Нові формати освіти’’).

Марія БОРОДІНА,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Вікторія КОВАЛЕНКО,***
викладач музичного мистецтва та методики
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ЗАСВОЄННЯ МУЗИЧНОЇ ГРАМОТИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

У сучасному освітньому середовищі питання активізації навчального процесу та збагачення методів навчання стають надзвичайно актуальними. У зв'язку з цим, важливого значення набуває використання ігрової діяльності як ефективного інструменту для засвоєння різних предметів, зокрема музичної грамоти. Молодші школяри, які знаходяться на початковому етапі вивчення музики, виявляють підвищений інтерес до навчання, коли їх залучають до ігрових форматів уроку.

Музична грамотність молодших школярів є важливим аспектом їхнього загального розвитку, що сприяє когнітивному, емоційному та соціальному зростанню. Науковець Беземчук Л., вказує, що оскільки дітям притаманний потяг до музики, ознайомлення їх з основами музичної грамотності не лише збагачує їхній культурний досвід, а й закладає фундамент для глибшого розуміння та сприйняття цього виду мистецтва. Шлях до музичної грамотності включає різні елементи, кожен з яких сприяє цілісному розумінню музики [1].

Музична грамотність відіграє вирішальну роль у когнітивному та емоційному розвитку молодших школярів, забезпечуючи їм всебічне розуміння мови музики. Сутність музичної грамотності виходить за рамки простого технічного володіння інструментом, вона охоплює глибоке сприйняття та осмислення таких музичних елементів, як ритм, мелодія, гармонія, динаміка. У науковій літературі, зокрема в працях Н. Мар`євич та Т. Т. Маринчук, висвітлено основні етапи формування музичної грамотності та значення включення творчої ігрової діяльності, зокрема музично-ритмічних ігор, у навчання молодших школярів [2].

Використання ігрової діяльності у навчанні музичної грамоти молодших школярів є темою, яка привертає значну увагу в науковій літературі. Данько Н. П. пропонує ідеї щодо інтеграції різних видів навчальної діяльності на уроках мистецтва в початковій школі. Н. П. Данько підкреслює важливість багатогранного підходу до навчання, що включає не тільки традиційне викладання, а й інтерактивні та експериментальні методи. Інтегруючи різні види навчальної діяльності, Н. П. Данько припускає, що педагоги можуть задовольнити різноманітні стилі навчання, забезпечуючи більш інклюзивний та ефективний освітній досвід для молодих учнів [3, с. 179-180].

Манів Т. Ю. робить внесок у літературу, висвітлюючи психологічні аспекти організації творчої ігрової діяльності учнів початкових класів у навчальному процесі. На думку Т. Ю. Манів, творча ігрова діяльність відіграє вирішальну роль у розвитку уяви, співпраці та навичок розв'язання проблем у молодших школярів. Впроваджуючи таку діяльність в освітній процес, педагоги можуть створити позитивне і стимулююче навчальне середовище, яке сприятиме цілісному розвитку учнів [4].

Інтеграція ігрової діяльності у навчання музичної грамоти привертає значну увагу в останні роки, оскільки педагоги шукають інноваційні та цікаві підходи для покращення навчального процесу для учнів. Музична грамотність, вміння читати і розуміти нотну грамоту, є фундаментальною навичкою для будь-якого музиканта-початківця. Включення ігрової діяльності в музичну

освіту не лише додає елемент розваги, але й враховує різні педагогічні аспекти, які сприяють ефективному навчанню. Однією з ключових переваг використання ігрової діяльності у навчанні музичної грамоти є заохочення активної участі дітей. Ігри створюють динамічне та інтерактивне навчальне середовище, яке зацікавлює учнів до активної взаємодії з матеріалом. Незалежно від того, чи це інтерактивне програмне забезпечення, чи настільні ігри, чи групова діяльність, учні стають активними учасниками навчального процесу.

Свій внесок у дискурс робить А. С. Висовень, досліджуючи вплив ігрових методів на розвиток навичок слухового тренінгу. Автор припускає, що певні ігри можуть бути спеціально розроблені для покращення слухової дискримінації та розпізнавання музичних елементів. Такі цілеспрямовані вправи слугують ефективним інструментом для розвитку слухового сприйняття, що є важливою складовою всебічної музичної грамотності [5].

В той же час Дверій Р. вводить психологічну перспективу в дискусію, підкреслюючи роль мотивації в контексті ігрової музичної освіти. Автор стверджує, що ігри виступають як внутрішні мотиватори, що спонукають учнів до активної участі в навчальному процесі. Мотивовані учні з більшою ймовірністю вкладатимуть час і зусилля в набуття музичної грамотності, що призводить до більш міцного освітнього результату [3].

Поєднання гри та музичної грамотності не лише слугує новою педагогічною стратегією, але й відповідає потребам сучасної освіти, що постійно змінюються. У світі, де домінують технології та цифрові інтерфейси, використання потенціалу ігор дозволяє педагогам подолати розрив між традиційними методами навчання та вподобаннями покоління, яке звикло до інтерактивного та захоплюючого досвіду.

Онофрійчук Л.М. розглядає інтеграцію технологій в ігрову музичну освіту. Автор обговорює використання цифрових платформ, віртуальної реальності та інтерактивного програмного забезпечення для покращення навчального процесу. Технологічний прогрес пропонує інноваційні способи залучення

студентів та адаптації ігрових занять до їхніх індивідуальних стилів навчання, сприяючи більш персоналізованому підходу до музичної грамотності [5].

Неможливо переоцінити позитивний вплив ігрового навчання на мотивацію та утримання уваги. Внутрішня винагорода, закладена в добре розроблених музичних іграх, створює відчуття досягнення і радості, сприяючи створенню позитивного навчального середовища. Коли учні охоче занурюються в музичні завдання, представлені в іграх, вони несвідомо розвивають міцний фундамент у ключових аспектах музичної грамотності, таких як ритм, нотна грамота і тренування слуху.

Ефективне використання ігрових методів у навчанні музичної грамоти молодших школярів передбачає продумане поєднання інтерактивних, технологічних і спільних підходів. Дотримуючись цих практичних рекомендацій, педагоги можуть створити яскраве та ефективне навчальне середовище, яке прищеплює учням любов до музики на все життя. Ігрове навчання адаптується до різних стилів навчання та вподобань, забезпечуючи персоналізований підхід до музичної освіти. Така гнучкість має вирішальне значення для задоволення унікальних потреб кожного учня, сприяючи створенню більш інклюзивного та ефективного навчального середовища. Пристосовуючи ігрову діяльність до індивідуальних рівнів навичок та інтересів, викладачі можуть гарантувати, що кожен учень відчує успіх, будуючи впевненість та ентузіазм для подальших музичних досліджень. включення ігрової діяльності в процес навчання музичної грамоти може вийти за межі традиційних методик, додаючи ентузіазму та мотивації до освітньої подорожі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беземчук Л. Творчий розвиток школярів засобами музичного мистецтва *Мистецтво та освіта*. 2001. №1. С. 43-48.

2. Мар’євич Н. Етапи мистецької підготовки здобувачів вищої освіти до організації музично-ігрової діяльності з учнями в умовах реалізації концепції

Нової української школи. НТН [інтернет]. 17, Грудень 2023 [цит. за 26, Січень 2024];(97):98-107.

3. Данько Н. П. Інтеграція видів навчальної діяльності на уроках музики в початкових класах [Текст] *Актуальні питання мистецької освіти та виховання : збірник наукових праць* / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка ; редкол.: Г. Ю. Ніколаї, О. В. Єременко, А. Єремус-Левандовська [та ін.]. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013.Вип. 1 (1). С. 175–184.

4. Манів Т. Й. Організація творчої ігрової діяльності учнів початкової школи у виховному процесі = The Organization of Primary School Pupils' Creative Playing Activity in the Educational Process : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти ,,бакалавр'' / Т. Й. Манів ; наук. керівник к.пед.н., доцент В. В.Денисенко ; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т , Педагогічний факультет, Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти. Херсон : ХДУ, 2020. 78 с.

5. Висовень А.С. Дидактичні ігри на уроках музики в початковій школі. Вісник студентського наукового товариства [Електронне видання]: збірник наукових праць студентів / за заг. ред. О. В. Мельничука. Вип. 18. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С.146-149.

Катерина СМІРНОВА,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Світлана ТРОЙНІНА,***
асистент кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Концепція Нової української школи спрямована на запровадження різноманітних методів і форм навчання молодших школярів, які базуються на взаємодії, таких як ігри, проєкти, дослідницькі завдання, експерименти, групові активності тощо. Державний стандарт визначає, що навчання в початковій школі повинно бути організоване з використанням діяльнісного підходу на інтегрованій основі, з акцентом на використанні ігрових форм навчання [2].

Ігрові форми організації діяльності молодших школярів у технологічній освітній галузі є важливими для розвитку зацікавленості, креативності та поглиблення розуміння предмета. Оскільки учні початкових класів знаходяться в періоді становлення, дуже важливо використовувати методи, які не лише навчають, але й стимулюють їхню допитливість та ентузіазм до навчання.

Інтеграція ігрових форм в уроки технологічної освітньої галузі дозволяє учням засвоювати складні поняття у більш доступний та цікавий спосіб. Такі ігрові вправи можуть варіюватися від простих навчальних ігор на цифрових платформах до практичних експериментів і симуляцій у класі.

Одним з ефективних методів є включення навчальних ігор, які відповідають цілям навчальної програми. Ці ігри можуть бути розроблені для закріплення ключових понять, таких як базові технологічні терміни, навички розв'язання проблем або основи інженерії та дизайну. Якщо подавати ці поняття в ігровому форматі, учні з більшою ймовірністю будуть зацікавлені та вмотивовані до навчання [4].

Інша стратегія полягає у використанні практичних вправ та експериментів, які імітують реальні технологічні процеси. Наприклад, учні можуть брати участь у створенні простих механізмів з доступних матеріалів або виконувати дії, які передбачають відтворення технологічних процесів створення поширених конструкційних матеріалів, таких як папір, нитки, тканини. Такий практичний досвід не лише робить навчання більш зрозумілим, але й заохочує до співпраці та розвитку навичок критичного мислення.

Рольові ігри також можуть бути ефективним способом залучення молодших школярів до технологічної сфери освіти. Наприклад, учні можуть взяти на себе ролі винахідників, інженерів або комп'ютерних спеціалістів, працюючи разом над вирішенням проблем і подоланням перешкод. Такий підхід дозволяє учням досліджувати різні ролі в цій галузі, одночасно розвиваючи навички командної роботи та спілкування [1].

Окрім сприяння академічному розвитку, ігрові форми організації діяльності можуть також сприяти розвитку важливих соціально-емоційних навичок, таких як стійкість, наполегливість та здатність до адаптації. Шляхом спроб і помилок в іграх та вправах школярі вчаться усвідомлювати цінність наполегливості та долати невдачі, що є важливим аспектом як у дизайні і технологіях, так і в житті загалом.

Крім того, використання ігрових форм на уроках може допомогти задовольнити потреби різних стилів навчання та здібностей учнів у класі. Деяким учням краще вдається академічне навчання, тоді як інші можуть досягати успіху в більш інтерактивному та практичному середовищі. Пропонуючи різноманітні ігрові вправи, вчителі можуть задовольнити різноманітні потреби своїх учнів і створити більш інклюзивне навчальне середовище.

Інтеграція ігрових форм у навчальну програму допомагає подолати розрив між теоретичними знаннями та практичним застосуванням. Часто абстрактні поняття в галузі технологій можуть бути складними для сприйняття молодшими школярами без реальних прикладів. Використовуючи ігри та практичні вправи, вчителі можуть надати конкретний приклад, який закріплює розуміння та заохочує до експериментів [4].

Однією з помітних переваг ігрового навчання в технологічній освітній галузі є його здатність стимулювати творчість та інновації. Багато ігор вимагають від учнів мислити нестандартно, знаходити унікальні рішення проблем і досліджувати нетрадиційні підходи. Такий досвід не лише розвиває навички творчого мислення, але й прищеплює учням почуття впевненості у власній здатності до інновацій, що є надзвичайно важливою якістю у світі технологій, який постійно вдосконалюється.

Крім того, ігрові форми організації діяльності сприяють внутрішній мотивації учнів. На відміну від традиційних методів навчання, які значною мірою покладаються на зовнішні заохочення, такі як оцінки чи похвала, ігри за своєю суттю пропонують власну винагороду у вигляді задоволення, виклику та особистих досягнень. Як наслідок, учні з більшою ймовірністю будуть активно залучені до процесу навчання і розвинуть справжній інтерес до предмета.

Також ігрові методи навчання можуть сприяти формуванню позитивного ставлення до невдач та експериментів. У багатьох іграх невдачі є просто природною частиною освітнього процесу, заохочуючи учнів до наполегливості та навчання на своїх помилках. Переосмислюючи невдачу як сходинку до

успіху, вчителі можуть допомогти учням розвинути мислення, спрямоване на зростання, і стати більш стійкими перед викликами, що постають перед ними [3].

Варто зауважити, що попри те, що ігрові форми організації діяльності мають численні переваги, їх слід продумано і цілеспрямовано впроваджувати в рамках навчальної програми. Педагоги мають переконатися, що ігри узгоджуються з світнімми цілями та надають реальні можливості для розвитку навичок. Також ігри повинні супроводжуватися рефлексією та обговоренням, щоб допомогти учням пов'язати свій ігровий досвід з ширшими поняттями та застосуваннями в реальному світі.

Водночас, при впровадженні ігрових вправ вчителям важливо усвідомлювати важливість створення сприятливого та інклюзивного навчального середовища. Учні можуть мати різний рівень обізнаності в галузі дизайну і технологій, тому важливо забезпечити, щоб усі учні відчували себе комфортно і могли брати участь у грі. Щоб досягти цього, вчителі можуть надати підтримку учням, які менш знайомі з іграми чи технологіями. Сюди можна віднести надання чітких інструкцій, демонстрації та можливості для практики і розвитку навичок. До того ж, педагоги можуть заохочувати співпрацю та взаємне навчання, що дозволить учням підтримувати один одного та вчитися один в одного під час ігрової діяльності.

Також важливо враховувати доступність ігрової діяльності для всіх учнів, включно з тими, хто має особливі потреби. Розробляючи та впроваджуючи ігри, педагоги мають враховувати такі фактори, як порушення зору, обмеження рухових навичок та когнітивні відмінності. Впроваджуючи принципи універсального дизайну та пропонуючи необхідні пристосування, педагоги можуть забезпечити повноцінну участь усіх учнів у навчальному процесі та отримання ними користі від ігрового досвіду [5].

Таким чином, психологічні та педагогічні аспекти розвитку молодших школярів є різнобічними та взаємопов'язаними. Розуміння особливостей та потреб дітей молодшого шкільного віку допоможе педагогам і батькам

створити сприятливе навчальне середовище, яке сприятиме їхньому розвитку та успіху. Завдяки цілісному підходу, який охоплює соціально-емоційний, когнітивний і фізичний розвиток, можна дати можливість молодшим школярам повністю розкрити свій потенціал і стати освіченими впродовж усього життя [1].

Загалом, ігрові форми організації діяльності молодших школярів у технологічній освітній галузі мають численні переваги. Від поглиблення академічного розуміння до стимулювання творчості та співпраці - ці методи можуть відігравати ключову роль у формуванні майбутнього покоління технологічно освічених особистостей.

Таким чином, ігрові форми організації діяльності учнів на уроках технологічної освітньої галузі є цінним інструментом для підвищення зацікавленості, розвитку креативності та сприяння більш поглибленому засвоєнню знань. Включаючи ігри, практичні вправи та рольові ігри в навчальну програму, вчителі можуть створити активне і збагачене навчальне середовище, яке допоможе учням розвиватися в сучасному технологічному світі, який стає дедалі більш глобалізованим. За умови ретельного планування та впровадження, ігрове навчання може докорінно змінити спосіб навчання майбутніх поколінь технологічно грамотних людей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дяченко А., Поп’юк Х. М. Професійна підготовка майбутніх учителів до застосування дизайну і технологій у початковій школі. Молодий вчений. 2021. № 1 (89). С. 78-81. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-1-89-17 (дата звернення: 01.03.2024).

2. Копосов П. Г. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2 класів: навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во ,,Фабула", 2021. 60 с.

3. Кучер С. Система дизайн-підготовки майбутніх учителів технологій на засадах етнодизайну. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2018. № 1 (87). С. 104 – 114. URL: https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(87)2018.140415 (дата звернення: 03.03.2024).

4. Марущак О. В., Король В. П. Дизайн як змістовна основа формування у майбутнього вчителя технологій технологічної компетентності. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Проблеми трудової та професійної підготовки. 2017. № 2. С. 42 – 46.

5. Огієнко Д. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації проєктно-технологічної діяльності учнів на уроках ,,Дизайн і технології''. NewInception. 2021. № 1-2 (3-4). С. 39-46. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.5761863%20 (дата звернення: 28.02.2024).

Володимир СМОЛЯК,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної освіти
Хортицької національної академії,
директор педагогічного фахового коледжу
комунального закладу вищої освіти
,,Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія''
Запорізької обласної ради
м. Запоріжжя, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ПРИФРОНТОВОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

В Україні стрімкий розвиток дистанційного навчання розпочався як відповідь на пандемію коронавірусу. Поняття дистанційного навчання будемо розглядати не як окрему форму організації освітнього процесу, а як

провадження освітнього процесу на очній, заочній формі без відвідування закладу освіти, а з використанням технологій дистанційного навчання [1]. Таке широке застосування дистанційної освіти викликано, у першу чергу, необхідністю забезпечення доступності навчання з дотриманням необхідного рівня безпеки учасників освітнього процесу.

Зараз, в умовах воєнного стану проблема забезпечення доступності навчання є однією з пріоритетних. Сам термін доступності навчання обговорюється в науковій та педагогічній спільноті достатньо ґрунтовно, напрацьовані складові цього поняття, досліджені їх суттєві ознаки і вимоги. Водночас, в умовах сьогодення серед ознак доступності навчання головне місце займає створення безпечних умов, щоб кожна людина отримала можливість здобути якісну освіту незалежно від її соціального статусу, економічних можливостей або фізичних обмежень, місця проживання.

Аналіз проблеми показує, що основні аспекти безпечного освітнього середовища включають: фізичну безпеку (забезпечення безпеки будівель, обладнання авдиторій, меблів та обладнання, щоб уникнути травм або нещасних випадків), емоційну та соціальну безпеку (створення позитивної емоційної обстановки), психологічна безпека (забезпечення підтримки та допомоги для здобувачів освіти, доступ до психологічних служб), культура поваги (пропагування поваги до всіх учасників освітнього процесу, незалежно від їхньої раси, статі, віку, релігії тощо), запобігання булінгу та насильству (розроблення та впровадження політик запобігання булінгу, домаганням та іншим формам насильства серед студентів).

Проблема закладів, які географічно знаходяться близько до лінії фронту, коли артилерія, системи залпового вогню чи зенітно-ракетні комплекси можуть досягати будівель закладу освіти у терміни, які не дають можливості для проведення евакуації студентів єдиним можливим способом забезпечення відносно безпечних умов навчання є організація освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання.

Воєнні виклики серйозно впливають на освітню систему та процес навчання. Вкажемо на деякі з основних викликів:

1) воєнний конфлікт створює загрозу для безпеки студентів, викладачів і іншого персоналу закладу освіти, руйнування будівель та травмування людей;

2) військові дії призводять до тимчасового чи навіть постійного припинення процесу навчання і як наслідок – освітні втрати;

3) війна залишає психологічний травматичний слід на здобувачів освіти та персоналу: тривогу, страх, депресію та інші емоційні проблеми;

4) заклади освіти можуть бути змушені евакуювати студентів та персонал або навіть переміщати їх до безпечних місць. Це призводить до перерв у навчанні та соціальному дискомфорту;

5) необхідність адаптації педагогічного процесу до роботи зі здобувачами, які знаходяться за кордоном, на окупованій території, внутрішньо переміщеними особами тощо;

6) зростання потреб на відновлення закладів освіти, подолання освітніх втрат тощо з паралельним зменшенням обсягів фінансування освіти;

Для подолання цих викликів недостатнім є тільки проведення ефективного внутрішнього менеджменту, але й необхідна співпраця між урядом, міжнародними організаціями, неприбутковими організаціями та іншими зацікавленими сторонами, небайдужими до освіти фондами та приватними особами.

У таких умовах перед закладом освіти постає завдання попередження освітніх втрат, щоб забезпечити неперервність навчання та захист прав дітей на освіту. Які рекомендації наразі обговорюються?

Створення планів дій під час надзвичайних ситуацій. Заклади освіти впроваджують алгоритми дій у разі нападу чи загрози нападу на заклад, розробляють та впроваджувати плани дій на випадок інших надзвичайних ситуацій. Ці плани включають процедури евакуації, створення безпечних умов для персоналу та студентів, а також заходи для забезпечення неперервності навчання.

Важливе місце займає захист інфраструктури навчальних закладів. Навчальні будівлі та обладнання повинні бути захищені від можливих ризиків через воєнні дії, мати надійні укриття.

Особливим завданням є розвиток альтернативних методів та форм навчання. У випадку, коли заклади освіти стають недоступними через військові дії, слід використовувати альтернативні методи навчання, зокрема, дистанційне навчання через Інтернет. Це сприятиме зменшенню впливу воєнних конфліктів на освіту та забезпечить можливість навчання, незважаючи на складні умови.

Організація освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в умовах війни для прифронтових закладів якісно відрізняється від аналогічного процесу у період пандемій, інших викликів. У першу чергу це пов’язано із запитами зі сторони студентів. Склалася ситуація, коли в одних академічних групах навчаються студенти, які територіально знаходяться у різних місцях, країнах, континентах. Це, у свою чергу вимагає більше уваги приділяти впровадженню різнорівневих завдань, що дозволяє врахувати різні рівні навичок, знань та інтересів студентів.

Ось деякі приклади таких завдань:

Базові – призначені для отримання та закріплення основних понять та навичок. Вони можуть бути більш прямолінійними, спрямованими на засвоєння ключової інформації.

Середньорівневі – вимагають більшого ступеню аналітичних зусиль. Включають аналіз текстів, вирішення проблем або застосування теоретичних знань до практичних ситуацій.

Складні – спрямовані на розвиток навичок мислення високого рівня. Включають написання дослідницьких статей, проєктів, практичні дослідження тощо.

Диференційовані – розроблені з урахуванням різних потреб та рівнів знань студентів у групі. Вони можуть бути адаптованими до різних стилів навчання та індивідуальних потреб кожного здобувача освіти.

Групові – спрямовані на співпрацю та колективне навчання. Вони можуть включати групові проєкти, обговорення тем у малих групах або колективне розв'язання проблем.

Застосування різнорівневих завдань в освітньому процесі дозволяє кожному студенту працювати на своєму рівні, розвивати свої навички та здібності, а також досягати успіху в навчанні.

Необхідність провадження освітнього процесу у дистанційній формі призвели до використання великої кількості інтернет ресурсів дидактичного спрямування, що в широкому розумінні не завжди було виправданим, так як студентам на різних заняттях приходилось реєструватися і використовувати незнайомі платформи і витрачати час не на засвоєння змісту програми навчальної дисципліни, а на освоєння інтерфейсів онлайн сервісів.

На даному етапі спостерігаємо зміщення акценту від використання викладачами вузькоспеціалізованих безкоштовних сервісів до більш комплексних рішень у тому числі платних. Цьому процесу також сприяли методичні заходи, які проводилися у закладі освіти, на обласних методичних об’єднаннях та методичних об’єднаннях педагогічних коледжів Південного регіону України, на яких обговорювався досвід використання дидактичних онлайн платформ.

Отже, підготовка фахових молодших бакалаврів у прифронтових закладах освіти найбільш виправдано може здійснюватися в режимі дистанційного навчання, так як інші способи не можуть гарантувати необхідного рівня безпеки учасників освітнього процесу. Застосування технологій дистанційного навчання проходить природню трансформацію для забезпечення потреб здобувачів освіти, які через загрозу життю і здоров’ю змушені були змінити місце та умови проживання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII: станом на 04 січня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20240324#Text (дата звернення: 10.03.2024).

Вікторія КОВАЛЕНКО,
викладач музичного мистецтва та методики
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

МУЗИЧНА ГРА ЯК ВАГОМА СКЛАДОВА У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА МИСТЕЦЬКОМУ ПРОСТОРІ

Гра – це особливо важливий метод для уроків мистецтва, тому що при застосуванні гри пізнавальний процес відбувається активно та ефективно. Основним видом ігор, що застосовуються на уроках мистецтва є музичні ігри. І. Дубровіна виділяє такі види музичних ігор: музично-дидаткичні, музично-ритмічні, сюжетно-рольові та проблемно-моделюючі (творчі) ігри [1, с. 15].

Музична гра дозволяє активізувати діяльність учнів, тому що вона: задовольняє різноманітні інтереси дітей – ігрові, пізнавальні, соціальні; збагачує коло уявлень про навколишній світ; впливає на розвиток психічних процесів (сприймання, уявлення, пам’ять, фантазія та ін.); сприяє формуванню активної особистості. Незаперечне значення має гра в навчанні, оскільки розвиває уважність, а отже, й краще засвоєння навчального матеріалу. [1, с. 54].

Застосування музично-дидактичних ігор на заняттях з музичного мистецтва, допомагає провести заняття більш змістовно. У грі діти краще засвоюють планові вимоги до розвинення музичного слуху, розвитку співочих умінь і музично-ритмічних рухів, також музично-дидактичні ігри можна застосовувати навіть під час слухання музики, щоб поліпшити дитяче сприймання та відчуття емоцій твору. Частіше всього музично-дидактичні ігри проводяться як окремий вид діяльності. Основними матеріалами музично-дидактичних ігор стають, музичні іграшки, дитячі музичні інструменти, настільно-друковані ігри, та інколи технічні засоби навчання.

Дидактична гра – різновид ігрової діяльності яка має певні правила, що спеціально створена та націлена на навчання та виховання дитини. Вона спрямована на вирішення певних задач у навчанні дітей, але водночас у них виявляється виховний та розвивальний вплив виховної діяльності.

Музично-дидактична гра – Це навчальні матеріали, які допомагають дітям в ігровій формі комплексно сприймати музичні твори, викликати у дітей зорову, слухову і рухову активність тим самим розширення їх сприймання музики в цілому.

Кожна дидактична гра має певне навчальне завдання. Навчальне завдання може обумовлюватись календарним планом, особливістю розвитку певної дитини (якщо це індивідуальне завдання) . Що до завдань, то вони можуть бути різними це може бути ознайомлення дітей з природою, розвиток мовлення, розширення словникового запасу ознайомлення з музичними інструментами, повторення певних термінів, вивчення та повторення чисел. І на цьому завдання не закінчуються, вони можуть бути різноманітними. Наявність певного навчального завдання підкреслює вузьку спрямованість змісту на ігрову діяльність дітей. За допомогою навчального завдання діти мають більше бажання виконати це завдання. Поєднання гри та виховного або навчального завдання яскраво виражають взаємозв’язок гри та виховання. Також дидактичне завдання краще спонукає дітей до дії. Навіть можна сказати викликає відчуття конкуренції, що само по собі викликає бажання в дитини зробити данне завдання краще.

Ігрове завдання є необхідним у ході дидактичної гри для реалізації дидактичної мети, тобто дитина повинна сприймати навчання або здобуття певних навичок мимовільно, для того щоб їй було цікаво. Ігрове завдання викликає бажання в дітей слухати та концентрувати свою увагу на правилах і сприймати це як своє бажання отримувати знання. Також гра спонукає дитину заохочено виконувати усі поставлені перед нею задачі, що у кінцевому результаті дає дитині можливість засвоїти більше інформації яку вона зможе в подальшому використовувати в повсякденному житті. [2, с. 25].

Третє не менш важливе правило для дидактичної гри, це наявність певних правил, які допомагають дитині тримати себе у руках та екологічно взаємодіяти з однолітками не завдаючи емоційної або фізичної шкоди. Також правила важливі тим , що вони здатні розвивати волю дитини методом стримання певних бажань, які суперечать правилом гри. Таким чином діти легше привчаються до певної дисципліни в майбутньому. Також правила гри допомагають навчити дитину стримувати негативні емоції які можуть виникнути у певний момент гри, на приклад у момент невдачі. За допомогою правил можна краще відстежити впливання їх на дітей, та побачити схильність дітей до їх виконання. Одні діти можуть виконувати правила, інші здатні їх порушувати. Таким чином можна краще зрозуміти взаємини міх дітьми, та визначити дитину у групі яка схильна до лідерства, або навпаки

Наступним і одним з найважливіших компонентів дидактичної гри, є ігрова ситуація. Насамперед гра забезпечує легкість сприйняття, та виконання дітьми поставленої мети. Гра повинна бути різноманітною, для того щоб викликати більшу зацікавленість у процесі. Важливо приміняти різні види гри, це можуть бути як сюжетно рольові ігри, так і настільні, ігри на увагу, кмітливість, швидкість і тому подібне.

Підсумок гри, також у комплексі структури гри є невід’ємноючастиною. Мета підсумку заключається в тому, щоб залишити в усіх дітей позитивний настрій, та перевірка отриманих знань. Фіналом гри можуть бути запитання, та репліки вихователя, які дозволять навіть тим хто потерпів невдачу залишитись у гарному настрої, також варто відмітити досягнення дітей у період гри, па підвести підсумки. Підведення передбачає собою процес самооцінки власних дій дитини та дій товаришів, таким чином діти вчаться самостійно оцінювати себе та конкретизувати свою думку.

Музично дидактичні ігри під час співу навчають дітей співати виразно, правильно брати дихання між словами, допомагають діткам на практиці зрозуміти різність виконання певних пісень. [3, с. 59].

Музично-дидактичні ігри, націлені на сприйняття дитиною звуків, на вивчення певних музичних визначень, вивчення пісень, розвинення дрібної моторики розвинення та спонукання до розумової, рухливою та психічної активностей . [4, с. 47].

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубровіна І. В. Проблемно-моделюючі ігри у музичному навчанні молодших школярів. *Мистецтво та освіта.* 2017. № 1. С. 15-19.

2. Ігрова діяльність старших дошкільників / Упор. Н. Ф. Юрченко. Х.: Вид. група ,,Основа’’, 2015. 304 с.

3. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей. Видання друге. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв І-ІІ рівнів акредитації у 2-х частинах. Частина 1. Вінниця: НОВА КНИГА, 2007.216 с.

4. Масол Л., Гайдамака О., Бєлкіна Е., Калініченко О., Руденко І. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посіб. для вчителів. Харків: Веста: Вид-во ,,Ранок’’, 2006. 256 с.

Олена ІВАНОВА,
доктор філософії з професійної освіти (за спеціалізаціями),
заступник директора з навчальної роботи
Відокремленого структурного підрозділу ,,Фаховий коледж
харчових технологій та підприємництва
Дніпровського державного технічного університету’’
м. Кам’янське, Україна

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУАНАЛІТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Сьогодні, в добу інформаційного суспільства, підвищеної конкуренції на ринку праці, посиленої міграції населення, новітніх форм і видів зайнятості, актуальним постає питання щодо рівня професійної підготовки майбутнього фахівця. Як відомо, суто професійних навичок для досягнення професійного успіху замало. Професіонал відбувається лише тоді, коли в системі його навичок переважають soft skills (так звані м’які або гнучкі навички, які, по суті, й забезпечують ефективність професійних). За даними Світового економічного форуму (Швейцарія, Давос, травень 2023 р.), зокрема звіту про майбутнє робочих місць (Future of Jobs Report, 2023), серед найбільш затребуваних універсальних навичок виділено, насамперед, такі як: аналітичне та креативне мислення; стійкість, гнучкість, стриманість; мотивація та самовідданість; допитливість і навчання впродовж життя; технологічна грамотність; надійність й увага до деталей; емпатія та активне слухання; лідерство та соціальний вплив; контроль якості [8]. Зауважимо, що аналітичне мислення залишається найважливішою навичкою для працівників у період 2023-2027 років. Саме тому наголошуємо на необхідності посилення технологічного аспекту підготовки фахівця, пошуку ефективних дидактичних засобів навчання, які перетворять освітній процес у технологічний з оптимальною діяльністю суб’єктів, його керованістю та певним результатом. Це пояснює актуальність дослідження

технологічних аспектів фахової передвищої освіти, розгляду інтерактивних технологій навчання як засобу розвитку аналітичного мислення майбутнього фахівця сфери обслуговування в умовах фахового коледжу.

Важливим вважаємо уточнити дефініцію ,,аналітичне мислення''. Уточнення дефініції ,,аналітичне мислення'' потребує розгляду сутності базових термінів, таких як ,,аналітичний'' та ,,мислення'', у загальному сенсі й з різних точок зору: філософської, психологічної та педагогічної.

У словникових статтях визначають різні підходи до визначення терміну ,,аналітичний''. Термін ,,аналітичний'' походить від слова *,,аналітика''* (грец. άναλυτικά – буквально ,,мистецтво аналізу'', від ἀνάλυσις – розкладання, розчленовування) й розглядається як багатозначне поняття:

- ,,частина логіки, що розвиває вчення про аналіз – процедури та операції розчленування цілого на складові частини, елементи, завдяки чому міркування отримують доказовий характер'';

- ,,основа інтелектуальної, логіко-мисленнєвої діяльності, спрямованої на вирішення практичних завдань'';

- ,,вид професійної діяльності, затребуваний у різних галузях знань і практики, що полягає в проведенні спеціальних процедур аналізу того чи іншого об'єкта зі застосуванням технологій обробки інформації'' [3].

Результати аналізу поняття *,,аналітичний''* показують різні його трактування. Зокрема, його сутність визначається як:

- ,,що містить аналіз, детальний розбір чого-небудь; який володіє здатністю аналізувати; який служить для аналізу'' [2];

- ,,який базується на застосуванні аналізу'', ,,здатний до аналізу'' [1].

Зауважимо, що термін ,,аналітичний'' споріднений зі словом ,,аналізований'', яке, в свою чергу, походить від слова ,,аналіз''.

Згідно з довідниками та словниками ,,аналіз'' (від грец. ἀνάλυσις – розкладання, розчленовування) це:

- ,,обмірковування, обмислення, всебічний розгляд певного питання, проблеми'' (традиційне визначення терміну ,,аналіз'');

- ,,загальнонауковий метод дослідження будь-якого складного об’єкта шляхом виділення його окремих елементів (властивостей, частин, відношень, підсистем, функцій) для подальшого поглибленого вивчення кожного з них’’ [3];

- ,,процес уявного розчленовування цілого на частини (від грец. analysis – розкладання, розчленовування)’’[6].

Проаналізував наукові підходи до визначення поняття ,,мислення’’, акцентуємо на таких, як:

- ,,фундаментальна властивість розумних істот, що включає процеси засвоєння та смислової переробки інформації, цілеспрямованого пізнання суб’єктом істотних зв’язків і відносин між предметами і явищами, творення нових ідей, проєктування моделей практичної і раціонально-пізнавальної діяльності’’ [3];

- ,,інформаційна діяльність, що набула якості опосередкованого, узагальненого пізнання, яке за допомогою абстрагування, міркувань (зіставлень пізнавальних образів та логічного виведення думок) і типізації даних про світ явищ розкриває їх необхідні зв’язки, закономірності, тенденції розвитку’’[7];

- ,,вища форма відображення дійсності в психіці, ідеальну діяльність, результатом якої є об’єктивна істина’’ [5].

Таким чином, вивчення словникових статей щодо змісту поняття ,,аналітичне мислення’’ дозволяє розглядати його як один із видів мисленнєвого процесу, спрямованого на аналіз інформаційних потоків з метою їх систематизації, деталізації, поглибленого вивчення, порівняння, встановлення причинно-наслідкових зв’язків.

Як відомо, інтерактивне навчання відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Безпосередньо, сама організація інтерактивного навчання передбачає моделювання різноманітних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Маємо зауважити, що ефект інтерактивних технологій навчання досягається більшою мірою завдяки орієнтованості на діяльнісний

підхід, спрямованості на самостійний пошук шляхів вирішення певної ситуації, сприянню відходу від ,,сліпої'' трансляції знань до аналізу інформації та генерування власної позиції. Вважаємо, що перераховані аспекти є актуальними у межах нашого дослідження, оскільки сприяють розвитку аналітичного мислення.

Сучасна педагогічна наука налічує значний арсенал інтерактивних підходів до організації освітнього процесу. У процесі формування аналітичного мислення майбутніх фахівців сфери обслуговування в умовах фахового коледжу нами активно використовуються різні інтерактивні технології та методи [4]. Зазначеними методами послуговуємося у межах вивчення навчальних дисциплін: ,,Основи менеджменту'', ,,Основи підприємницької та управлінської діяльності'', ,,Основи маркетингу'', ,,Українська мова за професійним спрямування'', ,,Етика бізнесу'', ,,Комерційна діяльність'', ,,Організація виробництва в закладах ресторанного господарства'', ,,Організація обслуговування в закладах ресторанного господарства''.

Технології аналізу ситуацій. До технологій, які активізують освітній процес, побудований на аналізі ситуацій, відносимо: метод традиційного аналізу конкретних ситуацій – ситуаційні завдання, ситуаційні вправи; метод ситуаційного навчання – кейс-стаді, метод кейсів, метод інциденту; метод розігрування ролей. Упровадження зазначених технологій сприяє удосконаленню навичок та отриманню досвіду у процесі виконання таких операцій як: відбір та вирішення проблем, робота з інформацією – осмислення окремих деталей, аналіз та синтез інформації та аргументів, оцінка альтернатив, прийняття рішень тощо. На наш погляд, найбільш ефективною технологією ситуаційного навчання є *метод кейсів*, перевагами якого є: опанування навичками аналізу ситуацій, оперативного прийняття рішення; формування вміння самостійного прийняття рішення на основі групового аналізу ситуації; збагачення особистого професійного досвіду. Здобувачам освіти надаються конкретні ситуації, наближені до реальної практики, які вони мають проаналізувати та зробити відповідні висновки.

Метод моделювання конкретних ситуацій. У процесі створення моделі виділяється проблема, учасники, зв’язки між ними, мета, яку треба реалізувати у процесі вирішення проблеми, моделюється і розв’язується поставлене завдання шляхом використання набутих та трансформованих із нової, щойно знайденої інформації знань. Зазначений метод довів свою доцільність у процесі проведення тренінгів, що дозволяють систематизувати та інтегрувати знання з різних дисциплін для вирішення однієї проблеми здобувачами освіти й продемонструвати власну (групову) модель певної ситуації.

Групова дискусія. Один із найбільш популярних інтерактивних методів навчання, що передбачає колективне обговорення конкретної проблеми, спірного питання. Реалізація дискусії надає можливості активної участі майбутніх фахівців в аналізі теоретичних положень, вірогідних рішень, їх правильності та обґрунтованості. Це формує уміння стисло й точно викладати свої думки, відстоювати свої погляди, аргументовано заперечувати, спростовувати позицію опонента, що є невід’ємними складниками процесу розвитку аналітичного мислення. Ефективною формою спеціально організованої дискусії є *мозковий штурм*.

Рольові та ділові ігри – імітаційне моделювання реальної професійної діяльності з виконанням конкретних функцій фахівців відповідної сфери. Моделювання у грі – це створення макетів, які замінюють об’єкти реальної ситуації. Застосування методу забезпечує розвиток творчого й практичного мислення, уміння аналізувати виробничі ситуації, ухвалювати конструктивні рішення, представляти зміст умов виробництва, його динаміку, а також діяльність і відносини зайнятих у них людей, професійні норми спілкування. Працюючи над завданнями ігрового характеру, майбутні фахівці мають можливість проаналізувати свою роль у діловій грі, оцінити свої здібності.

Технологія майндмеппінгу. Цей метод цікавий тим, що дозволяє структурувати розумовий процес і стимулювати покрокове мислення. Дана технологія призначена для з’ясування того чи іншого питання, збору інформації, прийняття рішення, структурування ідей. Основу методу становить

процес радіального мислення – визначається основна ідея і від неї відгалужуються різні ідеї, пов'язані з нею. Технологія призначена для індивідуального використання. Проте її можна використовувати і в груповому форматі, що полягає у створенні єдиної ментальної карти, яка допомагає об'єднати інформацію, відобразити взаємозв'язки, візуалізувати думки. Візуалізація полегшує цілісне сприйняття і в той же час дозволяє сфокусувати увагу на деталях.

Крім зазначених вище методів інтерактивного навчання, якими послуговуємося у процесі розвитку аналітичного мислення майбутніх фахівців, ефективним вважаємо *метод проєктів.* Проєктна робота передбачає включення механізмів запам'ятовування і відтворення інформації; передавання інформації іншим; застосування знань у варіативних ситуаціях; розуміння причинно-наслідкових зв'язків, співвідношення частин і цілого; наведення аргументів та доказів, перегрупування окремих частин і створення нового. Проєкт покликаний навчити здобувати й аналізувати інформацію про об'єкт, узагальнювати її і розтлумачувати для певної аудиторії, що представляється у вигляді певного кінцевого продукту. Метод проектів сприяє розвитку пізнавальних творчих здібностей та аналітичного мислення майбутніх фахівців, умінню самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. До складу проєктної роботи включаємо різні інтерактивні технології: дискусії, рольові (ділові) ігри, аналіз кейсів. Серед видів навчальних проєктів виділяємо наскрізні навчальні проєкти, які охоплюють увесь курс дисципліни, а також міждисциплінарні проєкти, виконання яких можливе та доцільне на старших курсах навчання у коледжі.

Отже, застосування інтерактивних технологій як універсального засобу освітнього процесу підготовки фахівців сфери обслуговування, дозволяє забезпечити якісні зміни у системі їх фахової підготовки. Враховуючи нові вимоги до фахівців через зміщення акцентів на розвиток такої когнітивної навички як аналітичне мислення, використання інтерактивних технологій слугуватиме базисом у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців

сфери обслуговування. Безумовно, вибір методів розвитку аналітичного мислення, як ключового компоненту успіху та саморозвитку, цим не обмежується. Зазначені методи визначаються конкретною ситуацією та алгоритмом мисленнєвого процесу розв’язання проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL : http://sum.in.ua (дата звернення: 02.03.2024).

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII. 2005. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989 (дата звернення: 02.03.2024).

3. Велика українська енциклопедія. URL: http://vue.gov.ua (дата звернення: 02.03.2024).

4. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі : навчально-методичний посібник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с. URL: https://www.pedagogic-master.com.ua/2022/Volkova_1.pdf (дата звернення: 02.03.2024).

5. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

6. Сучасний тлумачний психологічний словник / уклад. В.Б. Шапар. Харків: Прапор, 2007. 640 с. URL : https://library.udpu.edu.ua/library_files/427530.pdf (дата звернення: 02.03.2024).

7. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред В. І. Шинкарук та ін. Київ: Абрис, 2002. 742 с. URL : https://archive.org/details/filosofskyi_entsyklop/mode/2up (дата звернення: 02.03.2024).

8. Future of Jobs Report, 2023. INSIGHT REPORT, MAY 2023. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf (дата звернення: 02.03.2024).

Сніжана ДІЖЕВСЬКА,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Тетяна АЛЄКСЄЄВА,***
кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

У теперішній час актуальною є проблема збереження і зміцнення здоров'я населення, у тому числі дітей. Серед чинників, що негативно впливають на стан здоров'я не тільки незадовільний стан навколишнього середовища, нездоровий спосіб життя, збільшення обсягів інформації, а й недостатня обізнаність у галузі валеології. У зв'язку з цим у сфері освіти відбувається пошук нових підходів до виховання здорового молодого покоління, здоров'язбережувальної компетентності, яка означає здатність учнів використовувати здоров'язбережувальні компетенції в умовах певної життєвої ситуації для формування, зміцнення і збереження власного здоров'я. Життєві навички, що сприяють збереженню здоров'я, безпеці формуються зі застосуванням компетентнісного підходу, які передбачають залучання інтерактивних методів під час навчання.

Новим викликом часу в освітній сфері стало дистанційне навчання, яке зробило неможливим процес прямого спілкування між вчителем і учнями. Тому перед вчителем виникла актуальна проблема пошуку нових підходів і засобів формування здоров’язбережувальної компетентності в умовах онлайн-навчання.

Проблеми формування компетенцій у галузі зміцнення і збереження здоров’я у молодших школярів вивчала Волошин О. [1]. Дослідженню класифікації та ролі здоров’язбережувальних технологій у збереженні і зміцненні здоров’я школярів присвятила свої наукові праці Луценко Т. [2]. Здоров’язбережувальні компетенції викладача іноземної мови досліджували Осадчий В., Василюк О. [3]. Питання застосування інтерактивних методів навчання в онлайн-форматі також відображені у наукових джерелах. Так, Супрун О., Зайцева Н. [4] розглянули веб-квест як активну форму навчання школярів на уроках української мови і літератури. Методичні аспекти застосування інтерактивних дошок під час вивчення гуманітарних дисциплін розроблені Лисак Л.К., Григор’євою В.А. [5], для вивчення іноземної мови – Кузьменко О.Ю. [6]. У той же час теоретичний аналіз наукових джерел показав, що питання пошуку активних форм роботи для формування здоров’язбережувальної компетентності в онлайн-форматі потребує подальшого дослідження.

Метою роботи є дослідження активних форм і засобів роботи учнів для формування здоров’язбережувальної компетентності на уроках з предмету „Основи здоров’я’’ в умовах дистанційного навчання.

Здоров’язбережувальні компетенції – це визнаний суспільством рівень знань, умінь і навичок, які сприяють здоров’ю у всіх галузях життєдіяльності людини. Здоров’язбережувальна компетентність включає компетенції теоретичного і практичного характеру. Теоретичні – зосереджені у теоретичних, нормативно-законодавчих знаннях щодо здоров’язбереження. Практичні компетенції – це сукупність умінь і навичок, контролю за власним здоров’ям, а також організації і здійснення ефективної здоров’язбережувальної

діяльності. Важливо, щоб у школярів формувалася переконаність у важливості своєї здоров'язбережувальної діяльності, уміння застосовувати здовов'язбережувальні технології під час навчання, відпочинку, самостійного виконання фізичних навантажень.

Оскільки категорія здоров'я є складною, то здоров'язбережувальні компетенції можуть бути поділені на окремі групи, які спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я у різних його аспектах. Серед навичок, що сприяють фізичному здоров'ю, санітарно-гігієнічні, рухового режиму, правильного харчування, організації оптимального режиму праці і відпочинку. У групу навичок, що сприяють соціальному здоров'ю, можна включити навички ефективного спілкування, поведінки під час конфліктів, спільної діяльності та співробітництва, поведінки в умовах несприятливого оточення. Збереженню психічного і духовного здоров'я сприяють такі навички, як навички самоконтролю, мотивації успіху, самоусвідомлення та самооцінки, визначення життєвих орієнтирів, прийняття рішень.

Одним із засобів здійснення компетентнісного підходу на уроках з основ здоров'я є застосування інтерактивних дошок. Вони дають багато технічних можливостей для того, щоб зробити процес навчання більш жвавим і цікавим. Головною перевагою онлайн-дошки полягає у тому, що вона дає можливість працювати в режимі реального часу. На полі дошки можна розмістити у заблокованому вигляді а потім відкрити у потрібний момент матеріали, необхідні для пояснення нового матеріалу, самостійного виконання завдань, закріплення нового матеріалу. Технічні характеристики програми дозволяють приєднувати і демонструвати різноманітні документи і зображення: тексти, карти, схеми, ілюстрації тощо. За допомогою панелі інструментів під час уроку можна застосовувати різні види діяльності: писати тексти, працювати з ними, малювати, створювати схеми, заповнювати таблиці, обговорювати результати виконаної роботи, виражати власне відношення до якості виконаної роботи. На дошці можна виправляти помилки, підкреслювати головну думку, вивчати причинно-наслідкові зв'язки, встановлювати послідовність, для чого учні

можуть застосовувати різнобарвні маркери, фони, стрілки, лінії тощо. Інтерактивні дошки є зручним засобом організації різних форм роботи, наприклад, групами або в парах. Важливо, що вчитель може побачити роботу кожного учня і школярі мають можливість спостерігати за діями своїх однокласників.

Інтерактивні дошки дають можливість розробляти різноманітні завдання і застосовувати їх під час уроку. Так, можна розробляти різноманітні завдання на роботу з текстами, де учням пропонується вставити пропущені слова і терміни у тексті, встановити правильну послідовність, виправити помилки. Техніка виконання завдань може бути різноманітною. Наприклад, школярі можуть вписувати пропущені терміни, або переміщувати слова (або зображення) з переліку, складеного вчителем.

Ефективною формою роботи під час уроків з основ здоров’я є виконання завдань на створення асоціацій. Такі завдання можна застосувати на різних етапах уроку: для актуалізації знань, закріплення нового матеріалу тощо. Використовуючи онлайн-дошку зручно як виконувати такі завдання (індивідуально або по групах), так і демонструвати їх результати. Технічні можливості програми дозволяють виконати таку роботу з невеликими витратами часу: розмістити результати роботи на дошці, порівняти їх, вибрати найкращий варіант, знайти помилки, разом з учнями виправити їх у режимі реального часу.

Для створення здоров’язбережувальних компетенцій доцільним є виконання творчих завдань, наприклад, створення проєктів. Такі види роботи можна застосовувати під час вивчення різних питань: корисних і некорисних звичок, загартування, раціонального харчування, ролі фізичної культури, розпорядку дня тощо. Варіантів виконання завдань досить багато. Можна створювати проєкти, працюючи з текстами підручника або такими, що підготував вчитель. Другий варіант передбачає виконання завдань з встановлення послідовності і причинно-наслідкових зв’язків. Наприклад, причини поширення шкідливих звичок серед підлітків, їх приклади і наслідки

таких звичок для здоров'я. Для створення змісту проєкту можна включати завдання з самостійного пошуку інформації, що розвиває у школярів навички роботи з інформаційними джерелами. Застосовуючи панель інструментів учні можуть оформити свій проєкт, після чого обговорити його.

Таким чином, інтерактивні засоби, утому числі онлайн-дошки, є ефективним засобом формування здоров'язбережувалної компетентності під час уроків з основ здоров'я в онлайн-форматі. Їх застосування у навчальному процесі сприяє розвитку логічного мислення, усвідомленню і закріпленню головних валеологічних положень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошин О.С. Формування здоров'язбережувальної компетентності в учеів молодшого шкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: ,,Педагогіка. Соціальна робота''*, 2022. (1(50). с. 48–51.

2. Луценко Т. Здоров'язбережувальні технології як засіб формування соціальної компетентності учнів нової української школи. *Педагогічні науки та освіта.* 2022. Вип. XXXVIII-XXXIX. С. 61-68.

3. Осадчий В.В., Василюк О.М. Здоров'язбережувальна компетентність сучасного викладача іноземної мови як важлива складова професійної компетентності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців.*. 2022. 62. С. 106-115.

4. Супрун О.М., Зайцева Н.В., Симоненко С.В. Застосування технологій веб-квесту на заняттях з іноземної мови. *Людинознавчі студії. Сер. ,,Педагогіка''*. 2021. 12 (44). С. 183-191.

5. Кузьменко О.Ю., Лісова Ю.О., Новік К.І. Використання освітнього потенціалу онлайн-дошок в аспекті розвитку діалогічного мовлення учнів. *Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* 2022. Вип. 49, т. 1. С. 270-279.

6. Лисак Л.К., Григор’єва В.А Використання віртуальної дошки Padlet у процесі викладання гуманітарних дисциплін у ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2021. Вип. 83. С. 107-112.

Інеса ЛЯШЕНКО,

викладач математичних дисциплін циклової комісії
викладачів математичних дисциплін та інформатики
педагогічного фахового коледжу
комунального закладу вищої освіти ,,Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія’’ Запорізької обласної ради
м. Запоріжжя, Україна

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ І ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ТА ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ НУШ

(з досвіду роботи)

Умови дистанційного навчання, військовий стан в Україні спрямовують педагогічних працівників на пошуки найбільш оптимальних засобів та технологій, які полегшують виклад навчального матеріалу, урізноманітнюють співпрацю із здобувачами освіти в онлайн-режимі та сприяють здійсненню теоретичної та практичної підготовки майбутніх вчителів.

Формування математичних і предметно-методичних компетентностей реалізується через зміст навчальної дисципліни, виклад якого здійснюється з використанням сучасних засобів навчання та освітніх технологій.

На заняттях із загальноосвітньої навчальної дисципліни ,,Математика (алгебра і початки аналізу та геометрія)’’ можна використовувати можливості інфографіки та онлайн-системи динамічної математики GeoGebra, які

дозволяють створювати візуальне подання певних алгоритмів та вивчати складні математичні поняття і властивості різних геометричних фігур. Під час вивчення геометричного змісту похідної алгоритм запису рівняння дотичної можна продемонструвати так:

Інфографіка

https://www.canva.com/design/DAE4-VHs9nI/szQb9DoClXts8fTeE7sUEA/view?utm_content=DAE4-VHs9nI&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=sharebutton

Вивчаючи тригонометричні функції та їх графіки, використовуємо інструменти GeoGebra для демонстрації перетворень та властивостей складніших тригонометричних функцій:

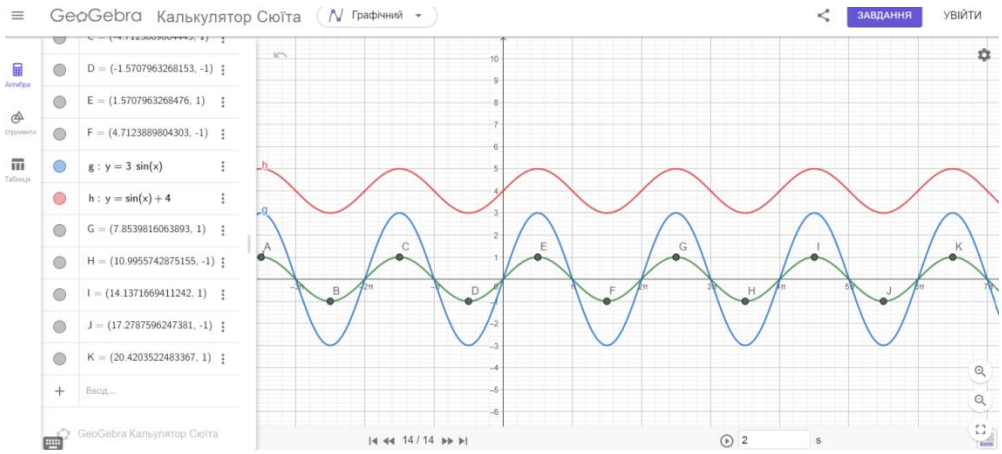

Щодо змісту навчальної дисципліни ,,Основи початкового курсу математики з методикою навчання математичної освітньої галузі'' фахової підготовки здобувачів освіти спеціальності 013 Початкова освіта можна зауважити, що його модернізація відбувається шляхом адаптації лекційних

матеріалів, завдань до практичних занять. Внесення певних змін спрямовується на ознайомлення здобувачів освіти з можливостями використання різних математичних матеріалів та сучасних освітніх технологій при організації освітньої діяльності в умовах змішаного навчання. Серед математичних матеріалів, які рекомендовані МОН України для використання у НУШ, працюємо з паличками Кюїзенера як роздатковим засобом для демонстрації натуральних чисел, розрядних одиниць, складу чисел першого десятка, відрізка натурального ряду:

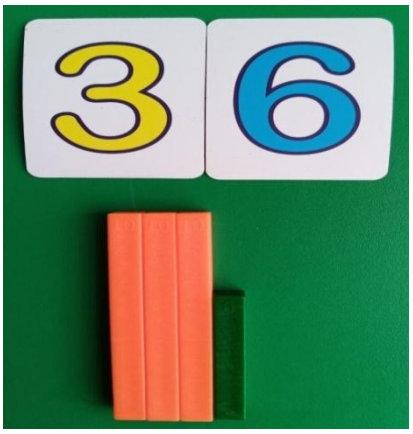

Під час вивчення питань геометричної пропедевтики демонструємо студентам можливості таких засобів навчання як танграм, математичний планшет і блоки Дьєнеша, які дозволяють в ігровій формі формувати знання про геометричні фігури, аналізувати їх різні властивості, класифікувати об’єкти за розміром, формою, товщиною та кольором, створювати різноманітні зображення, складати завдання графічних диктантів, розвивати просторове мислення, уяву, фантазію, дрібну моторику:

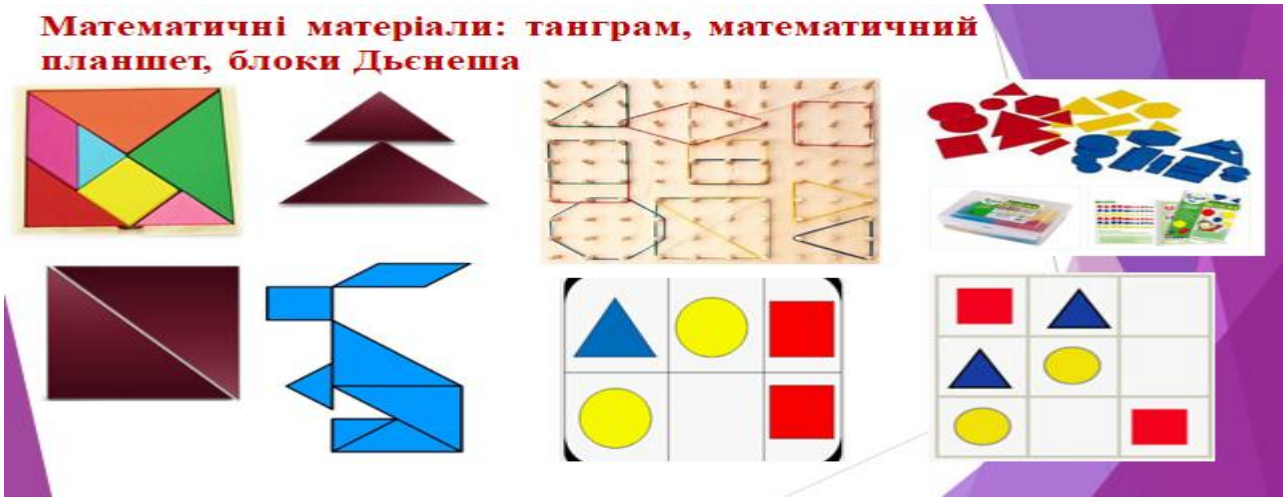

Вивчаючи геометричний матеріал, студентам пропонуються можливості застосування такої технології розвитку критичного мислення, як кола Венна, яку вони зможуть у майбутньому використати в освітній діяльності із здобувачами освіти НУШ. Кінцевий варіант виконання завдання на визначення спільних та відмінних властивостей прямокутника і квадрата на дошці Jamboard має наступний вигляд:

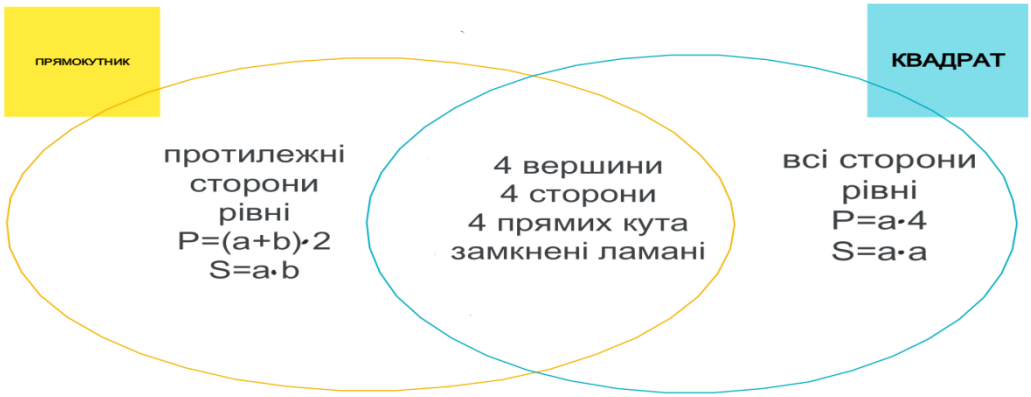

Ще одна технологія розвитку критичного мислення, яка реалізується на заняттях з ОПКМ з методикою навчання математичної ОГ і може бути використана студентами в професійній діяльності вчителя-класовода на уроках математики – це порушена послідовність. Дану технологію застосовуємо під час опрацювання тем, що пов’язані з методикою роботи над задачним матеріалом. Порушена послідовність дозволяє відновити правильний алгоритм роботи над задачею:

Технологія ментальних карт (або „Асоціативний кущ’’) дозволяє систематизувати значний обсяг навчальної інформації та подати його у зручній візуальній формі. До уваги пропонуємо приклад ментальної карти, що візуалізує класифікацію простих текстових задач на 4 арифметичні дії, яку повинні знати як студенти, так і здобувачі освіти початкової школи:

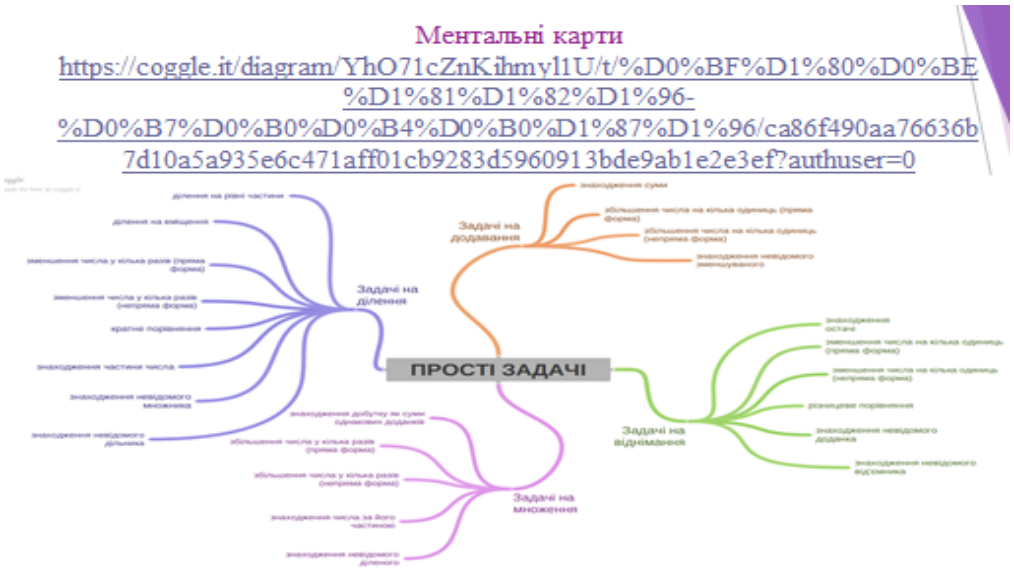

Впровадження у співпрацю викладачів і здобувачів освіти різноманітних засобів навчання та освітніх технологій, включаючи онлайн-сервіси, дають широкі можливості для формування математичних і предметно-методичних компетентностей висококваліфікованого фахівця – вчителя-класовода НУШ.

Катерина ЛИТВИНЕНКО,
вихователь Кременчуцького закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) № 19 Кременчуцької міської ради
Кременчуцького району Полтавської області
м. Кременчук, Україна
Тетяна АЛЄКСЄЄВА,
кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

СПЕЦИФІКА СТВОРЕННЯ ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРИТТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Повномасштабне вторгнення в Україну, що супроводжується вибухами, обстрілами та повітряними тривогами вимушує людей, піклуючись про свою безпеку, певний час проводити у сховищах. Сучасні дошкільники інколи проводять досить багато часу в укритті, де часто обмежений простір для ігор, немає можливості для забезпечення повноцінного рухового режиму та відпочинку вихованців. Через постійні загрози діти можуть залишитися без можливості бувати на свіжому повітрі, що спричиняє тривожність, втому у дітей. Як показує досвід, деяких дітей лякає сигнал сирени, інші - бояться укриття і не хочуть туди переходити. Особливо вразливими є діти, які тільки почали відвідувати заклад дошкільної освіти і для яких ще не завершився період адаптації до дитячого садочку. Оскільки деякі тривоги є досить тривалими (3-4 години), то діти стомлюються, їм стає нудно. Тому виникає проблема, чим зайняти дітей в укритті, і чим можна відволікати найбільш вразливих дошкільників. Даний напрям є важливим, оскільки від обміркованої

організації діяльності дітей в укритті залежить настрій, емоційний стан та здоров’я дітей, психологічний комфорт в групі. У зв’язку з цим тема є актуальною і потребує вивчення.

Раніше вже вивчався вплив нових воєнних умов, у яких опинилася Україна, на людей різного віку, у тому числі дітей. Досліджувався міжнародний досвід надання психологічної та соціально-педагогічної допомоги в умовах військового конфлікту, особливості поведінки дітей, що пережили стреси, трагедії, роботи соціального педагога з дітьми з вимушено переміщених сімей, специфіку роботи педагогів в умовах військового часу, методи роботи з дітьми, що зазнали психологічні травми [1].

Стресові стани дитини під час війни вивчали Підчасов Є, Чепелєва Н. [2], які розглянули наслідки дії стресових чинників на здоров’я дитини, надали рекомендації для батьків, як допомогти своїй дитині протистояти стресу. Теоретичні аспекти дослідження теми війни в іграшках та ігровій діяльності дітей дошкільного віку розглянули в наукових розробках Писарчук О., Руденський О. [3]. Так, було виявлено, що воєнні сюжети проникають в дитячі ігри, які можуть бути відображенням пережитих важких подій.

Проведений аналіз наукових праць показав, що проблема організації ігрової діяльності дошкільників в воєнних умовах вивчена недостатньо, що пояснюється її новизною для української спільноти, тому вимагає продовження.

Метою роботи є вивчення процесу створення ігрового середовища для дошкільників в укритті в умовах воєнного часу.

Завданнями роботи є:

1. Дослідження санітарних умов і оформлення приміщення укриття для дітей дошкільного віку.
2. Вивчення особливостей організації ігрової діяльності дошкільників в укритті та надання рекомендацій щодо її оптимізації.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що дістало розвитку дослідження організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку в умовах воєнного часу.

Як сказано раніше, в укритті діти проводять досить багато часу, тому там потрібно створити відповідні умови, у тому числі гігієнічні – мають бути комфортна температура, вологість повітря, вентиляція, рукомийники, туалет.

Кожна вікова група має в укритті постійне місце. Важливо пояснити дітям правила перебування в укритті та організувати простір так, щоб дітям було комфортно.

Вихователь має розповісти, що не можна робити в укритті:

- бігати, ходити без причини;
- виходити за межі місця локалізації групи;
- без дозволу вихователя відвідувати туалет;
- грати з вмикачами або іншими пристроями;
- гратися з дверями;
- бешкетувати, шуміти, голосно кричати.

Для того, щоб дітям було затишніше в укритті, треба щоб дитину оточувало багато кольорів і воно нагадувало звичне групове приміщення. Укриття має бути оформлено в світлих кольорах, прикрашене малюнками чи наліпками, бути чистим та затишним. Важливо щоб приміщення гарно освітлювалося та мало достатню кількість меблів. Бажано, щоб крім столів та стільців були і м’які меблі: ліжка, м’яка лавочка з різнокольоровими подушечками, щоб дитина могла полежати чи посидіти в комфорті.

Для організації і здійснення діяльності дошкільників в укритті оптимальним є облаштування ігрових осередків, у тому числі:

- Осередку творчості.
- Бібліотеки для малят.
- Куточка для настільних та інших ігор.
- Сенсорно-пізнавального осередоку.

Для організації оптимальної ігрової діяльності в умовах укриття треба здійснювати правильний підхід до вибору іграшок. Так, в укритті можна зайняти дітей, використовуючи крупний конструктор та мозаїку, бо ці іграшки відкривають багато варіантів для гри, тому не набридають. Ефективним є

застосування шнурівок, вкладишів, пазлів, ігор на нанизування крупних предметів на мотузочку, сортерів та іншого. Досить дієвими засобами для організації діяльності дошкільників в укритті є розмальовки, аркуші для малювання, олівці, дитячі книжки для перегляду. Важливо, щоб іграшок було достатньо, щоб зайняти всіх дітей групи.

Умови укриття вимагають ретельного підбору ігор для дітей. Варто уникати іграшок, які створені для активного проведення часу чи розраховані для гри на підлозі (машинки, вітрячки, скакалки та ін.), оскільки в укритті часто холодна підлога (плитка чи бетон), а також його розмір менший за групове приміщення. Для того, щоб іграшки не набридали дітям в укритті, має бути їх запас на заміну. Запасні варіанти мають бути не тільки безпосередньо у дітей, а й у вихователя для роботи з групою. Наприклад, казки для читання, маленький м’ячик для дидактичних ігор, набір картинок чи завдань для дітей. Так, для молодшої групи добре мати під рукою заводну іграшку, яка може рухатися до дітей і яку діти можуть запускати один до одного. Це зацікавлює дітей, відволікає їх, дарує їм позитивні емоції.

Окрім різних видів діяльності з іграшками можна зайняти дітей наспівуванням чи слуханням пісень, переглядом коротеньких мультиплікаційних фільмів, пальчиковими іграми, бесідою на різні теми чи словесними дидактичними іграми, такими як ,,Покажи емоцію’’, ,,Можна не можна’’, ,,Назви який’’ та інші.

Теоретичне значення роботи полягає в розробці теорії і методики організації ігрової діяльності дітей в укритті.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути застосовані педагогічними працівниками закладів дитячої освіти для організації ігрової діяльності дітей в умовах військового часу.

У результаті роботи можна зробити висновок, що укриття є важливим і затребуваним місцем перебування дітей у закладах дошкільної освіти, воно має бути безпечним, яскравим, цікавим для дітей. Організація ігрової діяльності дітей в укритті має певні особливості, їх врахування у роботі вихователя

створить умови для всебічного розвитку дітей, зниження ризику тривожності, запобігання психологічного травмування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навчально-методичний посібник за ред. К.Б. Левченка. Київ: Агенство «Україна», 2015. 173 с.

2. Підчасов Є.В., Чепелєва Н.І. Стресові стани дитини під час війни. *Особистість, Суспільство, Війна*. Харків, 2022. С. 93-95.

3. Писарчук О.В., Руденський Р.Є. Теоретичні аспекти дослідження теми війни в іграшках та ігровій діяльності дітей дошкільного віку. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*, *1*(2). С. 120–126.

Yuliia OMELCHENKO,
teacher Regional College
,, Kremenchuk A.S. Makarenko Humanitarian
and Technological Academy''
of the Poltava Regional Council
Kremenchuk, Ukraine

GENAI IN TEACHING AND LEARNING ENGLISH

In recent years, the integration of artificial intelligence (AI) into educational settings has emerged as a transformative trend, promising to revolutionize teaching and learning practices across various disciplines, including English language education. With the advent of generative AI, often referred to as 'GenAI', educators have been presented with a plethora of innovative tools and technologies capable of generating text, images, and other media autonomously [7]. This shift towards AI-

enabled learning environments holds immense potential for English language teachers seeking to enhance classroom instruction and empower students with new avenues for language acquisition and proficiency development.

Generative AI tools encompass a diverse array of applications, ranging from text generation bots or 'chatbots' like Open AI’s Chat GPT, Google Bard, to image generation bots such as Open AI’s DALL-E and Midjourney [2]. These tools offer educators unprecedented opportunities to engage students in dynamic and interactive learning experiences, transcending traditional pedagogical approaches. By harnessing the power of AI, English language teachers can unlock innovative strategies for curriculum design, instructional delivery, and assessment, thereby catering to the diverse needs and learning styles of students in the digital age.

The incorporation of GenAI tools into English language teaching holds multifaceted benefits for both educators and learners alike [11]. For educators, these tools serve as invaluable aids in lesson planning, content creation, and classroom management. From generating topic ideas for essays and debates to facilitating real-time language practice through interactive chatbots, AI technologies empower teachers to optimize instructional efficiency and efficacy. Moreover, GenAI tools offer educators insights into students' learning preferences, progress, and performance, enabling personalized and adaptive instruction tailored to individual needs.

At the same time, GenAI tools foster active student engagement, critical thinking, and creativity in language learning [6]. By providing students with opportunities to interact with AI-generated content, such as textual prompts, images, and multimedia resources, educators can cultivate digital literacy skills essential for navigating the information-rich landscape of the 21st century. Through collaborative activities, project-based learning, and inquiry-driven tasks facilitated by AI technologies, students develop essential competencies, including communication, collaboration, problem-solving, and digital fluency, vital for success in an increasingly interconnected and technologically-driven world.

However, the integration of AI in English language education necessitates careful consideration of ethical, pedagogical, and practical considerations [12]. As educators harness the power of GenAI tools, they must remain vigilant about safeguarding student privacy, promoting digital citizenship, and upholding academic integrity. Additionally, educators should critically evaluate AI-generated content for accuracy, relevance, and cultural appropriateness, ensuring alignment with curriculum objectives and learning outcomes.

Furthermore, effective implementation of AI technologies in English language teaching requires ongoing professional development, collaboration, and support structures for educators [1]. By fostering a culture of innovation, experimentation, and continuous learning, educational institutions can empower teachers to leverage AI tools effectively and responsibly in the classroom. Through collaborative networks, online communities, and professional development initiatives, educators can share best practices, resources, and strategies for integrating AI into English language instruction.

In conclusion, the integration of AI in teaching and learning English represents a paradigm shift in educational practice, offering transformative opportunities for educators and learners alike [15]. By embracing GenAI tools thoughtfully and ethically, educators can create dynamic, engaging, and personalized learning environments that empower students to thrive in the digital age. As AI continues to evolve and shape the future of education, English language teachers play a pivotal role in harnessing its potential to foster linguistic proficiency, critical thinking, and global citizenship among learners.

Recent research indicates that English educators exhibit a strong interest in the potential of generative AI tools, expressing a desire to integrate them into their teaching practices while seeking additional support and guidance [11].

So, how can you harness the power of generative AI in your English language teaching? Firstly, consider using GenAI to spark ideas for classroom activities tailored to specific language learning objectives [14]. Whether you're teaching grammar concepts or vocabulary, engaging a GenAI chatbot to generate activity

suggestions or topic ideas for essays and debates can provide valuable inspiration for lesson planning. Moreover, empowering students to utilize GenAI tools fosters critical thinking and digital literacy skills [6]. Encourage learners to collect diverse perspectives from classmates, AI chatbots, and online resources for activities like debates, prompting them to evaluate and compare information sources critically.

Furthermore, integrating GenAI into collaborative and creative projects can enhance student engagement and productivity [4]. By leveraging chatbots for idea generation or image bots for visual presentations, students can develop practical skills while exploring the creative potential of AI technology. However, effective implementation of GenAI tools requires careful consideration of ethical and pedagogical concerns [12]. Educators must prioritize student privacy and academic integrity, ensuring that AI-generated content aligns with ethical standards and educational objectives.

To facilitate responsible use of GenAI tools, we offer six essential tips for educators: First, exercise caution when inputting sensitive information into AI systems to safeguard privacy and confidentiality [10]. Second, meticulously review AI-generated content for accuracy and relevance, recognizing the limitations of AI in replicating human expertise [9]. Third, refine your prompt-writing skills to optimize AI performance and tailor responses to student needs [3]. Fourth, engage students in discussions about plagiarism and academic integrity when using AI tools as learning aids [5]. Fifth, consider age-appropriate use of GenAI tools and obtain parental consent for young learners [8]. Lastly, ensure compliance with institutional policies regarding AI and technology integration in education [1].

In conclusion, the integration of generative AI presents exciting opportunities for English language educators to innovate and enhance teaching practices [15]. By embracing GenAI tools responsibly and thoughtfully, educators can empower students to thrive in a digitally driven world while fostering critical thinking and creativity. As we navigate the evolving landscape of AI in education, it is essential to remain informed, proactive, and reflective in our pedagogical approaches [13].

REFERENCES

1. Anderson, L. (2020). Institutional policies and AI integration in education. Journal of Educational Technology, 18(2), 45-58.

2. Brown, R. (2020). Exploring the potential of generative AI in language education. ELT Journal, 74(3), 271-285.

3. Clark, J. (2018). Optimizing prompt-writing strategies for AI-enhanced learning. Journal of Language Teaching, 32(4), 112-125.

4. Davis, M. (2020). Creative applications of generative AI in the English classroom. TESOL Quarterly, 54(2), 245-259.

5. Evans, S. (2016). Addressing plagiarism concerns in AI-assisted learning environments. Journal of Academic Integrity, 14(3), 98-112.

6. Johnson, A. (2018). Cultivating digital literacy through AI-enhanced language learning. Language Learning & Technology, 22(1), 130-145.

7. Jones, P. (2021). Understanding generative AI: A comprehensive overview. Educational Technology Research & Development, 69(4), 589-605.

8. King, C. (2019). Ethical considerations in the use of AI with young learners. Journal of Digital Learning in Teacher Education, 36(2), 78-91.

9. Miller, E. (2021). Evaluating AI-generated content in language teaching. Language Teaching Research, 25(3), 378-392.

10. Roberts, M. (2019). Protecting student privacy in AI-enhanced classrooms. Educational Policy, 28(2), 156-170.

11. Smith, T. (2022). Teacher attitudes towards AI integration in language education. International Journal of Applied Linguistics, 32(1), 45-60.

12. Taylor, K. (2017). Ethical considerations in the use of AI for language teaching. Journal of Educational Ethics, 25(4), 301-315.

13. Thomas, J. (2021). Reflective practices in AI-enhanced language teaching. Reflections on English Language Teaching, 20(3), 112-125.

14. White, B. (2019). Innovative approaches to AI integration in language education. Modern Language Journal, 103(2), 285-300.

15. Wilson, D. (2022). Exploring the impact of AI on language teaching practices. Language Teaching Research, 28(1), 68-82.

Anastasiia PYLYPENKO,
student of the educational qualification level
of professional junior bachelor,
Regional College
„ Kremenchuk A.S. Makarenko Humanitarian
and Technological Academy’’
of the Poltava Regional Council,
Kremenchuk, Ukraine
Scientific supervisor: ***Yuliia OMELCHENKO,***
teacher-methodologist of the cycle committee of professional methods of primary education, Regional College
„Kremenchuk A.S. Makarenko Humanitarian
and Technological Academy’’of the Poltava Regional Council,
Kremenchuk, Ukraine

APPLYING ART THERAPY TO THE ESL CLASSROOM

Art therapy, a form of psychotherapy that utilizes creative expression as a means of communication and healing, has gained recognition for its effectiveness in addressing various psychological and emotional challenges [3]. While traditionally employed in clinical settings, the principles and techniques of art therapy can also be adapted to educational contexts, including the English second language (ESL) classroom. This essay explores the potential benefits and applications of integrating art therapy into ESL instruction, highlighting its role in enhancing language acquisition, fostering self-expression, and promoting holistic language learning experiences.

In recent years, there has been growing interest in incorporating innovative and experiential approaches into language education, moving beyond conventional teaching methods to cater to diverse learner needs and preferences [2]. Art therapy offers a unique avenue for engaging ESL learners in the language learning process through creative expression and visual communication. By engaging in art-making activities, students are provided with opportunities to express themselves freely, bypassing language barriers and tapping into their innate creativity [3].

One of the key benefits of integrating art therapy into the ESL classroom is its ability to facilitate language acquisition and communication skills development [3]. Through artistic expression, students can explore and convey complex linguistic concepts, emotions, and cultural experiences in a non-verbal manner, thereby supplementing traditional language instruction with multimodal forms of expression [2]. For example, students may create visual representations or collages to depict vocabulary words, grammar structures, or narrative sequences, enhancing their comprehension and retention of linguistic content.

Moreover, art therapy fosters a supportive and inclusive learning environment where students feel empowered to express themselves authentically without fear of judgment or linguistic limitations [1]. This sense of psychological safety encourages risk-taking and experimentation in language use, facilitating language fluency and proficiency development [2]. Additionally, art-based activities promote social interaction and collaboration among students, fostering peer learning and mutual support in the language learning process [3].

Furthermore, integrating art therapy into ESL instruction promotes holistic language learning experiences that encompass cognitive, emotional, and sensory dimensions [1]. By engaging in creative expression, students not only enhance their linguistic skills but also develop self-awareness, empathy, and emotional intelligence, which are essential components of communicative competence [2]. Art therapy encourages reflective practices and introspection, enabling students to explore their cultural identities, personal experiences, and linguistic goals in meaningful ways [3].

To effectively integrate art therapy into the ESL classroom, educators can consider the following recommendations:

- Incorporate art-based activities: Integrate drawing, painting, collage-making, and other art forms into language lessons to facilitate vocabulary acquisition, grammar practice, and storytelling.
- Create a supportive environment: Foster a safe and non-judgmental classroom atmosphere where students feel comfortable expressing themselves creatively and linguistically.
- Encourage collaboration: Promote peer collaboration and group projects that involve artistic expression, allowing students to learn from each other and build communication skills.
- Provide varied prompts: Offer a range of art prompts and stimuli to cater to diverse learner interests and preferences, ensuring that activities are engaging and accessible to all students.
- Reflect and discuss: Incorporate reflective discussions and journaling activities to help students articulate their thoughts, feelings, and language learning experiences through art.

In conclusion, the integration of art therapy into the ESL classroom offers a promising approach to language education that addresses the diverse needs and learning styles of students while promoting holistic language learning experiences [2]. By providing opportunities for creative expression, self-discovery, and social interaction, art therapy enhances language acquisition, fosters self-expression, and cultivates a supportive learning environment conducive to language learning success [3]. As educators continue to explore innovative pedagogical approaches, incorporating art therapy into ESL instruction holds potential for transforming language learning experiences and empowering students to become proficient and confident communicators in English.

REFERENCES

1. Kaimal, G., Ray, K., & Muniz, J. (2017). Reduction of cortisol levels and participants' responses following art making. Art Therapy, 34(2), 74-80.
2. Lazaraton, A. (2019). Promoting language learning through student engagement: Applying sociocultural theory to art-based language education. TESOL Quarterly, 53(3), 758-763.
3. Malchiodi, C. A. (2012). Handbook of art therapy. Guilford Press.

Анастасія ОМЕЛЬЧЕНКО,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету хореографічного мистецтва
Харківської державної академії культури
м. Харків, Україна
Науковий керівник: ***Аліна БОРИСОВА,***
доцент кафедри психології, педагогіки та філології,
кандидат психологічних наук, доцент
Харківської державної академії культури
м. Харків, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогодні, в умовах війни, коли ворог підступно цілиться в об’єкти освітньої інфраструктури, умисно знищує історичні і наукові пам’ятки нам потрібно адаптуватися до нової реальності та сприяти отриманню фахового навчання для всіх здобувачів освіти. Це ставить перед освітянами нові виклики і спонукає до модернізації освітньої галузі в умовах сьогодення.

Стратегія модернізації освітньої галузі передбачає повне „перезавантаження’’ освіти: пошук та вироблення нової гнучкої, динамічної моделі освітньої системи з громадсько-державним управлінням на засадах децентралізації, новим компетентнісно орієнтованим змістом освіти та наскрізним процесом виховання стійкої системи ціннісних орієнтацій здобувачів освіти, зі створеними безпечними комфортними умовами для здобуття освіти, з ефективним моніторингом якості освіти [1, с. 3].

Відповідно до ст. 65 Закону України „Про вищу освіту’’ – інноваційна діяльність у закладах вищої освіти є невід’ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти [2]. Інновація – це термін, який позначає якесь нове поняття, правило, методику, не обов‘язково позитивну чи негативну. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує протікання і результати навчально-виховного процесу [3, с. 55]. Основна мета впровадження інновацій – оптимізація і підвищення ефективності освітнього процесу і створення освітнього середовища, що задовольнятиме потреби здобувачів освіти [4, с. 71].

Враховуючи виклики сьогодення для забезпечення повноцінного освітнього процесу виникає нагальна необхідність у використанні сучасних інноваційних технологій, що сприятимуть оптимізації процесу навчання здобувачів вищої освіти з урахуванням безпекової складової освітнього процесу в умовах воєнного стану. Впровадження інноваційних технологій – це не самоціль, основне завдання – це формування творчої особистості, здатної до освіти та навчання упродовж життя, гнучкої у вирішенні проблем, мобільної, здатної комунікувати і приймати рішення, працювати в команді, критично мислити [5, с. 76]. Інноваційні технології дозволяють викладачам більш ефективно і якісно здійснювати навчальний процес, відкривають нові можливості для безбар'єрності освітнього процесу, а здобувачам освіти – відкривають можливості для опанування новими знаннями та навичками.

Слід зауважити, що інноваційні педагогічні технології – це нові, передові методи та підходи до навчання, які базуються на використанні сучасних інформаційних технологій та педагогічної теорії. Гармонійне формування творчої пізнавальної активності педагога можливе за умови дотримання відповідних педагогічних умов: прийняття індивідуальності як даності; упровадження педагогічного стимулювання диференційованої пізнавальної діяльності; пріоритетне використання сучасних інтерактивних методів навчання [6, с. 7-8].

Забезпеченню створення інноваційного освітнього середовища у закладі вищої освіти, сприяють сучасні інформаційних технологій BigBlueButton, Zoom, Googlmeet, платформу Moodl. За їх допомогою можна організовувати лекції, конференції, семінари та проводити дискусійне обговорення. Завдяки Інтернету і мобільним мережам доступ до інформації є постійний – це дозволяє здобувачам виконувати завдання та комунікувати з викладачем в умовах дистанційного навчання в зручному форматі. Крім того дозволяє переглядати окремі відео з YouTube, Khan Academy, National Geographic та виконувати групові завдання чи проєкти в різних програмах, наприклад Canva, Wiki з урахуванням креативного та творчого підходу, що спонукає до пошуку нових ідей та індивідуалізації здобувачів в соціальних групах.

Вікі (англ.) – технологія побудови веб-систем, призначених для колективної розробки, зберігання, структуризації тексту, гіпертексту, файлів мультимедіа. Це технологія швидкої правки, або технологія ,,живих'' документів, що редагуються певною групою при виконанні спільного проєкту. Canva – це платформа графічного дизайну, що дозволяє користувачам створювати графіку, презентації, афіші та інший візуальний контент для соціальних мереж. Дана платформа є надзвичайно зручною у використанні, оскільки кожен здобувач має можливість підготувати презентацію використовуючи як ноутбук так і планшет чи мобільний телефон для виконання завдання.

Використання зазначених онлайн ресурсів сприяють активному використанню інноваційних та інтерактивних методів при вивченні певних освітніх компонентів таких як „Англійська мова: академічне письмо’’, „Ділова англійська мова’’, „Англійська мова у фаховій та професійній комунікації’’, „Англійська мова в науковій комунікації’’. та обирати необхідний рівень і динаміку заняття. Засвоєння граматичного і лексичного матеріалу при використанні інтерактивного підходу сприяє активізації набуття знань, вмінь і навичок, як в теоретичному так і практичному аспекті. Використання відео та аудіо-ресурсів при вивченні курсу сприяє розвитку усного мовлення, та дає можливість відтворювати інфографіку, аналізувати певні кейси та будувати діалоги на прикладі англомовних носіїв. Слід зауважити, що автентичний текст доцільно використовувати при вивченні кожної теми для закріпленні лексичного матеріалу, що може доповнюватися певним відеосюжетом. Отже, раціональне поєднання інноваційних, інтерактивних і комунікативних методів дає змогу викладачам організовувати заняття таким чином, щоб здобувачі вищої освіти оволоділи не тільки загальним рівнем для спілкування, а й розвивали необхідні навички для професійного спілкування використовуючи спеціальну лексичну термінологію.

Враховуючи вищевикладене доцільно відзначити певні переваги соціальних мереж в освітньому процесі:

По-перше, можливість створення навчального контенту, навчального блогу чи електронного конспекту у зручному форматі. Використання блогу є досить дієвим і зручним як для викладача так і для здобувача освіти. Створивши свій блог, викладач отримує можливість доступу до кожного здобувача, а здобувач в свою чергу набуває доступ до навчального матеріалу, який він своєчасно не отримав на занятті (відсутність інтернет зв’язку, повітряна тривога під час заняття) з певних причин. Наявність синхронних посилань блозі дає можливість здобувачу самостійного опрацювати додаткові матеріали, що сприяє поглибленню та систематизації знань.

По-друге, можливість командної роботи здобувачів над проєктами через мереживий контент. Такий варіант спільної роботи спрощує розповсюдження файлів, полегшуючи обмін великими файлами з друзями, незалежно від їхнього фізичного місцезнаходження та унеможливлює втрату важливих файлів у разі збою обладнання або непередбачуваних подій.

Безумовно, інноваційні освітні технології спрямовані на те, щоб підвищити інтерес до освітнього процесу і навчити здобувача працювати самостійно, бути мобільним і гнучким при адаптації до викликів сьогодення. Відповідно, досягнення позитивного результату можливе за умови, що кожен викладач і здобувач володіє сучасними soft skills, інформаційними технологіями, має комунікативні вміння, і націлений на саморозвиток. З огляду на це сучасний зміст вищої освіти потребує впровадження навчальних матеріалів нового покоління і має орієнтуватися на використання інтерактивного навчання з доступом до цифрових ресурсів та активізації інформаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за загальною редакцією В. П. Кравця. Г. М. Мешко. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 310 с.

2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text.

3. Крюкова Є. С., Амерідзе О. С. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у вищих навчальних закладах. Вісник НТУУ „КПІ’’. Філологія. Педагогіка : збірник наукових праць. 2017. Вип. 10. С. 54-57.

4. Радченко О.Я. Інноваційні технології як складова освітнього середовища сучасного закладу освіти. С. 70-83. URL:http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17177/1/5_Radchenko.pdf

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм’’

5. Радченко О.Я. Інноваційні технології як складова освітнього середовища сучасного закладу освіти. С. 70-83. URL:http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17177/1/5_Radchenko.pdf

6. Тесленко В.В. Формування творчої пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. № 1(32). С. 5-11.

Наталія ПЕТРОВА,

бібліотекар Новознам’янської гімназії

Піщанської сільської ради

с. Нова Знам’янка, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН БІБЛІОТЕК У РОБОТІ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СИСТЕМИ

Розвиток технологій є однією з підвалин розвитку освіти та освітньої система. Становлячи водночас і її основу і її причину. Так зміна технологій призводить до зміни виробництва, що в свою чергу зумовлює необхідність зміни освітньої системи. Такими змінами зумовлена реформа Нова Українська школа (НУШ) яка покликана змінити освітню систему України, щоб вона відповідала вимогам та викликам сучасності.

Відповідно до концепції НУШ шкільна бібліотека, повинна перейти від традиційного ,,книгосховища’’ до інформаційного осередку, який забезпечує потреби всіх користувачів стає „ресурсним осередком і експериментальним майданчиком <…> забезпечить вільний доступ до якісних електронних підручників, енциклопедій, бібліотек, лабораторій ’’[3, с.26]

Забезпечення доступу до навчальних матеріалів учасникам освітнього процесу сьогодні ускладнене рядом об’єктивних та суб’єктивних обставин. Зокрема серед них можна виділити такі:

– виклики пов’язані з пандемією коронавіруса COVID-19 та введенням дистанційного навчання;

– ризики пов’язані із повномасштабним вторгненням РФ у лютому 2022 року;

– зміни ролі бібліотеки в ході реформування школи за концепцією НУШ;

– проблеми фінансування сільських та малокомплектних шкіл, а також витрат безпосередньо не пов’язаних з освітнім процесом, зокрема купівля художньої літератури та додаткових матеріалів, тощо. [5]

Зрозуміло, що частину цих проблем обь’єктивно неможливо вирішити на рівні шкільного бібліотекаря, але створення атмосфери яка сприятиме формуванню юного читача та інтереса до читання у нього. Одним із шляхів сучасні науковці та освітні адміністратори вбачають процес „діджиталізації” чи оцифрування у бібліотеках. Ці процеси передбачають перехід від паперових до онлайн процедур у роботі бібліотеки. [4]

Але варто зауважити, що процес оцифрування книг чи інших бібліотених документів є доволі трудомістким та вимагає спеціальної техніки, програмного забезпечення та відповідних навичок. В той же час необхідно враховувати те, що шкільна бібліотека повинна забезпечувати учасників освітнього процесу матеріалами які будуть доповнювати та розширювати інформацію яка міститься у підручниках, посібниках тощо. [4]

Перспективним шляхом вирішення цієї проблеми є використання у діяльності шкільної бібліотеки можливостей, які надають онлайн бібліотеки, які є підвидом електронних бібліотек. Поняття електронної бібліотеки визначено Д. Ланде та О. Барковою: „розподілена інформаційна система, що дозволяє зберігати і використовувати різнородні колекції електронних документів (текст, графіка, аудіо, відео і т.і.) завдяки глобальним мережам передачі даних в зручному, для кінцевого користувача, вигляді. [1, с.12] Особливістю онлайн бібліотеки є забезпечення доступу до фондів через використання мережі Інтернет. Це, в свою чергу, підвищує важливість стабільного доступу до мережі,

також варто нагадати про те, що у 2011 році ООН визнало невід’ємним правом особистості доступ до мережі Інтернет та незалежних джерел інформації. [2]

Коли ми говоримо про практичні аспекти використання онлайн бібліотек в роботі то варто виділити такі її напрями та особливості.

1. Використання онлайн бібліотек як джерел електронних підручників та посібників. Однак тут варто мати на увазі те, що доцільніше в такому випадку використовувати офіційні репозитарії (наприклад базу даних Інституту змісту модернізації змісту освіти) так як тоді використання цих електронних версій підручників не несе юридичних ризиків пов’язаних з правом інтелектуальної власності.

2. Отримання доступу до літератури, яка відсутні в зібраннях та фондах шкільної бібліотеки або її недостатньо для забезпечення потреби всіх учасників освітнього процесу.

3. Доступ до додаткової та спеціальної літератури необхідної в освітньому процесі як вчителям так і здобувачам освіти.

4. Доступ до необхідної інформації безе безпосереднього відвідування бібіліотеки, що стало актуальним в зв’язку з безпековими ризиками при організації освітнього процесу в сучасних умовах.

Найкращим варіантом вирішення окреслених вище завдань є використання вже готових онлайн бібліотек, які активно функціонують в мережі та надають цілий ряд безкоштовних послуг своїм користувачам. Для цілей шкільної бібліотеки нами виділено дві такі платформи які ми охарактеризуємо дещо детальніше.

Укрліб: бібілотека української літератури. Особливістю цього електронного зібрання є його початкова орієнтація на створення електронних версій саме української класичної та сучасної літератури. Важливою роботою сайту є розповсюдження україномовних перекладів зарубіжних авторів від класики та сучасності. Окремий розділ сайту присвячений товрам шкльної програми із української та зарубіжної літератур, що дозволяє учням та вчителям отримати до них доступ особливо до тих які введено недавно та не були

надруковані та доставлені у шкільні бібліотеки на паперових носіях у зв'язку з теперішньою ситуацією. URL: https://www.ukrlib.com.ua/

Українська література. Ця електронна бібліотека присвячена українській літературній класиці та зорієнтована саме на школярів та студентів які вивчають українську літературу. З точки зору вчителя важливим є те, що у цій бібліотеці, у окремих розділах, розміщено матеріали з теорії літератури та літературознавча інформація про авторів з короткими біографічними довідками. URL: https://ukrclassic.com.ua/golovna.

Дитяча публічна онлайн-бібліотека «Читанка». Ця бібліотека, на відміну від двох попередніх спеціалізується на україномовних ілюстрованих книжках. Вона містить відсканованні, повнокольорові електронні книги. Важливою роботою, яку провадить проєкт, є оцифровування та надання широкого доступу до дитячих та інших ілюстрованих книг, які було видано порівняно давно та які стали бібліографічною рідкістю. URL: http://chytanka.com.ua/

Отже ми можемо стверджувати, що використання онлайн бібліотек допомагає вирішувати проблеми з доступом до матеріалів необхідних як в освітньому процесі так і для задоволення потреб читачів не пов'язаних з ним. Також варто відзначити, що існують та активно розвиваються проєкти які спрямовані на поширення україномовної літератури та контенту, що є особливо важливим у сучасних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ланде Д., Баркова О. Електронна бібліотека як середовище адаптивного агрегування інформації. Бібліотечний вісник. 2013. N 2. С. 12-17.

2. Матвійчук О.Є. Місія сучасної шкільної бібліотеки. URL: https://cutt.ly/WyAeHCX (дата звернення: 20.04.2022).

3. Нова Українська Школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ : МОН України, 2016. 36 с.

4. Фарварщук В. Про діяльність бібліотеки нової української школи у

2023/2024 н.р. Майбуття. 2023. № 13-16 (708-711). С. 50–53.

5. Як і навіщо реформувати шкільні бібліотеки: інтерв’ю з Тетяною Стус. URL: https://znayshov.com/News/Details/Yak_i_navishcho_reformuvaty_shkilni_biblioteky_interviu_z_tetianoiu_stus (дата звернення: 11.03.2024).

Олена ІВАШИНА,
викладач математичних дисциплін
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Якщо б ми повністю використовували
свої здібності, то самі здивувалися
з отриманими результатами.
Томас Едісон

Часто вчителі математики обговорюють питання „Яким чином зробити вивчення математики, яке багатьом учням здається непосильним, цікавим і доступним кожному? Яким чином сприяти отриманню учнями такого важливого і необхідного багажу знань, який стане основою та підґрунтям розвитку активного і творчого пошуку молодшого школяра, так, щоб не перетворити навчальний процес на тільки ігрову діяльність або розвагу?’’.

На сьогодні розвиток творчого мислення учнів на уроках математики – одна з актуальніших проблем сучасної педагогіки. Вирішення цієї проблеми направлене на поліпшення процесу засвоєння знань, формування пізнавальних мотивів, самостійності учнів, розвитку їх пам'яті, творчого мислення і уяви школярів початкової школи.

Для сучасної стратегії розвитку національної школи характерним є зростання уваги до особистості школяра та його особистого простору. Тому одне із першочергових завдань сучасної шкільної освіти полягає у відкритті творчих здібностей кожної дитини, наданні своєчасної, а головне кваліфікованої допомоги на шляху власного творчого розвитку кожної особистості.

Також хочеться відмітити, що на сьогодні і серед науковців, і серед практиків побутує думка, згідно якої кожна дитина є обдарованою у певній сфері діяльності. Таким чином, реалії сьогодення передбачають створення максимально сприятливих умов для розвитку творчих здібностей під час вивчення усіх дисциплін початкової школи. Як результат – сучасні освітяни повинні не тільки планувати, організовувати та проводити навчальний процес, а ще й забезпечувати можливість учасника навчального процесу не просто засвоювати знання, уміння і навички, але й знаходити їх творче застосування. Так в сучасній педагогіці проблема творчості та розвитку творчих здібностей учнів досить не нова, але потребує постійного вивчення. Її досліджували численні психологи, фізіологи, філософи, педагоги. Особливої уваги заслуговують дослідження педагогічних нюансів формування творчих здібностей М. Монтессорі, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін., а методичні аспекти застосування математики для розвитку творчого потенціалу дітей, зокрема, – М. Богдановича, Я. Козака, Ф. Рівкінда, С. Скворцової та ін.

Під творчими здібностями будемо розуміти стійкі властивості людини, що виявляються у її навчальній, виробничій та іншій діяльності та становлять необхідну і важливу умову її творчого розвитку. Вони полягають в умінні виконувати міркування виходячи за рамки сформованих заздалегідь вимог, відхилятись у процесі мислення від звичних традиційних норм, генерувати найрізноманітніші оригінальні ідеї, знаходити нестандартні способи практичного розв'язання різних завдань. Тому, основне завдання учителів початкових класів під час вивчення математики полягає у використанні засобів навчання математики для виховання особистості здатної ефективно діяти в

умовах сьогодення, і у неостанню чергу творчої людини, котра може і вміє використовувати набуті на уроках знання, уміння та навички для вирішення практичних завдань, як звичних, так і неординарних.

Для розвитку творчого мислення учнів на уроках математики у початковій школі вчителі можуть використовувати цілу низку педагогічних засобів. Серед них можна виділити:

1) обґрунтоване поєднання традиційних і новітніх форм, методів, засобів навчання;

2) використання активних і інтерактивних методів навчання; View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk brought to you by CORE provided by Electronic Eastern European National University...

3) доцільний підбір змісту навчального матеріалу;

4) використання проблемного навчання із опорою на зону найближчого розвитку школярів;

5) створення емоційно-доброзичливої пошукової атмосфери;

6) використання ситуації успіху, котра позбавить учнів боязні самостійної роботи, висування власних стратегій діяльності тощо.

В таких умовах навчання та мислення школярів стає гнучким, самостійним, дедалі рідше піддається впливу шаблонів, звичних схем діяльності. Так, наприклад, у першому класі можна запропонувати учням завдання на асоціювання та порівняння під час вивчення цифр. Наприклад, давати учням завдання визначити на що, на їхню думку, схожа та чи інша цифра пояснити, чому. За допомогою такого простого прийому у дітей будуть розвиватись уява та фантазія, якості надзвичайно важливі для розвитку творчих здібностей. Ще одним цікавим завданням для дітей є розв’язування віршованих задач. Такі задачі, як правило, є не складними й використовуються для усної лічби. Учні на слух сприймають римовані рядки задачі і це сприяє виробленню у них навичок римування. Для розвитку художніх здібностей можна також використовувати математичні-розмальовки. Подібні завдання сприятимуть формуванню відчуття кольорової гами дітьми, а також навчать їх гармонійно

поєднувати кольори, забезпечують розвиток здатності до самостійної творчості й створення прекрасного.

Для того, щоб краще розвивати творчі здібності учнів, після розв’язування задач із підручника, доцільно пропонувати учням змінити їх умови і дати відповідь на запитання на зразок: ,,Що буде, коли…", ,,Якщо…, то …". Варто практикувати і самостійне складання учнями задач за малюнком, за короткою умовою, за певними даними. Також варто пропонувати учням скласти власні задачі, які б найбільш повно виражали головне і найсуттєвіше в змісті вивченого матеріалу. Таке завдання дозволяє учням визначити базові змістовні зв'язки між окремими складовими пройденого матеріалу та перевірити рівень сформованості базових знань з теми. Складання задачі часто вимагає певних роздумів, які під час розв'язку готових задач не потрібні. Тому складання задач сприяє розвитку творчого мислення учнів, розвиває логіку та здатність висловлювати власну думку.

А от учням четвертого класу, уже варто пропонувати математичні творчі роботи у формі групових чи індивідуальних проектів. Рекомендовано давати такі роботи один раз на рік, адже вони потребують тривалого дослідження. Час для виконання близько 1-2 тижнів, щоб учні мали змогу систематизувати зібраний матеріал та оформити роботу, підготувати презентацію створеної роботи. Такі проекти можуть полягати у складанні загадок, головоломок, хрестиківок (кросвордів), написанні математичних казок, оповідань, віршів, створенні карти цікавої математики і її мешканців тощо. Для захисту таких робіт відводиться певний урок. Так як часові рамки уроку не дозволяють зачитати всі роботи, то вчитель може створити виставку робіт і проаналізувати їх. До оцінювання робіт можна залучати і учнів, наприклад, голосуванням за кращу роботу, на кшталт призу глядацьких симпатій. Окрім повторення математичних термінів, під час виконання такого виду завдань, учні також дізнаються щось нове, розширюють свій кругозір та розвивають творчі здібності.

Враховуючи вище сказане, можна констатувати, що розвиток творчих здібностей молодших школярів – це важливий психолого-педагогічний процес, основними умовами реалізації якого є активація здібностей, пізнавального інтересу до навчання, а також науково-діяльного і евристичного мислення. На сьогодні особливої гостроти набула проблема формування творчого потенціалу молодших школярів на уроках математики, яка вимагає актуалізації та пошуку більш сучасних шляхів її вирішення. Так як розвиток творчих здібностей – це надважливий психолого-педагогічний процес, у якому навчання, розвиток і виховання проявляються у своїй цілісності, то він вимагає від сучасного вчителя забезпечення цілої низки умов для гармонійного розвитку учня, врахування індивідуальної траєкторії розвитку кожного школяра, уміння підбирати найбільш доцільні завдання для досягнення освітньої мети, здатності плідної співпраці з учнями, що базується на взаємоповазі, взаємопідтримці.

При цьому основними умовами розвитку творчих здібностей молодших школярів є:

- побудова і реалізація процесу навчання на базі теоретичного мислення;
- використання проблемного навчання і евристичних методів навчання;
- забезпечення комфортної атмосфери та психологічно сприятливого клімату для розвитку самостійності, уяви, математичної логіки, фантазії, життєвих компетентностей;
- опора на зону найближчого розвитку дитини, диференційований та індивідуальний підхід;
- уміння розв’язувати будь-яку математичну задачу, як стандартну, так і не стандартну, різними способами та аналізувати їх ефективність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробйова Т.В. Формування креативних здібностей молодших школярів у процесі розв’язання навчальних завдань: автореф. кан. пед. Наук: 13.00.09 / Тернопіль, 2014. 19 с.

2. Єрмакова С. М. Розвиток креативного мислення учнів початкових класів. http://klasnaocinka.com.ua/en/article/rozvitok-kreativnogo-mislennya-uchniv-pochatkovikh.html.

3. Павленко В.В. Педагогічні умови для розвитку креативності учнів у сучасному педагогічному процесі.*Проблеми освіти: збірник наукових праць*. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. – Вінниця: ТОВ «Нілон-ЛТД», 2018. – Вип. 88 (частина 2). 246 с. С. 138-148.

4. Чорноус В. Творчі здібності особистості: визначення, сутність, структура. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 5. (ч. 1). с. 82-87.

5. Шрагіна Л. І. Технологія розвитку креативності. Київ: Шк. світ, 2010. 160 с.

Людмила ОСТАПКО,
асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Тетяна ГОДЗЬ,
викладач циклової комісії фахових методик початкової освіти
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка’’Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні потребує створення належних умов освітнього процесу для кожної дитини незалежно від її загальних і спеціальних потреб, особливостей соціалізації, культурного рівня, ціннісних орієнтацій. Державна система залучення дітей з особливими освітніми

потребами до навчання і спілкування з однолітками, до участі в житті закладу освіти є актуальною проблемою сучасності.

Дослідження вітчизняних і закордонних науковців підтверджують думку про те, що в освітньому середовищі є важливою і необхідною організація діяльності дітей з різним рівнем здібностей, ціннісними орієнтаціями, особливими потребами. Для успішної соціальної інтеграції дітей з різними особливостями розвитку існує потреба створення та удосконалення сприятливих умов психолого-педагогічного супроводу та корекційно-компенсаторної роботи. Це сприятиме набуттю такими вихованцями соціального досвіду, всебічного розвитку особистості, навичок саморегулювання поведінки та міжособистісної взаємодії. [9, с. 172]

В роботах вітчизняних науковців А. Колупаєвої, М. Малофєєва, Н. Назарової, Н. Шматко, М. Чайковського та інших, а також закордонних учених: Ч. Веббер, Т. Лорман, Т. Міттлер, Д. МакГі Річмонд, К. Стафофорд, Д. Рубейн, С. Хайнес, Д. Харві наголошується на необхідності інтегрувати дітей з особливими освітніми потребами в освітню, соціальну і культурну сферу життя суспільства.

Надання практичної допомоги особам з особливими потребами, питання успішної інклюзії та її умов, включення таких дітей до освітнього процесу та інтеграції їх в суспільне життя розглядаються у дослідженнях І. Бгажнової, В. Бондаря, Л. Волкової, І. Гілевич, В. Засенка, О. Мастюкова, Г. Махортової, А. Московкіна, Т. Сак, В. Синьова, Л. Тигранової, Л. Шипіциної.

Провідні світові освітні тенденції базуються на всебічному розвитку особистості, створенні умов для цього процесу. Сучасна система надання освітніх послуг має в своєму арсеналі велику кількість напрямів, методів і засобів розвитку особистості, розширюється мережа закладів освіти нового типу, освітні заклади отримують свободу у розробці і використанні авторських програм, впровадженні інноваційних технологій. [2, с. 304].

На думку батьків дітей з особливими освітніми потребами, для їхніх дітей важливим є спілкування з однолітками, успішне навчання, особисті досягнення, яких можна досягти в умовах навчального закладу.

Інтеграція та соціалізація дітей з особливими потребами вимагає змінити ставлення до таких дітей, їх підтримки різноманітними видами матеріальної і гуманітарної допомоги, професійно-освітньої і соціально-побутової реабілітації, що сприятиме отриманню знань, розвитку здібностей і особистих якостей для реалізації потреб особистості.

Процес навчання дітей основам трудової діяльності потребує врахування особливостей рухових порушень та дотримання індивідуального підходу до можливостей кожної окремої дитини. Відповідна робота тісно пов’язана з розвитком дрібної моторики, корекцією рухових порушень і повинна проводитись з поетапним ускладненням.

Для дітей дошкільного віку художня праця є тим видом діяльності, де найкраще видно результат. Він передбачає використання різноманітних матеріалів (папір, глина, тканина, нитки, природні і залишкові матеріали) та інструментів (ножиці, пензлики…). Відповідно, широким буде перелік виробів для близьких і знайомих, святкове оздоблення, предмети для ігор.

Виконуючи прості дії, діти спостерігають процес створення виробу, дізнаються про можливості його використання, отримують насолоду від результату своєї діяльності, розвивають сенсорні відчуття та моторні навички, моральні якості.

Заняття з художньої праці сприяють розвитку уяви, спостережливості, естетичних почуттів, формують корисні практичні навички, дають знання про властивості різних матеріалів. Дитячий результат викликає захоплення дорослих, що підсилює самоствердження дитини, пробуджує впевненість у своїх силах.

На заняттях художньою працею через загальний розвиток формується самостійність дітей завдяки роботі з різноманітними конструкційними матеріалами. Інтегральна взаємодія пізнавальної та продуктивної функцій в

процесі таких занять забезпечують процес переходу засвоєння знань в самостійне застосування їх на практиці. Завдяки великій кількості варіантів матеріалів, легкому перетворенню та абстракції діти набувають навички самостійності, мають можливість проявляти ініціативу та творчість.

Діти з особливими освітніми потребами часто мають проблеми із спілкуванням і співпрацею з іншими дітьми, тому основним організатором їхніх дій виступає дорослий.

При організації занять художньої праці дитина має можливість навчитися взаємодіяти з дорослими та однолітками у колективі: вітатися, висловлювати прості прохання про допомогу, виконувати прості доручення, просити вибачення, прощатися.

На початковому етапі залучення дітей з ООП до художньої праці діти можуть експериментувати з різними видами паперу, вивчаючи його властивості. Вони можуть діяти самостійно, спільно з дорослим, або спільно з іншими дітьми. У таких випадках педагогічний працівник має підтримати бажання дітей, залучити їх до спільних дій, використовуючи сюжет казки чи історії.

При навчанні дітей аплікації використовують паперові серветки, папір, картон різних кольорів, на який може бути нанесений контур знайомих для дітей зображень, клейстер. Прості роботи, які виконують діти, дають змогу навчитися орієнтуватися на аркуші паперу, розрізняти кольори та форми, створювати нескладні композиції.

Поступово розширюють практичне експериментування з папером: до м’яких видів паперу додають більш цупкий, пропонують змочити різні види паперу, визначити, на якому папері краще малювати олівцями, фломастерами, фарбами.

Вихователь, пропонуючи роботу з різними видами паперу, має звертати увагу дітей на форми, які вони отримують, розриваючи або жмакаючи папір.

У подальшому, педагог навчає дитину різати ножицями, охайно користуватися клеєм і пензликом, разом виконувати аплікаційні роботи. Добре,

якщо дитина відчуватиме підтримку і щире бажання дорослого творити разом. Підтримка дитини, активна участь у її творчій діяльності слугує міцною основою щирих стосунків.

Іншим видом художньої праці, яким залюбки займаються діти, є ліплення. Солоне тісто або глина є досить зручним матеріалом у створенні виробів. Сенсорний досвід дитини поповнюється новими відчуттями від роботи з цими матеріалами, потреба фіксувати свою увагу на дотриманні інструкції сприяє пізнавальному розвитку, а взаємодія з дорослим та однолітками у процесі виконання або подальшого використання виробу збагачує соціальний досвід. Вільна у своїх діях дитина починає отримувати задоволення від художньої праці, а відсутність трудових навичок замінює фантазуванням та створенням ігрової ситуації.

Залучення дитини до виготовлення простих дидактичних посібників шляхом вирізування, приклеювання, розфарбовування окремих деталей у спільній діяльності з дорослими формує сенсорно-пізнавальні уміння, уміння планувати роботу, взаємодіяти і комунікувати.

Досить цікавим матеріалом для творчості дітей з особливими потребами є природні матеріали. Доцільним є колективне збирання каштанів, жолудів, шишок, горіхів, листя. Це сприятиме розвитку дитячої творчості та колективізму.

Одним із видів занять з художньої праці є конструювання з викидних матеріалів. Доцільно буде спонукати дітей використовувати вторинну сировину для виготовлення споруд колективно та створювати вироби однакового змісту. Така діяльність потребує обговорення з іншими членами мікрогрупи.

Отже, елементи художньої праці, що використовуються у дошкільних закладах освіти, розвивають і вдосконалюють базові навички, необхідні для навчання у школі, самоконтроль, самообслуговування та соціальні навички. Отриманий дитиною життєвий досвід є результатом взаємодії самої дитини з предметним та соціальним оточенням. Активність дорослих, що знаходяться поряд з дитиною, є важливим у процесі її соціалізації, адже найважливішим

завданням для кожної дитини є налагодження соціальних стосунків, що є невід'ємною складовою людського життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фасолько Т., Врочинська Л., Пєхарєва А. Професійна підготовка вихователя ЗДО до діяльності в умовах інклюзивної освіти. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Випуск 63. Том 2. С. 294-300

2. Коробко Ю. В., Остапко Л. О., Бровата О.Б., Дорошенко Т.М., Ільченко О.В. Підготовка майбутніх вихователів ЗДО до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. Актуальні питання у сучасній науці: № 9(15) 2023.

3. Сорочан М. П. Готовність майбутніх вихователів до інклюзивного навчання як результат професійної підготовки. Збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції „Study of world opinion regarding the development of science’’. Прага, 2022. С. 456-460.

Вікторія МАЦЬКО,

старший викладач кафедри педагогіки,

психології та дошкільної освіти

Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна

академія імені А.С. Макаренка’’

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний етап модернізації системи освіти характеризується посиленням уваги до особистості, спрямуванням зусиль педагогів на розвиток творчого потенціалу учасників освітньо-виховного процесу. Таким чином, сучасність є одним з передових напрямків розвитку людства. Вищому закладу освіти

потрібен викладач, який міг би оновлювати, удосконалювати зміст своєї діяльності новітніми технологіями та сучасними методами викладання. Тільки поєднуючи сучасні та інноваційні форми та методи роботи можна зацікавити сучасну молодь.

Головне завдання вищого закладу освіти- сформувати всебічно розвинену особистість та професійно- компетентного фахівця здатного до інновацій. Процеси розвитку, виховання і соціалізації сучасної освіти покликані зробити випускника конкурентоздатним у XXI ст.

Основна мета впровадження інновацій – це оптимізація і підвищення ефективності освітнього простору і створення освітнього середовища, що задовільнятиме потреби здобувачів освіти.

Формування конкурентноспроможного фахівця можливе лише шляхом впровадження в освітній процес сучасних інноваційних технологій:

1.Технологія розвитку критичного мислення формує творче мислення, сприяє розвитку креативності.

2.Технологія інтерактивного навчання – це сучасна форма організації пізнавальної діяльності, з конкретною метою створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність.

3.Ігрові технології навчання – це ефективний засіб активізації, який має чітко поставлену мету й відповідний педагогічний результат.

4.Технологія особистісно орієнтованого навчання спрямована на здійснення індивідуального, диференційованого освітнього процесу, побудову його на діагностичній основі. Це здійснюється на основі особистісного підходу у навчанні до кожного студента, використанні можливостей предметних модулів, розвитку ініціативи і творчості, використанні нестандартних форм навчання.

5.Проєктна технологія передбачає розв’язання проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різних методів, засобів навчання, а з другого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості.

6.Технологія проблемного навчання передбачає створення викладачем проблеми, яка стимулюватиме студента до самостійної пошукової діяльності у ході якої формується нові знання, уміння, навички та розвиватимуться здібності дитини, її зацікавленість, активність, ерудиція, креативне мислення

7.Інформаційно-комп’ютерні технології **–** це сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі і подання інформації за допомогою комп’ютерів і комп’ютерних комунікацій.

Готуючись до уроків викладач має проаналізувати, які інноваційні технології або окремі методи і прийоми можна використати для формування ключових компетентностей у присутніх.

Найбільш пріорітетною та ефективною формою навчання вважаю поєднання сучасних інноваційних методів і прийомів з традиційними засобами.

Не завжди вдається використати досвід попередників, не всі методи і прийоми є однаково ефективними. Для визначення, які ж прийоми будуть ефективні в роботі необхідно враховувати психологічні, вікові можливості дітей.

Необхідно зазначити, що на різних етапах уроку треба використовувати різні методи, прийоми інноваційних технології з метою формування певної компетентності.

Головне завдання викладача – організувати, створити цікаву комфортну обстановку, емоційно налаштувати на урок. У своїй педагогічній діяльності нерідко використовую розминки для мотивації навчання та фізхвилинки для розвантаження та переключення дітей. Завдяки цьому, створюються умови для усвідомлення кожним учнем мети та завдання. Міні- тренінги „Спіймай мій настрій’’, „Коло компліментів’’ – це неповний перелік тих розминок, які доцільно використовувати на уроках.

Сучасна освіта винайшла багатий арсенал прийомів інтерактивного навчання від найпростіших „Робота в парах, групах’’, „Ротаційні (змінні) трійки’’, „Мікрофон’’ до складних („Мозковий штурм’’, „Мозаїка’’, „Аналіз ситуації’’), а також імітаційні ігри, дискусії, дебати.

Використання інтерактивних технологій – це не самоціль, а засіб створення доброзичливості та порозуміння, зняття з душі дитини почуття страху, спосіб зробити її розкутою, навіяти впевненість у своїх силах, налаштувати на успіх, виявити здібності до творчості та розвитку,

Ці та інші методи та прийоми допомогають розвивати комунікативну компетентність. Для узагальнення та систематизації знань, виконуються завдання різного рівня складності, тоді потрібна колективна робота в групах. ,,Аукціон ідей", метод ,,Прес", ,,Займи позицію".

Практика показує, що саме сучасні, цікаві уроки з використанням різних платформ та сервісівнавчання сприяють підвищенню пізнавальної активності, розвитку творчих здібностей,

Завдяки сучасним формам роботи краще розвивати критичне мислення, креативність, творчість.

Сьогодні, використання на уроці ІКТ стало необхідної та звичною справою.

Робота сучасного педагога повязана із пошуком нових, сучасних та цікавих форм та методів навчання, які б відповідали вимогам часу та запитам суспільства.

Мем, або **інтернет-мем,** – це будь-яка дотепна коротка інформація (фраза, зображення, відео) іронічного характеру, яка відтворює певне ставлення до якихось подій чи обставин та поширюється в інтернеті. Такий формат навчання може стати цікавим доповненням освітнього процесу: він сприяє розвитку спостережливості, креативному переосмисленню будь-якої інформації, розвиває почуття гумору та навчає лаконічно робити акценти на ключових моментах.

Фотоквест – це творче змагання, яке обмежене часом та передбачає виконання поставленого організаторами завдання. А ще **фотоквест** – це маса позитиву, корисної інформації та використання творчого потенціалу.

Наше сучасне буття зазнало багатьох змін, тому освітній заклад вже не може бути тільки осередком знань. Тому:

1.інновації є об’єктивним процесом стрімкого розвитку освіти;

2.жодна інноваційна технологія не є універсальною;

3.запровадження будь-якої інновації потребує змін – матеріально-технічних, психологічних;

4.запровадження інновацій потребує програмного і методичного забезпечення; знання цікавих методів та форм роботи;

5.новітні технології потребують зміни всього життя, і вимагають ретельного вивчення та підготовки, як від педагога так і від дітей.

6.починати впроваджувати новітні технології потрібно поступово, адже до них треба бути готовим морально та професійно.

Кожен педагог може створити свою технологію і вона буде унікальна та корисна.

Отже, освітній процес потрібно будувати враховуючи особливості молоді, що навчається, відповідно до запитів сучасного суспільства. Це використання новітніх технічних можливостей, візуалізація матеріалу, формування мотивації, зміна видів діяльності й забезпечення взаємодії і зворотного зв’язку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Братко М.В. Освітнє середовище вищого навчального закладу: функціональний аспект. Педагогічний процес: теорія і практика, № 1- 2 (46-47), 2015. С. 11–17.

2.. Бурлаєнко Т.І. Ігрові форми навчання в формуванні економічної компетентності майбутніх менеджерів освіти. Педагогічна освіта Scientific Journal „ScienceRise’’ № 2/5(19). 2016. С. 15-20. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/igrovi-formi-navchannya-v-formuvanniekonomichnoyi-kompetentnosti-maybutnih-menedzheriv-osviti

3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Академвидав, 2004. 218 с. URL: https://skaz.com.ua/cultura/992/index.html

4. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. К.: А.С.К., 2007. 144 с. URL: http://www.twirpx.com/file/467588/

Олена БРОВАТА,
завідувач відділення дошкільної та середньої освіти,
асистент кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти
Обласного коледжу
,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка”
м. Кременчук, Україна

ФОРМУВАННЯ РУХОВОЇ ТА ЗДОРОВ’ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні дослідження за станом фізичного розвитку та виховання дітей дошкільного віку доводять необхідність підвищення їх рухової активності, а це може бути реалізовано через формування рухової та здоров’язбережувальної технології.

Традиційні підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку, у більшості не відповідають сучасним вимогам і потребують заміни на такі, які б сприяли вирішенню формування показників фізичного, духовного, соціального, психологічного здоров’я дошкільника.

Науковці наголошують на використанні фітнес-технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти. Традиційні форми роботи з фізичного виховання, стандартне обладнання знижує мотивацію та інтерес дітей до занять фізичними вправами. Найвищі позиції за рейтингом популярності серед батьків та їх дітей займають різновиди оздоровчого фітнесу.

Дослідники О. Л. Благій, Л. Я. Іващенко, Ю. А. Усачов наголошують на тому, що оптимальний оздоровчий ефект під час занять фітнесом надають не

будь які фізичні навантаження, а тільки ті, які відповідають індивідуальним особливостям дитини. Тому, для підвищення ефективності фізичних навантажень, вони рекомендують застосовувати нові, сучасні напрями та технології фітнесу, що базуються на індивідуальних та морфофункціональних особливостях дитини і максимально реалізують їхню мотивацію.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники (М. Єфіменко, 2001; Ж. Фірільова, О. Сайкіна (2007), О. Дубогай (2005), О. Богініч (2006), Л. Лохвицька (2008), Т. Андрющенко (2008), Н. Пангелова (2014) займаються обґрунтуванням необхідності впровадження здоров’язбережних та оздоровчих технологій в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Варто зазначити, що науково-методичне обґрунтування оздоровчих технологій у дошкільній освіті широко представлене у працях Р. Магомедова (2009), О. Сайкіної (2011), Н. Пангелової (2014) та інших науковців. Серед них варто відмітити дослідження, що присвячені застосуванню дитячої аеробіки,фітнес-йоги, рухового ігрового стретчингу; фітбол-аеробіки, степ-аеробіки, лікувально-профілактичного танцю „Фітнес-Данс’’. Останніми роками у системі дошкільної фізкультурної освіти розглядаються ідеї щодо активного застосування технологій дитячого фітнесу.

Вітчизняні науковці О. Баєр (2008), О. Кібальник (2010), Г. Голубєва (2010), Ж. Жірільова (2011), О. Конох (2014) рекомендують використовувати напрями дитячого фітнесу, які на сьогодні є популярними, бо всі вони з’явилися на основі традиційних та нетрадиційних, модернізованих або стилізованих форм і засобів оздоровчої фізкультури, які постійно оновлюються інноваційними оздоровчими технологіями. Аналізуючи історію виникнення дитячого фітнесу, можна простежите те, що основою для його популярних напрямів стали різні види оздоровчої гімнастики.

Орієнтуючись на акценти нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти (2021) про роль батьків у вихованні дітей, актуальною є авторська розробка моделі сімейного фітнесу О. Ісса (2009), у якій автор зазначає, що такі види діяльності, як фітбол-гімнастика, елементи йоги, степ-аеробіка, топ-

аеробіка, звіроаеробіка, вправи для покращення постави й профілактики плоскостопості можуть здійснюватися за активної участі батьків.

За результатами досліджень Н. Пангелової та О. Москаленко (2010), які досліджували вплив обраної фітнес-програми на фізичний стан дітей, основною перевагою є те, що вона має бути розрахована на чотири роки навчання – від трьох до семи років.

З усього різноманіття напрямів дитячого фітнесу О. Сайкіною були виділені заняття, названі нижче в порядку їхньої популярності [7]:

- Ігрові заняття, засновані на рухливих іграх, естафетах і елементах спортивних ігор, сюжетні, з ігровим методом проведення.
- Танцювальні заняття з використанням елементів хореографії й різних танцювальних напрямів і стилів.
- Корекційні заняття для профілактики порушень постави, плоскостопості, розвитку дрібної моторики.
- Заняття з предметами (скакалка, м’яч тощо) і на спеціальному обладнанні (степ-платформи, фітболи, тренажери).
- Заняття, що спрямовані на розвиток рухових здібностей: сили, координації, гнучкості та ін.
- Заняття для дітей від 1 до 4 років з батьками (сімейна гімнастика).
- Програми з елементами східної оздоровчої гімнастики і бойових мистецтв.

Основною формою роботи за фітнес-програмою є заняття. У структурі занять з дитячого фітнесу, як і в будь якому занятті з фізичної культури виділяють підготовчу, основну та заключну частини.

Орієнтовний розподіл годин і тривалість заняття подані в таблиці:

Рік навчання, вік дітей	Кількість годин на рік / тиждень	Тривалість одного заняття
Перший (3-4 роки)	**74 / 2**	**20 хв**
Другий (4-5 років)	**74 / 2**	**25 хв**
Третій (5-6 років)	**74 2**	**30 хв**

У підготовчій частині заняття вирішуються завдання з підвищення емоційного тонусу дитини, активізації її уваги. Підготовка до фізичного навантаження в основній частині.

В основній частині вирішуються наступні завдання: тренування різних м’язових груп, формування правильної постави, навчання новим рухам, повторення і закріплення пройденого матеріалу, вдосконалення усіх фізіологічних функцій організму дитини.

У заключній частині відбувається зниження емоційного і фізичного навантаження, тобто поступовий перехід від збудженого стану до спокійного. Основна увага у заключній частині приділяється дихальним вправам та вправам на розслаблення за системою вправ ігрової йоги.

У роботі з дітьми дошкільного віку при проведенні занять з елементами фітнесу можна використовувати різноманітне обладнання: фітболи, степи, рокерборди, гантелі, помпони, диски здоров’я, гімнастичні ролери, дитячі гумові еспандери, масажні килимки, слад-доріжки, бігові доріжки, велотренажери, скакалки, ластикові стрічки, скакалки, батути та ін.

Вправи *ігрового стретчингу* охоплюють усі групи м'язів, мають зрозумілі дітям назви (тварин або імітаційних дій) і виконуються під час сюжетно-рольової гри, заснованої на казковому сценарії. На занятті пропонується гра-казка, в якій діти перетворюються на різних тварин, комах тощо, виконуючи в такій формі фізичні вправи. Через наслідування образу діти пізнають техніку спортивних і танцювальних рухів та ігор, розвивають творчу та рухову діяльність і пам'ять, швидкість реакції, орієнтування в просторі, увагу тощо. Ефективність наслідувальних рухів полягає ще й у тому, що через образи можна здійснювати часту зміну рухової діяльності з різних вихідних положень і з великою різноманітністю видів рухів, що дає хороше фізичне навантаження на всі групи м'язів.

Методика ігрового стретчингу ґрунтується на статичних розтяжках м'язів тіла та суглобово-зв'язкового апарату рук, ніг, хребта, які дають змогу

запобігти порушенню постави та виправити її, чинять глибоку оздоровчу дію на весь організм [5].

Одним із видів фітнес-гімнастики є фітбол-гімнастика – заняття на великих пружних м'ячах. Фітбол (Fitboll) – у перекладі з англійської означає

м'яч, що служить для оздоровлювальних цілей (fit –оздоровлення, ball – м'яч).

Заняття на фітболах чудово розвивають відчуття рівноваги, зміцнюють м'язи спини та черевного преса, створюють хороший м'язовий корсет, сприяють формуванню правильного дихання, формують навичку правильної постави [7].

Степ-аеробіка – танцювальна аеробіка із застосуванням спеціальних невисоких платформ-степів. Цей вид фітнесу сприяє формуванню у дітей

початкової школи постави, кістково-м'язового корсету, стійкої рівноваги, зміцнює серцево-судинну та дихальну системи, посилює обмін речовин, удосконалює точність рухів, розвиває координацію, впевненість та орієнтування в просторі, покращує психологічний та емоційний стан дитини [7].

Нині в роботу з дітьми активно впроваджується черлідинг – запальні спортивні танці з помпонами, що поєднують елементи акробатики, гімнастики, хореографії та танцювального шоу. *Черлідинг* розвиває творчі та рухові здібності й навички школярів, дає змогу збільшити обсяг рухової активності дітей у режимі дня, формує навички спілкування в колективній діяльності [3].

Дитячий пілатес – спеціально створена програма на основі базових вправ Pilates, адаптованих до дітей різного віку. Для дітей дошкільного віку рекомендується заняття проводити в ігровій формі. Слідуючи за чарівними героями, вони виконують вправи, непомітно для себе зміцнюючи м'язи тіла, створюють міцний м'язовий корсет, розвивають силу, гнучкість. Для таких занять використовують різний спортивний інвентар, підбирають спеціальну музику, що створює сприятливу атмосферу. Вправи виконуються плавно, повільно і потребують повної концентрації уваги, контролю за технікою їх виконання і правильним диханням [5].

Ефективність різних напрямів дитячого фітнесу полягає в їх різноманітному впливі на опорно-руховий апарат, серцево-судинну, дихальну й нервову системи організму дитини, розвиток рухових здібностей і профілактику захворювань. Важливим є й те, що діти, які систематично займаються фітнесом, мають змогу поповнити свої знання із самовдосконалення й саморозвитку, збільшити запас життєвоважливих рухових умінь і навичок, залучатися до здорового способу життя з раннього дитинства.

Популярність фітнесу, як інновації, продовжує підвищуватися як в освіті в цілому, так і в дошкільній освіті зокрема. Широкий спектр фітнес-технологій дає змогу педагогам у закладах дошкільної освіти, фітнес-тренерам у центрах розвитку для дошкільнят, фітнес-клубах брати до уваги при виборі фітнес-програм фізичні можливості дитячого організму, їхні прагнення та інтереси.

Результативність даного напрямку залежить від реалізації організаційно-педагогічних умов, сутність яких полягає у посиленні уваги до процесу фізичного виховання до педагогічних та соціальних проблем здоров’язбереження, перехід від формування усвідомлення просто здоров’язбереження до здоров’язбереження впродовж усього життя, адже роль фізичного виховання виконує роль того чинника, який сприяє формуванню гармонійно розвинутої особистості та формує звичку до здорового способу життя.

Отже, усе вищевикладене дозволяє зробити висновок, що введення у освітній процес закладів дошкільної освіти фітнес-технологій з метою фізичного розвитку, формування у дітей здоров’язбережувальної та рухової компетентності є актуальною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляк Ю. Теоретико-методичні основи оздоровчого фітнесу: навч. посіб. Львів: ЛДУФК, 2018. 208 с.

2. Воловик Н.І. Сучасні програми оздоровчого фітнесу: навч.посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 48 с.

3. Парціальна програма з фізичного виховання для дітей дошкільного віку Дитячий фітнес. Три роки навчання / О. В. Яценко, О. Ю. Ксєндзова. Запоріжжя, 2019. 32 с.

4. Розумна фізкультура : збірка авторських програм з фізичного виховання дітей від чотирьох років у закладах освіти різного типу. Запоріжжя : СТАТУС, 2020. 212 с. (Нова фізкультура).

5.Старченко А. Ю. Підвищення фізкультурної освіченості старших дошкільників засобами дитячого фітнесу. *Молода спортивна наука України.* 2013. Т. 2. С. 217. 222.

6. ,,Fitness Kids''. Навчальна програма гуртка дитячого фітнесу для дітей середнього та старшого дошкільного віку. / Л.В. Пащенко. Скадовськ, 2020. 37 с.

Аліна КОВАЛЕНКО,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна

академія імені А. С. Макаренка''

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

Науковий керівник: ***Світлана БАРДА,***

доктор філософії (PhD), доцент кафедри початкової освіти,

гуманітарних дисциплін та інформатики

Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна

академія імені А.С. Макаренка''

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В сучасному освітньому середовищі важливе місце відводиться розумінню та вивченню психологічних аспектів формування мотивації

навчальної діяльності у молодших школярів. Дитина, яка займається навчанням з власної ініціативи та прагне досягти знань, виявляє більший інтерес до навчального процесу та досягає високих результатів. Розуміння психологічних аспектів, які лежать в основі формування мотивації у молодших школярів, дозволяє ефективно впливати на їхню навчальну діяльність, сприяючи розвитку внутрішньої мотивації й посиленню бажання вчитися. У цьому контексті, вивчення психологічних аспектів формування мотивації у молодших школярів стає невід’ємною частиною сучасної педагогічної науки та практики.

У Новій українській школі учнями початкових класів вважаються діти віком від 6 до 11 років [3]. Провідним видом діяльності для дітей цієї вікової категорії є не навчання, а новоутворення пов’язані із плануванням, формуванням волі, інтелектуалізацією психічних функцій та теоретичним мисленням, а також появою ,,соціального дорослого".

На цьому етапі життя її основним видом діяльності стає навчання, яке передбачає, що дитині доведеться освоювати і запам’ятовувати великий обсяг інформації. Це новий вид діяльності і в той же час величезна праця, що вимагає великих зусиль і витрати величезної кількості енергії.

Слушною вважаємо думку Л. Гречковської про те, що зміст соціально-педагогічної взаємодії з дитиною неможливий без врахування особливостей її мотивації. Об'єктивно кажучи, одні і ті ж дії школярів можуть мати абсолютно різні причини і джерела мотивації цих дій, їх мотивація може бути абсолютно різною [2, с. 3]. Саме у молодшому шкільному віці відбувається формування основи мотиваційної сфери, яка слугує джерелом активності суб'єкта. Переважна більшість першокласників сумлінно і зацікавлено відносяться до навчання. Водночас мотиви їхньої сумлінності породжуються самою ж навчальною діяльністю.

Як зазначає О. Оленич, термін «мотивація» вживається в найширшому розумінні в усіх розділах психології та педагогіки, які вивчають причини та механізми цілеспрямованої поведінки особистості. Під мотивацією, на думку дослідниці, слід розуміти низку спонукальних факторів, що визначають

діяльність особистості. Власне мотивація навчальної діяльності спонукає дитину до навчання задля отримання нового досвіду і є найважливішим засобом підвищення шкільної успішності [4, с. 106].

Формування мотивації навчальної діяльності – це не лише посилення позитивного ставлення до навчання, а й формування структури мотиваційної сфери та закладених у ній стимулів, унаслідок чого виникають нові, більш зрілі, а іноді суперечливі відношення між ними. Такі окремі аспекти мотиваційної сфери (складні та діалектичні зв'язки між ними) повинні стати предметом курування навчальною діяльністю учнів з боку педагога. Дослідження показують, що саме структура освітньої діяльності відповідає цілям навчання і є чинником формування в учнів не лише знань, а й навчально-пізнавальних інтересів, прагнення до навчання та допитливості, які уособлюють жагу до нових знань і прагнення займатися самоосвітою. Тому необхідно організувати роботу так, щоб вона зацікавила всіх дітей і створила умови для формування позитивних рис характеру, бажання та вміння навчатися. Чим більше навчальне завдання дозволяє дитині відчути себе обізнаною, тим вища її внутрішня мотивація до того чи іншого виду діяльності.

Якщо проаналізувати та порівняти мотиви навчання від 1-го до 4-го класу, виявляється що спершу у школярів починається інтерес до зовнішнього аспекту перебування в школі (сидіння за партою, носіння форми, портфеля тощо). Потім виникає інтерес до перших результатів своєї навчальної праці (до перших написаних букв і цифр) і лише після цього – до освітнього процесу, змісту навчання, а вже пізніше – до способів добування знань.

Зниження інтересу відбувається помітніше в тих класах початкової школи, де переважає установка вчителя на повідомлення готових знань та їх запам'ятовування, де активність школяра носить тільки відтворюючий та наслідувальний характер. Іншими словами, учні початкової школи проявляють інтерес до тих завдань, де є можливість ініціативи та самостійної роботи [4, с. 105].

Л. Гречковська наголошує на тому, що для формування повноцінної мотивації навчальної діяльності, важливо забезпечувати такі умови:

– наповнювати зміст навчання особистісно-орієнтованими цікавими матеріалами;

– виявляти повагу до кожної особистості та підтримувати гуманні відносини в учнівському колективі;

– приділяти належну увагу задоволенню потреби в спілкуванні між вчителем і учнями;

– заохочувати допитливість, прагнення до самовдосконалення й саморозвитку та розвивати адекватну самооцінку учнів;

– виховувати в учнів відповідальне ставлення до навчальної діяльності, почуття обов'язку [2].

Практичний досвід показує, що колективна і групова діяльність на занятті створює кращу мотивацію, оскільки задовольняється потреба школяра в спілкуванні. У колективній навчальній роботі підвищується здатність учня до самооцінки, порівнюючи себе з іншими дітьми, підвищується відповідальність перед іншою людиною, здатність приймати рішення, які стосуються не тільки його самого, а й інших людей. Це сприяє формуванню активної життєвої позиції, самооцінки та вміння вирішувати конфлікти. Групова форма навчання також залучає до активної роботи пасивних та менш вмотивованих учнів, оскільки вони не можуть відмовитися від виконання своєї частини роботи, а перекласти свою роботу на іншого не є чесним. Є також змагальний настрій та бажання бути не гіршим за інших.

Також важливою складовою мотивації є «реакція на невдачу». Якщо в дитини щось не виходить, то ні в якому разі критикувати чи лаяти дитину не можна, треба навпаки направити або підштовхнути її до правильного рішення, яке буде виходом з цієї ситуації. Після вдало знайденого рішення дитину треба обов’язково похвалити, щоб вона відчула, що її старання були не даремні. Якщо вчитель просто проігнорує або ще гірше почне звинувачувати дитину, то

подібні дії призведуть до втрати позитивної мотивації та появи небажання вчитися.

Отже, здатність створювати стимули та підтримувати внутрішню мотивацію у дітей є важливим завданням для педагогів, батьків і всіх, хто має вплив на оточення молодших школярів. Дослідження психологічних аспектів навчальної мотивації показує, що створення позитивного психологічного клімату, підтримка індивідуальних особливостей кожного учня та розвиток внутрішньої мотивації сприяють підвищенню інтересу до навчання та покращенню його результатів. Важливо пам'ятати, що кожен учень унікальний, і стратегії формування мотивації повинні бути індивідуалізованими. Саме тому врахування психологічних основ формування мотивації у молодших школярів є ключовим аспектом успішного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1.Гнатюк О. В. Мотивація молодших школярів до навчання в умовах сучасного інформаційного суспільства. URL: http://surl.li/rmrct (дата звернення: 10.03.2024).

2.Гречковська Л. П. Формування мотивації навчальної діяльності молодших школярів. URL: http://surl.li/rmrdh (дата звернення 09.03.2024).

3.Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / за ред. М. Грищенка. Київ, 2016. 40 с. URL: http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/20195 (дата звернення: 08.03.2024).

4.Оленич О. Психологічні принципи та умови формування повноцінної мотивації учіння дітей молодшого шкільного віку. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами:* збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 2020. Вип. 3. С. 105–108.

5.Халько М. С. Характеристика мотиваційного компоненту навчальної діяльності молодшого школяра. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* Серія 12: Психологічні науки, 2018. Випуск 7(52). С. 150–156.

СЕКЦІЯ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Елла МІНАЄВА,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент Ланьчжоуського політехнічного університету
м. Ланьчжоу, Китай
доцент кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"
м. Полтава, Україна

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР І ЙОГО ВТІЛЕННЯ У СУЧАСНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Стрімкий період інформатизації суспільства у другій половині XX ст. вплинув на соціокультурну реальність. Домінуюча роль інформаційних технологій змінила вектор розвитку суспільства XXI століття: на зміну індустріальному прийшло суспільство постіндустріальне, в якому активна участь інформаційних технологій у всіх життєвих сферах формує нові гносеологічні та онтологічні параметри існування сучасної людини. Саме тому актуальність дослідження зумовлена необхідністю розглянути, як відреагувала на нові життєві реалії поезія. Метою статті є виявлення фактів інформатизації суспільства та прийомів їх осмислення в художньому просторі сучасного поетичного дискурсу.

Сучасній людині все складніше обходитися без інформаційних технологій, особливо без мобільного телефонного зв'язку, складовою частиною якої є SMS-спілкування. Лінгвісти вважають SMS-спілкування “проявом масової комунікації в умовах технічної глобалізації” (Цибізов, 2009, с. 9). Здатність SMS реалізовувати в спілкуванні основні функції мови дозволяє розглядати їх

як “ментальні втілення моделі прагматичного рівня мовної особистості в рамках конкретної лінгвокультурної спільності” (Демидова, 2011, с. 19).

Ліричний герой в поезії XXI століття виявляється залежним від мобільного телефону, який дає хитке відчуття єднання з дорогою людиною, як, наприклад, у вірші В. А. Рус-Сунігі “Что такое разлука”:

…Что такое надежда?
Полыханье рассвета,
Ожидание встречи
На вокзальном перроне,
Голос милый и нежный,
Краски яркого лета
И заветный конвертик –
SMS в телефоне

Основною темою поезії залишаються відносини між людьми, але тепер ці відносини зав'язуються, конструюються, підтримуються новими засобами (не листами, не зустрічами): мобільним зв'язком і соціальною мережею. Саме про це вірш А. Переломова “Друг-Фейсбук”:

Я в недрах доброго Фейсбука
Себе нашел недавно друга –
Его зовут Орландо Блум,
Он в Интернете знатный кум.
Сегодня я в дырявых джинсах
Поеду за полночь клубиться,
И в клуб возьму с собой ноутбук –
Пусть все увидят, кто мой друг!
Мы выпьем водочки с Орландо,
Кальян раскурим, все как надо!
Затем пойдем искать подруг,
Чтоб пригласить их на Фейсбук!
Но так случилось – вот досада -

Сидят ВКонтакте все девчата!
И я боюсь, что и мой друг
Предаст когда-нибудь Фейсбук.
Но я нисколько не расстроюсь,
А подружусь с Селеной Гомес!
Ведь я всегда найду друзей
В огромном мире соцсетей!

Заміна справжнього спілкування віртуальним стирає грань між реальністю і вигадкою, що наочно відображено у вірші Сергія Круглова “СМС”:

держись помни
я с тобой (смайлик)
помни: я —
(конец связи)
(сбой в сети
сеть не найдена
сеть найдена но не нами
резкий рывок в сети
сеть переполнена
улов трепещет
задыхается
сеть
неумолимо тянут на берег
к свету)

Відбувається метафоричне переосмислення такого технологічного явища, як мобільний зв'язок. Збій в мобільній мережі призводить до метаморфоз: мобільна мережа перетворюється в риболовецьку мережу, ліричні персонажі — в риб, позбавлених повітря, залежних від “мережі”. Цікаво, що графічний елемент СМС (смайлик) представлений у вірші вербально, а постановка пунктуаційних знаків наближена до особливостей оформлення СМС (економія знакового простору тягне за собою мінімалізм в пунктуації).

У вірші Інни Ліснянської “Ода компьютеру” ми бачимо, як відбувається уособлення комп'ютера і його входження в емоційний простір ліричної героїні (звернення до комп'ютера за допомогою дімінутиву *“дружок”*).

За тебя зеленых тыщу
Отдала, дружок,
И тебе готовлю пищу
Из последних строк,
Смысла облачное мясо,
Рифма на гарнир, —
Из последнего припаса
Наш с тобою пир.
Что мне деньги? Что мне слава,
Зрелищ колдовство?
Ты — последняя забава
Века моего.
Эхо, зеркало, посредник,
Призрак двойника,
Сохрани мой день последний —
Боль и облака.

Лірична героїня “розділяє” з комп'ютером і трапезу: *“И тебе готовлю пищу / Из последних строк // Из последнего припаса / Наш с тобою пир”*. Не випадково у вірші використовується лексичний повтор *“последний” (последних строк, последнего припаса)* як атрибутивна ознака їжі, посилена синтаксичним повтором, а також лексеми з ядерною семою “харчування”: *“пища”, “мясо”, “гарнир”, “припас”, “пир”*. В глибині підтексту виникає асоціативний зв'язок з фразеологізмом *кусок хлеба* і словосполученнями *последний кусок хлеба, разделить кусок хлеба.* Відбувається нарощення смислів, адже розділити останній шматок хліба можна тільки з кимось близьким, з другом або рідною людиною, чию роль в даному поетичному дискурсі починає виконувати комп'ютер. При цьому в якості *“последнего припаса”* виступають *“Смысла*

облачное мясо. / Рифма на гарнир”. Це не звичайна їжа, а їжа духовна, що є природним для поета, а в деяких аспектах і віртуальна: у віртуальній реальності і їжа відповідна.

У вірші ми зустрічаємо і повтор однокореневих лексем *“облако”, “облачный”*. При цьому семантика цих слів нерівнозначна. В останні роки відбулося розширення семантичної структури лексеми *“облако”* за рахунок нового значення, що з'явилося в результаті запозичення терміна з англійської мови: *“облачное хранилище данных”* (англ. cloud storage) – модель онлайн-сховища, в якому дані зберігаються на численних розподілених в мережі серверах, що надаються в користування клієнтам, в основному, третьою стороною, при цьому кількість або внутрішня структура серверів клієнту не видна. Таким чином семантична структура лексеми *“облако”* збагатилася якісно новим значенням, похідним від переносного значення *“сплошная масса каких-нибудь мелких летучих частиц”,* де *“летучими частицами”* є байти інформації. У вірші Інни Ліснянської метафора *“смыслов облачное мясо”* пов'язана з лексемою *“облака”* в останньому рядку *“Сохрани мой день последний — / Боль и облака”*. І “тканина” поетичного тексту стає ще більш багатошаровою і полісемічною. Метафора *“смыслов облачное мясо”* актуалізує значення *“виртуальная пища”*, в той же час ще одне переносне значення лексеми *“облако” – “сплошная масса каких-нибудь мелких летучих частиц”* – дозволяє розширити смисли метафори “*смыслов облачное мясо”*, виводячи на перший план летючість, ефемерність, багатомірність сенсу як когнітивного і духовного конструкту. Лексема *“облака”*, що завершує вірш, може служити номінацією явища природи, фізичного явища, тобто. мати пряме лексичне значення *“светло-серые клубы, волнистые слои в небе, скопление сгустившихся в атмосфере водяных капель и ледяных кристаллов”*, здійснюючи таким чином зв'язок віртуальної реальності з реальним світом. Лексема *“облака”* може мати і переносне значення *“то, что омрачает жизнь, несет огорчение или беспокойство”*, що дозволяє посилити емоційний вплив емотиву *“боль”*, що знаходиться в одному віршованому ряду з *“облаком”*. І нарешті, лексема

“облака” може мати переносне значення *“облако как виртуальное хранилище информации”*, “закільцьовуючи” і посилюючи поетичний образ віртуального життя. Відзначимо також лексичний повтор *“последний”* в словосполученні *“день последний”* в завершальній строфі вірша, що зустрічається в кожній строфі і апелює до словосполучень *“последних строк”, “последнего припаса”*, *“последняя забава”*. Лексичний повтор *“последний”* стає інтенсифікатором чогось невиразно помітного, але невідворотнього, незворотнього, неминучого і кінцевого.

Ліричний герой сучасного поетичного дискурсу, на наш погляд, усвідомлює всю небезпеку підміни справжніх людських відносин віртуальними, що ведуть до “самотності в Мережі”, про що говорить ліричний герой вірша Олександра Габріеля:

У печи стоит компьютер, наказанье и удел.
Будь ты проклят, дистрибьютер знаменитой фирмы “Dell”.
Мне б сбежать из этой хаты, но в тягучем затхлом сне
Атыбатые солдаты остаются на войне.
Все дорожки – вон из храма. Ни надежды, ни врага…
Миллион охранных грамот не поможет ни фига.
Вроде б рядом – жизнь и гомон, а на деле – в сотнях лье…
Прометеем я прикован к этой чертовой скале.
Глянь – сидение из плюша. Глянь – с перинкою кровать…
Прилетай к нам, друг орлуша, нашу печень поклевать.
В горло врос крючок на леске. Душу больше не спасти.
Не с меня ль писал Вишневский “Одиночество в Сети”?

Сприйняття Мережі як гачка, який заковтнув ліричний герой, його “прикутість” до Мережі – *“чертовой скале”* і, нарешті, порівняння з героєм роману польського письменника Януша Вишневського “Самотність в Мережі” – всі ці деталі говорять про критичне ставлення автора вірша до тих глобальних впливів на сучасної людини, які надають інформаційні технології.

Проведене нами дослідження показало, що в сучасній поезії відображено спроби когнітивного осмислення тих якісних зрушень у світосприйнятті і світогляді сучасної людини, які відбуваються під глобальним впливом інформаційних технологій. Дослідження поетичного дискурсу з точки зору інформативних процесів у суспільстві є перспективним, передбачається продовження досліджень в цьому напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демидова Т. В. Концептуальная репрезентация языковой личности студента среднего профессионального образования (когнитивный и прагматический уровни): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. филол. наук: 10.02.19. Майкоп, 2011. 25 с.

2. Круглов С. Стихи: веб-сайт. URL: http://www.litkarta.ru/projects/vozdukh/issues/2011-2-3/kruglov (дата звернення: 14.04.2020).

3. Лиснянская О. Ода компьютеру: Стихи: веб-сайт. URL: https://poemata.ru/poets/lisnyanskaya-inna/oda-kompyuteru/https://poemata. ru/ poets/lisnyanskaya-inna/oda-kompyuteru (дата звернення: 14.04.2020).

4. Переломов А. Н. Друг-Фейсбук: веб-сайт. URL: http://www.stihiavtora.ru/ Facebook.htm (дата звернення: 14.04.2020).

5. Рус-Сунига В. А. С любовью: Стихотворения. Краснодар: Традиция, 2006. 120 с.

6. Цибизов К. С. Самопрезентация языковой личности в немецком молодежном чат-дискурсе: собственно молодежное и национально-специфическое: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. филол. наук: 10.02.19. Саратов, 2009. 23 с.

Angelika MATUSZEK,
doktor, Uniwersytet Bielsko-Bialski,
Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM" w Bielsku-Białej,
Katarzyna ZIOŁA-ZEMCZAK,
Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM" w Bielsku-Białej

ROZWIJANIE KOMPETENCJI JĘZYKOWYCH UCZNIÓW Z WYKORZYSTANIEM KLOCKÓW LEGO® EDUCATION

Wprowadzenie

Jednym z nadrzędnych celów edukacji szkolnej jest rozwijanie tzw. kompetencji kluczowych. W grudniu 2006 r. Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przyjęły zalecenia w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie [20], uważając, że są one niezbędne m. in. „do samorealizacji i rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia" [20]. W związku z dynamicznie zachodzącymi zmianami – coraz większą rolą technologii, automatyzacją procesów, a także rosnącym znaczeniem kompetencji społecznych, zapewniających zdolność szybkiego dostosowywania się do sytuacji, PE i Rada UE w 2018 r. zredefiniowały listę wcześniejszych kompetencji [20], wyróżniając nowe w zakresie: rozumienia i tworzenia informacji; wielojęzyczności; kompetencje matematyczne oraz w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii; kompetencje cyfrowe; kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się; kompetencje obywatelskie; przedsiębiorczości; kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej [20].

Wymienione wyżej unijne zalecenia znalazły zastosowanie w dokumentach wiatowych – głównie w podstawie programowej. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. [14] nakłada na nauczycieli wszystkich typów szkół obowiązek kształcenia u swoich wychowanków kompetencji przyszłości [14]. Priorytetem pedagogów staje się zatem stworzenie właściwych warunków – sytuacji dydaktycznych, pozwalających na rozwijanie ww. kompetencji.

Rozwijanie kompetencji językowych/komunikacyjnych

Język polski jest jednym z tych przedmiotów, który odgrywa istotną rolę w nabywaniu kompetencji sprawnego komunikowania się i kompetencji językowych. Podstawa programowa z dnia 14 lutego 2017 r. [14] dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych podkreśla, że rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem polskim w mowie i w piśmie, wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów oraz przestrzeganie przez nich norm poprawnościowych, należy do obowiązków nauczycieli wszystkich przedmiotów [14] , poloniści jednak odgrywają w tym procesie rolę szczególną. Do ich zadań należy bowiem m.in. rozwijanie u swoich wychowanków rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych, zapoznawanie z podstawowymi pojęciami oraz terminami służącymi opisywaniu języka i językowego komunikowania się ludzi; kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisania) w różnych sytuacjach – tych oficjalnych i nieoficjalnych; rozwijanie wiedzy o elementach wypowiedzi ustnych i pisemnych [14]. Wszystko po to, by uczniowie sprawnie porozumiewali się językiem a ich wypowiedzi były komunikatywne. Rozwijanie kompetencji językowych uczniów nie jest dziś zadaniem łatwym – pod wpływem zmian technologicznych zmieniają się także struktury języka [21]. Nauczyciele doskonale zdają sobie sprawę, że szybkie tempo życia, powszechna technicyzacja i automatyzacja, wymuszają zmiany w sposobie nauczania. Dlatego stosują na lekcjach nowe techniki i metody nauczania, wykorzystują różne środki dydaktyczne [2] (nowe technologie i aplikacje). Ostatnio popularną pomocą dydaktyczną na lekcjach stały się klocki LEGO® [16]. Z powodzeniem uczniowie bawią się nimi na matematyce, historii, filozofii, lekcjach religii czy etyki [8]. Klocki LEGO® znajdują również zastosowanie na lekcjach języka polskiego (głównie w szkole podstawowej) i wspierają m.in. rozwój kompetencji językowych i komunikacyjnych uczniów, również tych z deficytami.

LEGO® a rozwijanie kompetencji językowych uczniów – z praktyki polonisty

Wykorzystanie LEGO® na lekcjach języka polskiego z reguły wzbudza entuzjazm u uczniów, należy jednak pamiętać, że „wprowadzenie do procesu edukacji klocków LEGO® powinno być przemyślane i dobrze przygotowane, poprzedzone odpowiednimi wyjaśnieniami i jasnymi instrukcjami dla dzieci" [1]. W przypadku rozwijania kompetencji językowych i komunikacyjnych w szkole klocki LEGO® mogą być wykorzystywane przy realizacji tematów związanych z tworzeniem m.in.:

- opisów np. miejsca, postaci, obrazu – uczniowie najpierw budują z klocków np. dom, pokój, jakąś postać, obraz, rzeźbę a następnie ustnie lub pisemnie go opisują;
- pamiętników, dzienników
- opowiadań – baśni, bajek;
- nowych historii opartych na lekturze;
- scenariusza filmowego.

Szczególnie przydatne (choć nie wyłącznie) są zestawy z serii LEGO® Education – jako służące rozwijaniu określonych kompetencji, zgodnie z ich charakterystyką. Należą do nich m.in. „Mój świat XL", „Zbuduj Emocje", „Park STEAM", „Rury". Mimo że ich odbiorcą jest dziecko młodsze, świetnie sprawdzają się także w pracy z dziećmi starszymi.

„Mój świat XL" pozwala na budowanie konstrukcji będących podstawą lub ilustracją opowiadania twórczego lub odtwórczego (bazą są tzw. karty inspiracji, w które wyposażony jest zestaw). Ponadto klocki te zawierają elementy, z których można budować różne pojazdy (tu kształcenie umiejętności opisu) czy niezwykłe zwierzęta (opis, charakterystyka).

W podobnym charakterze może być wykorzystany zestaw „Rury" oferujący możliwość konstruowania niezwykłych postaci.

Park STEAM natomiast pozwala na budowanie scenek będących elementami akcji dłuższej formy wypowiedzi – opowiadania, sprawozdania, scenariusza filmowego czy też alternatywnego zakończenia lektury. W jego zasobach znajdują się

bowiem postaci ludzi, elementy przyrody, placu zabaw, pojazdów, a także klocki z liczbami.

Wszystkie one, tak jak i każdy inny zestaw klocków LEGO®, pomagają w rozwijaniu następujących, wpisanych w podstawę programową kompetencji w obszarze kształcenia językowego:

- rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych;
- kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisania) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych.

LEGO® a rozwijanie kompetencji językowych uczniów z zaburzeniami w obszarze komunikacji

Wyzwaniem, a co za tym idzie, przedmiotem zainteresowania nauczycieli polonistów są kompetencje językowe w powiązaniu z kompetencjami komunikacyjnymi uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a zwłaszcza ze spektrum autyzmu (ASD). Najczęściej uczniowie ci realizują podstawę programową kształcenia ogólnego tę samą, co ich neurotypowi rówieśnicy.

Nie wchodząc w zawiłości terminologiczne [15], na potrzeby niniejszej publikacji użyte zostanie określenie „spektrum autyzmu” jako nazwa zaburzenia neurorozwojowego, dla którego charakterystyczne są jakościowe zmiany w interakcjach społecznych, komunikacji oraz powtarzające się, stereotypowe i ograniczone wzorce zachowań, zainteresowań lub aktywności [15].

Ewa Pisula następująco definiuje zaburzenia komunikacyjne (o nieostrości tego pojęcia i jego powiązaniach z kompetencją językową pisze A. Kominek [4]) u osób z ASD:

„Są one widoczne już na prewerbalnym etapie rozwoju mowy, a obejmują wokalizowanie i wskazywanie; dotyczą rozumienia relacji słuchający – mówiący i zdolności naprzemiennego udziału w interakcji, organizowania informacji w sposób zrozumiały dla rozmówcy, dostrzegania oraz naprawiania błędów komunikacyjnych (np. wyjaśniania lub udzielania dodatkowych informacji, gdy rozmówca nie zrozumiał komunikatu), a także komunikowania się w celu dzielenia zainteresowań oraz podtrzymania interakcji” [12].

Wśród dzieci ze spektrum autyzmu wyróżnia się trzy grupy: te, które nigdy nie będą posługiwać się mową (podawane są różne szacunki – od 30 do 50%), takie, które będą wykorzystywać echolalie, i takie, u których zauważalne będą zaledwie subtelne nieprawidłowości [15].

Charakterystyczne cechy mowy osób z autyzmem to:

- echolalie (natychmiastowe lub odroczone), polegające na powtarzaniu bądź to pojedynczych słów, bądź całych fraz wypowiedzianych przez kogoś innego;
- stereotypie językowe, których przejawem może być powtarzanie usłyszanych wcześniej słów np. w trakcie oglądania filmu lub reklam telewizyjnych. Mają one określoną funkcję – pozwalają dziecku rozładować napięcie, nie mają natomiast żadnych walorów komunikacyjnych;
- kompulsywne pytania – spełniające tę samą funkcję co stereotypie językowe;
- mylenie zaimków – zwłaszcza zaimka „ja” (w jego miejsce może pojawić się zaimek „ty” lub „on”);
- mowa idiosynkratyczna – używanie słów w sobie tylko znanym, nietypowym znaczeniu [15].

Niezależnie od stopnia nasilenia objawów autyzmu, wszystkie osoby w spektrum charakteryzują „problemy w rozumieniu sensu i funkcji komunikacji społecznej” [15]. Dzieci te nie potrafią wykorzystać posiadanych przez nie umiejętności w zakresie mowy do nawiązywania kontaktów społecznych, wykazują słabą zdolność zmiany ekspresji języka, nie używają gestów w celach komunikacyjnych, nie odpowiadają emocjonalnie na próby nawiązywania z nimi relacji zarówno w sposób werbalny, jak i niewerbalny. Dodatkowo mają wielką trudność w naśladowaniu w zabawie, a ich myślenie jest pozbawiane fantazji i wyobraźni.

Zespół Aspergera – od 2022 r. wg klasyfikacji ICD-11 włączony w zaburzenia ze spektrum autyzmu – charakteryzują nieco inne zaburzenia mowy. U osób z ZA mowa często rozwija się prawidłowo, nawet wyjątkowo dobrze, natomiast występują problemy z komunikacją niewerbalną. Ponadto charakterystyczne dla nich są:

- długie, bogate w szczegóły wypowiedzi na tematy szczególnie interesujące dziecko;
- perfekcjonizm wypowiedzi – używanie „barokowego”, nieadekwatnego do sytuacji języka, nacechowanego patosem;
- schematyzm wypowiedzi polegający na werbalnym reagowaniu zawsze w ten sam lub bardzo podobny sposób w określonych sytuacjach;
- powtarzanie całych fraz wypowiedzianych przez kogoś innego;
- trudności w inicjowaniu i/lub podtrzymywaniu rozmowy;
- nieuwzględnianie reakcji odbiorcy na wypowiedzi – niezwracanie uwagi na to, czy ktoś je słucha [13].

Wobec powyższego, rozwijanie kompetencji językowych u dzieci ze spektrum autyzmu nie tylko ma wymiar edukacyjny i stanowi realizację zapisów w podstawie programowej, ale przede wszystkim niebagatelny aspekt rewalidacyjny. W tym przypadku ma ono również ścisły związek z budowaniem kompetencji społecznych, które także są zaburzone.

Pomysł wykorzystania klocków LEGO® w pracy z dziećmi ze spektrum autyzmu to koncepcja Daniela B. LeGoffa, neuropsychologa dziecięcego, współautora książki *LEGO® w terapii autyzmu* [10]. Narodziła się ona z obserwacji dwóch ośmioletnich pacjentów z zespołem Aspergera, którzy wielokrotnie spotykali się w poczekalni przed jego gabinetem, ale nie byli sobą zainteresowani z uwagi na niewielką motywację do interakcji społecznych. Jednak gdy pewnego dnia zabrali ze sobą do kliniki konstrukcje z LEGO®, klocki stały się impulsem do wspólnej zabawy i rozmowy. Opracowana przez LeGoffa terapia bazowała na współpracy obu pacjentów w celu złożenia różnych zestawów klocków, w czasie której stosowali oni następujące strategie kształtujące umiejętności komunikacyjne i społeczne: „dzielenie się, zamienianie się rolami, nawiązywanie kontaktu wzrokowego w stosownym momencie, przestrzeganie zasad społecznych oraz używanie pozdrowień i zwracanie się po imieniu” [10]. Kluczowa była technika pracy – jeden z chłopców (Budowniczy) otrzymywał zestaw LEGO®, natomiast drugi (Inżynier) instrukcję

obrazkową. Zadaniem Inżyniera było poinstruowanie Budowniczego, z czego i jak ma wykonać konstrukcję. Po wykonaniu zadania chłopcy zamieniali się rolami. Terapia przyniosła pozytywne wyniki.

Z uwagi na specyfikę zaburzeń w spektrum autyzmu, obejmujących nie tylko kompetencje komunikacyjne, ale także społeczne, praca z klockami LEGO® może być bardzo zróżnicowana. LeGoff i in. opisują w swej publikacji metodykę postępowania z dzieckiem, począwszy od indywidualnego przygotowania do pracy z zestawami, po wdrożenie do pracy w małych grupach. Wiele z tych propozycji można wykorzystać na lekcjach języka polskiego lub zajęciach rewalidacyjnych, by kształcić kompetencje językowe/komunikacyjne.

W trakcie zajęć indywidualnych, według autora koncepcji, ważne jest przygotowanie do wspólnego budowania poprzez wykonywanie zadań polegających na sortowaniu elementów (np. grupowanie klocków wg koloru, rozmiaru, kształtu), szukaniu takich samych elementów, odszukiwaniu klocków pokazanych na obrazkowej instrukcji, łączeniu elementów, budowaniu ze wzoru (odtwarzanie budowli wykonanej przez kogoś innego), zamiana ról (budowanie naprzemienne) i ostatecznie prostym budowaniu wspólnie z nauczycielem. Wszystkie te ćwiczenia pozwalają na kształcenie takich umiejętności, jak:

- słuchanie ze zrozumieniem;
- identyfikowanie komunikatu jako instrukcji;
- formułowanie pytań lub komunikowanie niezrozumienia polecenia;
- rozpoznawanie znaczenia niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika).

Na drugim etapie zaproponowana została praca z jednym z rówieśników. Dziecko z ASD pełni rolę Dostawcy Części – ma za zadanie dostarczyć Budowniczemu właściwe klocki. Początkowo Budowniczy instruuje słownie, a jeśli Dostawca nie reaguje, wspomaga się instrukcją obrazkową lub wskazuje na dany element i ponownie go nazywa.

To zadanie także może być wykorzystane na zajęciach rozwijających kompetencje językowe. Podobnie jak we wcześniejszym przypadku, służy ono

ćwiczeniu zdolności słuchania ze zrozumieniem, identyfikowania komunikatu jako instrukcji, formułowania pytań lub komunikowania polecenia czy też rozpoznawania niewerbalnych środków komunikacji. Po zamianie ról, co sugeruje LeGoff, zadaniem dziecka będzie udzielanie instrukcji, zatem kształcenie wymienionych w podstawie programowej z przedmiotu język polski takich kompetencji, jak:

- używanie stylu stosownego do sytuacji komunikacyjnej;
- dostosowanie sposobu wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi;
- stosowanie intonacji poprawnej ze względu na cel wypowiedzi [14].

Ponadto rozwija się także umiejętność opisywania elementów, z wykorzystaniem przymiotników nazywających cechy.

Ostatni etap w terapii autorstwa LeGoffa to praca w grupie. Tu zadania dla ucznia są zróżnicowane – od Dostawcy Części, przez Budowniczego po Inżyniera. Zwieńczeniem jest wspólne budowanie dowolnych konstrukcji, a to sprzyja rozwijaniu takich kompetencji, jak uczestniczenie w rozmowie na zadany temat, negocjowanie, opisywanie.

Klocki LEGO® dają możliwość zarówno pracy z wykorzystaniem elementów koncepcji LeGoffa, jak i generowania własnych pomysłów na zajęcia z dziećmi z ASD.

Jeden z nich wydaje się wyjątkowo ważny, ponieważ przeznaczony jest do pracy z emocjami – nad ich rozpoznawaniem i definiowaniem. Zestaw „Zbuduj Emocje” może stać się dobrym materiałem do ćwiczenia tejże kompetencji, która u dzieci z ASD pozostaje deficytowa. Klocki z „buźkami” wyrażającymi różne emocje oraz możliwość „dobudowywania” do nich ciał, których postawa koresponduje z ujawnionymi na twarzach uczuciami, stwarzają możliwość identyfikowania emocji i ich nazywania. Początkowo dziecko może odtwarzać budowle wykonane przez nauczyciela lub innych uczniów, a także na instrukcjach obrazkowych (dołączonych do zestawu), oraz dopasowywać do nich podpisy z nazwami emocji lub fotografie ludzkich twarzy wyrażających podobne uczucia. Następny krok to opis postaci lub tworzenie krótkiej historyjki wyjaśniającej tę czy inną emocję. Praca z tym zestawem sprzyja także formułowaniu wypowiedzi na temat własnych uczuć i ich uzasadnianiu

oraz konstruowaniu dialogów, których tematem mogą być sytuacje prowadzące do ujawnienia się takiej lub innej emocji.

Zestawy LEGO® świetnie sprawdzają się także w pracy z dziećmi z innymi zaburzeniami na poziomie kompetencji językowych, np. z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną czy afazją. Dzięki temu, że w pierwszej kolejności praca z nimi jest pojmowana jako zabawa, nie są kojarzone z dodatkowym obciążeniem. Jak piszą autorzy książki LEGO® w terapii autyzmu, pomysł na terapię z wykorzystaniem klocków narodził się między innymi z przekonania, że jest to jedna z aktywności, która nie jest nudna dla uczestników. Warto pamiętać, że wiele działań terapeutycznych, choć nie do przecenienia i dużo pozytywnego wnoszących w rozwój dziecka, jest nużących, ponieważ wymagają wykonywania licznych powtórek i są rozciągnięte w czasie. Budowanie z klocków czy sama zabawa z nimi niweluje poczucie nudy. Ponadto daje szerokie możliwości indywidualizacji zadań z uwagi na wielość i różnorodność elementów. I to, co najistotniejsze, pozwala na wspólną pracę dzieci neurotypowych i tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Podsumowanie

W dzisiejszych czasach można zaobserwować wiele niekorzystnych zjawisk w obszarze języka, począwszy od społecznego przyzwolenia na jego „bylejakość", poprzez jego zubożenie na rzecz komunikacji niewerbalnej (niezwykła popularność emotikonek lub innych piktogramów), wulgaryzację i brutalizację. Nauczyciel języka polskiego staje w związku z tym przed wielkim wyzwaniem – nie tylko realizacji zapisów podstawy programowej, ale także kształtowania odpowiedniego stosunku do języka, zdolności posługiwania się im w sposób właściwy i skuteczny. Dla młodych ludzi, żyjących „tu i teraz" wiele proponowanych w podręcznikach czy zeszytach ćwiczeń zadań jest mało atrakcyjnych. Natomiast niezmiennie atrakcyjne są klocki LEGO®, stąd też pomysł na ich wykorzystanie w pracy polonisty, by rozwijać kompetencje językowe, uczyć skutecznej komunikacji i formułowania różnych wypowiedzi, których katalog znajduje się w podstawie programowej. Nie do przecenienia są one w pracy z dziećmi z zaburzeniami w obszarze komunikacji, jako

że nie tylko stymulują do komunikowania się, ale bywają nieraz pierwszą okazją do nawiązania kontaktów z rówieśnikami. Ważne jednak, by nie stały się one celem samym w sobie, a tylko środkiem do osiągnięcia zamierzonych celów dydaktycznych, a ich zastosowanie było dobrze obudowane metodycznie.

LITERATURA

1. Ciemcioch Krzysztof, Klocki LEGO® – rozwijanie kreatywności uczniów w cyfrowym świecie, „Interdyscyplinarne Studia Społeczne” 2016, nr 2(2) [online] [dostęp 13.01.2024] https://www.uns.lodz.pl/sites/default/files/czasopismo/nr2/007_krzysztof_ciemcioch_klocki_LEGO® .pdf, s. 103.
2. Czechowska Zyta, Czy warto tworzyć własne pomoce dydaktyczne?, [online] [dostęp 20.02.2024] https://www.superbelfrzy.edu.pl/pomyslodajnia/czy-warto-tworzyc-wlasne-pomoce-dydaktyczne/.
3. Dróżka Wiktoria, Jedyna w Polsce szkoła, która humanistów kształci w Pracowni LEGO® [online] [dostęp 20.02.2024] https://mamadu.pl/135875,szkola-w-ostrowcu-uczy-matematyki-i-jezyka-polskiego-w-pracowni-LEGO®.
4. Kominek Andrzej, Mówi się trudno… O rodzajach kompetencji językowej (i komunikacyjnej) osób z autyzmem, „Studia Filologiczne UJK” 2014, t. 27, Kielce 2014.
5. Kowalczuk Małgorzata, Jak klocki LEGO® mogą być wykorzystane w edukacji? [online] [dostęp 01.02.2024] https://www.edunews.pl/narzedzia-i-projekty/narzedzia-edukacyjne/1790-jak-klocki-LEGO® -moga-byc-wykorzystane-w-edukacji.
6. Krześniak Marek, Czego i jak uczyć dzieci? LEGO® zachęca, by przebudowały świat, [online] [dostęp 02.02.2024] http://www.logo24.pl/Logo24/7,139601,25314247, czego-i-jak-uczyc-dzieci-LEGO® -zacheca-by-przebudowaly-swiat.html.
7. LEGO® – Historie mistrzów przekształcania [online] [dostęp 21.02.2024] https://www.LEGO® .com/pl-pl/campaigns/rebuild-the-world.

8. LEGO® Logos, co to takiego? [online] [dostęp 20.02.2024] https://kreatywnapedagogika.wordpress.com/2017/11/11/LEGO® -logos/.

9. LEGO® z pierwszą od 30 lat globalną wizerunkową kampanią marki [online] [dostęp 21.02.2024] https://www.wirtualnemedia.pl/artykul/LEGO® -rebuild-the-world-pierwsza-od-30-lat-globalna-wizerunkowa-kampania.

10. LeGoff David B., Gomez de la Cuesta Gina, GW Krauss, Baron-Cohen Simon, LEGO® w terapii autyzmu, przeł. K. Sapeta-Czajka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019.

11. Modzelewska Karolina, LEGO® – klocki coraz głębiej zanurzone w technologii. Uczą i bawią, czy odrywają od rzeczywistego świata? [online] [dostęp 20.02.2024] https://tech.wp.pl/LEGO® -klocki-coraz-glebiej-zanurzone-w-technologii-ucza-i-bawia-czy-odrywaja-od-rzeczywistego-swiata-6430428958201473a.

12. Pisula Ewa, Autyzm. Od badań mózgu do praktyki psychologicznej, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sopot 2012.

13. Przybyła Olga, Wons Justyna, Zaburzenia językowe i komunikacyjne dziecka z zespołem Aspergera. Studium przypadku, „Logopedia Silesiana" 2018, t. 7 [online] [dostęp 10.03.2024] https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-issn-2391-4297-year-2018-issue-7-article-8248/c/8248-6326.pdf.

14. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej [online] [dostęp 01.02. 2024] https://podstawaprogramowa.pl.

15. Sadowska Elżbieta, Zachowania komunikacyjne dzieci z autyzmem. Wpływ deficytów kompetencji komunikacyjnej na sposób porozumiewania się dzieci z autyzmem, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2020.

16. Szurek Michał, Kształty i kolory matematyki. Wycieczka z klockami LEGO®, Wydawnictwo NOWIK 2017.

17. Szybka Marek, Pierwsze w Polsce lekcje z LEGO® [online] [dostęp 20.02.2024] https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/lodz/nowy-projekt-z-edukacyjnymi-klockami-LEGO® -w-lodzi/1gcetwr.

18. Tyszkiewicz Janina, Klocki LEGO® na lekcjach etyki w szkole podstawowej [online] [dostęp 01.02. 2024] http://www.etykawszkole.pl/index.php/baza-wiedzy2/materialy-edukacyjne/174-klocki-LEGO® -na-lekcjach-etyki-w-szkole-podstawowej.

19. Warsztaty dla dzieci w szkołach – nauka z klockami LEGO® – Edukido [online] [dostęp 01.02.2024] https://edukido.com.pl/warsztaty-klockami-LEGO® -szkolach/.

20. Zalecenia Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w okresie uczenia się przez całe życie (Tekst mający znaczenie dla EOG; 2018/C189/01) [online] [dostęp 01.02. 2024] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN pkt. 6.

21. „V Uroczysty Kongres Polonistów i Bibliotekarzy” [online] [dostęp: 10.03.2024] https://www.kongrespolonistyczny.pl/artykul/kompetencje-jezykowe-i-komunikacyjne-wspolczesnych-uczniow.

Світлана БОЙЧЕНКО,
асистент кафедри теорії та історії держави і права
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту,
Національного університету ,,Одеська юридична академія''
м. Чернівці, Україна

ПРАВОВА ЛІНГВІСТИКА ЯК АКАДЕМІЧНА ТА ПРОФЕСІЙНА ДИСЦИПЛІНА: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Проблема юридичної лінгвістики стає все актуальнішою, зважаючи на ріст інтернаціоналізації юридичного життя в умовах глобалізації, з англійською мовою як лінгвою міжнародного права і впливу цих процесів на освіту та підготовку фахівців у сфері права. Особливого значення набуває питання ідентифікації потенційних користувачів юридичної лінгвістики, включаючи як прямі, так і непрямі зацікавлені сторони в освіті та підготовці у цій галузі. Тому для кращого розуміння сенсу, необхідно розглянути роль юридичної лінгвістики у контексті нових підходів до навчання та підготовки у сфері права, враховуючи думки професіоналів у цій галузі. Важливим постає завдання розробки та реклами програм навчання з юридичної лінгвістики, включаючи модулі та курси, з огляду на потреби та очікування потенційних користувачів.

Юридична лінгвістика, як відносно нова дисципліна, потребує ефективного представлення з двох ключових причин. По-перше, маркетингові зусилля мають демонструвати потенційним аплікантам, роботодавцям і зацікавленим сторонам практичну важливість юридичної лінгвістики в професійному контексті. По-друге, програми у цій області повинні відповідати потребам самої дисципліни та вимогам ринку.

На концептуальному рівні було здійснено спроби розглянути сутність юридичної лінгвістики, проте виявлено, що ця галузь не має чіткого та прийнятого визначення. Хоча існує згода стосовно основних характеристик дисципліни, сам термін ,,юридична лінгвістика'' не має єдиної дефініції.

Так, наприклад, українська дослідниця О. В. Мінченко зазначає, що „основні положення та висновки юридичної лінгвістики є основою нового розуміння права як засобу регулювання мовленнєвих актів, нової інтерпретації правових явищ і процесів’’ [1, с. 23].

Інші ж дослідники, на практичному рівні, наголошують на необхідності визнання взаємозв’язку між юридичними та лінгвістичними знаннями. Т. Салмі-Толонен стверджує, що, „хоча багато юристів та адвокатів усвідомлюють важливість взаємодії мови та права, є ще багато роботи щодо повного використання потенційних переваг лінгвістики та лінгвістичних методів’’ [4, с. 1170]. Основна мета юридичної лінгвістики полягає у вдосконаленні мовної свідомості та розширенні лінгвістичних знань серед фахівців у галузі права та державних службовців. Також важливо враховувати, що значення є суб’єктивним і спільне розуміння має бути досягнуте через взаємні дискусії.

Занурюючись у цю тему, можна зробити висновки, що метою юридичної лінгвістики є вивчення мови права у всіх її аспектах, її розвиток та використання з метою створення нових знань про взаємодію між мовою, правом і суспільством. Окреслений обсяг знань повинен постійно розширюватись завдяки систематичним науково затвердженим методам для активної служби у юридичній освіті та суспільстві в цілому.

Для реалізації вищеописаних завдань необхідно впроваджувати різноманітні програми з юридичної лінгвістики. Коротко проаналізуємо деякі з них.

Згідно з підходом запропонованим Я. Енгбергом та І. Берр, рекомендується створити дві програми навчання, які „мають спільний інтерес у підготовці фахівців у галузі юридичної мови, але різняться за метою навчання студентів для виконання різних типів експертних функцій’’ [2, с. 116]. Перша програма спрямована на формування юридичних експертів, які використовують свої глибокі знання мови і лінгвістики для вирішення юридичних проблем, тоді як друга має на меті навчати експертів мові та лінгвістики, які можуть

користуватися глибокими юридичними знаннями для вирішення комунікативних проблем, таких як переклад юридичних текстів. Однак, необхідно відзначити важливість їхнього розрізнення, оскільки навички, потрібні для цих функцій, відрізняються.

Також використовують термін ,,юридичні лінгвісти'' для фахівців з великим рівнем експертизи в праві, відмінним від перекладачів, які спеціалізуються на мові. Дослідники підкреслюють необхідність усвідомлення студентами нестабільного характеру правових знань та забезпечення їх інструментами для оцінки динамічного процесу. Обидві програми ґрунтуються на трьох основних принципах: навчанні в праві, лінгвістиці та володінні мовою. Окрім того, вони наголошують на важливості вміння інтерпретувати юридичні тексти на рівні, що характерний для юридичних експертів, в усіх аспектах роботи [див.: 2].

Альтернативний підхід було запропоновано К. Ґоддардом, який надає важливе прагматичне обґрунтування. Програма була розроблена на замовлення уряду Латвії з урахуванням потреб юристів. Проте недостатня кількість правників, які подали заявки, змусила розглянути перспективу привернення також перекладачів. Фактично, це були перекладачі, які і забезпечили достатню кількість заявок для запуску програми. Коли запропонована програма була переглянута через два роки після пілотного запуску, знову ж таки, необхідну кількість заявок забезпечили перекладачі, тоді коли серед юристів було лише троє бажаючих [див.: 3].

Попередні дослідження К. Ґоддарда також демонструють, що в контексті глобалізації та розгляду англійської мови як світової правової лінгви, потреби та навички, а також освітні та підготовчі вимоги перекладачів і юристів суттєво перетинаються в певних сферах. Саме тому запуск спільних програм може бути виправданий у певній мірі.

Також науковець зауважує, що ,,для включення юридичної лінгвістики в освітні та навчальні програми для юридичних фахівців може бути більш реалістичним підходом зосередитися на спеціалізованих міждисциплінарних

модулях програм навчання, а не тиснути на кредити ЄКТС у основних галузях навчального плану’’ [3, с. 154]. Чіткі підтвердження цього можна знайти на прикладі Університету Лапландії, де юридична лінгвістика вивчається протягом п’яти років навчання права. Також важливо відзначити, що в Університеті Лапландії існує окрема кафедра юридичної лінгвістики, а багато студентів-обмінників з-за кордону навчаються з метою підготовки до міжнародної кар’єри. Цікавим видається той факт, що університетські партнери з викладання та стажування включають як юристів, так і лінгвістів, зокрема перекладачів.

Отже, юридична лінгвістика відіграє ключову роль у відповіді на глобалізацію та інтернаціоналізацію права в системі юридичної освіти та підготовки майбутніх фахівців. Вона є необхідною складовою компетентності експертів у контексті зростаючої ролі англійської мови як світової правової лінгви. Хоча сучасні дослідження та підходи відкривають цікаві можливості в цій області, залишається гостра необхідність у проведені подальших досліджень. Додатково важливо спілкуватися з потенційними студентами та іншими зацікавленими сторонами щодо результатів навчання з юридичної лінгвістики. Це допоможе подолати труднощі, пов’язані з недостатнім розумінням повного обсягу цієї дисципліни. Результати навчання також мають бути включені в маркетингові матеріали для демонстрації їх професійної актуальності. Потрібен аналіз відгуків студентів для перегляду змісту курсів та програм. Освітні заклади, що надають навчання з юридичної лінгвістики, повинні розуміти, що зацікавлені сторони можуть бути джерелами доходів або підтримки. Молодим програмам у цій галузі потрібна підтримка та налагодження з боку зацікавлених сторін, щоб вони могли розвиватися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мінченко О. В. Юридико-лінгвістична теорія як складова загальнотеоретичної правничої науки: пропедевтичний аспект. *Науковий вісник*

ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Ужгород, 2021. Вип. 63. С. 22–26;

2. Engberg J., Burr I. Designing curricula on legal language for legal linguists and for translators. *Curriculum, multilingualism and the law* / eds. L. Socanac, C. Goddard, L. Kremer. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2009. P. 111–128;

3. Goddard C. A Professional Master's Programme in Legal Linguistics: A Model for Translators and Lawyers?. *Curriculum, multilingualism and the law* / eds. L. Socanac, C. Goddard, L. Kremer. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2009. P. 149–174;

4. Salmi-Tolonen T. Legal linguistic knowledge and creating and interpreting law in multilingual environments. *Brooklyn journal of international law,* 2004. Vol. 29. № 3. P. 1167-1191.

Світлана БІРЮКОВА,

викладач філологічних дисциплін

Обласного коледжу

,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія

імені А.С. Макаренка" Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ З КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ

Педагогічна практика посідає важливе місце в системі підготовки майбутнього вчителя-словесника. Значення практичної підготовки саме з української мови посилилося особливо тепер, під час повномасштабного вторгнення росії в Україну. А значення культури мовлення для будь-якого педагога, особливо вчителя української мови та літератури, складно переоцінити через велике коло учасників спілкування, у якому бере участь учитель, а також через високі вимоги, які до фахівця ставить суспільство та самі учасники спілкування: учні, колеги, батьки.

Дослідженню питання формування культури українського мовлення присвятила свої праці низка науковців: Берегова Г., Вашуленко М., Климова К., Коваль А., Лушпинська Л., Наумчук М., Окуневич Т., Пазяк О., Паламар Л., Пентилюк М., Русанівський В., Сагач Г. та ін.

Проблемою культури мовлення вчителя займалися Авраменко В., Доля І., Калюжна Т., Штома Л., Ілляш М., Мафтин Л., Бабич Н., Біляєв О., Богдан С., Варзацька Л., Вихованець І., Барабаш Ю., Мацько Л., Мельничайко В., Антоненко-Давидович Б., Пономарів О.

Культура мовлення – це ознаки та властивості мовлення, сукупність і система яких свідчать про його комунікативну досконалість [3].

Практика з культури мовлення у студентів ОКР Фаховий молодший бакалавр спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова та література) покликана:

- формувати правильне та виразне мовлення;
- збагачувати словниковий запас здобувачів освіти;
- удосконалювати комунікативні вміння;
- розвивати творчі здібності;
- формувати критичне мислення;
- розвивати мовне чуття;
- формувати навички зв’язного мовлення;
- застосовувати ІКТ;
- критично користуватися ресурсами інтернет-сервісів;
- розширювати кругозір.

Реалізації цих завдань сприяє створення умов для активної мовленнєвої практики, яка буде сприяти підвищенню рівня культури мовлення. Протягом практики здобувачі освіти беруть участь у проєкті, кінцевим продуктом якого є створення тестових завдань із культури мовлення для студентів та викладачів академії із застосуванням сервісів Nearpod, Quizizz, Kahoot!, Wordwall, LearningApps, На Урок, Всеосвіта та ін.

Практика розпочинається зі створення сайту, на якому розміщується портфоліо здобувача освіти з практики: результати опрацювання теоретичного матеріалу, візуалізація до нього, матеріали самоосвіти, результати виконання практичних завдань, фотоприклади мовних помилок, корисні посилання й кінцевий продук проєкту – тестові завдання.

Для актуалізації знань з культури мовлення, здобутих під час вивчення дисциплін ,,Українська мова", ,,Українська мова за профспрямуванням", ,,Стилістика", та опрацювання й закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується опрацювати інтерактивну відеолекцію з культури мовлення, створену на платформі Nearpod. Інтерактивні відеолекції мають велику кількість переваг: дають можливість опрацьовувати матеріал онлайн у комфортному для студентів темпі, здобути, відновити й систематизувати теоретичні знання, виконувати практичні завдання, брати участь в опитуваннях і голосуваннях, переглядати навчальні відео, писати на інтерактивній дошці, виконувати тестові завдання, створені безпосередньо в Nearpod і на інших сайтах [2]. Детальний звіт про опрацювання здобувачами освіти навчального матеріалу приходить керівникові практики.

З метою формування критичного мислення та культури мовлення студентам в умовах дистанційного навчання пропонується проаналізувати відео й зафіксувати та виправити помилки в усному та писемному мовленні вчителів. Для цього здобувачі освіти отримують індивідуальні завдання – посилання на відеоуроки вчителів-словесників у You Tube. Наводимо приклади найбільш поширених помилок, які фіксують студенти: *відкрийте підручники, запишіть число (дату), підніміть руку, підберіть приклад, запам'ятайте вийнятки, виконайте по зразку, давайте побалакаєм, писать, переверніть сторінку, кохати Україну, слідуюча вправа, виключення з правила, приймати участь, вірно виконали, попереджувати помилки, поети і письменники* тощо.

Наступний етап роботи – це розмовний практикум. Студентам пропонуються на вибір теми висловлювань, які вони оформлюють письмово й здають на перевірку, а представляють усно з візуалізацією у вигляді відео чи

мультимедійної презентації без тексту. Здобувачі освіти мають продемонструвати самостійність і критичність мислення, повноту розкриття теми, доречність прикладів, доказовість і аргументованість висловлювань, власну точку зору на проблему, уміння виступати перед аудиторією, мінімально користуючись записами, і, безумовно, культуру мовлення. Інші студенти отримують завдання проаналізувати виступи, виправити помилки й дати поради та рекомендації щодо виступів. Орієнтовні теми висловлювань, які пропонуються здобувачам освіти:

- Поради для переходу в спілкуванні на українську мову.
- Прийоми заспокоєння від хвилювання під час повітряних тривог.
- Поради з тайм-менеджменту (правильного розподілу часу) для студентів.
- Моє (мої) хобі.
- Що найбільше впливає на формування особистості: сім'я, навчальні заклади, друзі, держава, інші чинники?
- Моя участь і участь моєї сім'ї в наближенні перемоги.
- Що я найбільше ціную в людях?
- Поради щодо підготовки до складання іспитів.
- Як підготуватися до НМТ з української мови?
- Як створити ефективну мультимедійну презентацію?
- Відгук на відвідування музею.

Одним із завдань практики є створення засобів для систематизації та візуалізації теоретичного матеріалу: таблиць, хмар слів, кроссенсів.

Кроссенс – це система (перетин) зображень з певної теми, яка вибудовується на дев'яти квадратах; різновид візуальних головоломок. Картинки пов’язані між собою сенсами-смислами [1]. Студенти складають кроссенси як нанизування, узагальнення понять (до фразеологізмів, багатозначних слів, неповних синонімів, термінів лінгвістики, кроссенси-поради чи побажання тощо).

Одним із видів завдань є створення асоціативних таблиць (мнемонічних формул, таблиць зі способами запам'ятовування наголосів, орфограм тощо).

З метою подальшої реалізації мети проєкту для здобувачів освіти проводиться майстер-клас із створення тестових завдань різної форми з використанням інтернет-сервісів. Для цього залучаються студенти-старшокурсники та викладачі інформатичних дисциплін. Таким чином реалізуються міжпредметні зв'язки, формується системність мислення та налагоджується співпраця між викладачами та студентами.

Наступний етап – самостійна робота здобувачів освіти зі створення тестових завдань як прикладного продукту для використання студентами й викладачами закладу з метою вдосконалення власного мовлення. Після цього відбувається перевірка роботи керівником практики, надання рекомендацій, редагування тестів здобувачами освіти й створення остаточного їх варіанту.

Практика завершується творчим звітом студентів, головними завданнями якого є демонстрація матеріалів портфоліо, розкриття здобувачами освіти способів їх використання та презентація тестових завдань. Успішність проєкту визначається тим, наскільки корисними та використовуваними стануть тести серед учасників освітнього процесу.

Отже, практика з культури мовлення має на меті не лише формування культури мовлення майбутніх учителів української мови та літератури, а й удосконалення загальної культури, розширення кругозору, ознайомлення з інноваційними засобами навчання, розвиток уважного та критичного ставлення до свого та чужого мовлення й самостійне створення інструментів для вдосконалення мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. 10 ідей для кроссенса на уроках літератури. Натхненник: вебсайт. Режим доступу: https://bogosvyatska.com/2020/02/25/10 (дата звернення: 26.02.2024).

2. Бірюкова С. Практика проведення інтерактивних відеолекцій як форми навчання з використанням дистанційних технологій. *Освітній фактор*: Всеукраїнський науково-педагогічний журнал. 2022. №3. Режим доступу: https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/ (дата звернення: 26.02.2024).

3. Загнітко А. П., Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2016. 480 с.

Вікторія КУРЯЧА,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Ірина КІРІЧЕК,***
кандидат філологічних наук
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА „ОКО ПРІРВИ”

Епохою антиутопій можна назвати ХХ століття. Цього висновку дійшла Світлана Безчетнікова, говорячи про актуалізацію антиутопії на рубежі XIX-XX ст. [6, с.79]. Суспільно-політичні явища, які побачив світ − масштабні війни та наслідки впливу комуністичної влади − породили такі твори, як “Колгосп тварин” та “1984” Джорджа Орвелла, “Марсіанські хроніки”, “451˚ за Фаренгейтом” Рея Бредбері, “Цивілізація статусу” Роберта Шеклі. Не можна не згадати також химерний утопічно-антиутопічний синтез "Сонячна машина"

Володимира Винниченка та драму-феєрію "Прометей" Павла Тичини, що, як слушно зазначає Оксана Гальчук, "цілком відповідає змістовому наповненню антиутопій" [3, с.95]. Автори, відповідно до специфіки цього жанру, намагалися передбачити, описати, проінформувати, попередити нас про загрози для людства, які несе ядерна війна, а також панування тоталітарного суспільного устрою.

Проте на противагу спрямування антиутопії на майбутнє, до прикладу “1984” Джорджа Орвелла, можна поставити роман “Око прірви” Валерія Шевчука, який засвідчує саме особливості життя під час і після комуністичної влади. Окремої уваги заслуговує показ тодішніх переживань автора і його поглядів крізь призму подій минулого. Таким чином письменник намагається вже пережите розповісти нам через історію XVII ст., яка прив’язується до проблем сучасності за допомогою метафор і фантазії автора.

Спираючись на дослідження Жана Бодріяра, Єжи Шацького, Марії Іконнікової, Юрія Попова, Олени Дашко, Тетяни Луговської, Бориса Ланіна, Інни Кулікової, вдалося виокремити такі жанрові особливості антиутопії в романі “Око прірви”:

- постановка проблеми “людина – суспільство”; розчарування, неприйняття в існуючому суспільному устрої, власній справі й житті [7] (“покинути (роботу), щоб криниця душі моєї наповнилася духовною водою, без такої-бо води людина стає суха й немічна, до діл та подвигів нездатна…” [13, с. 240]);
- образ героя-бунтівника, який відмовляється від ролі, шукаючи власний шлях [7] (герої перебувають у постійних роздумах про правильність буття: “…різномисля… – це хвороба душевна, люди в різномислі у сум’яті пробувають, а отже, в сумніві, сумнів же – перший руйнівник мислительних творень“ [13, с. 241]);
- проблеми неможливості безпосереднього міжособистісного спілкування разом із втратою персонажа свого духовного світу [7] (“людина вмирає раніше, ніж гине її тілесна оболонка… Чи має душу тварина? Не має. Але вона живе, ходить у тілі, отже, бездушне існування тіла можливе” [13, с. 441]).

- проблематика реалізується з позиції хронологічної ретроспективи, крізь призму минулого автор розмірковує про проблеми сьогодення [7] (відокремлена спільнота релігійних фанатиків XVI століття - модель тоталітарного радянського суспільства);
- розвиток дії в закритому просторі [7].

Головні герої вирушають у подорож для очищення, повернення до життєвої ролі. Загалом дорога стає місцем розказування історії, де у пошуках порятунку, осмислення достовірності оповідок і суджень, вони розкривають правду про “живих святих”.

У момент розвитку дії та кульмінації наші герої перебувають на острові Микити Стовпника. Це місце стає закритим простором звідки йде лише одна дорога “підвісна і штучно зроблена” [13, с. 414].

Що характерно для антиутопії, на острові відбуваються моторошні події, які шокують і викликають жах. [7] “Живий святий” та його учні являються лише послідовниками Симеона Стовпника, нагадуючи секту шахраїв, що викорінюють інакодумців (смерть Созонта, який хотів оповісти правду), транслюється вороже ставлення до “життя” та пропаганда “смерті”, як єдиного дієвого порятунку: “Уздоровити ж душу можна тільки в один спосіб: згодитись на смерть тіла, а отже й біса” [13, с. 396], а мистецтво є гріхом, бо людина вибрала любов до світу, а не до Бога.

Тут ми можемо побачити, на прикладі Микити Стовпника та його учнів, уособлення радянської влади, що займалася винищенням національної самобутності, будь-якого прояву “окремості”. А ось головні герої Михайло, Павло і Созонт, ніби постають журналістами-розслідувачами, що можуть після порятунку оповісти правду про святого. Таке осмислення нагадує журналістів із Західної Європи, які ставали свідками Голодомору чи інших жахів тоталітарного режиму.

Змальовуючи “замкнутий” світ, письменник зображує не соціальний протест проти страшних фактів, що характерно для більшості антиутопій, а вибудовує внутрішній особистий протест, зосереджений на осмисленні,

усвідомленні побаченого. [7] Перенесення протесту на інший рівень дає змогу осягнути ціну й методи виживання під тоталітарною владою.

Проте можна прослідкувати й елементи соціального протесту. Герої роману утворюють вище духовне об'єднання, маючи кожен свій біль, натхнення, віднаходять правду, що єднає їх попри смерть, а любов перетворюється на пам'ять Михайла, який не тільки вижив і повернувся, але й пише нове Євангеліє для наступних поколінь. Тож можна сказати, що споріднені душі завжди будуть сильніші й вищі за смерть, бо, як писав Сергій Жадан: "тому, хто любить – достатньо пам'яті" [4, с. 29].

Ці факти змушують задуматися, що сучасні українці теж ніби творять нове Євангеліє, викарбовуючи з любові у пам'яті імена "святих", які відвойовують правду знову і знову. Такі мотиви є наслідком пережитих репресій самим Валерієм Шевчуком та багатьма поколіннями нашого народу. Совітська влада проносила крізь час "мотив покарання за бунт": яскраво висвітлений у "Прометеївському циклі" Павла Тичини. У поемі "Прометей" Етео звертається до Прометея: "Так я тобі й кажу: рвони кайдани!/ Не думай, що розковувать тебе/ прийшли ми. Сам на волю рвись. Бо воля —/ лиш те, що сам; здобув ти у борні,/ а не дістав, як ласку" [12, с. 484]. Наші герої, як і ми, самі здобувають волю й власними зусиллями рвуть "кайдани" брехні, пропаганди й смерті, вони стають вічними у пам'яті й правді. Так, сам Павло Тичина знаходився у сум'яті власного вибору: чи стати "прометеєм" й нести вогонь людям, страждаючи від "мотиву покарання бунту", чи знаходитися у тіні, підіграючи владі. Ми знаємо, яким був вибір багатьох представників нашої інтелігенції, й саме про цей протест йде мова.

Отже, досліджуючи специфіку української антиутопії, важливо ознайомитися з романом видатного українця Валерія Шевчука. Він зміг перенести прожитий досвід репресій у художнє слово, заворожуючи сюжетом, філософськими роздумами та складністю метафор, що апелюють до проблем сьогодення. Письменник не тільки створив літературний шедевр, але й

сформував особливості жанру сучасної антиутопії, серед яких можна виокремити:

- зосередження героїв на внутрішньому протесті й осмисленні буття;
- пошук персонажами власного шляху, відходячи від примусової життєвої ролі;
- фантастичний елемент хронологічного віддалення від сучасності описаного у творі суспільства (не тільки в далеке майбутнє, але й у барокове минуле);
- наявністю конфлікту між людиною та суспільством, між власними потребами й обов’язком.

Отже, здійснений аналіз розширює уявлення про функціювання жанру антиутопії в сучасній українській літературі. Варто окремо зауважити, що письменник надав перевагу позитивному фіналу для історії, а значить він вірить у порятунок українства і створення нового Євангелія, тому ми теж не повинні зупинятися у боротьбі за майбутнє.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балдинюк Віра. “Паралельна агіографія” і авторський наратив: комунікативний аспект у романі Валерія Шевчука “Око прірви”. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/189742/12-Baldynuk.pdf?sequence=1 (дата звернення 02.01.2024).

2. Вступ до літературознавства. Хрестоматія: Навч. Посібник / Упоряд. Н.І. Бернадська. К. Либідь. 1965. 256 с.

3. Гальчук Оксана. "І в хаосі творить скарби…": античні образи й мотиви в поетичній інтерпретації Павла Тичини / Слово і час. URL file:///C:/%D0%9C%D0%BE%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/703-

%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-976-1-10-20190620.pdf (дата звернення 14.01.2024).

4. Жадан Сергій. Життя Марії. Книга віршів і перекладів. 2023. С. 183.

5. Зозуля Вікторія. Жанр антиутопії в сучасній українській прозі (на матеріалі романів Т. Антиповича “Хронос”, І. Роздобудько “ЛСД” та Я. Мельника “Маша, або Постфашизм”). 2022. С. 93.

6. Іванова А. О.. Жанрові особливості антиутопії: теоретичний аспект. С. 77 – 81.

7. Іконнікова Марія. Антиутопічний дискурс в оцінці літературознавства XX століття. URL: http://eprints.zu.edu.ua/1711/1/34.pdf (дата звернення 06.01.2024).

8. Іконнікова Марія. Антиутопічний дискурс у контексті сучасних генологічних концепцій. Культура народов Причерноморья. 2009. № 156. С. 124–126.

9. Кулікова Інна. Термін антиутопія в контексті літературного процесу XX століття. Актуальні проблеми літературознавчої термінології: наук. зб. 2017. Вип. 2. С. 198–201.

10. Лазаревич Наталія. Часопросторові параметри романів-метафор “Сто років самотності” Габрієля Гарсії Маркеса та “Око прірви” Валерія Шевчука. 2016. №8. С. 71-74.

11. Скорина Людмила. Прометей як культурний герой українського письменства 20-х років XX століття. 2018. С. 64 – 68.

12. ТИЧИНА ПАВЛО: Зібрання творів у дванадцяти томах. Том 1. Київ наукова думка. 1983. С. 748.

13. Шевчук Валерій. Роман “Око прірви”. ЧОТИРИ РОМАНИ: романи і повісті/Валерій Шевчук. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. С. 239–484.

Ірина КІРІЧЕК,
кандидат філологічних дисциплін
Обласного коледжу "Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка"
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ТВОРЧОПИС ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЗВ’ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Світ навколо нас швидко змінюється. У вихорі інформаційних потоків юна особистість, що перебуває на стадії формування, потребує занурення в певну історію, яка спонукає думати, співпереживати, закохуватися в персонажів, сюжети, емоції. За влучним висловом філософа й культуролога Володимира Єрмоленка, такий "дайвінг" дозволяє триваліше концентруватися на певному явищі, розуміти, тлумачити його для самого себе [2]. Людина з поглибленим "довгим" мисленням здатна аналізувати реальність, пов’язувати події між собою, встановлювати причиново-наслідкові зв’язки.

Читання також дозволяє зануритися в чужий досвід, оскільки людина за своєю природою прагне до відкриття "іншого" світу, виходу за межі самої себе, відчуття нових незнайомих емоцій. Це не лише спосіб прожити одразу кілька життів, але й шлях до прийняття чужої інакшості.

Можливість уявляти та фантазувати – ще одна важлива опція читання. У світі готових для споживання образів домальовування й домислювання допомагає побачити більше. Переглядаючи екранізації, ми намагаємося впізнати персонажів, порівняти їх, зіставити з роботою власної уяви. У процесі застосування асоціативного аналізу, компіляції колажів чи малювання в різних техніках – відрефлексувати прочитане. А на заняттях із креативного письма йдемо ще далі стежками улюблених авторів, створюючи власні світи та власні історії. І мовиться тут не лише про здатність фантазувати, а насамперед про

розвиток усного й писемного мовлення, що є важливою проблемою сучасної освіти.

Творчописання в межах навчальних занять та факультативних письменницьких воркшопів дозволяє позбутися жорстких тематичних меж висловлювання, заглушити голос внутрішнього і зовнішнього критика, зануритися в процес письма, навчитися прийомів сторітелінгу. Як слушно зауважує Вілл Сторр: "Без історій світоустрій зрозуміти годі. Ними повняться наші газети, судові зали, спортивні майданчики, зали засідань можновладців, шкільні подвір'я, комп'ютерні ігри, тексти пісень, сокровенні думки і світські бесіди, мрії та сни. Історії всюди. Історії – це ми" [6, с.11].

У час гострого дефіциту спілкування формування комунікативних умінь та навичок посідає чільне місце мовно-літературної освіти, однак не слід забувати, що заняття з креативного письма (Creative Writing) є взірцем найпоширенішої світової практики освіти майбутніх письменників. Цей "дорослий" досвід суголосний риторичній функції дитячої літератури, яка полягає у залученні юного читача до співавторства, накопиченні вражень від читання, що стають поштовхом для власної творчості.

Аналізуючи феномен креативного письма американська дослідниця Мері-Лі Максберрі (Mary Lee Marksberry) зауважує, що йдеться про композиційно вільну форму будь-якого писання, яка базується на трьох авторських потребах: 1) розширення письменницького досвіду шляхом регулярної практики; 2) обмін відгуками і порадами з приводу написаних текстів у межах зацікавленої спільноти; 3) вільне особисте самовираження, що підвищує ментальну стійкість студентів [6].

З урахуванням зазначеного та спираючись на результати, отримані під час впровадження елементів творчопису на заняттях з дитячої літератури та в гуртковій роботі, можна стверджувати – регулярна групова практика творчого письма сприяє:

- ефективному впливу на читачів / слухачів і захопленні їхньої уваги;

- формуванню арсеналу технік і прийомів, корисних для побудови оповідей;
- створенню унікальних сюжетів, яскравих описів, виразних характерів;
- пошукам власної мови, що дозволяє говорити про універсальні речі;
- формуванню потреби систематичного писання і письменницької самодисципліни;
- розумінню "механізмів" уяви;
- виробленню навичок саморедагування.

Але на перше місце варто винести головну мету творчопису − пошук самості, що розглядається одночасно у філософському та психологічному вимірах, сприймається як усвідомлення своїх думок, почуттів, мотивів, цінностей, а також визнання власної унікальності.

У фокусі семінару з креативного письма увагу зосереджено на розвиткові письменницьких навичок і створенні розповіді на основі реального чи уявного досвіду з використанням яскравих образів, цікавих художніх деталей, сюжетних тропів, конкретних художніх засобів. Сеанс творчописання має відносно сталу структуру з чотирьох компонентів, а викладач виступає в ролі наставника:

1) починається семінар із мініуроку, на якому подається або актуалізується інформація з теорії літератури, зачитуються фрагменти тексту, переглядаються відео чи ілюстрації. Родзинка процесу − поради від майстрів красного письменства. Як зауважує Ростислав Семків, "…не всі великі пишуть книжку про те, як писати книжки, однак частина з них таки не проти поділитися власними стратегіями успіху" [4, с.7];
2) обмежена в часі сесія з написання текстів, яка відбувається тут і зараз;
3) спільне читання з відгуками й аналізом від наставника і колег;
4) подальше доопрацювання тексту.

Таким чином, увага, начитаність, праця, наполегливість, воля, системність чи навіть кава із шоколадкою повинні допомогти нам позмагатися

із натхненням. За влучним висловом експертки з нарощування творчописних м'язів Марії Титаренко, "…воно не заслуговує на роль цапа-відбувайла, навіть якщо ви віддаєте йому шану в найкращих традиціях апологетів натхнення на зразок давніх греків чи письменників епохи романтизму" [7, с.9].

За лаштунками цієї "іскри" стоїть пізнання універсальних принципів, які допоможуть писати і говорити на найрізноманітніші теми: про день із власного життя, спортивне змагання, перегляд фільму, обговорення художнього твору або шедевру сучасного мистецтва. У підсумку спільні зусилля ведуть до створення найрізноманітніших текстів − від повідомлення на занятті чи посту у Фейсбуці до статті, оповідання, есею тощо. Тут доречно буде процитувати ще одну прихильницю систематичної письменницької практики Таїс Золотковську: "*Пишіть*. Тридцять хвилин про форшмак, «Наполеон» чи борщ, які готували ваші мати, бабуся, тітка чи батько. Чи довірили вам сімейний рецепт? Які смаки, звуки, запахи супроводжували приготування та споживання традиційної у вашій родині страви?" [3, с.14].

Креативне письмо – не лише мануфактура уяви і фантазії, а ще й шлях покращення загальної академічної успішності. На думку Лори Бін (Laura Bean) – експертки з творчопису та засновниці фундації Mindful Literacy – впровадження окремих курсів з Creative Writing в шкільну освіту також допомагає реалізувати комплекс функцій, спрямованих на посилення психологічної стійкості студентів. По-перше, доведення до кінця дрібних справ (у нашому випадку – створення текстів, написання відгуків і рецензій) сприяє виробленню дофаміну і підвищенню рівня мотивації. По-друге, документування та аналіз власного досвіду дають учням можливість поглянути на певні ситуації під іншим кутом і розпізнати власні емоції. По-третє, творче письмо допомагає розвивати емпатію, формувати спільноту з психологічно комфортною атмосферою [8].

Творчопис, безумовно, має академічну цінність. Удосконалення здатності зв'язно виражати свої думки, заглиблення у вивчення літературознавчих термінів і механізмів покращення текстів, формування навичок критичного

аналізу, що в подальшому виходять за межі літературних студій, а також пошук нестандартних рішень у будь-яких життєвих ситуаціях – це аргументи "за" впровадження відповідних курсів. Зрештою, як говорить Чак Вендіґ: "…вам варто постійно практикувати свою майстерність. Ви можете робити це за допомогою створення письмових історій, читання чи проживання життя так, аби про нього було цікаво писати. Ви маєте постійно вчитися, рости та вдосконалюватись" [1, с.46].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вендіґ Чак. 250 фішок, що їх має знати письменник. Київ: Фабула. 2019. 160с.

2. Kult Podcast. Що нам дає читання? / https://www.youtube.com /watch?si=RnURthVN3v2hyQ5o&v=y4QAkQXasK4&feature=youtu.be (дата звернення 08.03.2024).

3. Золотковська Таїс. Писати як дихати. 62 дні творчої свободи. Чернівці: Книги – ХХІ, 2022. 304с.

4. Семків Ростислав. Як писали класики: поради, перевірені часом. Київ : Пабулум, 2016. 240с.

5. Сторр Вілл. Наука сторітелінгу. Чому історії впливають на нас і як ними впливати на інших / пер. з англ. Марта Госовська. Київ: Наш формат, 2022. 224с.

6. Титаренко Марія. Не музи, а м’язи. 50 вправ із творчопису. Київ: Лабораторія, 2023. 360с.

7. Bean, Laura. How Creative Writing Can Increase Students’ Resilience. Greater Good Magazine: science-based insights for a meaningful life. Режим доступу:https://greatergood.berkeley.edu/article/item/how_creative_writing_can_increase_students_resilience (дата звернення 08.03.24).

8. Marksberry, Mary Lee. Foundation of Creativity. Harper's Series on Teaching. New York, London: Harper & Row, 1963, p. 39

Надія СКРИПНИК,
кандидат філологічних наук, старший викладач,
завідувач кафедри української філології
Комунального закладу вищої освіти
,,Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж''
м. Вінниця, Україна

ОСОБИСТІСНО ОРІНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НУШ

Нині освітній процес підготовки фахівця значно складніший, ніж традиційно сформований на основі відомих дидактичних підходів. Педагогічна наука пропонує й популяризує комплекс інструментів освітніх технологій комп'ютерної інформатизації освіти, технології інтенсивного особистісно орієнтованого, професійно орієнтованого, особистісно-діяльнісного, випереджувального навчання й окреслює шляхи їхнього практичного застосування.

У дослідженнях І. Якиманської [9] особистість сприймається як джерело соціально значущої діяльності, яка полягає в тому, що засвоєння навчального матеріалу здійснюється не шляхом передавання інформації суб'єктові, а в процесі його власної активності. А процес учіння розглядає як індивідуальну діяльність окремого здобувача освіти, де реалізується самостійний досвід, який здобувається поза освітнім процесом.

У працях класиків української педагогіки К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського розроблені більшість положень, що можуть бути покладені в основу сучасної концепції особистісно орієнтованого навчання і виховання. Не формуючи принципів, методів цього підходу, не називаючи терміну «особистісно орієнтоване навчання і виховання» ці педагоги вже тоді присвячували йому свої праці [3, с. 19].

За визначенням О. Савченко [7], особистісно орієнтоване навчання

ґрунтується на основі врахування індивідуальних особливостей, потреб і можливостей здобувачів освіти, поважного ставлення до них як до свідомої та відповідальної особистості.

У наш час особистісно орієнтований підхід розглядається як методична основа для гармонійного та всебічного розвитку особистості в умовах сучасної системи освіти. Об’єктом такого навчання є мовленнєва діяльність в усіх її видах: аудіювання, читання, говоріння, письмо. У контексті нашого дослідження особистісно орієнтований підхід передбачає визначення процесу формування професійно орієнтованої комунікативно-мовленнєвої компетентності здобувачів освіти з позиції спрямування на особистісний розвиток студента засобами навчальної діяльності, з урахуванням індивідуальних психологічних особливостей кожного здобувача, його потенційних здібностей до навчання, прагнення до самовдосконалення. В особистісному аспекті цей підхід дозволяє розроблення для кожного здобувача освіти індивідуальної (особистої) траєкторії формування комунікативно-мовленнєвої компетентності в усіх видах мовленнєвої діяльності. У зв’язку з цим виникає проблема збереження вже закладеної в здобувачів потреби спілкування й пізнання дійсності засобами української літературної мови.

І. Бех, О. Біляєв, О. Горошкіна, С. Караман, О. Паламар, М. Пентилюк та інші вважають, що особистісно орінтований підхід неможливо зреалізувати без розвивального діалогічного спілкування як природного середовища для цього процесу. Майбутній учитель Нової української школи, якому притаманні домінування діалогічної комунікації, щирість, довіра у спілкуванні, неконфліктність, уміло скерує навчальний процес у освітньому середовищі та з кожним учнем зокрема. Володіння вчителем компетентністю в такому педагогічному спілкуванні є запорукою успіху в навчальній діяльності, метою якого є формування і розвиток особистості здобувача освіти НУШ. Особистісно орієнтований підхід має максимально розкрити потенційні можливості дитини, стимулювати її до особистісно розвивальної творчості, сприяти формування самостійності, здатності до самоосвіти та самореалізації. Варто зауважити, що

особистісно орієнтоване навчання сьогодні повинно орієнтуватися на диференціацію завдань. Отже, потрібно добирати індивідуальні завдання для кожного здобувача (завдання підвищеної складності, творчі, випереджувальні вправи, вправи на кмітливість, уважність), планувати роботу в парах, у групах.

Зважаючи на домінування в сучасній лінгводидактиці особистісно орієнтованого підходу з акцентом на диференціацію, індивідуалізацію змісту освіти, вибудовуванням (наскільки це можливо в межах навчання в академічній групі) персональних освітніх траєкторій, визначення професійних інтенцій тощо, то важливим персональним психолінгвістичним утворенням вважаємо професійну мовну особистість. Це – відносно завершений етап розвитку особистості, на якому остання готова успішно виконувати професійні обов'язки та відповідати соціальній ролі, статусу й поведінці професіонала-гуманітарія.

Особистість навіть у професійному вимірі не може діяти тільки за регламентованими наперед стандартами. Її персональна якість обов'язково відбивається на менталінгвістичних, соціокультурних, психолінгвістичних, оказіональних аспектах дискурсу, який продукує ця особистість. Автори монографії ,,Формування мовної особистості на різних вікових етапах'' [8], на основі багатовікового досвіду попередників стверджують: особистість народжується, формується й прогресує в мовному середовищі, у навколомовних формах суспільної свідомості (мистецтво, фольклор, масова культура тощо); усі матеріальні та нематеріальні форми буття особистість освоює мовними засобами. При цьому особистість не може і не бажає проводити чітку онтологічну межу між побутовим та професійним мовним буттям – пізнанням – перетворенням. Не існує ані об'єктивної онтологічної, ані суб'єктивної особистісноцентричної межі між побутовим послуговуванням мовою та її професійним дискурсно-орієнтованим використанням. Цей гіпотетичний принцип насамперед необхідно враховувати в умовах сучасного глобалізованого інформаційного суспільства. Так, на думку Л. Рускуліс, інформаційно-комунікаційне освітнє середовище є ,,комплексом компонентів що забезпечують системну інтеграцію засобів інформаційних технологій в

освітній процес з метою підвищення його ефективності та виступаючих як засіб побудови особистісно орієнтованої педагогічної системи’’ [5, с. 53– 54].

І. Бех, С. Гончаренко, О. Савченко визначили методологічні засади, на яких ґрунтується особистісно орієнтоване навчання, що передбачає забезпечення розвитку й саморозвитку особистості здобувача освіти як суб’єкта пізнавальної та предметної діяльності, створення кожному здобувачеві можливостей реалізувати себе в різних видах діяльності, становлення духовних та інтелектуальних якостей учня (студента), формування індивідуального сприйняття світу та ін. [6; 1; 2; 4].

Важливо в умовах особистісно орієнтованого навчання враховувати мисленнєві здібності здобувачів освіти, їх особистісні якості, життєвий досвід, інтереси, схильності тощо.

Отже, реалізація особистісно орієнтованого підходу у формуванні професійно орієнтованої комунікативно-мовленнєвої компетентності здобувачів освіти передбачає, що в центрі освітнього процесу за метою, змістом і формами навчальної діяльності знаходиться особистість дитини. Особистісно орієнтований підхід сприяє розробленню для кожного здобувача індивідуальної (особистої), професійно орієнтованої траєкторії формування комунікативно-мовленнєвої компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1.Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 3. С. 5–6.

2.Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване навчання: Шляхи реалізації. *Рідна школа*. 2000. № 1. С. 13–16.

3.Кравченко Г. Ю. Теоретико-методологічні основи особистісно орієнтованої освіти. *Початкове навчання та виховання*. 2005. №25. С. 2–3.

4.Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко та ін. ; за заг. ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. Київ : Вищ. шк., 2003. 323 с.

5. Рускуліс Л. В. Методична система формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови у процесі вивчення мовознавчих дисциплін : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2019. 550 с.

6. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К. І. С., 2004. С. 34–47.

7. Савченко О. Я. Особистісно орієнтоване навчання. Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 626–627.

8. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : монографія / А. М. Богуш, О. С. Трифонова, О. І. Кисельова, Ж. Д.Горіна, М. П. Черкасов / за заг. ред. акад. А. М. Богуш. Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. 271 с.

9. Якиманська І. Особистісно орієнтована система навчання. *Завуч*. 1999. №7. С. 22.

Марія КУЩ-ЖИРКО,
вчитель англійської мови
Кременчуцької гімназії №28
м. Кременчук, Україна

ВІДПОВІДНІСТЬ ДИДАКТИЧНИХ МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ ВИКЛАДАННЯ ЛІНГВІСТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ НОМІНАЦІЇ

Метод навчання – це спосіб реалізації процесу навчання, досягнення поставленої мети. Правильний підбір методів відповідно до змісту навчання, вікових та психологічних особливостей учнів сприяє розвитку їхніх

пізнавальних здібностей, готує до використання здобутих знань на практиці, формує світогляд.

Метод – це уміння звернути увагу учнів на тему уроку та організувати роботу за планом заняття. У структуру методу входять зміст навчального процесу, способи досягнення мети, активність учнів, методичні прийоми, завдання, інструменти, засоби навчання.

Методи навчання поділяють на загальні та спеціальні. Загальні застосовуються у школі при вивченні різних навчальних предметів; спеціальні - під час вивчення окремих дисциплін.

Сукупність методів викладання називаються методикою викладання. Методика навчального предмета - це галузь педагогічної науки, яка досліджує закономірності вивчення певного навчальної дисципліни. До змісту методики входять:

- установлення освітнього й виховного значення навчального предмета та його місця в системі освіти;
- визначення цілей вивчення предмета та його змісту;
- вироблення відповідно до завдань відповідних змісту навчальних форм і методів

Кожен учитель користуючись досвідом колег, власним досвідом, науковими статтями, створює власну модель викладання навчальних предметів, яка може базуватися на загальних і спеціальних методах і прийомах навчання.

Методи навчання обумовлені дидактичними завданнями на занятті. Вибір методу навчання залежить від змісту навчальної дисципліни; від форми організації навчальної діяльності студентів; від педагогічної майстерності викладача, а також від навчально-пізнавальних особливостей студентів.

Впровадження інтерактивних методів навчання здійснюється за наступними моделями навчання: пасивною, активною та інтерактивною. Психологічні механізми інтерактивного навчання слід впроваджувати, враховуючи психологічні механізми взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Групи інтерактивних технологій включають інтерактивні технології групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання проблемних питань: парне навчання, карусель, робота в малих групах, діалог, проектну діяльність, пошук інформації, коло ідей, загальне коло, продовження думки, мозковий штурм, мозаїка, case-метод, асоціативне дерево; ігрове моделювання явищ: імітаційні ігри або драматизація.

Технології опрацювання дискусійних питань включають метод визначення позиції, відстоювання думки, зміну позиції, порівняння протилежних позицій, дискусію, дебати, ток-шоу.

Позитивні та негативні сторони інтерактивних технологій зумовлені різницею особистісних характеристик студентів. Складності застосування окремих інтерактивних технологій обумовлюється відмінністю індивідуальних особливостей сприйняття і засвоєння інформації, а саме ці характеристики є визначальними при роботі з комунікативно-когнітивним способом викладання іноземної мови на відміну від граматико-перекладного методу навчання, коли студент має необмежену кількість спроб для заучування і відпрацювання іноземних мовних структур!

Основні елементи лінгвістичної сутності мовної номінації мають особливості відповідно до типології.

Типологія мовної номінації включає набір визначених характеристик для визначених лексични груп.

Взаємодія слова і поняття включає:

- слово як відображення взаємодії дійсності і кореляції її відображення у свідомості, що призводить до виникнення поняття;
- слово як система мовних знаків для виокремлення понять з навколишньої дійсності.

Процеси семантичного поглиблення визначень у мовній системі та прийоми подачі навчального матеріалу на орієтувально-підготовчому етапі здійснюються за допомогою: методу аудіювання, діалогічного обговорення, написання проектних робіт, рольової гри.

Сукупність ,,мовних тем’’ і ,,культурних тем" української мови взаємодіюють із сукупністю ,,мовних тем" і ,,культурних тем" англійської мови. Порівняльна характеристика української та англійської системи ,,мовних тем" і ,,культурних тем" обумовлена співробітництвом в економічній сфері та культурній.

Порівняльна характеристика української та англійської структури тематичних груп та прийоми подачі матеріалу за допомогою аудіального методу на тренувальному етапі відпрацювання лексичного матеріалу повинна здійснюватися, враховуючи:

- Співвідношення кількості конкретної і абстрактної лексики у мові;
- Співвідношення кількості визначень (слів на позначення понять) денотативного типу і визначень сигніфікативного типу;
- особливості використання запозиченої термінології у професійному мовленні;

Виокремлення компонентних відмінностей між рівнями вживання у контекстному мовленні здійснюється через

- компонентний аналіз мовних варіантів;
- порівняльний аналіз сучасного тезаурусу семантичних елементів мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мороз О. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація : навчальний посібник. К., 1997. С.11-20.

2. Мороз О.Г. Навчальний процес у вищій педагогічній школі : навч. пос. / [Мороз О.Г., Сластьонін В.О., Філіпенко Н.І., Гусак П.М. та ін.] ; за заг ред О.Г. Мороза. К. : НПУ, 2001. 337с.

3. Нагаев В.М. Оцінювання навчальної діяльності студентів за модульно-рейтингової технології навчання. Педагогіка і психологія. 2000. № 3. С. 84 88.

4. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. Одеса : ПДПУ імені К. Д. Ушинського, 2002.

5. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова [та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. 2-ге вид.

6. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. К. : ВІПОЛ, 2001.

7. Сікорський, П. І. Кредитно-модульна технологія навчання : навч. посібн. К. : Вид-во Європ. Ун-ту, 2004.

8. Слєпкань, З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посібн. К. : Вища школа, 2005.

9. Чайка, В. М. Основи дидактики : тексти лекцій і завдання для самоконтролю: навч. посібн. Тернопіль : Астон, 2002.

10. Ягупов, В. В. Педагогіка: навч. посібник. К. : Либідь

Юлія МАЛЮК,

Заслужений вчитель України,

викладач філологічних дисциплін

Наукового ліцею ,,Політ''

при Обласному коледжі ,,Кременчуцька гуманітарно-

технологічна академія імені А. С. Макаренка''

Полтавської обласної ради

Кременчук, Україна

ЕТНОКОНЦЕПТИ – СКЛАДОВІ КУЛЬТУРНО-МАРКОВАНИХ ФО

Українська фразеологія протягом століть зазнає активних змін. Цей динамічний процес зумовлений численними факторами, як внутрішніми, так і зовнішніми.

Культурно-національна специфіка найбільш чітко відображається у стійких висловах, тому під час їх вивчення необхідно враховувати культурно-

значимі смисли одиниць фразеології. Беручи до уваги твердження науковців про те, що культура завжди національна, індивідуально-народна, можна виділити етнокомпонент змістової культури концепту – одиниці пам’яті,що містить сукупність знань про об’єкт пізнання. Таким чином, під концептом культури ,,усвідомлюється поняття, що вживається на позначення етнічно орієнтованого ментального утворення (концепту), що дає підстави кваліфікувати його як концепт етнокультури, або етнокоцепт’’ [1, с. 302].

У лінгвокультурологічних текстах концепти ,,опредмечуються’’, ,,об’єктивуються’’, ,,розпредмечуються’’, ,,вбирають у себе узагальнений смисл безлічі форм репрезентації’’, ,,заповнюються змістами’’ [1, с. 302]. Зв’язок концепту з вербальними засобами вираження відзначається практично в усіх його лінгвокультурологічних визначеннях: це й ,,сигніфікативний спосіб, що відбиває фрагмент національної картини світу, узагальнений у слові’’ [1, с. 303]; і ,,будь-яка дискретна одиниця колективної свідомості, що відбиває предмет реального або ідеального світу і зберігається в національній пам’яті мови у вербально позначеному виді’’ [1, с. 303]. Використовуються також такі терміни, як *ключовий культурний концепт, лінгвокультурний концепт, етноконцепт, лінгвокультурема, логоепістема* тощо.

Зазвичай, представництво концепта у мові належить слову, і саме слово одержує статус імені концепту – мовного знака, що передає зміст концепту найбільш повно й адекватно. Однак слово як елемент лексико-семантичної системи мови завжди реалізується у складі тієї або іншої лексичної парадигми, тому концепт, як правило, співвідноситься більш ніж з однією лексичною одиницею. Логічним завершенням подібного підходу є його співвідношення з планом вираження всієї сукупності різнорідних синонімічних (власне лексичних, фразеологічних і афористичних) засобів, що описують його у мові, тобто, в остаточному підсумку концепт співвідноситься з планом вираження лексико-семантичної парадигми.

Необхідно зауважити, що лінгвокульторологічне дослідження за своєю природою зумовлює зіставний аналіз мовних явищ, бо його метою є вивчення

способів, за допомогою яких зберігаються й транслюються одиниці різних культур. Кожна мова по-своєму неповторно виражає сутність комунікації взагалі, у концептосфері кожного народу є чимало того, що створене в уяві, і що має яскраву національну специфіку [2, с. 590].

Як оперативна змістова одиниця ментального лексикону, концептуальної картини світу, відбитої в пам'яті, копцепт віддзеркалює досвід, набутий в освоєнні навколишньої дійсності, а основні з них кодуються саме в мові.

Лінгвокультурологія досліджує й історичні, і сучасні мовні факти крізь призму духовної культури. Абсолютна більшість названих відомостей для широкого мовця вже невідома, прихована, стерта віками, проте входить до понять ,,культура'', ,,смисл'', ,,менталітет'', ,,родова пам'ять'' і формує поняття ,,ключові слова''.

Для позначення особливо важливих для культури ключових слів уживають термін *культурний концепт.* Концепт – це згусток культури в свідомості людини, те, за допомогою чого культура входить у ментальний світ людини. А з іншого боку, концепт – це те, за допомогою чого людина сама входить у культуру.

Аналіз концептів безпосередньо поєднується з лінгвокультурологічним аналізом. Мета лінгвокультурологічних студій – описати наївну картину світу, з'ясувати її специфіку, пояснити певні явища в мові особливостями культури, іншими словами, виділити культурно значимі концепти (,,базові концепти культури'', ,,ключові концепти культури'') [1, с. 309].

Культура – сукупність концептів і відношень між ними, що виражаються в різних ,,рядах''.

За культурологічними параметрами розрізняють загальнокультурні концепти, що віддзеркалюють загальнолюдські цінності й уписані в культурно-глобальний контекст *(життя* і *смерть, воля* і *неволя, любов* і *ненависть, вогонь* і *вода),* й етнокультурні концепти (ЕК), тобто вербалізовані феномени з виразним етнокультурним компонентом (для українців – *віз, хата, поріг, рушник, калина),* уписані в культурно-національний чи культурно-ареальний (для донецького

ареалу – *шахта, терикон, лава;* для карпатського – *полонина, верховина, ватра, полонинський хід)* контексти. Саме в таких образах-концептах концентрується родова пам'ять, інформація, яка поглиблює зміст слова, акумулює культурно-історичну реальність.

У системі культурних концептів виділяють *макроетноконцепти* та *мікроетноконцепти*. *Макроетноконцепти* – це складні ментальні утворення, ядро етноконцептів, у якому концентрується різнопланова узагальнена інформація, що фіксує лінгвістичну, культурологічну, історико-етимологічну, психологічну характеристики. *Мікроетноконцепти* – компоненти ФО, які містять конкретну лінгвокультурологічну характеристику, аналізують певний просторовий чи часовий період у житті людини, подію, факт, об’єднані певним полем та групами, які поділяються на мікрополя та мікрогрупи. Сукупність знань про макроетноконцепти акумулюється в етностереотипах образах, які відображаються в етноконцептах і в згорнутому вигляді фіксуються в українських ФО.

Так, наприклад, фрагмент фразеоконцептуальної картини світу українського народу має таку структуру: макроетноконцепт „традиції’’ → поле мікроетноконцептів „громадські календарно-обрядові традиції’’ → мікрополя мікроетноконцептів „обряди зимового циклу’’ – „обряди весняного циклу’’ – „обряди літнього циклу’’ – „обряди осіннього циклу’’, в основу кожного дійства покладено систему етноконцептів. Формування етноконцептів та мікроетноконцептів – це динамічний багатовіковий процес, який може сягати язичницьких часів. Кожен етноконцепт має свою окрему історію, сценарій виникнення, етапи становлення та накопичення певних характеристик.

Таким чином, аналізуючи функції та можливості культурно маркованих фразеологічних одиниць можемо стверджувати, що більшість із них у своїй структурі містять етноконцепт, який у конкретному словосполученні передає інформаційне навантаження, найточніше та найглибше висвітлює ту чи іншу ситуацію, традицію, повір’я чи вірування.

Отже, фразеологізми є специфічними мовними формулами, картинами світу із закодованою інформацією про минуле наших предків, їхній спосіб життя, сприйняття світу та оцінку всього сущого. Вони акумулюють культурні потенції народу, тільки йому притаманним способом маніфестують дух і неповторність ментальності нації. Фразеологічні одиниці ввібрали історичні події й соціальне життя, вражають точністю асоціацій між природою, звичайними життєвими фактами і людською поведінкою.

У сфері фразеології також чітко простежуються явища етномовної специфіки. Це те, що визначає лексичну та граматичну своєрідність кожної національної мови, що є в конкретній мові й чого немає в інших мовах, це знаки етнічного мовного коду, зорієнтовані на звичаї, побут і менталітет носія мови [2, с. 591].

ЛІТЕРАТУРА

1. Ужченко В. Д. Концепт і лінгвокультурологічний аналіз. *На терені юридичної та філологічної наук: збірник наукових праць*. Сімферополь: Ельіньо, 2006. С. 302 – 309.

2. Чуб Я. О., Кулікова Т. В. Науково-лінгвістичні засади вивчення фразеологічної одиниці в етнолінгвістичному аспекті. Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, (Обласний коледж „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка'' Полтавської обласної ради 17 березня 2023 р.) / [редактор-упорядник: Т. В. Кулікова] Кременчук : Методичний кабінет, 2023. С. 588 – 591.

Альона КОЛОДОЧКА,
здобувач освітньо-професійного ступеня (фаховий молодший бакалавр)
передвищої освіти Обласного коледжу “Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Анастасія ПАХАР,
здобувач освітньо-професійного ступеня (фаховий молодший бакалавр)
передвищої освіти Обласного коледжу “Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Валентина ЛАДЯГІНА,***
викладач циклової комісії викладачів філологічних дисциплін
Обласного коледжу “Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради,
м. Кременчук, Україна

ФЕМІНІТИВИ: СТАНОВЛЕННЯ НОРМИ

Фемінітиви - актуальна тема для дослідження з кількох причин. По-перше, вживання фемінітивів виражає рівноправність жінок і чоловіків у мові. По-друге, фемінітиви відображають роль жінок у суспільстві, тому жінки відчувають себе більш визнаними, коли мають жіночу назву своєї професії. По-третє, зараз активно розвивається фемінізм, теорія гендеру, тому і дослідження фемінітивів стають більш популярними. По-четверте, у редакції “Українського правопису 2019” немає оновлених правил, що регламентували б уживання фемінітивів, хоча зафіксовано усталені моделі їх творення.

Фемінітиви – це не тільки про жінок, а й про мову, її зміни, трансформації у суспільстві та культурі. Фемінітиви – це слова жіночого роду, що є альтернативними або парними аналогічними поняттями чоловічого роду.

Відомими дослідниками фемінітивів є Марія Брус [1, с. 10], Алла Архангельська, Олена Масалітіна [6]. З погляду гендерної лінгвістики вивчали фемінітиви Михайло Гінзбург, Олена Малахова, Олена Синчак, Тетяна Архангельська, а в лінгвокультурологічному аспекті – Марія Федурко. Марія Брус у своїй науковій статті "Фемінітиви української мови в переплетінні давніх і сучасних тенденцій" [1, с. 20] та в монографії "Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування" порушує проблему історичного вивчення фемінітивів, вивчає закономірності розвитку загальних жіночих назв у писемний український період, з'ясовує теоретико-методологічні положення й підходи до з'ясування проблем творення фемінітивів [3, с. 89].

В українській мові фемінітиви відомі з найдавніших дописемних часів. Назви жінок індоєвропейського та праслов'янського походження були найдавнішими за походженням у ранній писемний період. Назви осіб за діяльністю, станом, стосунками, віковими та іншими ознаками увійшли до текстів перших пам'яток української писемності (мати, сестра).

Виникнення фемінітивів залежало від рівня суспільного розвитку на кожному історичного етапі. У Київській державі соціальне розмежування населення зумовлювало позначення жінок високого та низького стану різними словами (жена, княгиня, мати, цариця), з яких назви жінок високого статусу відображалися частіше на письмі, ніж жінок низького статусу. [4]

Жінка ставала рівноправною з чоловіком у подружжі, правових стосунках, але роль жінки в суспільстві й далі залежала від становища чоловіка або батька певного соціального стану. Тільки у XX столітті жінка стає рівноправною з чоловіком і опановує майже всі професії, але після часів Другої світової війни жінки не могли так швидко реалізувати, тому потрібні були десятиріччя, щоб жінки могли утвердити свою професійну рівність із чоловіками. Наслідком таких процесів стало довготривале нормування фемінітивів. [3, с. 30]

Лексикографічні джерела засвідчували численну кількість фемінітивів у загальному вжитку впродовж усього ХХ століття.

Зупинімося на моделях утворення фемінітивів .У редакції "Українського правопису 2019" зафіксовані найпродуктивніші моделі творення фемінітивів [6; с. 39]. Нагадаємо, що утворення фемінітивів відбувається за допомогою:

- суфіксів, які додаються до назв чоловічого роду;
- через вживання двох слів (пані міністр, пані суддя).

По суті, правопис не фіксує конкретних жіночих назв посад чи професій. Він подає суфікси, за допомогою яких можна утворити фемінітиви. Всього їх понад 13, але на сьогодні продуктивними суфіксами, що визначають фемінітиви, є **суфікси: -к-, -иц-(я), -ин-(я), -ес-.** [6; с. 39].

Загалом, коли утворюємо фемінітиви, варто послуговуватись таким правилом:

- якщо можемо утворити слово за допомогою суфікса **-к-,** то утворюємо;
- якщо з **-к-** не вдається (наприклад, *фахівець, ворог, службовець*), тоді вдаємось до **-ин-** (*фахівч**иня**, ворог**иня***) чи **-иц-** (*службов**иця***). Деякі суфікси можуть утворювати варіанти фемінітивів з однаковим лексичним значенням: *актор**ка*** і *актр**иса**, водій**ка*** і *водійч**иня**, мовознав**иця*** і *мовознавч**иня**.* [6; с. 39].

Варто пам’ятати: якщо фемінітив звучить некоректно (наприклад, електрик — електричка), то їх не утворюємо та не вживаємо.

Мовлення педагога ХХІ століття має бути не лише орфоепічно й орфографічно правильним, а й синонімічно розмаїтим, вирізнятися українськістю на лексичному та граматичному рівнях. Але це фемінітиви не є унікальним явищем для української мови, вони поширені також в чеській, словацькій, польській, хорватській, іспанській мовах. Пам’ятаймо про те, що норма уникнення фемінітивів в українській мові була скопійована з російської мови.

У сучасному освітньому середовищі потрібно влучно використовувати фемінітиви , але не забуваючи при цьому про їхню приналежність до певного

стилю мовлення. Звертаємо увагу, що “Український правопис 2019” не пропонує ніяких жіночих назв посад чи професій, а тільки подає суфікси, за допомогою яких ці назви можна утворити. Зазначимо, що у чинному законодавстві України немає фемінітивів. Проте якщо більше жінок на високих посадах в українському суспільстві будуть уживати в документах фемінітиви, то це буде сприяти становленню норми, демократизації суспільного життя, мовному розвитку жіночих назв професій.

Але наразі фемінітиви доречні та доволі часто вживаються у художньому, розмовно-побутовому та публіцистичному стилях мовлення, натомість не притаманні науковому та офіційно-діловому стилям.

На нашу думку, фемінітиви є важливим аспектом української мови, вони є її складовою. Хоча в редакції “Українського правопису 2019” немає чіткої вказівки, що їх треба обов’язково вживати в усному та писемному діловому мовленні, ми все ж повинні пам’ятати, що з їх допомогою суспільство формує рівноправні стосунки між чоловіками та жінками. Варто пам'ятати, що фемінітиви – не нове явище в нашій мові, а відроджене. Уживання фемінітивів є виразною ознакою мовної особистості освітянина XXI ст., адже вони відновлюють ґендерну рівність у лінгвістичному аспекті, конкретизують й урізноманітнюють мовлення, надаючи йому традиційної українськості, повертають українську мову в центральноєвропейське русло.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брус М. П. Давня українська мова. Фемінітиви та їхнє походження. URL:https://www.radiosvoboda.org/a/davnia-ukrayinska-mova/31149104.html (дата звернення: 02.03.2024).

2. Брус М. П. Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування. Монографія URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/14875/1/%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%

D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF.%20%D0%9C.%20%D0%9F.%20%D0%91%D0%A0%D0%A3%D0%A1.pdf (дата звернення: 03.03.2024).

3. Брус М. П. Фемінітиви української мови в переплетінні давніх і сучасних тенденцій. *Вісник Львів. УН-ТУ*. 2009. Т. 1, № 46.

4. Дузь О. А. *Фемінітиви у сучасному українському дискурсі: соціолінгвістичний аналіз: кваліфікаційна робота: 054 Соціологія / Дузь Олександра Анатоліївна. Київ, 2020. 53 с.*

5. Масалітіна О. Що таке фемінітиви та чому ми їх вживаємо. URL: https://www.village.com.ua/village/city/talk/285571-marketologinya-vodiyka-ta-pidpriemnitsya-scho-take-feminitivi-ta-chomu-mi-yih-vzhivaemo (дата звернення: 02.03.2024).

6. Український правопис. Київ: Науково-виробн. підприємство „Вид-во “Наук. думка” НАН України’’, 2019. 391 с.

7. Фемінітиви (іменники на означення осіб жіночої статі). *Тренажер з правопису української мови*. URL: https://webpen.com.ua/pages/linguistic_norm/gender_marking.html (дата звернення: 04.03.2024).

Діана ФОМЕНКО,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Тетяна КУЛІКОВА,***
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради,
Кременчук, Україна

СЛОВА-СИМВОЛИ В СКЛАДІ СТІЙКИХ ВИСЛОВІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТНОСТІ

Слова на позначення конкретних предметів символізуються в процесі набуття ними значень, що випливають із властивостей самих предметів – їх призначення, використання, місця в житті людини, які, зрештою, узагальнюються, філософськи переосмислюються і функціонують уже в новій ролі – образу-символу. Символіка предметів тісно пов'язана із побутом, довкіллям, отож у цій групі номінацій переважають національно специфічні слова-символи [2, с. 176].

Серед предметних назв, що входять до складу стійких висловів календарно-обрядових традицій, виділено слова-символи, що позначають образ печі, зірки, дідуха, рушника, вінка, колодки, свічки.

Піч – символ материнського першопочатку, непорушності родини, неперервності життя, рідної хати, батьківщини; здавна стала ритуальною, культовою як родинний вівтар, де знаходяться боги родинного вогнища (тому кажуть: *«Я сказав би, та піч у хаті»).* Також вона може символізувати як

достаток, так і його відсутність. У народній загадці піч – символ неба: *«Повна піч паляниць, а посередині книш; піч – небо, а паляниці – зорі»* [1, с. 446]. Із цим символом зафіксована така низка СВ: ***Добра річ, коли в хаті піч*** (1, с. 456); ***Ані печі, ані лави*** (1, с. 457); ***З одної печі, та не однакові калачі*** (1, с. 457); ***З своєї печі і дим солодкий*** (1, с. 457); ***Танцювати від печі*** – бачити в чому-небудь першопричину, початок чогось (3, с. 872); ***Піч мати*** (2, с. 487); ***Лучче на печі лежати, ніж від ранку до вечора страждати*** (2, с. 487). На Щедрий Вечір випікають особливі хліби – «Маланку» та «Василя». У Новорічну ніч вони лежать на святковому столі один на одному. На Маланки (напередодні Щедрого вечора) господині ретельно чепурять, підбілюють піч, бо в цей час Меланка танцює, віддається. Цієї ночі не сплять на печі і не топлять її, щоб Маланці було де переночувати зі своїм чоловіком-Василем.

Головний атрибут українського святкування Різдва – це восьмикутна зірка.

Зірка символізує народження. Зафіксовано з цим символом такі СВ: ***Народитися під щасливою зіркою*** – бути везучим, удачливим, щасливим (3, с. 533). Це – символ Бога, сонця, світла [1, с. 254]: ***Носити зірку, ходити з зіркою*** (2, с. 329). Восьмикутна зірка – це дуже давня позитивна символіка сонця. Саме таке походження має колядницька зірка. Цей символ зустрічається фактично в кожному напрямку народного мистецтва з давніх давен – в українських писанках, вишиванках. Зірка – це традиційний атрибут різдвяного обряду колядування, що пов'язаний з євангельською легендою про Христа, чудесне народження якого провістила Віфлеємська зоря.

Дідух – символ доброго врожаю, миру і злагоди в родині, достатку в домі, а також символ-предків [4, с. 188]: ***Дідух до хати – біда з хати*** (1, с. 188). Його ще називають дідо, дідочок, сніп-рай, коляда, колідник. Згідно із традиціями, дідух – це останній обжинковий сніп. Овес, жито, пшениця, льон – його основні складові. Солом’яний оберіг – це дух предків, дідів, збереження традицій і пам’яті родини.

На перший Святвечір (6 січня), коли сходила зоря, встеляли долівку сіном, а потім господар заходив до хати із дідухом із словами: *„Святий вечір! Здоровлю з Колядою!''* Після цього ставили дідух у красний кут на сіно. Вважалось, що саме на цей сніп злітаються душі, яких запрошують у ці святкові дні до Святої вечері. Діти частенько залазили під стіл, де було встелено сіно і кудкудакали: *„Кво-кво, завтра Різдво*!'' Робилося це для того, щоб кури неслися на наступний рік.

Рушник – символ українського народу, рідного краю, батьківської оселі, тепла материнських рук, дороги [1, с. 516]. Зафіксовано з цим символом такі СВ: ***Брати рушники*** – свататися (3, с. 53); ***Ставити на рушник*** – одружувати (3, с. 860); ***Готувати рушники*** – збиратися одружуватися (про дівчину, жінку) (3, с. 860); ***Дбати рушники*** (1, с. 516); ***Посилати за рушниками*** (1, с. 516); ***Вернутися з рушником*** (1, с. 516). Рушник символізує також і долю, тому на свята Великдень та Катерини обов'язково потрібно було обгортати горщики рушником, щоб дівчині пощастило з судженим.

На Великдень вишивали спеціальні рушники. Ці рушники мали назву – пасхальні. Вночі, коли йшли освячувати паску, крашанки, писанки, ковбасу, хрін клали саме на пасхальний рушник, який після освячування вішали на піч чи на ікону.

Вінок – символ Матері-Землі, її життєдайної сили, тайни її вінчання зі святим духом зоряного Неба. Також символ гідності, краси, щасливого подружнього життя, продовження роду [1, с. 97]. Із символом вінок зафіксовані такі стійкі вислови: ***У дворі, як у віночку*** (1, с. 81); ***Один цвіт не робить вінка*** (1, с. 97); ***Як у віночку*** – дуже гарно, чисто, охайно (3, с. 130). Вінок – це квіти, листя, гілки, сплетені в коло, якими прикрашають дівочу голову. Звичай плести вінки й прикрашатися ними сягає ще доісторичних часів. Плели їх з обрядовою метою. Це атрибут обрядодій весняного циклу й купальських ігрищ. Усього в повному українському вінку – дванадцять квіток. Кожна квітка та кожна різнокольорова стрічка, вплетені у вінок, є певними символами: жовта – сонце,

коричнева – земля, блакитна – небо, вода, зелена – молодість, фіолетова – мудрість, малинова – щирість, рожева – достаток тощо.

На Зелені свята у четвер дівчата завивають вінки «на всі святки» з конвалій, незабудок, волошки, чебрецю, вплітають і полин – засіб від нечистої сили. Ці вінки вони пускали на воду в перший день Петрівки, вірячи, що куди вінок попливе, там і суджений, не попливе – не вийде заміж, потоне – дівчина того року помре.

Колодка – символ покарання [1, с. 301]. Із ним зафіксовано такі СВ: ***Забити в колодку*** – позбавити кого-небудь волі, наклавши кайдани (колодку) (3, с. 298); ***Як колодка*** – нерухомо, про недомагання, лінощі (3, с. 387); ***Нехай ёму гнила колода!*** (2, с. 455). Символ колодка пов’язана зі стародавніми молодіжними ігрищами (останній день Масниці, на Запусти). Парубкам і дівчатам, які не взяли шлюб у Масниці, прив’язують колодку як кару, від якої можна відкупитися лише грішми або горілкою. Колись це було брусся з дірками для рук і ніг, пізніше його замінили стрічками з квітами, які чіпляли й парубкам, і дівчатам.

Свічка єднає в собі символіку світла й вогню (вогонь – символ Божої сили; світло – символ віри). Символ життя, молодості й зовнішньої статі молодої людини [4, с. 529]. Вогонь воскової свічки священний і є найвищою жертвою Богу, богам та царству небесному предків. У кожній родині наставала найвідповідальніша пора, коли годилося робити з воску страсні свічки, великодні, орданські, стрітенські. Запалюючи якусь із цих свічок, господар обов’язково побожно приказував: *«Світи, праведне сонце, святим душечкам і нам, живим, грій землю-матінку, наші ниви, нашу худібку!»* Запалену на Свят-вечір свічку не можна гасити, бо це символ життя, тобто «*сонця праведного*», вона має догоріти до кінця. Зафіксовано такі СВ із символом свічка: ***Великодня свічка*** (1, с. 529); ***Орданська*** *свічка* (1, с. 529); ***А в тій церковці три свічі ясних: перша свіча ясна – то Ганнуся красна*** (1, с. 530); ***Стрітенська свічка*** (1, с. 344); ***Мов свічка*** – рівний, стрункий (3, с. 788); ***Бурлак сам горить, як свічка: як до роботи, як до охоти*** (2, с. 473).

Великодню свічку після освячування паски несли обов’язково додому і ставили біля ікони, або залишали на святковому столі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Х. : Вища шк. Вид-во при ХДУ, 1987. 133 с.

2. Кононенко В. І. Символи української мови. Івано-Франківськ: Плай, 1996. 272 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. К.: Довіра, 2006. 703 с.

2. Українські приказки, прислів’я і таке інше / уклад.: М. Номис. К.: Либідь, 1993. 768 с.

3. Фразеологічний словник української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. К.: Наукова думка, 1999. 984 с.

СЕКЦІЯ 4. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Володимир САЄНКО,
Заслужений тренер України,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент, доктор наук з управління,
професор закладу вищої освіти кафедри
фізичного виховання та здоров’я людини
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Ганна ТОЛЧЄВА,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри олімпійського та професійного спорту
Державного закладу „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка’’
м. Полтава, Україна
Sławomir ŚLIWA,
доктор педагогічних наук,
декан факультету суспільних наук
Академії прикладних наук – Вищої школи
управління і адміністрування,
м. Ополе, Польща

ПЕДАГОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, СПОРТУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Проблема наукового обґрунтування педагогічних положень підготовки фахівців у сферах фізичної культури, спорту та рекреації залишається

актуальною у всі часи. Звернення до множини засобів передачі вихованцям педагогічних знань, що постійно оновлюються через ускладнення суспільних відносин та методів налагодження дії, обумовлюється потребою в розвиненні шляхів професійної підготовки фахівців професійного гатунку, які повинні навчитися поповнювати особистий арсенал досвіду новими засобами педагогічного змісту.

Мета дослідження – системне оновлення середовища наукового обґрунтування педагогічних положень в галузі підготовки фахівців для сфери фізичної культури, спорту та рекреації на загалах досягнень науки, у якій продуктом є методичні рекомендації, засновані на професійних компетентностях.

Виклад основного матеріалу. Середовище дослідження обирається на засадах поєднання питань сучасної педагогіки, яка під впливом ринкових перетворень піддається трансформації. Опираючись на розмаїття методів критичного аналізу та оцінки прагматичної доцільності, доказова основа всотала науковий досвід, у якому визначаються програмні [1], науково-методичні [3, 6, 17, 25] та сервісно-управлінські [2, 5, 26] положення розвитку і поточного руху освітньої системи держави. Методичний інтерес зводиться до оновлення загальних ознак, що включаються в обіг перебудовою суспільного бачення проблем, як повстають перед управлінцем будь-якого рівня життєзабезпечення. Розвиток до належного рівня корисності наділяє його свідомість механізмом розвинення властивостей прогнозування особистого розумового і фізичного розвитку, а за цим, і належного становлення у соціальній страті. У дослідженні обираються можливості зупинитися детальніше на проблемі структурного поєднання імовірнісного відображення як виховного процесу, так і педагогічного явища передачі знань і інформації у педагогічний навчальний простір, що на сучасному етапі розвитку людства рахується як динамічний за сприйняттям науково-обґрунтованих інструментів досягнення мети, розвинення пізнавальних властивостей чи оволодіння тенденцій розвитку педагогічної культури. Позиція дослідження у такому

напрямку опирається на положення теорії та методики спортивного тренування [7], та на авторські узагальнення, що накопичені у галузі навчально-методичного забезпечення спортивних занять [9-11] та рекреаційних [15, 27] занять, професійної підготовки фахівців з фізичної культури, спорту і рекреації [18-20, 29] та у сфері управління процесами [13, 14] і моніторингу продуктивності застосування засобів збереження здоров’я молоді [4, 8, 12, 21], а також професійної підготовки кадрів [22-24, 28].

У якості висхідних матеріалів, що наближають дослідження до формування управлінсько-педагогічного рішення, надається зведений перелік засобів активізації руху та методичних положень, що мають демонстраційне значення. Вони є значущими якраз для досліджуваних сфер, що входять у арсенал знань і досвіду тих працівників педагогіки, що готують себе до діяльності вихователів, педагогічних менеджерів та тренерів у такому колі споживачів послуги, де практика ґрунтується на педагогічних засобах обслуговування населення. Отже, в сукупність розгляду включаються:

1) забезпечувальні методи збору, оцінки та накопичення відомостей, знань і інформації, що піддаються систематизації та формалізації. Такі методи поширюються на засади застосування, серед яких а) моніторингу середовища; б) експертних оцінок думок знавців своєї справи в науках з педагогіки та психології; в) екстраполяції як засобу персоніфікації доказів реальності розвитку педагогічно-виховної події; г) моделювання індексів і співвідношень за сукупністю ознак, рис та параметрів;

2) організаційні контури опису знань, навичок та умінь, що дозволяють виконувати функції виховної, педагогічної та організаторської діяльності в галузі культурного обслуговування споживачів послуг сфери фізичного виховання, спорту та рекреації. Такі контури насичуються: а) засобами інтуїтивного передбачення подій, поширення яких збільшує доступність інформації, що отримується за методом експертних оцінок. Наприклад, досвідчений тренер, обстеживши новачка, на перших же заняттях інтуїтивно відчуває ресурс майбутнього спортсмена; б) математичними обчисленнями

доказової бази на основі екстраполяції, сутність яких дозволяє здійснювати пролонгацію події за тенденцією розвитку її сутності. Для прикладу скажемо, що існують форми аналітичного, графічного та табличного відображення сутності; в) розрахунками співвідношень, що притаманні параметральним характеристикам. Наприклад, дія розповсюджується на коротко-, середньо- чи довгостроковий періоди виходячи з результату моделювання процесу, що детально розкрито у джерелі [16];

З) методологічні засоби облаштування функціональної дії, особливості якої включаються у середовище педагогічного інструментарію за низкою руху послідовних етапів, фаз та стадій, що є залежними одна від одної. У такій структурі своє чільне місце займають: а) методичні особливості вибору концептуальних ознак і рис, серед яких привалюють чинники методології, показники провідних цілей та формулювання завдань; б) концептуальні моделі з визначенням тимчасових, організаційних та умовних обмежень; в) конструкційні схеми з декомпозиції та синтезу положень функціонування педагогічних підсистем та виховних засобів системного походження освітньої системи; г) моніторингові способи верифікації та коригування корисності педагогічних положень за оцінками достовірності матеріалізації обставин за показником вірогідності розумового чи фізичного розвитку середовища тих, хто навчається.

У підсумку поєднання за обраною методичною схемою забезпечувальних методів, організаційних контурів та методологічних засобів створюється методична системоутворююча основа для формулювання педагогічних положень підготовки фахівців любого рангу для фізичної культури, спорту та рекреації, що відрізняються одна від одної спеціалізацією. Але, фактором консолідації руху до здобутку рис творчості, майстерності і професіоналізму виступає мета, що якраз і є персоніфікатором деякої якості педагогічного змісту.

Педагогічні положення розвитку зводяться до опори на соціально-економічні цілі, системність, безперервність та зворотний зв’язок;

пропорційність та оптимальність; реальність та об’єктивність; психологічна стійкість, природна специфічність, аналогічність, синхронність та послідовність освітнього руху. Підтримується таке методично під впливом засобів 1) *ретроспекції*, коли вирішуються завдання щодо формування якостей педагогічного об’єкта на засадах а) опису його передісторії, б) збору даних прогнозного фону та в) формулювання завдання здійснення; 2) *діагнозу,* коли задовольняється потреба наповнення банку даних а) елементами б) функціями і в) механізмами модельного контролю достовірності рішення, що обирається; 3) *проспекції,* коли передбачається засіб отримання цільового результату педагогічної події за її проміжними векторами розвитку. За сприйняттям названого, розробнику робочої програми підготовки фахівця в обраній сфері залишається виконати планування дії за цільовою діяльністю та підкорегувати її за критерієм корисності. Від такого процесу залежить вибір організаційних заходів, тобто процес управління якістю фахівця.

Висновки та рекомендації.

1. Розвиток галузі наукового забезпечення проблеми розробки педагогічних положень підготовки фахівців для сфери фізичної культури, спорту та рекреації у повній мірі залежить від соціально-економічного стану середовища держави і попиту на робочу силу.

2. Засобом легалізації педагогічного положення виступає управлінська діяльність, що є різновидом організаторської дії. Під впливом форми обраного плану формується педагогічне цілепокладання, у якому програма дії пронизує усі рівні упорядкування сфери навчання та здійснення тренувально-виховної та культурно-освітньої роботи.

3. Для вибору векторів науково-методичної системи і системоутворюючих чинників формулювання педагогічних положень підготовки фахівців для сфери фізичної культури, спорту та рекреації, існують форми забезпечувальних методів, організаційних контурів та методологічних засобів відтворення педагогічної події. Фактором консолідації руху до

здобутку рис творчості, майстерності і професіоналізму у галузях виховної та педагогічної дії виступає мета.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова Кабінету Міністрів України *"Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року"*. № 1089 від 4 листопада 2020 р.

2. Бубка С. Н., Платонов В. М., Булатова М. М., та ін. *Система олімпійської підготовки: основи менеджменту*. Київ: Перша друк., 2018. 624 с.

3. Булатова М. М., Бубка С. Н., Платонов В. М. *Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти*. Київ: Перша друк., 2019. 912 с.

4. Дубовой О В., Саєнко В. Г. Збереження здоров'я студентської молоді – запорука ефективного розвитку держави. *Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2013*. Przemysl: Nauka i studia, 2013. Vol. 25. Str. 17–22.

5. Кулижська О. О., Саєнко В. Г. Пошук оптимальної форми управління спортивним клубом в часи пандемії. *Edukacja i społeczeństwo VII*. Opole: Wydawnictwo WSZiA w Opolu, 2022. P. 446–464.

6. Павлюк О. М., Толчєва Г. В. Спортивна метрологія в контексті сучасних наукових досліджень. *Фіз. вих. та спорт*, 2023. № 4. С. 135–139.

7. Платонов В. М. Сучасна спортивна наука: інформаційне середовище та академічна доброчесність. *Наука в олімп. спорті*, 2021. № 3. С. 49–78.

8. Полулященко Ю. М., Саєнко В. Г., Толчєва Г. В., Śliwa S. Педагогічні засоби фізичного виховання та оздоровчих систем й практик в сучасному застосуванні. *Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка (педагогічні науки)*. Старобільськ: Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2020. № 1(332). С. 177–193.

9. Саєнко В. Г. *Теорія і методика олімпійського спорту* : метод. рек. для студ. 4 курсу спец. „Олімпійський та професійний спорт". Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2011. 87 с.

10. Саєнко В. Г. *Теорія і методика спортивного тренування* : метод. рек. для студ. 3 курсу спец. „Олімпійський та професійний спорт”. Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. 147 с.

11. Саєнко В. Г., Толчєва Г. В. Організація педагогічної діяльності вчителя з фізичної культури за когнітивними цінностями. *Педагогіка й сучасні аспекти фізичного виховання*. Краматорськ: ДДМА, 2021, С. 132–145.

12. Саєнко В. Г., Толчєва Г. В. Управління оздоровчим ресурсом спортсмена на шляху до вищої майстерності. *Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту*. Харків: ХДАФК, 2019. С. 114–118.

13. Толчєва Г. В., Саєнко В. Г., Śliwa S. Педагогічний вплив на управлінські процеси у галузі фітнес-культури. *Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка (педагогічні науки)*. Старобільськ: Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2022. № 3(351). С. 70–88.

14. Толчєва Г. В., Саєнко В. Г., Śliwa S. Управління процесами педагогічної соціалізації особистості на засадах фізичної культури. *Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка (педагогічні науки)*. Старобільськ: Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2021. № 2(340). Ч. 1. С. 38–54.

15. Толчєва Г.В. *Спортивно-педагогічна організація занять з фітнесу*: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти спец. «017 Фізична культура і спорт». Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 280 с.

16. Шинкарук О. А. *Теорія і методика підготовки спортсменів: управління, контроль, відбір, моделювання та прогнозування в олімпійському спорті*: навч. посіб. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2013. 136 с.

17. Babych V., Zaitsev V., Dzhym V., Borysenko V., Tolchieva H. The influence of the author's knowledge assessment method "Intellectual duel" on the formation of the professional competence of future coaches. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 2024. 15(1). P. 85–93.

18. Bakhmat N., Kruty K., Tolchieva H., Pushkarova T. Modernization of future teachers' professional training: on the role of immersive technologies. *Futurity Education*, 2022. 2(1). P. 28–37.

19. Byrko N., Tolchieva H., Babiak O., Zamsha A., Fedorenko O., Adamiuk N. Training of teachers for the implementation of universal design in educational activities. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Special Issue 12/02-XXVIII. P. 117–125.

20. Dzhym V., Saienko V., Pozdniakova O., Zhadlenko I., Kondratenko V. Intensification of sport activities in the process of training higher education seekers of various specialities. *Revista Eduweb*, 2023. 17(2). P. 43–53.

21. Golod N., Tolchieva H., Bilyk V., Romanenko V., Boiagina O., Biriukova T. The state of health of female students of a special medical group: factors of deterioration and educational ways to improve. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 2022. 14(3). P. 325–346.

22. Hladoshchuk O., Saienko V., Shyshkina O., Shlieina L., Khrapatyi S. Activities and development of open universities in the states of European. *Journal of Curriculum and Teaching*, 2023. 12(2) Special Issue. P. 144–153.

23. Kravchuk O., Kit H., Yemelianova O., Tolchieva H., Beseganich I. With regard to the means and priorities for the development of the professional education system (the experience of the EU countries for Ukraine). *Journal of Curriculum and Teaching*, 2023. 12(5) Special Issue. P. 123–133.

24. Kubitskyi S., Saienko V., Demianiuk V., Mykhasiuk K. Management of pedagogical and sports educational institutions in Ukraine. *SPORT TK-Revista EuroAmericana de Ciencias del Deporte*, 2022. 11. P. 19.

25. Saienko V. *Methodical component of the physical education process*. Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. P. 198–204.

26. Saienko V. *Relationship processes in business*: monograph. Opole: Publishing house of the Academy of management and administration, 2019. 160 p.

27. Shyshkina O., Beyhul I., Moskalenko N., Hladoshchuk O., Tolchieva H., Saienko V. Subjective psychophysiological satisfaction of women from fitness

training on an individual program. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 2023. 14(4). P. 387–404.

28. Śliwa S., Saienko V., Kowalski M. Educating students during a pandemic in the light of research. *International Journal of Educational Development*, 2021. 87, 102504. P. 1–5.

29. Tolchieva H. *Recreational industry system: basic management, pedagogical approach, health effect*: monograph. Opole: Publishing House ANS-WSZiA, 2023. 270 p.

Оксана БАШТОВЕНКО,

завідувач кафедри фізичного виховання,

спорту та здоров’я людини

Ізмаїльського державного гуманітарного університету

м. Ізмаїл, Україна

ІНКЛЮЗИВНИЙ УРОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ – СУЧАСНА ПОТРЕБА

На початку 21 століття в світі реєструється близько двох мільярдів людей, що мають захворювання опорно-рухового апарату. Такі розлади і захворювання значно обмежують рухливість, що призводить до передчасного припинення роботи, зниження добробуту та зменшенню можливостей участі в суспільному житті. Пропорційно зростанню чисельності населення, зростає і чисельність захворювань. Розлади та захворювання опорно-рухового апарату включають понад 150 різних патологій. Їх спектр широкий: від гострих, короткочасних станів, таких як переломи, розтягнення і вивихи, до тривалих розладів, що супроводжуються незворотними функціональними порушеннями та інвалідністю. Розлади і захворювання опорно-рухового апарату зазвичай характеризуються болем, обмеженням рухливості, руховими розлади та розладами функціональних можливостей, що обмежують дієздатність людини [6,с.124].

Розлади і захворювання в кістково-м'язової системи включають порушення, які вражають: суглоби, кісткову тканину, м'язи, хребет, захворювання сполучної тканини. Хоча поширеність захворювань опорно-рухового апарату залежить від віку та діагнозу, вони вражають людей різного віку в усьому світі. Країни з високим рівнем доходу (441 млн осіб) найбільше страждають від цих захворювань, за ними йдуть країни західної частини Тихого океану (427 млн. осіб) і Південно-Східної Азії (369 млн. осіб). Розлади, а також захворювання опорно-рухового апарату основні фактори інвалідності у світі.

Захворювання опорно-рухового апарату вражають дитячий організм також, потребують більш пильної уваги і ретельного втручання. Можливості реабілітації в дитячому віці є більш ефективними за можливості своєчасної та вірно визначеної реабілітаційної дії. Ось чому реабілітаційні послуги є найбільш затребуваними саме для цієї категорії населення [5].

Частота захворювання опорно-рухового апарату зростає з віком, особливо серед молодих людей, активного робочого віку, чоловіків. Це відбивається на економічному розвитку, створює негативні тенденції у виробництві, різних робочих сферах.

Крім того, захворювання опорно-рухового апарату тісно пов'язані з помітним погіршенням психічного здоров'я і функціональними розладами. За прогнозами на майбутнє кількість людей з порушеннями опорно-рухового апарату значно зростатиме, особливо в країнах низького та середнього розвитку.

На сьогоднішній день все більше набуває популярність напрям профілактичної, лікувальної, психологічної, педагогічної та соціальної допомоги дітям з порушеннями опорно-рухового апарату. Такі діти відносяться до дітей з особливими освітніми потребами і мають можливість отримати реабілітаційні послуги в реабілітаційних центрах та центрах лікувальної фізичної культури[4, с. 52].

Головне значення системи освіти для дітей з особливими потребами у можливості їх соціальної адаптації і інтеграції в суспільство. Аномалії розвитку

і патології опорно-рухового апарату у дітей характеризуються непостійністю ступеня тяжкості різних розладів. Лідерами медичної картини є затримка розвитку, недорозвинення, регрес або втрата рухових функцій.

В даний час дошкільники з обмеженими руховими здібностями широко інтегруються в загальноосвітні шкільні установи. Діти з легкою моторною патологією не відчувають труднощів в групі здорових однолітків, успішно засвоюють програму. Діти з руховими порушеннями неврологічного характеру часто відчувають перешкоди в адаптації до умов державного навчального закладу тому що рухові порушення часто поєднуються з відсутністю мови та зниженим когнітивний розвитком цих дітей[2,с. 64].

Сучасні педагогічні технології фізичної реабілітації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату дозволяють вивчити ризики інтеграції таких дітей до шкільного колективу[5,с. 126].

Постійний комплексний супровід дітей з особливими освітніми потребами розглядається як процес, спрямований на створення найсприятливіших умов для їх інтеграції в суспільство однолітків зі стандартним розвитком. Важливим і відповідальним є створення оптимальних комплексних умов, які б забезпечили гармонійне становлення та розвиток особистості від дитинства до дорослого життя. Під комплексом умов маємо на увазі сукупність частин, складових, з'єднаних між собою, що забезпечують необхідний ефект та досягнення мети[7,с. 260].

Комплексна підтримка дітей з порушеннями опорно-рухового апарату має міждисциплінарний характер, оскільки вона знаходиться на стику медицини, загальної та спеціальної педагогіки, педагогічної та соціальної психології. Це говорить про те, що для розвитку та становлення дитини з особливими потребами потрібні спеціалісти: невролог, логопед, а спеціальний психолог, вчитель, вихователь. Значний відсоток дітей із захворюваннями опорно-рухового апарату становлять дітей з церебральним паралічем. Це захворювання часто стає причиною інвалідності.

Однією з технологій уроку є технологія відновлювальної роботи. Основними характеристиками означеної технології є те, що урок не є системою реабілітації, а сам процес навчання базується на інтересі, успіху і довірі. Також важливо відзначити адаптацію змісту та коригуванню навчального матеріалу на основі урізноманітнення складних і непотрібних деталей. У процесі застосування цієї технології розвиваються слух, зір, моторика, пам'ять, логічне мислення, що підключаються одночасно. У процесі навчання використовується орієнтовна основа дій (опорні сигнали), визначення формуються за встановленою моделлю, використовуються алгоритми. Відбувається взаємонавчання, використовуються діалогічні прийоми.

Крім того, важливою сучасною технологією організації навчального процесу є ігрова технологія. Це технологія самостійного засвоєння навички, предмета, і навіть частини предмета. Її також можна використовувати як технологія проведення позакласної роботи.

Важливою є і технологія диференційованого навчання. Характерною особливістю цієї технології є те, що коли в одному класі є діти з різними освітніми можливостями, необхідно досягти базової підготовки на максимально можливому індивідуальному рівні складності. Також є технологія колективного навчання. Ця технологія передбачає націленість на кінцевий результат, передачу отриманих знань один одному.

Співпраця та взаємодопомога між учнями є надзвичайно важливою.

Метою фізичного виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату є створення, використовуючи корекційні фізичні вправи та спеціальні рухові режими, передумови до успішної повсякденної, навчальної та соціальної адаптації до реальних умов життя, а також їх інтеграція в суспільство.

У дітей з порушеннями опорно-рухового апарату спостерігаються наступні особливості психофізичного розвитку: відставання в фізичному розвитку; підвищена стомлюваність; затримки розвитку рухових умінь і навичок; недостатня адаптація до фізичних навантажень; уповільнена нервова реакція; комплексний розвиток пізнавальних переживань; повільне засвоєння;

Враховуючи особливості психофізичного розвитку та можливостей дітей з порушеннями опорно-рухового апарату учитель повинен створити відповідний предметно-розвиваючий, коригуючий, на основі принципів поліфункціональності, моральності, раціональності, комплексності, варіативності простір для реалізації сучасних освітніх технологій.

Основна робота з оздоровлення та фізичного розвитку в освітній організації базується на руховій основі уроку фізичної культури дітей будь-якого віку. Поряд із фізичним розвитком діти засвоюють основи культури здоров’я[1,с.188]. Валеологічний матеріал, органічно включений в структуру різних видів діяльності дітей на уроці, сприяє розширенню знання дітей про будову людини, вплив фізичних вправ на організм та безпеку життєдіяльності[3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Баштовенко О. А. Спрямованість на формування здорового способу життя у майбутніх вчителів фізичного виховання. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д Ушинського*, 2011, 3-4: 186-190.

2. Гук Г. І., Окопний А. М. Соціалізація дітей з особливими потребами та їх значення у сфері фізичного виховання. *DOI: https://doi. org,* 2022, 78.

3. Сивохоп Е.М., Хома Т.В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до роботи в інклюзивному середовищі. 2022.

4. Чеботарьова О. Навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах загальноосвітньої школи / Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: наук.-метод. зб. до Всеукр. наук.- практ. конф. К., 2007. С. 49–52.

5. Чопік О. В. Формування взаємин дітей з вадами опорно-рухового апарату із здоровими ровесниками в умовах інклюзивного навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2013. 247 с.

6. Шевцов А.Г., Романенко О.В., Ханзерук Л.О., Чеботарьова О.В. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. Методичні рекомендації фахівцям з організації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату. Навчально-методичний посібник /за заг. наук. ред. А. Г. Шевцова. К.: Видавничий Дім ,,Слово", 2014. 200 с.

7. Ярчук Г.В., Ганчева К. М. Особливості підготовки вчителя фізичної культури в умовах інклюзивної освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, 2021, 56: С. 250-262. http://hdl.handle.net/123456789/1628

Ірина БЕЗДУШНА,
здобувач освіти фахового молодшого бакалавра
Комунального закладу ,,Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка
Черкаської обласної ради''
м. Умань, Україна
Науковий керівник: ***Любов ЧЕРНЕНКО,***
викладач фізичного виховання початкової освіти, майстер спорту
Комунального закладу ,,Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка
Черкаської обласної ради''
м. Умань, Україна

ЧОМУ ТАК ВАЖЛИВИЙ СПОРТ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ?

Фізичне виховання та спорт в сучасній освіті є ключовими елементами, визнаними не лише як засіб для забезпечення здоров'я, але й як важливий чинник розвитку особистості. У світі, який швидко змінюється, фізична активність та спорт стають необхідною складовою гармонійного росту та

формування молодого покоління. Взаємодія фізичного виховання та спорту з освітою визначається не лише покращенням фізичного стану, але і підтримкою здоров'я мозку, підвищенням емоційного та соціального інтелекту. У цій статті ми розглянемо роль фізичного виховання та спорту в контексті сучасної освіти, визначимо їхній внесок у розвиток особистості, когнітивні можливості та соціальну адаптацію студентів та школярів.

Фізичне виховання та спорт в сучасній освіті необхідні не лише для фізичного розвитку, але й для формування критичного мислення, роботи в команді, лідерських якостей та розвитку вольової сфери. Сучасні педагогічні підходи визнають, що фізична активність сприяє покращенню когнітивних функцій, таких як концентрація уваги та пам'ять, що важливо для успішної освіти. Освітні заклади стають платформою для розвитку спортивних досягнень та популяризації здорового способу життя серед учнів. Університети та школи активно впроваджують фізкультурні програми та спортивні заходи, надаючи студентам можливість обирати з різноманітних видів фізичної активності. Важливим елементом є інклюзивність фізичного виховання, яке дозволяє кожному учневі, незалежно від фізичних можливостей, брати участь у спортивних заходах та розвиватися як особистість. Це важливо для створення відкритого та підтримуючого оточення в освітніх установах. Сучасна освіта визнає роль спорту не лише в фізичному, але й в соціальному та психологічному розвитку особистості. Формування комунікативних навичок, самодисципліни та вміння працювати в команді стають важливими результатами фізичного виховання. Отже, фізичне виховання та спорт в сучасній освіті відіграють рішучу роль у становленні гармонійно розвиненої особистості, що готова до викликів сучасного світу. Вони є необхідними компонентами повноцінної освітньої системи, сприяючи не тільки збереженню фізичного здоров'я, але й формуванню ключових життєвих компетентностей.

Сучасна реальність поставила перед підлітками безліч викликів, пов'язаних із стрімким ростом та формуванням особистості. Один із найефективніших інструментів, які допомагають їм успішно пройти цей етап, – це зайняття

спортом. У цьому рефераті ми розглянемо, чому важливо підліткам займатися спортом, як це впливає на їхнє фізичне, психологічне та соціальне здоров'я. Фізичний Розвиток: Перш за все, спорт формує фізичне здоров'я підлітка. Регулярні тренування сприяють розвитку м'язово-скелетної системи, покращенню кардіо-васкулярної функції та зміцненню імунітету. Активна фізична діяльність допомагає уникнути проблем зі здоров'ям, пов'язаними з сидячим способом життя, та стає запорукою довголіття. Психологічний Аспект: Зайняття спортом користує не лише тілу, але і розуму. Спортивні заняття сприяють покращенню концентрації уваги, розвитку стратегічного мислення та формуванню таких важливих навичок, як самодисципліна та вміння ставити та досягати цілей. Крім того, спорт допомагає знайти емоційний відпочинок, зменшує стрес та покращує настрій. Соціальна Інтеграція: Залучення до спорту стає могутнім фактором соціалізації. Підлітки, які займаються спортом, вступають у різноманітні команди чи спортивні групи, де вони вчаться спілкуватися, працювати в команді та розвивати навички лідерства. Це стимулює формування позитивних соціальних зв'язків та виховання відповідальності перед командою. Загалом, можна сказати, що зайняття спортом для підлітка - це невід'ємна частина повноцінного розвитку. Воно впливає на всі сфери життя підлітка, сприяючи його здоров'ю, психічному зростанню та соціальній адаптації. Поєднання фізичної активності з навчанням стає запорукою становлення активного, здорового та гармонійного індивіда в сучасному суспільстві.

В сучасному світі, де темпи життя надто швидкі, а вимоги до фізичного та інтелектуального потенціалу людини високі, зайняття спортом виявляється однією з ключових складових здорового та збалансованого способу життя. У цьому рефераті ми розглянемо, чому зайняття спортом є необхідним для нашого організму та як воно позитивно впливає на роботу мозку. Фізичний Вплив на Загальне Здоров'я: Зайняття спортом сприяє загартуванню організму, зміцнює серце, поліпшує роботу легень і кровоносної системи. Покращення фізичного стану в свою чергу допомагає уникнути багатьох захворювань та

підтримує оптимальну роботу всіх систем тіла. Вплив на Роботу Мозку: Особливу увагу слід звернути на те, як зайняття спортом впливає на мозкову діяльність. Фізична активність сприяє підвищенню кровообігу в мозку, що в свою чергу забезпечує краще постачання кисню та поживних речовин до клітин мозку. Це покращує когнітивні функції, збільшує концентрацію уваги та покращує пам'ять. Стимуляція Нейрогенезу: Фізична активність сприяє стимуляції процесів нейрогенезу, тобто утворення нових нейронів. Це особливо важливо в періоди інтенсивного росту та розвитку, такі як дитинство та підлітковий вік. Нові нейрони сприяють покращенню когнітивних функцій та підтримці пластичності мозку. Вплив на Психічне Здоров'я: Зайняття спортом сприяє виділенню ендорфінів – гормонів радості та задоволення. Це може значно покращити настрій, зменшити рівень стресу та допомогти в боротьбі з депресією та тривожністю. Заняття спортом не лише сприяє покращенню фізичного стану організму, але і виявляється ключовим фактором для підтримки здоров'я мозку. Регулярні тренування сприяють оптимальному функціонуванню мозкових процесів, покращують пам'ять, концентрацію та загальні когнітивні функції, створюючи сприятливі умови для успішного розвитку та досягнення життєвих цілей.

У висновку слід відзначити, що роль спорту в сучасній освіті виявляється невід'ємною та визначальною для повноцінного розвитку індивіда. Зайняття спортом стає ключовим елементом в системі виховання, підтримки фізичного та психічного здоров'я, формування характеру та соціальної активності. На тлі викликів та стресів сучасного життя, активна фізична активність стає запорукою збалансованого та гармонійного розвитку особистості. Зайняття спортом у сучасній освіті визначається не лише фізичною справністю, але й розвитком когнітивних, соціальних та психологічних аспектів особистості. Вивчення інтеракції між спортом та освітою вказує на позитивний вплив спорту на навчання, концентрацію, формування лідерських якостей та соціальну адаптацію. Таким чином, спорт виступає не тільки як засіб підтримки здоров'я, але і як потужний каталізатор для розвитку в учнів та студентів

всебічності, що стає важливим фактором у створенні сильної, витривалої та успішної особистості в сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антипов В. А., Разумахіна Е. Г. Реалізация функцій фізичної культури і спорту в державній молодіжній політиці./ ТіПФК.- 2008. № 3.- С.12.

2. Бауер, В. Г. Соціальна значущість фізичної культури і спорту в сучасних умовах розвитку/ В. Г. Бауер //Теорія і практика фізичної культури. 2001. № 1.

3. Кобяков Ю. П., Концепція норм рухової активності людини Ю. П. Кобяков // Теорія і практика фізичної культури. - 2003. - №11. - С. 20-23.

4. Козина Г. Ю. Здоров'я в ціннісному світі студентів./ Соціс. - 2007. - № 9. - С. 147-149.

5. Ларшина, Н. В. Особливості спорту як соціального інституту / Н. В. Ларшина // Олімпійський рух і соціальні процеси: досвідчений. X Всерос. науч. конф. - М.: Радянський спорт, 2001.

Тетяна ЛІСОВЕНКО,

викладач-методист циклової комісії фізичного виховання

КЗ КОР ,,Богуславський гуманітарний

фаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького"

Київської обласної ради

м. Богуслав, Україна

ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасний рівень розвитку суспільства, освіти і науки висуває високі вимоги до компетентності фахівців різних напрямів, що потребує суттєвих змін

у професійній підготовці. Особливо відчутні потреби вдосконалення педагогічної освіти, зокрема навчання майбутніх учителів фізичної культури.

Конкуренція на ринку праці передбачає перехід до ефективніших форм фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з молоддю, а реалізація прогресивних ідей гуманістичної парадигми освіти в практиці закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО) вимагає підготовки висококваліфікованих учительських кадрів [6, с. 5]. Побудова процесу підготовки високоосвічених фахівців, здатних до самовдосконалення й самореалізації, готових здобувати й застосовувати на практиці знання, приймати креативні й нестандартні рішення, у сучасних умовах неможлива без наукового пошуку змісту, форм, методів, моделей і технологій навчання, які забезпечують широкі можливості для всебічного, гармонійного розвитку й самореалізації особистості, що й актуалізує значення особистісно-орієнтованого підходу для підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров’язбережувальної діяльності в основній школі [2, с. 19].

Мета роботи: розгляд особливостей і переваг впровадження особистісно-діяльнісного підходу в професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури, розкриття значення такого підходу в розвитку конкурентоспроможного педагога.

Проблеми підготовки вчителя перебувають у центрі уваги педагогічної науки. Формування особистості майбутнього вчителя в процесі навчання представлене в роботах Г. Васяновича, О. Безкопильного, Р. Гуревича, А. Гуржія, М. Євтуха, І. Зязюна, Н. Степанченко, О. Кругляка, В. Краєвського, В. Кременя, Н. Кузьміної, В. Лугового та ін. Головною метою системи фізичного виховання науковці вважають формування цілісної особистості, що передбачає активний вплив не лише на її фізичний потенціал, а й на свідомість, психіку та інтелект, сприяє формуванню стійкої позитивної мотивації, ціннісних орієнтацій, інтересів і потреб у фізичній активності та здоровому способі життя (О. Дубогай, Т. Круцевич, Н. Москаленко, Н. Пангелова). Розвиток фахівців фізичної культури і спорту визначається компетенціями, необхідними для

творчого розв'язання психолого-педагогічних завдань фізичного виховання молоді [6, с. 6].

Перед ЗФПО, що готують майбутніх учителів фізичного культури, нині постали завдання цілеспрямованого розвитку найвагоміших професійно важливих якостей педагога, залучення студентів до активних способів засвоєння соціального, наукового, культурного та педагогічного досвіду з метою використання в подальшій навчальній і професійній діяльності.

Особистісно-діяльнісний підхід – це педагогічна концепція, яка акцентує увагу на розвитку особистості студента через активну діяльність та практичний досвід. У контексті підготовки вчителя фізичної культури це означає врахування індивідуальних особливостей студентів та активну взаємодію з ними. Особистісно-діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури орієнтований на індивідуальний розвиток кожного студента, має суттєвий потенціал у вдосконаленні освітнього процесу та підготовці висококваліфікованих фахівців.

Під час навчання майбутнього вчителя фізичної культури важливо враховувати цілі особистісно-діяльнісного підходу, а саме:

1. Стимулювати самостійність студентів. Ефективність самостійної роботи досягається за рахунок максимальної активності самого студента шляхом виконання домашніх вправ, відпрацювання техніки рухової діяльності згідно з чіткою інструкцією викладача чи відповідно до навчального відео, створення власних навчальних відео, рухових задач та інших робіт.

2. Розвивати критичне мислення студента за допомогою розв'язування методичних задач, проблем, вибору раціональних способів діяльності, перевірки і оброблення отриманої інформації тощо.

3. Формувати ціннісні орієнтири до основ здорового способу життя у майбутнього вчителя через такі чинники: турботу про ментальне здоров'я, правильне харчування, рухову активність тощо.

Під час навчальної діяльності важливо дотримуватися таких спеціальних принципів: повторності тренувальних циклів, динаміки навчально-

тренувального процесу, поступового зростання рухового навантаження, єдності загальної фізичної та спеціальної ігрової підготовки, різноманітності і новизни навчально-тренувальних занять тощо.

Серед всієї системи дидактичних принципів на особливу увагу заслуговує принцип гуманізації навчання, який передбачає створення належних умов для самореалізації та вимагає гуманного ставлення до особи вихованця, поваги до його прав і свобод, доведення до свідомості особи конкретних цілей, відмову від тілесних і словесних принижень честі і гідності студентів, виховання любові до ближнього (чесності, доброти, справедливості, співпереживання) [3, с. 26].

Не менш важливим є принцип диференціації навчання, а саме врахування індивідуальних особливостей студентів. Викладачам варто пропонувати студентам різнорівневі завдання і фізичні навантаження, застосовувати гнучкий спосіб корегування методики навчання, враховувати індивідуальні психологічні особливості студентів.

Важливу роль у взаємодії викладача і студента має активна позиція педагога, його особистий приклад, авторитет, бажання вчитись і вдосконалюватись разом зі своїми студентами. Освітній процес має стати привабливою силою для дитини, процесом постійного оновлення і збагачення – і тих, хто виховується, і тих хто виховує [5, с. 18].

Переваги особистісно-діяльнісного підходу в професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури очевидні. Він дозволяє враховувати зростання індивідуальних потреб студентів, адже зміни в суспільстві і розвиток нових технологій призвели до того, що студенти сьогодні мають різноманітні потреби та інтереси, які необхідно враховувати під час складання робочих, індивідуальних навчальних програм, програм практик. Цей підхід також вимагає зміни ролі вчителя: замість традиційного підходу, де вчитель виступає джерелом знань, особистісно-діяльнісний підхід передбачає активну участь студентів у власному навчанні. Вчитель стає фасилітатором навчання, який лише допомагає успішній груповій комунікації, створює комфортну атмосферу в групі.

Особистісно-діяльнісний підхід вимагає впровадження активних методів і способів навчання, таких як колективна чи групова проєктна діяльність, проблемне навчання, проведення освітніх тренінгів і семінарів, педагогічних досліджень тощо, які стимулюють самостійність і активність студентів, сприяють розвитку комунікативних навичок і вміння співпрацювати.

Особистісно-діяльнісний підхід сприяє розвитку не лише професійних навичок, а й особистісних якостей студентів, таких як самостійне критичне мислення, самоконтроль, комунікативність тощо. Діяльнісний підхід у навчанні апелює до внутрішньої активності дитини, зумовленої не тиском, не примусом, а особливою організацією змісту й методами освіти. Навчальна діяльність має бути організована таким чином, щоб дитина усвідомлювала особистісну значимість навчання [4, с. 148].

У результаті особистісно-діяльнісного підходу формуються такі спеціальні компетентності: здатність до добору й застосування доцільних форм, методів, технологій та засобів навчання; здатність до формування мотивації та організації пізнавальної діяльності; здатність до планування освітнього процесу; здатність до розширення рухового досвіду учнів з метою розвитку їх фізичних якостей і рухових здібностей, здатність до формування навичок ведення здорового способу життя та інші [1, с. 8].

Отже, основні переваги особистісно-діяльного підходу – це зміцнення мотивації та інтересу до навчання студента, розвиток активності, ініціативності і самостійності студента, його здатності до самоконтролю і самооцінки, практична спрямованість. Особистісно-діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх вчителів фізичної культури може стати ключем до формування висококваліфікованих та готових до викликів професіоналів, здатних не лише передавати знання, але й виховувати та індивідуалізувати свою роботу з учнями, зробити освітній процес більш цікавим і змістовним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стандарт фахової передвищої освіти з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта: наказ МОН України від 21.09.2021 № 1003. URL: http://surl.li/lmgdt (дата звернення 13.02.2024).

2. Безкопильний О. О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до здоров’язбережувальної діяльності в основній школі: теорія та методика: монографія. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2020. 552 с. URL: https://eprints.cdu.edu.ua/4820/1/monogr_dez.pdf (дата звернення 11.02.2024).

3. Кругляк О. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання школярів: навчально-методичний посібник-практикум для студентів фахових педагогічних коледжів. 2-ге видання, перероб. та доп. Тернопіль: ТАЙП, 2021. 324 с.

4. Пометун О.І. Реалізація компентнісного і діяльнісного підходів. *Український педагогічний журнал*. 2015. №2 С. 157 URL: http://surl.li/qlqfg (дата звернення 13.02.2024).

5. Реалізація ідей В.О. Сухомлинського в практиці роботи сучасних освітніх закладів : збірник матеріалів регіональних педагогічних читань / Відп. за випуск: І.М. Лапшина, Л.В. Любчак, Н.Ю. Родюк. Вип. 14. Вінниця : ТОВ „Ландо ЛТД", 2018. 268 с. URL: http://surl.li/qmhvv (дата звернення 13.02.2024).

6. Степанченко Н.І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах: дис. д-ра пед. наук : 03.00.16/ Вінниц. пед. ун-т. ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2017. 629 с. URL: http://surl.li/qlqgz (дата звернення 11.02.2024).

Мар'яна СТОРОЖЕНКО,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка"
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
*Науковий керівник**: Тетяна КУДРЯШОВА,***
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини
Обласного коледжу ,,Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ДИСТАНЦІЙНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ТРЕНЕРА ТА СТУДЕНТА-СПОРТСМЕНА

Сучасна система підготовки спортсмена-легкоатлета – це багаторічний процес, який складається з фізичної, технічної, тактичної, теоретичної, психологічної та морально-вольової підготовки.

Тренувальний процес у системі підготовки та контролю легкоатлетів пов'язаний із максимально оперативним і вичерпним отриманням відомостей про функціональну, фізичну, техніко-тактичну, психологічну підготовленості спортсмена, що є основою для створення ефективних планів тренувальної діяльності.

На сьогодні сучасний спорт не стоїть на місці, теоретики та практики спорту шукають нові резерви підвищення ефективності тренувального процесу. Сучасною й прогресивною інновацією для практики спорту стало впровадження інформаційних технологій [2].

Доцільним є використання інформаційних технологій у плануванні навчально-тренувального процесу легкоатлетів і здійснення контролю шляхом створення систем управління даними, які дозволяли б зберігати та здійснювати пошук адекватних засобів та методів проведення тренувань [1].

На жаль обмежувальні заходи у зв’язку з пандемією COVID-19 та вторгнення російської федерації і розв’язання війни в Україні призвели до змін в звичній життєдіяльності, включаючи спорт і фізичну активність, а також освіту. Масовий спорт виявився найбільш чутливими до впливу цих процесів. Пандемія і війна зачепила також професійний спорт: спортсменів, тренерів, інструкторів, адміністративний персонал (співробітники спортивних організацій), посадових осіб, задіяних в змаганнях (судді, члени делегацій), підприємства, в особливості мікро і малий бізнес (фітнес-клуби, тренажерні зали, роздрібні торговці, організатори заходів, маркетингові агентства, виробники спортивної продукції).

Під час встановлення карантину і воєнного стану в країні, у спортивних школах не завжди був доступ до відвідування залу, виїзд **самих спортсменів, що тренуються за кордон,** тому, щоб не порушувати тренувальний процес, тренери були вимушені приступити до проведення тренувальних занять дистанційно.

Наразі у дистанційному навчанні немає змоги проводити повноцінне тренування, але є можливим відпрацьовування загально-фізичної підготовки, спеціальних технічних елементів з обраного виду спорту.

Крім того, сучасний тренувальний процес неможливий без постійного, систематичного педагогічного контролю і аналізу навантажень. Інструментом, що допомагає проводити такий аналіз, розкрити зміст і особливості цього процесу, служить щоденник тренера [2].

Педагогічний контроль є основною умовою для цілеспрямованого управління станом спортсмена. Його методами є систематизовані педагогічні спостереження і контрольні вправи, що характеризують різні сторони

підготовленості спортсменів і ступінь напруженості фізіологічних функцій, що забезпечують їх максимальний прояв.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати важливість використовування комп'ютерних технологій у спорті для етапного управління підготовкою спортсменів різної кваліфікації.

Мета дослідження: розробити та теоретично обґрунтувати модель інформаційної гугл-платформи для **дистанційної взаємодії тренера та студента-спортсмена.**

Завдання дослідження: враховуючи особливості галузі, визначити призначення та структуру моделі інформаційної гугл- платформи для забезпечення дистанційної взаємодії викладача та студента, яка може також забезпечувати потреби тренера та спортсмена в будь-який період тренувального процесу.

Результати дослідження та їх обговорення.

Сучасний стан розвитку комп'ютерної техніки, що характеризується широким використанням мобільних пристроїв, робить можливим звернення до матеріалів, розміщених в інтернет-просторі, з будь-якої локації – навчального приміщення, місця проведення тренувань або змагань, з транспорту, з дому тощо.

На сьогодні в світлі інформаційних технологій розроблено додаток **спортивний щоденник,** який містить такі складові як схема гул-форма: планування – наприклад, графік тренувань, заплановані для виконання спортсменом вправи, навантаження, прогнозовані результати; демонстраційні матеріали – наприклад, посилання на 3D-моделі та відео, що демонструють правильність виконання фізичних вправ, та відео їх виконання самим спортсменом; інструменти контролю – наприклад, інструменти для введення та узагальнення обсягів виконаних вправ та фізичних навантажень, отриманих результатів в ході тренувального заняття.

Результати дослідження та їх обговорення.

Сучасний стан розвитку комп’ютерної техніки [1, 4], що характеризується широким використанням мобільних пристроїв, робить можливим звернення до матеріалів, розміщених в інтернет-просторі, з будь-якої локації – навчального приміщення, місця проведення тренувань або змагань, з транспорту, з дому тощо. Розроблений додаток спортивний щоденник надає можливість запам'ятати про свої спортивні досягнення і тренувальні цілі.

Інтерактивний щоденник тренувань на основі гугл-сервісів може бути встановлений на смартфонах для збору результатів тренувань як основи для планування тренувального процесу, що забезпечує взаємодію тренера і спортсмена та конфіденційність роботи що дозволить поєднати розділи планування, надання інформації, накопичення, зберігання, аналізу, оцінки підготовленості, реалізувати індивідуальний підхід у процесі тренувальних занять шляхом використання гугл-форм та пов’язаних таблиць результатів. Визначено особливості використання спортивного щоденнику за допомогою додатку на смартфоні: зручна навігація між записами в щоденнику; створювати, змінювати, видаляти записи дуже простим і інтуїтивно зрозумілим способом; додати функціональність зображень; обрати час тренування та додати інформацію про спалені калорії; можна створювати власну програму тренувань, задаючи кількість підходів, вид вправ, безліч інших параметрів, необхідних користувачеві; можна використовувати, як зручний калькулятор необхідних калорій; дозволить поліпшити свідчення метаболізму, які будуть працювати для користі всього організму. Крім різних вимірювань і розрахунків, спортсмен може скористатися вбудованим таймером – відмінним доповненням до фізичних навантажень. Це дозволить контролювати відведений час на виконання різних вправ.

Планування тренувальної роботи

Використання додатку тренувальної роботи при взаємодії тренера і спортсмена, надає можливість на більш якісному рівні організувати тренувальний процес, що дозволяють поєднати розділи планування - тижневий графік тренувань за певними розділами фізичної і технічної підготовки,

заплановані для виконання спортсменом вправи, навантаження, прогнозовані змагальні результати.

Додатком також передбачена можливість звітування через гугл форми.

Важливими, для більш ефективного поясненя до виконання тренувальних вправ з фізичної підготовки, а особливо, з вправ технічного направлення, можливість передачи відео. Дане завдання реалізується через гугл форми, і може бути здійснено в обох напрямках тренер - > спортсмен та спортсмен - > тренер. В даній системі є засоби для додавання коментарів та описів до вправ їх виконання, а також додані запитання від тренера до спортсменаі навпаки (рис.1).

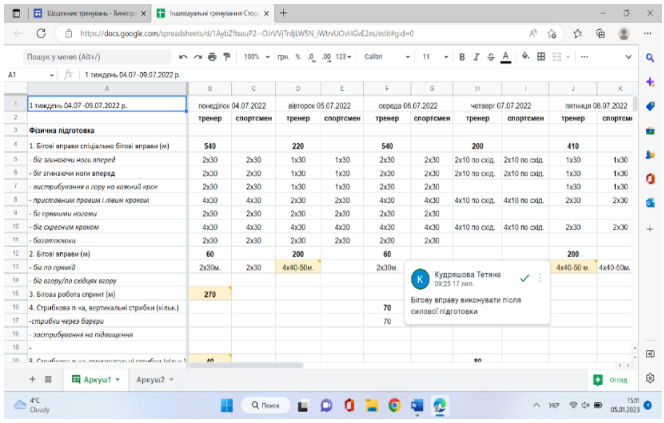

Використовуючи кольорові позначення для тренувальних вправ, тренер може визначати пріорітетність чи рівень складності завдань. Серед іншого є можливість додати відео, зображення або посилання до вправи

Рис.1 Загальний вигляд графіку тренувального процесу в Excel.

Гугл таблиця, серед іншого, може бути використана як інструмент контролю. В ній тренер має можливість не лише для введення а й для узагальнення обсягів виконаних вправ та фізичних навантажень отриманих через зворотній зв'язок від спортсмена.

Висновки.

1. Динамічний розвиток інформаційних технологій і мережі Інтернет відкриває широкі можливості для освіти і відображає значний потенціал використання інформаційних технологій в практиці спорту.

2. Інтернет дозволяє вести навчання віддалених користувачів в режимі безперервної взаємодії.але дистанційне також має ряд недоліків. І головний з них – це відсутність живого контакту між викладачем і студентом.

3. Враховуючи особливості галузі, розроблено та теоретично обґрунтовано модель інформаційної гугл-форми для дистанційної взаємодії тренера та студента-спортсмена, яка може також забезпечувати потреби тренера та спортсмена в будь-який період тренувального процесу та з будь-якої локації, що дає можливість відпрацьовування загально-фізичної підготовки, спеціальних технічних елементів з обраного виду спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Декет К. Використання інноваційних та інформаційних технологій у підготовці спортсменів у легкій атлетиці. Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії: Матеріали II Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції з міжнародною участю (Київ, 18 квітня 2019 р.) / ред. О. А. Шинкарук. Київ : НУФВСУ, 2019. С. 20–22.

2. Павленко Ю.О. Науково-методичне забезпечення підготовки спортсменів в олімпійському спорті: Монографія. К. : Олімп. л-ра, 2011. 312 с.

3. Пятисоцька С. С., Казмірчук А. Ф. Сучасні інформаційні технології у професійному футболі. В: Науковометодичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту [Інтернет]:зб. наук. пр. Харків : ХДАФК, 2017. Вип. 1. С. 100

4. Саламаха О. Є. Використання освітніх інтернет-ресурсів у процесі фізичного виховання студентів, що займаються таеквондо. Педагогика, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / Харківське обласне відділення національного Олімпійського комітету України ; Харківська державна академія дизайну і мистецтв: Х. : 2010. № 2. С. 131–133.

5. URL: http://journals.uran.ua/ itfcs/article/view/112220/107006.

Анатолій ХАРАХАЙЧУК,
старший викладач кафедри фізичного виховання та здоров'я людини,
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка"
Полтавської обласної ради,
м. Кременчук, Україна
Микола СТУПАК,
викладач-методист вищої кваліфікаційної категорії
викладачів циклової комісії фізичного виховання і Захисту України,
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка"
Полтавської обласної ради,
м. Кременчук, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИСЕНСОРНОГО ПІДХОДУ

Фізична культура відповідно до стратегій Нової української школи виступає дієвим інструментом всебічного розвитку особистості. Під час занять фізичними вправами у здобувачів освіти відбувається формування ключових фізкультурних компетентностей, ціннісне ставлення до фізичної культури і спорту, а також здійснюється формування фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян незалежної України.

Основним принципом організації занять фізичною культурою має бути не заданий норматив фізичного розвитку, а фізичний розвиток як процес, індивідуальний для кожного здобувача освіти відповідно до його фізичних можливостей, фізіологічних і фізичних здібностей, психологічної готовності та моральної витривалості.

Фізична культура – це невід'ємна складова сучасної освіти, що забезпечує здоров'я, розвиток фізичних якостей та формування ціннісних орієнтацій у молодого покоління. Однак, навчання фізичної культури не завжди допомагає учням отримати максимальний результат, оскільки стандартні методи і підходи не завжди відповідають індивідуальним потребам кожного учня.

Одним із способів покращити ефективність навчання фізичної культури є використання мультисенсорного підходу, який дозволяє використовувати різні канали сприймання інформації для поліпшення якості навчання.

Викладач, який хоче мати високі результати навчання, повинен знати стилі пізнання своїх учнів, покладати це в основу організації спільної діяльності педагога і здобувачів освіти на занятті.

Впровадження у навчальний процес інноваційних технологій, спрямованих на формування особистісно-орієнтованої мотивації учнів до цінностей фізичного виховання передбачає використання мультисенсорного підходу та створення мультисенсорного середовища під час занять фізичною культурою.

Мультисенсорний підхід у навчанні (multi — sensory approach) — технологія навчання з опорою на канали сприймання усіх органів чуття: слуху, зору, дотику, нюху, смаку, що сприяє легшому сприйманню і запам'ятовуванню нового матеріалу. Ця технологія забезпечує багатоканальність надходження інформації і в той же час цілісність її сприймання. Походження технології пов'язано з психологічними відмінностями людей сприймати інформацію, (аудіальний тип, візуальний тип, кінестетичний тип).

Ідея використання мультисенсорного методу в навчанні дітей не нова. Ефективність цього методу підтверджена багаторічною успішною практикою в багатьох країнах світу. Нейрофізіологічні дослідження науковців показали, що діти краще засвоюють інформацію, включаючи всі чутливі канали сприймання: слух, зір, дотик, нюх і смак. Стимуляція під час роботи з дітьми всіх органів чуття сприяє максимальному зростанню ступеня засвоєння

інформації порівняно з традиційними методами, де задіяні один-два сенсорні канали [1].

Основні складові мультисенсорного підходу на уроках фізичної культури:

Застосування візуальних засобів. Використання візуальних засобів, таких як схеми, діаграми, фотографії та відео, допомагає учням краще зрозуміти теоретичний матеріал та показати вправи.

Застосування слухових засобів. Використання слухових засобів, таких як музика, команди тренера, звукові ефекти та інші, може допомогти учням краще сприймати інформацію та бути уважнішими до виконання рухів.

Застосування тактильних засобів. Використання тактильних засобів, таких як різноманітні снаряди, тягарі, скакалки та інші, може допомогти учням краще відчувати своє тіло під час виконання рухів та розвивати свої фізичні якості.

Застосування кінестетичних засобів. Використання кінестетичних засобів, таких як руханки, ігри та інші, може допомогти учням краще запам'ятовувати матеріал та розвивати свої рухові навички.

Застосування мультисенсорного підходу на уроках фізичної культури може допомогти вчителям покращити якість навчання та розвитку фізичних якостей учнів. Використання різних каналів сприймання інформації допомагає учням краще засвоювати матеріал, розвивати рухові навички та координацію рухів, підвищувати мотивацію до занять та створювати більш цікаві та насичені заняття.

Для використання мультисенсорного підходу на уроках фізичної культури вчителю потрібно враховувати деякі особливості та рекомендації:

Підбір відповідних засобів. Використання різних типів засобів має бути відповідним до матеріалу, який вивчається на уроці. Наприклад, використання команд тренера під час виконання рухів може бути корисним для розвитку мотивації та виконання техніки, але не підходить для вивчення теоретичного матеріалу.

Уникання перевантаження. Застосування різних типів засобів має бути розумним та збалансованим, щоб уникнути перевантаження учнів та забезпечити їм ефективне навчання.

Врахування індивідуальних особливостей учнів. Вчителі повинні враховувати індивідуальні особливості кожного учня, наприклад, їхні фізичні можливості та стиль навчання, щоб підібрати відповідні засоби навчання.

Забезпечення безпеки. При використанні різних типів засобів на уроці фізичної культури, вчителі повинні дотримуватися правил безпеки та стежити за учнями, щоб уникнути травм.

Мультисенсорний підхід на уроках фізичної культури може бути ефективним для розвитку фізичних якостей учнів та забезпечення їхнього успіху у навчанні. Використання різних типів засобів навчання допомагає створити насичене та цікаве навчальне середовище, що сприяє підвищенню мотивації учнів та їхньої уваги до навчання. Застосування мультисенсорного підходу на уроках фізичної культури може також сприяти покращенню рівня здоров'я учнів, оскільки сприяє збільшенню кількості фізичних навантажень та забезпечує більш ефективне вивчення матеріалу.

Однак, необхідно зазначити, що використання мультисенсорного підходу на уроках фізичної культури має свої обмеження та не завжди є варіантом для ефективного навчання. Деякі учні можуть мати фізичні обмеження, які ускладнюють використання певних типів засобів навчання, або не відчувати значного покращення в навчанні при використанні мультисенсорного підходу. Крім того, використання мультисенсорного підходу може вимагати додаткових зусиль та ресурсів з боку вчителя, щоб підготуватися до уроків та забезпечити належну безпеку для учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яценко Т.В. Особливості використання мультисенсорного підходу в роботі з дошкільниками. / Т. В. Яценко // Інформаційно- методичний вісник викладачів дошкільних дисциплін. Кременчук, 2014. – № 2. – С. 14-17.

2. Харахайчук А.Є. Використання мультисенсорного підходу при формуванні особистісно-орієнтованої мотивації студентів до фізичного виховання *Інформаційно-методичний вісник викладачів фізичного виховання Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка*. 2021. С. 38–41.

Олександра ОМЕЛЬЧЕНКО,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: **Юлія ПРОКОПЕНКО,**
керівник фізичного виховання
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗІ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП

Соціально-економічні зміни останніх років вплинули на стан здоров'я населення нашої країни, в тому числі на стан здоров'я студентів закладів фахової передвищої та вищої освіти, відсоток захворюваності яких з кожним роком зростає, що впливає на їх рухову активність, працездатність та успішність [1, с. 5]. Дефіцит активності в режимі дня студентів стає загрозою їхньому здоров’ю та нормальному фізичному розвитку. Несприятливі фактори призводять до щорічного збільшення чисельності студентів віднесених до спеціальних медичних груп (СМГ).

Одним із модулів програми з фізичного виховання для студентів спеціальних медичних груп є спортивні ігри, які, за свідченням фахівців, користуються у здобувачів підвищеною зацікавленістю. Однак методичний супровід даного модуля програми для СМГ залишається не до кінця вивченим.

Таким чином, актуальною є розробка рекомендацій щодо застосування рухливих і елементів спортивних ігор за величиною фізичного навантаження, адекватного нозологічним характеристикам студентів СМГ.

Аналіз наукової та методичної літератури дав змогу виявити незначну кількість досліджень, у яких висвітлені проблеми фізичного виховання студентів СМГ закладів фахової передвищої освіти [3].

Організація і методика проведення навчальних занять з фізичного виховання у ЗФПО, ЗВО зі студентами з ослабленим здоров'ям має свої особливості. Такі студенти зазвичай характеризується слабкою фізичною підготовленістю, фізичним розвитком і низьким функціональним станом. На першому ж занятті у них виявляється відсутність елементарних навичок виконання простих вправ, окремих ігрових елементів, навичок правильної ходьби. За опитуванням студентів I курсу 30-40% з них за станом здоров'я повністю звільнялися від занять фізичною культурою в школі або займались в спеціальній медичній групі.

Завдання, що вирішуються в процесі занять у спеціальних медичних групах найрізноманітніші. Спрямованість і зміст їх повинні враховувати характер відхилень у стані здоров'я здобувачів, визначати фізичне навантаження з урахуванням показань і протипоказань спеціальних вправ. У цьому відношенні важко переоцінити значення доцільно підібраних ігрових вправ, які сприятливо позначаються на фізичному і розумовому розвитку студентів, нормалізації психоемоційного стану, удосконаленні координації рухів, вихованню у них почуття колективізму й набуттю прикладних навичок.

Включення ігрового матеріалу в урок залежить від ряду факторів, з якими не можна не рахуватися. Домінуючим є завдання, а також умови роботи. Не проводяться, як правило, ігри при організації навчальних занять з елементами

гімнастики, легкої атлетики. Однак за своїм характером окремі ігри можуть застосовуватися в підготовчій і заключній частинах уроку для концентрації уваги, організації студентів) та в основній частині уроку (для закріплення важливих рухових навичок і фізичних якостей).

Ігрові уроки, складені цілком з ігрового матеріалу проводити часто недоцільно (навіть при підвищеній зацікавленості студентів до гри), оскільки в цьому випадку виключається вибірковий вплив окремих вправ на організм, застосування яких знаходиться в полі зору викладача.

Щоб пульсова крива пропонованого уроку, що містить ігри та ігрові вправи, відповідала функціональним можливостям студентів, необхідно знати ступінь фізіологічного впливу тієї чи іншої гри на студентів СМГ.

Зокрема, вкрай обережне ставлення до застосування ігрових вправ в принципі спостерігається у викладачів, які проводять заняття зі студентами СМГ з обмеженими можливостями серцево-судинної системи, що в основному пояснюється складністю дозування фізичного навантаження в даному виді діяльності через його високу емоційність. Разом з тим, багато фахівців з лікувальної та оздоровчої фізичної культури наголошують на позитивному впливі занять рухливими і спортивними іграми на загальний стан ССС, вказуючи, що визначальним в таких заняттях є дотримання оптимальних величин фізичного навантаження, що відповідають діапазону 50-75% від ЧСС max.

Як відмічають науковці (Круцевич, Дубогай, Боднар), в процесі фізичного виховання студентів з відхиленнями в стані здоров'я ігровий і змагальний методи слід використовувати з великим обмеженням, оскільки фактор суперництва у процесі змагання викликає особливий емоцій фон і може призвести до небажаних функціональних проявів з боку серцево-судинної та інших систем. Цей метод слід застосовувати тільки в тих групах, в яких контингент постійний, студенти займаються вже тривалий час і самопочуття їх не викликає ніяких побоювань [4].

Орієнтовна інтенсивність фізичних навантажень під час занять фізичною культурою зі студентами СМГ, що відповідає навантаженням з ЧСС 100-120 ск/хв є мало ефективною, оскільки не сприяє удосконаленню фізичних якостей і, як правило, застосовується в період навчання руховим діям, під час вступної і підготовчої частин заняття, а також у перервах між вправами високої інтенсивності. Для студентів підгрупи Б (слабка) протягом усього навчального року рекомендовано виконувати вправи з ЧСС не вище 120-130 ск/хв. За даними багатьох фізіологів при такій ЧСС навантаження сприяють гармонійному функціонуванню усіх систем організму та формуванню життєво-необхідних навичок і вмінь, не висуваючи при цьому підвищених вимог ослабленому організму. Рекомендується виконувати вправи з ЧСС 120-130 ск/хв. на початку заняття, поступово підвищуючи інтенсивність в основній частині й знижуючи до ЧСС до 140-150 ск/хв на кінець заняття. Навантаження при ЧСС 130-150 ск/хв є оптимальними для кардіореспіраторної системи в умовах аеробного дихання і мають гарний тренувальний ефект.

М’язовим навантаженням помірної потужності з ЧСС 130-140 ск/хв рекомендується відводити 85% часу заняття, вправам великої потужності 140-150 ск./хв – 15%. Враховуючи, що більшість студентів у СМГ страждає гіпоксією і що інтенсивні фізичні навантаження їм недоречні й протипоказані, рухові режими при ЧСС вище 150 ск/хв вважаються недоцільними [2].

Ігри для здобувачів освіти СМГ повинні враховувати ступінь активності нозологічного процесу (тривалість ремісії захворювання тощо), вік, рівень фізичної підготовленості, психічного розвитку, індивідуальні особливості, показники функціонального стану. У зв’язку з цим вибір ігор, їх дозування та індивідуалізація здійснюється з урахуванням психофізичного навантаження: ігри з незначним навантаженням; з помірним навантаженням; з тонізуючим навантаженням; ігри з тренувально-відновлюваним навантаженням.

Структура навантаження в таких іграх повинна відповідати руховому режиму. Науковці відмічають, що ігри першої та другої групи використовуються переважно в умовах стаціонару і пропонуються студентам з

недостатньою загально-фізичною підготовкою, наприклад, звільненим від фізичної культури, а також здобувачам, які знаходяться в санаторії.

Ігри з тонізуючим навантаженням (3 групи) доречно використовувати для студентів через 6 місяців після одужання з дозованим бігом, бігом у короткі інтервали часу для виконання того чи іншого завдання гри. Час занять 30 хвилин. Гру повторюють 2-5 разів. Амплітуда - середня, допускається і велика. Спосіб виконання рухів – напівгруповий і груповий (10-15 осіб). Під час ігор третьої групи одночасно вимагається увага і спритність, точність і швидкість реакції, координація складних рухів; використовуються елементи змагань.

Ігри з тренувальним навантаженням (4 групи) розраховані на добре підготовлених здобувачів підготовчої чи основної групи.

Для кращого дозування навантажень, переключення його на різні сфери діяльності студентів, а також для більш чіткого регулювання навантаження, доцільно ігри 3 і 4 групи чергувати і сполучати з іграми 1 і 2.

Студентам у період стійкої ремісії захворювання бажано рекомендувати ігри з елементами змагань.

Досить часто в СМГ поряд з елементами спортивних ігор використовують різні види рухливих ігор та естафет низької інтенсивності. Рухливі ігри, у яких, як відомо, немає строго регламентованих міжнародних правил, володіють великою варіативністю включають в основну частину заняття, інтенсивність якої для студентів СМГ повинна залишатися невисокою: частота серцевих скорочень (ЧСС) не вище 150 уд / хв. Крім цього необхідно підібрати вправи, виконання яких не протипоказане студентам з тією чи іншою патологією.

Для цього для занять зі студентами із захворюваннями серцево-судинної, дихальної та нервової (синдромом вегето-судинної дистонії) систем доцільні ігрові вправи де не використовуються стрибки, біг, значне і різке збільшення темпу рухів, що забезпечує допустиму інтенсивність фізичного навантаження (ЧСС не перевищує 150 уд / хв). Проте після кожної естафети слід включати періоди активного відпочинку: респіраторну гімнастику, вправи на розслаблення і розтягування.

Для студентів СМГ із серцево-судинними захворюваннями рекомендуються рухливі ігри загально фізіологічного впливу, при цьому особливо важливим є дотримання принципу поступового збільшення навантаження. Достатній ефект мають оздоровчі ігри із включенням ритмічної ходьби з плавною амплітудою рухів, а також ігри, які тренують вестибулярний апарат. Враховуючи увесь характер захворювання, рухливі ігри слід поєднувати з вправами на розслаблення м’язів, з дихальними вправами, а також дозованим бігом протягом декількох (1-2) хвилин та відпочинком.

Не останнє місце у здобувачів освіти мають бронхо-легеневі захворювання. З цією категорією використовують вправи ігрового характеру з вимовою під час видиху різних звуків [4, С. 30-32], з метою навчання правильному диханню.

Для студентів СМГ із порушенням органів зору пропонується використовувати спортивні ігри або спеціальні вправи з м’ячем із постійним переключенням зору з близької відстані на далеку, що сприяє покращенню акомодації (волейбол, баскетбол, теніс, бадмінтон).

Підсумовуючи вище викладене, доцільно відмітити, що ігрові навантаження у фізичному вихованні студентів СМГ необхідно застосовувати з обмеженнями, у зв’язку з їх високою емоційністю та фактором суперництва, що може викликати незадовільні функціональні впливи з боку різних систем організму, і серцево-судинної системи зокрема. Тому ігровий метод слід застосовувати тільки в тих групах, в яких контингент студентів є сталим, заняття тривалими і стан самопочуття здобувачів є задовільним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бісмак О. В. Лікувальна фізична культура у спеціальних медичних групах : навч. посіб. Харків : Вид-во Бровін О. В., 2010. 202 с.

2. Ріпак М.О. Методичні основи фізичного виховання в спеціальному навчальному відділенні. Львів, 2014

URL: http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/5100/1/%D0%BB_4.pdf

3. Семенова Н. В., Магльований А. В. Рухова активність та психоемоційний стан студенток 15–17 років. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. Луцьк, 2015. № 2 (30). С. 95–98.

4. Теорія, методика та організація фізичного виховання у спеціальній медичній групі : навч. посіб. для студ. ф-тів фіз. виховання вищ. навч. закл. / Боднар І. Р. Львів, 2013. 187 с.

Вікторія ПРОФАТІЛОВА,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка'' Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
*Науковий керівник:***Тетяна *АЛЄКСЄЄВА,***
кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка'' Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ПРО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У теперішній час однією з умов існування людства є його екологічно-орієнтований розвиток, що супроводжується раціональним природокористуванням, утворенням збалансованої рівноваги у системі „людина-природне середовище", м'якими методами управління природою. Більшість ресурсів, що людина використовує в своєму житті, мають природне походження, тому у неї має бути сформоване розуміння себе як частини природи і єдності з нею. Система екологічних цінностей формується у людини

в дитячому віці, тому актуальною проблемою є удосконалення системи екологічної освіти і виховання, оскільки освіченість, культура суспільства впливатимуть на екологічну безпеку.

Раніше вже вивчалися питання створення екологічної компетентності здобувачів освіти. Так, особливості інтегрування екологічної освіти у навчальний процес закладів вищої освіти з технічних спеціальностей висвітлено у наукових працях Степової О.В.Ґ, Роми В.В.[1]. Методичні питання формування екологічної компетентності студентів закладів вищої освіти засобами активних технологій розробляла Яблуновська К. [2]. Специфіку формування екологічної свідомості студентів географічних спеціальностей досліджували Фекета І.Ю., Славік Р.В., Лета В.В. [3]. Теоретичний аналіз наукових джерел показав, що більшість авторів вивчали особливості екологічної освіти майбутніх вчителів природничих дисциплін. У той же час формування екологічної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури висвітлено недостатньо.

Метою даної статті є аналіз особливостей формування екологічної компетентності студентів – майбутніх вчителів фізичного виховання.

Під екологічною компетентністю розуміють здатність застосовувати екологічні знання, досвід у життєвих ситуаціях, наявність пріоритетних екологічних цінностей, мотивації до взаємодії з довкіллям на засадах раціонального природокористування, відповідальності за наслідки своєї діяльності.

Екологічна компетентність може бути оцінена за такими критеріями, як предметний, ціннісний та практичний. Предметний – передбачає знання студентів про структурну і функціональну організацію біосфери, закономірності взаємодії суспільства і природи, особливості антропогенного впливу на екологічний стан довкілля і здоров’я людини, способи контролю за екологічним станом довкілля, головні напрями покращання стану природного середовища. Ціннісний критерій включає бережливе, відповідальне відношення до природи і її багатств, переконаність у необхідності екологічно мислити,

інтерес до питань екології, зацікавленість у розв’язанні екологічних проблем. Практичний критерій – це вміння оцінити проблему і прийняти екологічно обґрунтоване рішення, організовувати свою життєдіяльність, що не шкодить природі, відповідно до загальноприйнятих правил і норм.

Відповідно до вказаних критеріїв визначено три рівні готовності до розвитку екологічної компетентності учнів: елементарний, репродуктивний, творчий. Елементарний рівень означає, що у таких студентів формальне відношення до екологічних проблем, у них не сформована свідома мотивація до формування екологічної компетентності школярів, відсутнє екологічне мислення, недостатньо спеціальних знань з області природничих наук та методики формування екологічної компетентності школярів, вони не завжди здатні приймати рішення і організовувати власну діяльність відповідно до екологічних норм. Студенти з репродуктивним рівнем готовності до розвитку екологічної компетентності школярів не залишаються байдужими до екологічних проблем, у них наявні свідома необхідність і мотивація до формування екологічної компетентності учнів. Вони частково обізнані у методичних питаннях формування екологічної компетентності учнів. Такі студенти мають потяг до екологічно спрямованої діяльності і деякий досвід у цій галузі, певний рівень екологічних знань, що дозволяє їм вибірково екологічно мислити. Студенти з творчим рівнем готовності до розвитку екологічної компетентності проявляють високу зацікавленість до екологічних проблем свого краю і країни у цілому, вони усвідомлюють важливість формування екологічної компетентності школярів, володіють високим рівнем спеціальних і методичних знань та практичних навичок у такій галузі. Такі студенти характеризуються активною суспільною позицією, здатні до здійснення власної діяльності відповідно до екологічних норм та її коригування.

В рамках освітнього процесу формування екологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей відбувається під час вивчення предмету «Екологія» та дисциплін туристично-краєзнавчого спрямування. Для майбутніх

вчителів фізичної культури це має важливе значення, оскільки вони в сучасних закладах загальної середньої освіти часто є керівниками туристичних гуртків і багато часу проводять з дітьми на природі.

На заняттях з навчальної дисципліни «Екологія» для формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до створення екологічної компетентності учнів діяльність викладача має бути спрямована:

1. На формування екологічної грамотності, певного обсягу знань про структурно-функціональний устрій біосфери, закони існування екосистем, головні види впливу діяльності людини на природне середовище і їх наслідки, шляхи здійснення контролю, важелі управління за якістю довкілля та напрями природоохоронної діяльності.

2. На створення мотивації до здійснення діяльності відповідно до законів природи, усвідомлення необхідності жити за ними, бажання їх вивчати, поповнювати знання в області екології, виховання активної екологічної позиції та небайдужого ставлення до питань охорони довкілля.

3. На формування навичок організації і здійснення власної життєдіяльності за екологічним законами, проведення аналізу екологічної проблеми і пошуку шляхів для її розв’язання, вміння застосувати теоретичні знання у конкретних життєвих ситуаціях.

Цікавими і різноплановими є дисципліни туристично-краєзнавчого спрямування, що стосуються багатьох аспектів організації і проведення туристично-краєзнавчої роботи з дітьми, серед них важливе місце посідає екологічний напрям. Формування готовності студентів до створення в майбутньому екологічної компетентності у школярів відбувається в основному на заняттях з тем „Організація побуту у туристичному поході", „Методика організації і проведення туристичного походу зі школярами", „Туристичні ресурси, їх роль в організації і проведенні туристично-краєзнавчої роботи в школі". Під час вивчення таких тем доцільним є роз’яснення щодо:

1. Змістовної складової туристичних походів і краєзнавчих екскурсій з питань екології та охорони природного навколишнього середовища.

2. Організації туристичної і краєзнавчої діяльності відповідно до загальноприйнятих правил і норм, щоб не завдати шкоди біосфері, не знищити природні об’єкти, не зруйнувати існуючі природні зв’язки.

3. Виховання поваги і любові до свого краю і рідної природи, інтересу до її вивчення і пізнання, небайдужого відношення до екологічних проблем, створення мотивації до розв’язання екологічних проблем свого краю і до активної участі у природоохоронних акціях.

Для підвищення ефективності навчальних занять важливим є питання про форми і засоби роботи, які мають сприяти активізації роботи студентів. Оскільки головним є компетентнісний підхід у навчанні, то важлива роль належить діяльнісній складовій занять. У зв’язку з цим є доцільним проведення навчальних екскурсій та туристичних походів, які є ефективним засобом формування умінь і практичних навичок у студентів, необхідних для здійснення компетентнісного підходу в галузі екології і охорони довкілля. У теперішній час, коли з міркувань безпеки частина занять може відбуватися у дистанційному форматі, важливу роль відіграють інформаційно-комунікаційні технології, наприклад, онлайн-дошки. Завдяки їх технічним характеристикам можна створювати різнопланові завдання на визначення послідовності, встановлення відповідності, причинно-наслідкових зв’язків, створення асоціацій, синканів, проєктів. Інтерактивні дошки дозволяють працювати зі студентами в режимі реального часу, послідовно створювати з ними схеми, рисунки, заповнювати таблиці, розглядати ілюстрації, карти, малювати, працювати з текстами, виправляти помилки, перевіряти домашнє завдання, пояснювати новий матеріал. Різноманітність форм роботи активізує студентів, підвищує інтерес до вивчення предмету, віддаляє момент настання втоми.

Таким чином, з даної роботи можна зробити висновок про необхідність формування у студентів педагогічних спеціальностей готовності до здійснення у перспективі компетентнісного підходу в галузі екології та охорони довкілля. У зв’язку з цим на заняттях з курсів екологічного спрямування (або близьких за

змістом) ефективним є застосування активних форм навчання із залученням сучасних програмних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степова О.В., Рома В.В. Особливості інтегрування екологічної освіти в навчальний процес закладів вищої освіти. *Екологічні науки*. 2019. № 1 (24). Т. 1. С. 138-142.

2. Яблуновська К. Методика формування екологічної компетентності студентів засобами інтерактивних технологій навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія Педагогіка.* 2019. Вип. 26. Т. 2. С. 184-188.

3. Фекета І.Ю., Славік Р.В., Лета В.В. Формування екологічної свідомості у студентів географічних спеціальностей: виклики та перспективи. *Інноваційна педагогіка. Серія Теорія і методика професійної освіти.* 2022. Вип. 48. Т. 2. С. 178-182.

Ірина ШАЛЯПІНА,
старший викладач кафедри фізичного виховання та здоров’я людини
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

РОЗВИТОК ОСНОВНИХ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ВОЛЕЙБОЛІСТА

Сучасний волейбол динамічно розвивається, ставлячи перед спортсменами все вищі вимоги до рівня їх фізичної підготовки.

Волейбол є найбільш доступним, масовим засобом фізичного розвитку і зміцнення здоров’я широких верств населення, волейболом займаються у всіх регіонах країни. Ця гра користується популярністю у людей різного віку, від

дітей до людей похилого віку. У даний час підготовка висококласних волейболістів особливо актуальна. Новий етап розвитку волейболу як одного із видів спорту розпочався з Незалежністю України. Щоб відродити минулу потужність волейбольної держави тренерам та викладачам шкіл необхідно прикласти багато зусиль для повернення позицій, які займала збірна країни.

Багато фахівців у своїх наукових працях розглядали спортивні технології, методику навчання, термінологію командних ігор (В. Н. Платонов, В. Г. Алабін, Ю. Д. Железняк, В. К. Бальсевіч, І. Л. Ганчар, Н. Г. Озолін та ін.). Хоча роботі вчителя і дітей на уроках фізичного виховання присвячено багато досліджень, в достатній мірі не висвітлюються особливості навчання спеціальній фізичній підготовці та техніки гри у волейбол.

Волейболіст сьогодення, це гравець високого класу – всесторонньо розвинений атлет, що володіє силовою і швидкісною витривалістю, ,,вибуховою реакцією'', стрибучістю, умінням швидкого переміщення і переходу зі статистичного положення в динамічне, силою і швидкістю скорочення м'язів, що беруть участь у виконанні основних ігрових прийомів (подача, передача, атакуючий удар, блок), спритністю, гнучкістю необхідною для оволодіння раціональною технікою, а також психологічною підготовкою (швидкість рухових реакцій, орієнтування, уміння користуватися периферичним зором). Всі ці якості досягаються під час навчально-тренувальних занять.

Виникає необхідність нестандартного, нешаблонного підходу у викладі програмного матеріалу з модуля ,,Волейбол'' для подальшого його удосконалення. Тому знаходження ефективної технології навчання елементам волейболу та спеціальної, фізичної підготовки завжди знаходиться у сфері пильної уваги тренерів та викладачів. У визначенні суті поняття ,,педагогічні технології'' немає єдиного погляду: одні розуміють це як певну систему вказівок щодо використання сучасних методів і засобів навчання; інші – цілеспрямоване застосування прийомів, засобів, дій для підвищення ефективності навчання; треті – цілісний процес визначення мети,

обґрунтування плану і програми дій та навчальних методів. Кожний із цих підходів має право на існування, бо охоплює різні сторони освітнього процесу. Існує велика кількість педагогічних технологій.

У більшості молодих людей низький рівень рухової активності та слабкий інтерес до участі в фізкультурно-оздоровчих програмах. Причини, які заважають молоді займатися фізичною активністю у вільний час: це дефіцит часу – 47,9 %, відсутність цікавих форм – 14,8 %, немає можливості платити за заняття – 11,9 %, немає друзів із якими відвідували б заняття – 6,5 %, немає знань для самостійних занять – 2,9 %, немає бажання – 1,5 %, немає хорошого спортивного одягу – 2,5 %, немає причин – 11,9 % [2, с. 30]. Більшість з них мають виражену гіпокінезію, незважаючи на повсякденну рухову активність, якою вони займаються. Перед розробниками постали такі завдання як: зміцнити та поповнити знання з теорії та методики проведення сучасного заняття з фізичної культури (тренеровки) через аналіз науково-методичної літератури; визначити актуальні та ефективні вправи, рухливі ігри та естафети для розвитку фізичних якостей та техніки гри в волейбол. При дослідженні даного питання став досвід практичного використання всіх технічних елементів та тактично-командних дій у волейболі, а також: навики викладання волейболу, практика наставницько-тренерської роботи.

У тренувальному процесі можна виділити такі пов’язані між собою види підготовки: фізична, технічна, тактична, психологічна, теоретична та інтегрована.

Під терміном ,,фізична підготовка’’ розуміється процес розвитку фізичних здібностей, потрібних для спортивної діяльності волейболіста.

Фізична підготовка сприяє загальному підвищенню працездатності організму, його загартуванню. Вона поділяється на загальну, допоміжну і спеціальну.

Загальна фізична підготовка – це процес гармонійного розвитку рухових здібностей, що впливають на ефективність тренувального процесу та досягнення високих результатів у волейболі. Допоміжна фізична підготовка

зорієнтована на виконання великих обсягів роботи, спрямованої на розвиток спеціальних рухових здібностей.

Спеціальна фізична підготовка спрямована на розвиток рухових здібностей відповідно до специфіки волейболу, особливостей змагальної діяльності. Технічна підготовка – це процес навчання техніки рухів і дій, що є засобом ведення спортивної боротьби та методів її удосконалення.

Тактична підготовка – це мистецтво ведення спортивної боротьби.

Головним завданням тактичної підготовки є виховання тактичного мислення, самостійно знаходити правильні рішення.

Психологічна підготовка – є рівноцінним компонентом усього тренувального процесу, який виховує особистість спортсмена. Особливого значення психологічна підготовка набуває перед змаганнями та в процесі гри і є невід'ємною від інших видів підготовки.

Теоретична підготовка також є невід'ємною складовою спортивної підготовки. Спортсмени повинні одержати знання із загальних питань теорії спорту, побудови спортивної підготовки, спеціальних компонентів волейболу, що сприятиме швидкому досягненню висот спортивної майстерності. Сприяє активізації гравців команди, творчому ставленню їх до процесу тренувань.

Інтегральна підготовка – на думку В. М. Платонова, характеризується здатністю до координації й реалізації в змагальній діяльності різних складових спортивної майстерності – технічної, фізичної, тактичної, психічної й інтелектуальної підготовленості – і служить однією з найбільш важливих частин підготовки спортсмена до відповідальних змагань [1, с. 6-19].

Загальна фізична підготовка Загальна фізична підготовка спрямована в першу чергу на розвиток рухових здібностей, на зміцнення здоров'я, всебічний розвиток організму,розширення його функціональних можливостей. Фізичні якості розвиваються у процесі оволодіння руховими діями. А тому на заняттях з модуля ,,Волейбол'' у закладах освіти та навчально-тренувальних заняттях у ДЮСШ потрібно використовувати вправи для розвитку сили, швидкості, стрибучості, витривалості, спритності та гнучкості.

У процесі загальної фізичної підготовки особливу увагу приділяють розвитку тих фізичних якостей, які недостатньо розвиваються спеціальними вправами з техніки і тактики гри. Під час занять із загальної фізичної підготовки необхідно застосовувати засоби, які відомі дітям з уроків фізичної культури. Важливе значення при цьому має вивчення і складання нормативів. Тому доцільно періодично виділяти окремі заняття для загальної фізичної підготовки. Підбір засобів і обсяг навантаження на кожному занятті залежать від конкретних завдань процесу навчання й умов проведення.

На початковому етапі на загальну фізичну підготовку відводиться 60 – 70% часу заняття. Бажано на кожному з них застосовувати гімнастичні, легкоатлетичні вправи, рухливі ігри та естафети. Важливим засобом фізичної підготовки є вправи з предметами: набивними, баскетбольними, тенісними м’ячами, із скакалкою, гумовими амортизаторами, гантелями тощо. Вага набивного м’яча, що використовується під час виконання вправ, для хлопців 11 – 14 років і дівчат 15 – 16 років – до 2-3 кг, для юнаків 17 – 18 років – до 5 кг. У вправах, які застосовуються у вивченні подач і атакуючих ударів, потрібен м’яч вагою до 1 кг. Вправи з амортизаторами починають застосовувати для школярів з 12 – 13 років.

Волейбол – одна із спортивних ігор, що вивчається в освітніх закладах. Майбутній випускник повинен на достатньому рівні опанувати ряд технічних і тактичних прийомів, засвоїти методику навчання та правила гри.

Виходячи з нових соціальних та економічних потреб сучасного суспільства, його майбутнього розвитку, сутності загальної освіти, метою фізичного виховання в освітньому закладі є сприяння всебічному розвитку особистості. Всебічний розвиток здобувачів освіти передбачає оволодіння основами фізичної культури, складові якої – міцне здоров’я, високий рівень розвитку рухових здібностей, нормальне функціонування всього організму. Діти, які з самого початку виділяються кращими результатами на заняттях з фізичної культури, зазвичай підтримують цей рівень і в майбутьому житті. Працюючи з такими здобувачами освіти, застосовуючи найкращі та

найновітніші методи розвитку їх фізичної підготовки, можна виховати першокласних спортсменів. Успіх та досягнення кожного спортсмена, перш за все, розпочинається з самого малечку, коли дитина може досягти потрібного розвитку та стану свого організму для досягнення висот у спорті.

Основу сформованих умінь і навичок складає мотиваційно-інтелектуальна сфера, де важливу роль відіграють інтерес до предмету. Саме ці чинники успішного навчання елементів волейболу, досить складно розвинути у школярів (гравців), що мають різну фізичну підготовку. Як показали спостереження, переважно роздільне навчання технічних елементів, а також традиційна форма організації учнів (гравців) на заняттях, не сприяють міцності формування фізичних та техніко-тактичних навичок.

Волейбол – це спортивна гра, яка вимагає від гравців не лише технічної майстерності, але й розвинених фізичних якостей. У цьому рефераті ми розглянемо ключові фізичні якості, необхідні для волейболіста, та способи їх розвитку.

Витривалість є однією з найважливіших фізичних якостей у волейболі. Гра триває досить тривалий час, і гравцям потрібно бути здатними довго підтримувати високий рівень активності. Тренування для розвитку витривалості можуть включати біг, стрибки, аеробні вправи та ігри, спрямовані на збільшення витривалості серцево-судинної системи.

Сила гравців волейболу визначає їхню здатність виконувати потужні стрибки, сильні удари та ефективні блоки. Розвиток сили включає в себе тренування з використанням ваги, такі як вправи з гантелями, тренажерами та власною вагою.

Швидкість реакції гравця та його швидкість рухів є ключовими аспектами в грі. Вони дозволяють гравцям ефективно реагувати на м'яч та дії супротивника. Тренування для підвищення швидкості та реакції можуть включати в себе ігри, тренування координації та спеціальні вправи на покращення реакції.

Гнучкість є важливою для попередження травм та для виконання різноманітних рухів у грі. Регулярні тренування розтяжки допомагають покращити гнучкість м'язів та суглобів, що в свою чергу підвищує ефективність гри волейболіста.

Успішна гра в волейбол вимагає від гравців розвинених фізичних якостей. Через систематичні тренування, спрямовані на підвищення витривалості, сили, швидкості, реакції та гнучкості, волейболісти можуть досягати високих результатів у цьому виді спорту. Розуміння і активне розвиток цих фізичних якостей є важливим аспектом успішної кар'єри волейболіста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волейбол. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. К.: Науково-методичний кабінет, 2009. 140 с.

2. Соломонко А. О. Засоби та мет. розвитку фіз. якостей: Методичні вказівки. Львів. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2019. 20 с.

СЕКЦІЯ 5. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Віолетта ГАЛАЙ,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка“
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Тетяна КОНДРАТЕНКО,***
кандидат педагогічних наук, викладач
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ВИКОРИСТАННЯМ BLENDER У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ З КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК

Метод проєктів ефективний інструмент в процесі фахової підготовки фахових молодших бакалаврів з комп'ютерних наук, оскільки сприяє не лише засвоєнню теоретичних знань, а й розвитку практичних навичок, креативності, комунікативних та лідерських вмінь. Окреслимо деякі аспекти застосування методу проєктів в сучасній фаховій підготовці фахових молодших бакалаврів з комп'ютерних наук (рис. 1).

Рис. 1. Окремі аспекти застосування методу проєктів в процесі фахової підготовки фахових молодших бакалаврів з комп’ютерних наук

Одним з прикладів практичного застосування методу проєктів у фаховій підготовці є проведення хакатону для команди студентів спеціальності 122 “Комп’ютерні науки” із створенням пристроїв Інтернету речей. Технологічне змагання передбачає майстер-класи, дистанційні курси, самостійне дослідження питання. Оцінювання розробки проводиться представниками компаній. В ході проведення хакатону інтенсифікується набуття здобувачами освіти загальних компетентностей (системний підхід; креативність; співпраця та управління в команді; самопрезентація, ефективне представлення та захист створеного продукту; підприємництво, менеджмент, стресостійкість тощо) та фаховими (пошук та розробка рішень із швидкими технологіями прототипування; створення електронних схем, давачами та виконуючими пристроями; проєктування, побудова математичних та комп’ютерних моделей пристрою, їх розрахунок та реалізація у вигляді об’ємної моделі з обраними матеріалами; побудова, програмування пристроїв із вбудованими системами та Інтернету речей) [1, с. 39]. Отже, метод проєктів є важливою складовою фахової підготовки здобувачів освіти з комп’ютерних наук на шляху їх становлення в майбутній професії.

Метод проєктів може використовувати в своєму інструментарії програмне забезпечення Blender, що сприятиме набуттю практичних навичок розв’язання поставлених завдань, розвитку креативності та проблемно-орієнтованого

мислення здобувачів освіти. Розглянемо практичну реалізацію застосування Blender у міждисциплінарних зв'язках проєктної діяльності (рис. 2).

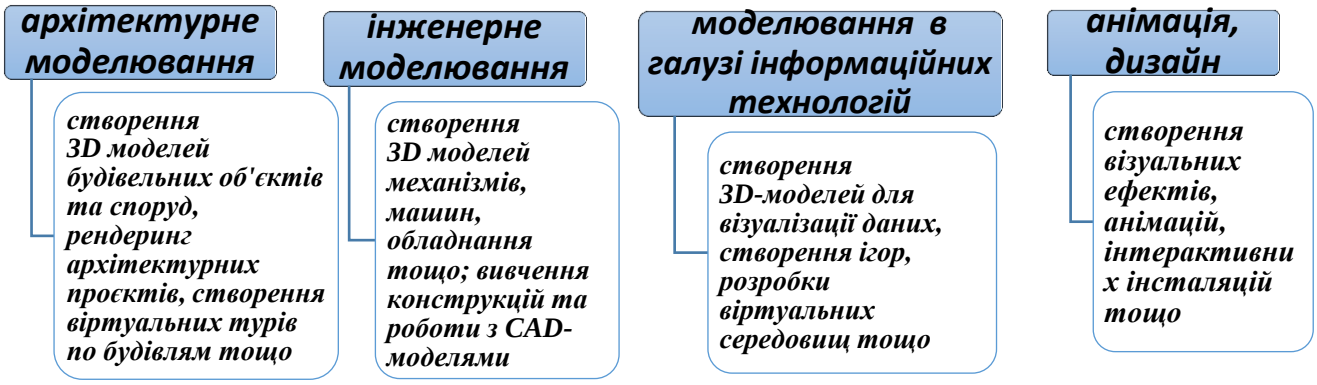

Рис. 2. Blender у міждисциплінарних зв'язках проєктної діяльності

Використання універсального 3D-редактора Blender у міждисциплінарних зв'язках дозволяє об'єднувати галузі знань для створення цікавих інноваційних проєктів, що сприяє набуттю глибоких знань, умінь та навичок майбутніми фаховими молодшими бакалаврами з комп'ютерних наук.

Визначимо спектр можливостей універсального 3D-редактора Blender за допомогою наявних інструментів безпосередньо у кресленні:

1) створення 2D та 3D креслень;
2) моделювання та текстурування об'єктів;
3) анімація та рух об'єктів;
4) комбінації з графічними редакторами Adobe Photoshop або GIMP для створення графічних композицій.

Розглянемо можливості використання програми Blender під час виконання креслеників, зокрема, проєцювання точок, що лежать на поверхні, та відповідне відображення їх на виглядах деталі (виробу) [3, с. 26 – 30]. Адже, щоб краще уявляти за кресленням форму окремих частин предмета, необхідно вміти знаходити на всіх його зображеннях проєкції окремих точок. Найчастіше виникає потреба за однією проєкцією точки, заданої на поверхні предмета, знаходити дві інші її проекції. Спосіб знаходження проєкцій точок залежить від

того, на якому з елементів поверхні предмета (ребро, грань) лежить задана точка [4, с. 93 – 94].

За допомогою універсального 3D-редактора Blender створюємо наочне зображення деталі, на поверхні задаємо точки A, B, C, D. Причому точки A, B лежать на ребрах (похилому та горизонтальному), точки C, D – на гранях (вертикальній та похилій) (рис. 3). Враховуємо, що в разі, коли точка лежить на певному елементі поверхні предмета, то її проєкції повинні знаходитися на проєкціях цього елементу [2, с. 117]. Таким чином, спочатку знаходимо проєкції елементів, на яких задано точки, у фронтальній, профільній, горизонтальних площинах, а потім проєкції точок [4, с. 93; 5, с. 89 – 91].

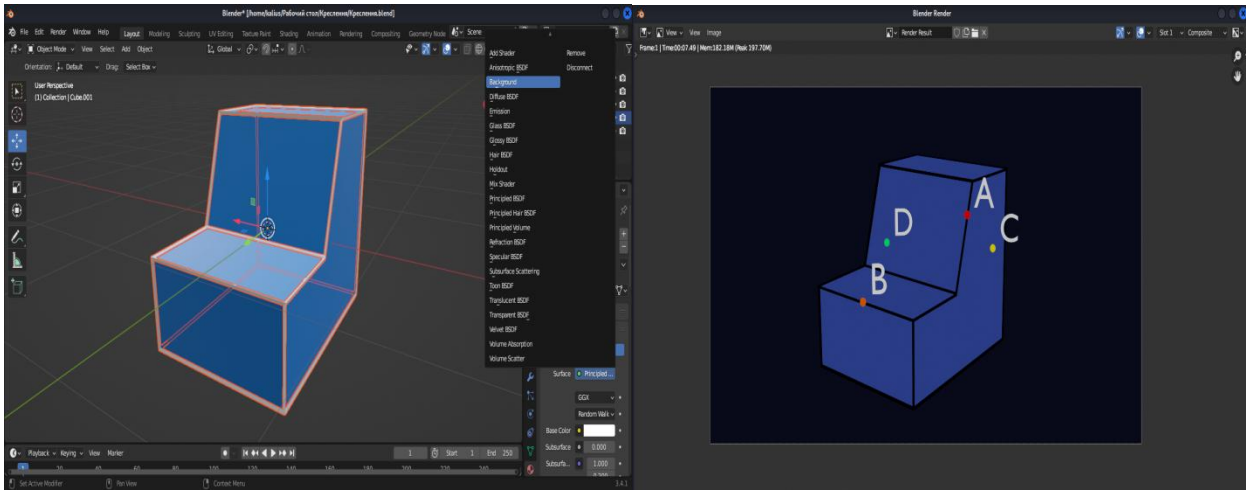

Рис. 3. Наочне зображення деталі та задані точки A, B, C, D

Відобразимо результат рендеру – задану деталь та точки A, B, C, D на виглядах деталі у фронтальній та профільній проєкціях (рис. 4).

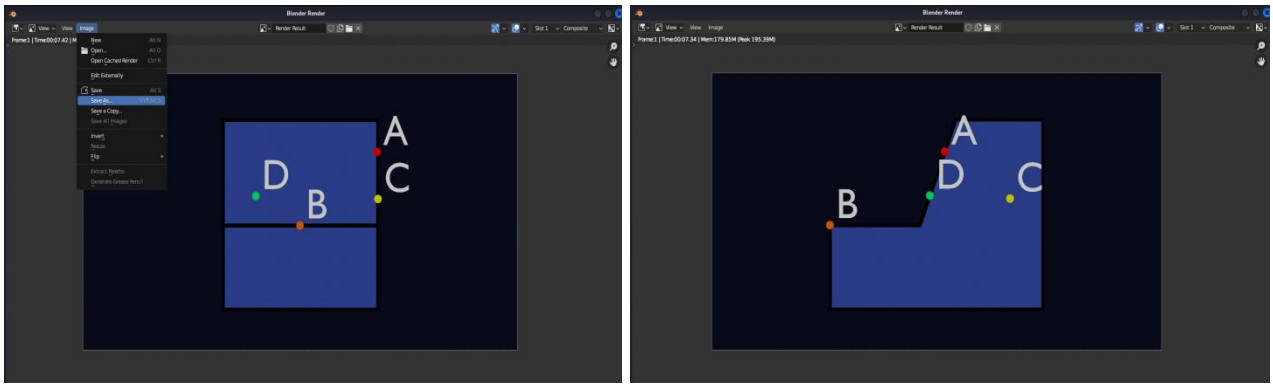

Рис. 4. Фронтальна та профільна проєкції деталі, точок A, B, C, D

Результат рендеру – горизонтальна проєкція заданої деталі та точок A, B, C, D зображена на рис. 5.

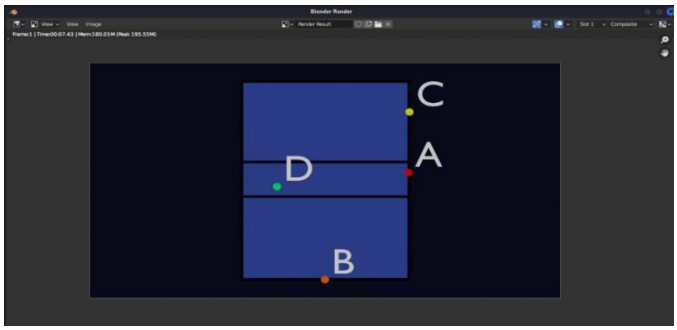

Рис. 5. Горизонтальна проєкція заданої деталі, точок A, B, C, D

Можемо визначити наступну послідовність дій під час проєктування точок на площини проєкцій з використанням Blender:

- створення площини;
- розміщення на деталі точок, які будуть проєктуватися;
- проєктування заданих точок на площину;
- коригування результатів з використанням інструментів переміщення та трансформації;
- збереження роботи.

Означені навички проєктної діяльності з використанням програми Blender в подальшому можуть використовуватися майбутніми фахівцями з комп'ютерних наук для: розробки віртуальних середовищ, створення 3D моделей та їх аналізу, 3D-візуалізації, розробки ігор, створення візуальних компонентів віртуальної та доповненої реальності тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабкін В.В., Прошкін В.В. Проєктні методи навчання як тренди підготовки майбутніх фахівців ІТ. *Фізико-математична освіта.* 2021. Вип. 3 (29). URL: file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Dow

nloads/proektni-metodi-navchannya-yak-trendi-fahovoyi-pidgotovki-maybutnih-fahivtsiv-it.pdf (дата звернення: 21.02.2024).

2. Михайленко В.Є., Ванін В.В., Ковальов С.М. Інженерна та комп’ютерна графіка: підручник. Київ. Каравела. 2010. 360 с.

3. Мосіюк О. О. Редактори тривимірної графіки: навчально-методичний посібник. Житомир. ЖДУ ім. Івана Франка, 2022. 52 с.

4. Сидоренко В.К. Креслення. Підручник для закладів загальної середньої освіти. Київ. Школяр. 2004. 239 с.

5. Туташинський В.І., Кірютченкова В.І. Технології (рівень стандарту): підручник для 10 (11) класів закладів загальної середньої освіти. Київ. Педагогічна думка. 2018. 216 с.

Віталій ТУРЧЕНКО,

викладач інформатичних дисциплін

Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У НАВЧАННІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Публікація в публічному просторі на початку 2023 року великої язикової моделі ChatGPT назавжди змінила спосіб, яким ми взаємодіємо з комп'ютером. Замість використання великої кількості різних програм, які створені для виконання певних вузькоспеціалізованих завдань, ми отримали надпотужні універсальні інструменти у вигляді систем штучного інтелекту.

Для багатьох стало несподіванкою те, наскільки швидко системи штучного інтелекту змогли створити конкуренцію людині у сферах діяльності, які до цього часу вважалися виключно людськими: написання листів, рецензій,

переклад текстів, створення зображень, музики, генерація відео контенту, імітація мови, жестів, написання програмного коду...

Дослідники К. Певень, Н. Макогончук та Н. Хміль (2023) указують, що штучний інтелект в освіті використовують для розвитку нових технологій та інструментів, які полегшують навчання та покращують ефективність освітнього процесу загалом.

Вчені на чолі з І. Візнюк, Н. Буглай, Л. Куцак, А. Поліщук та В. Киливник (2021) зазначають, що майбутнє освіти пов’язане зрезультатом нових технологій. Досягнення вгалузі ШІ грають значну роль восвіті та відкривають нові можливості. Однак варто зазначити, що поза увагою дослідників залишилося розроблення рекомендацій для закладів освіти щодо успішного впровадження штучного інтелекту.

Виконання багатьох завдань, які до цього часу потребували великої кількості знань, тепер займає лічені хвилини.

І будемо відвертими: сучасна школа з її багаторічною історією методичних розробок не готова до існування в світі з потужним штучним інтелектом, але вона не є винятком, бо практично всі сфери діяльності людини зараз лише починають адаптуватися до нових реалій.

Але сучасні діти та студенти не будуть чекати, доки ми адаптуємо систему освіти до сучасних реалій: вони вже активно використовують штучний інтелект для розв'язання тих завдань, які від них вимагає сучасна школа. В інформаційному просторі вже з'явилася інформація про використання штучного інтелекту під час написання дипломних, курсових, лабораторних робіт.

На початку 2024 року більшість великих компаній почали інтеграцію систем на основі штучного інтелекту у всі свої програмні та апаратні продукти. Всі зрозуміли, що впровадження систем штучного інтелекту дозволить вирішувати величезну кількість різнопланових завдань набагато швидше, ефективніше та дешевше у порівнянні зі способами та методами, які використовувалися ще рік тому.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що ринок праці, популярні професії, способи генерації контенту, створення мультимедійного та текстового продукту у найближчі роки зазнають значної трансформації. І система освіти просто вимушена буде реагувати, змінювати підходи до компетентностей учнів та студентів, розробляти нові методики та предмети. Можна зробити припущення, що об'єм трансформації багатьох галузей людської діяльності буде схожий на аналогічні процеси, що відбувалися на початку 19-го століття під час так званої "Науково-технічної революції". Тоді, завдяки автоматизації та механізації праці, значно зросла ефективність виробничих процесів. Зараз те ж саме відбуватиметься і у сфері інтелектуальної та розумової діяльності.

Які ж компетенції стануть актуальними у світі, де існує потужний штучний інтелект, інтегрований практично у всі сфери діяльності суспільства? Сьогодні ми не зможемо сказати напевно, але основні тенденції вже зрозумілі.

З позиції освіти, велике завдання полягає в адаптації освітніх систем до нових реалій. Школи та університети повинні переглянути свої програми та методи навчання, щоб забезпечити учням та студентам необхідні компетенції для ефективної роботи в цьому новому середовищі.

1. Розвиток критичного мислення та проблемного вирішення.

Штучний інтелект може допомагати вирішувати багато завдань, але вміння аналізувати інформацію, ставити запитання та шукати інноваційні рішення залишаються невід'ємною частиною успішної кар'єри. Освітні програми повинні акцентувати увагу на розвитку цих навичок.

2. Колаборація та комунікація.

Завдяки штучному інтелекту, колективна робота набуває нових розмірів. Учні та студенти повинні навчатися ефективно співпрацювати з іншими людьми та інтелектуальними системами для досягнення спільних цілей.

3. Гнучкість та навички самонавчання.

Швидкі зміни в технологіях і суспільстві вимагають гнучкості в навчанні та постійного самовдосконалення. Учні та студенти повинні навчитися швидко

адаптуватися до нових інструментів та технологій, а також вміти самостійно навчатися новому матеріалу.

4. Етика та відповідальне використання технологій.

Розвиток штучного інтелекту вимагає уважного розгляду етичних питань. Освітні заклади повинні включати в свої програми обговорення етичних аспектів використання штучного інтелекту та розробки стратегій відповідального використання цих технологій.

Отже, перед сучасною освітньою системою стоїть велике завдання адаптації до нових реалій, що їх принесло із собою поширення штучного інтелекту. Освітні заклади повинні активно працювати над розвитком компетенцій, необхідних для успішного функціонування в цьому новому середовищі, тим самим готуючи молоде покоління до майбутньої праці та життя в цифровій епосі.

СЕКЦІЯ 6. НАУКИ ПРО ОСВІТУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Тетяна КАХЕРСЬКА,
здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти кафедри педагогіки і методики
викладання історії та суспільних дисциплін
Національного університету
,,Чернігівський колегіум’’ імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна
Науковий керівник: ***Ганна ТИМОШКО,***
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки і методики
викладання історії та суспільних дисциплін
Національного університету
,,Чернігівський колегіум’’ імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна

РОЗВИТОК МЕДІАКУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Сучасний стан вищої освіти в Україні та інтенсивний пошук шляхів її реформування на засадах гуманізації підвищують вимоги до рівня професійної кваліфікації викладачів закладів вищої освіти. Інформатизація освіти, збільшення впливу медіа на суспільство та підвищення рівня споживання медіапродукції визначають особливості ціннісного виміру становлення особистості в означених умовах. У зв’язку з такими тенденціями актуальним є звернення до медіаосвіти як до ефективного засобу підвищення культурного і ціннісного аспектів розвитку особистості в умовах переходу до інформаційного суспільства.

На вирішення сучасних завдань щодо професійного розвитку викладачів вищої школи спрямовано низку нормативно-правових документів України (Закони України „Про вищу освіту'' (2014), „Про професійний розвиток працівників'' (2012), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022), Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013), Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (2010, 2016) та ін.), де зазначено, що пріоритетним напрямом є розширення використання медіаосвітніх ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, які забезпечать підвищення його якості й доступності.

Проте означені тенденції мають як позитивний так і негативний вплив на розвиток ціннісної сфери учасників освітнього процесу, у яких має орієнтуватися викладач вищої школи. Сьогодні спостерігається збільшення деструктивних впливів медіа на суспільство, трансформація ціннісних особистісних установок у напрямку бездуховності, зміна загальноприйнятих цінностей, відкидання духовно-моральних правил, традицій, норм. У таких умовах засоби масової інформації стають основним динамічним соціальним інститутом, який замінює більшість суспільних функцій (релігійних, політичних, економічних, освітніх тощо). Відтак постає питання про розвиток духовно-моральної сфери викладача вищої школи засобами медіаосвіти й формування у нього відповідної професійної й особистісної медіакультури.

Теоретико-методичні засади медіаосвіти висвітлено в наукових працях таких вітчизняних учених, як В. Іванова, Г. Онкович, Н. Приходькіної, В. Різуна та ін. Вплив медіа на формування і розвиток аксіологічної сфери особистості досліджують Н. Костенко, Б. Потятиник, Н. Череповська тощо. Проблеми медіакультурної діяльності особистості вивчали О. Баришполець, О. Бондаренко, Л. Найдьонова та ін.

Метою нашого дослідження є обґрунтування необхідності розвитку аксіологічного аспекту медіакультури викладачів вищої школи в процесі медіаосвіти як необхідного складника особистості в умовах інформаційного суспільства.

Підвищення інтересу науковців до питання формування і розвитку критичного й самостійного мислення та ціннісної саморефлексії особистості нерозривно пов’язане з розвитком медіаосвіти, оскільки одним з основних векторів діяльності медіапростору є трансляція і поширення загальнолюдських гуманістичних і духовних цінностей та ідей.

Особистісна медіакультура є результатом медіаосвіти. На аксіологічному рівні – це здатність людини взаємодіяти з медіа, а також творча діяльність із освоєння, передачі, збереження, створення, оцінювання та осмислення матеріальних і духовних цінностей у сфері медіа [4].

На думку науковця В. Сіверса цінність є комунікативним кодом, замкнутою системою зв’язків і відносин, що входять у глибинні структури культури й містить у собі духовні та матеріальні феномени, а також різноманітні сторони суспільного життя [4]. Тому комплекс ціннісних орієнтацій формується під впливом різних детермінант, одним з яких є медіа.

Медіакультура є одним із вимірів сучасної загальної культури суспільства, який набуває інтегруючого значення по відношенню до особистісної культури і забезпечує її цілісність. Формування і становлення сучасної дистанційної освіти актуалізує проблему використання духовного потенціалу освітнього процесу для забезпечення трансформації медіакультурного простору на гуманістичних засадах [2].

Існують різні наукові погляди на зміст медіаосвіти, зокрема теологічна/релігійна та етична теорія припускають, що медіа здатні формувати певні духовні, етичні та моральні цінності аудиторії, а головною метою такого процесу буде долучення аудиторії до певної моделі поведінки, до ціннісних орієнтацій, що відповідають тим чи іншим релігійним і етичним догматам. Тож відповідно до аксіологічного підходу, зміст медіакультури особистості трактується як система загальнолюдських цінностей, результатів духовної діяльності суспільства й життєвих орієнтацій, які визначають ставлення людини до оточуючої дійсності [5].

І. Колеснікова зазначає, що важливою особливістю розвитку професійної

медіакультури є розвиток ціннісної спрямованості педагога як фахівця у сфері взаємодії з масмедіа [3]. Відповідно, у контексті досліджуваної проблеми медіакультуру викладачів закладів вищої освіти розглядаємо як складне структурне утворення, а також діалоговий спосіб взаємодії з учасниками освітнього процесу, що містить ціннісний, технологічний та особистісно-творчий компоненти, які призводять до розвитку суб'єктів взаємодії.

Аналіз наукових праць дає змогу зробити висновок про те, що зміст аксіологічного підходу до розвитку медіакультури викладачів вищої школи містить систему аксіологічних засад: створення і функціонування єдиної гуманістичної системи духовно-ціннісних компетентностей, які впливають на мотиваційні засади саморозвитку особистості в умовах медіакультурного простору; рівнозначність традицій та глобалізаційних тенденцій; одночасне використання надбань минулого й зорієнтованість на духовні начала сьогодення.

Складовими духовно-гуманістичних цінностей, що формуються і розвиваються під час медіаосвіти можуть бути морально-етичні знання, духовні запити, ціннісна мотивація особистості, характер сенсожиттєвих пріоритетів, спрямованість соціокультурної активності тощо [2, с. 186].

Основними організаційними умовами розвитку медіакультури викладачів вищої школи на ціннісних засадах є актуалізація суб'єктної позиції учасників такого процесу, використання особистісно-діяльнісного підходу в медіаосвітньому процесі та забезпечення поступового розвитку: від формування загального рівня медіакультури до професійного [1].

Розвиток медіакультури викладачів закладів вищої школи містить у собі духовно-гуманістичний дороговказ щодо зняття ризиків дегуманізації освітнього процесу, а також забезпечує соціалізацію майбутніх здобувачів вищої освіти у медіакультурному просторі. Набутий, у процесі розвитку медіакультури, ціннісний досвід педагогів виступає феноменологічним явищем, яке зорієнтоване на чесноти особистості та є змістовним інструментом, орієнтиром для здобувачів вищої освіти в контексті визначення і

спрямування їх власних духовно-моральних цінностей.

Таким чином, одним із найважливіших детермінантів розвитку аксіологічної сфери особистості є соціокультурний простір. Проєктування духовно-гуманістичного оновлення змісту освітнього процесу потрібно здійснювати стосовно конкретного соціокультурного середовища її буття, у тому числі на рівні медіакультури. Головним завданням має стати створення духовно-конструюючого медіаосвітнього середовища в закладі вищої освіти, де вмотивованість здобувачів освіти до духовного розвитку буде відбуватися у процесі комунікації з викладачем.

Сучасний процес розвитку медіакультури викладачів вищої школи повинен бути зорієнтований на неперервну освіту й створення умов, за яких свідомість професійної педагогічної групи дорослих та ціннісні орієнтири здобувачів вищої освіти будуть формувати духовно-моральні цінності в суспільних відносинах, а отже конструювати сприятливий для духовного розвитку особистості медіакультурний простір. Ціннісний підхід до розвитку медіакультури викладачів закладів вищої освіти акцентує увагу на формуванні особистості як носія культури, яка містить сукупність ідеалів, норм, традицій, що відповідають загальним етичним нормам.

Прогнозованим результатом такого процесу буде регулюючий вплив на медіакультурне середовище, що забезпечить формування в суспільстві свободи для трансформації власного оточення на аксіологічних засадах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Винничук Р. В. Розвиток цінностей особистості в процесі загальної та професійної освіти (на прикладі Польщі). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2019. № 2 (65). С. 9–15. DOI: https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.65-2.2

2. Гірліна Н. Ю. Соціально-філософський аналіз медіакультурного простору соціалізації: дис. … канд. філос. наук / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2020. 232 с.

3. Колеснікова І. В. Розвиток медіакультури педагогів в умовах реформування освіти. *Інноваційна педагогіка.* 2020. Випуск 23. Т. 1. С. 133–135. DOI: https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/23-1.29

4. Сіверс В. А. Символічні трансформації цінності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2011. №3. С. 3–8.

5. Фурсикова Т. В. Феномен медіакультури особистості: аналіз наукових підходів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2016. Вип. 47 (100). С. 176–184.

Леся КРУПІНА,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради,
м. Кременчук, Україна

КОМПОНЕНТИ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-ОСВІТНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ У ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні виклики, що стоять перед системою освіти, потребують нових підходів до управління науково-освітнім середовищем у закладах фахової передвищої освіти. Традиційні методи вже не дають бажаного результату, тому необхідна розробка та впровадження інноваційних моделей управління, які б забезпечували якісну підготовку фахівців нового покоління.

Актуальність дослідження обумовлена реалізацією поступальної

інноваційної освітньої політики України в галузі освіти та з урахуванням глобальних змін, стратегій розвитку закладів освіти в конкурентних умовах. Створення моделі управління науково-освітнім середовищем у сучасних умовах стає одним із напрямків стратегії розвитку освіти, методом пізнання й інструментом вирішення теоретичних і практичних проблем підготовки професіоналів нового покоління, підтримки особистісно-професійного успіху та самореалізації викладачів і здобувачів освіти, відображає сутність інноваційних процесів у закладах освіти, дозволяє приймати найбільш правильні управлінські рішення та контролювати діяльність з удосконалення освітнього процесу.

Метою дослідження є розробка моделі управління науково-освітнім середовищем у закладі фахової передвищої освіти, яка б сприяла підвищенню ефективності освітнього процесу та розвитку наукової діяльності.

З початку XXI століття все більше науковців звертається до вивчення змісту і значення феномену освітнього середовища закладу освіти в умовах реформування освітньої галузі. Виокремленню освітнього середовища та його видів, дослідженню типології, функцій, структури, формування та його розвитку присвятили свої дослідження О. Артюхіна, Т. Менг, В. Новіков, Д. Хорват. Вплив середовищного підходу на професійний розвиток особистості в закладі освіти аналізують О. Бондар, І. Краснощок, О. Романовський.

Зазначена система створюється і реалізується відповідно до нормативних документів, таких як: Закони України „Про освіту’’, „Про вищу освіту’’, „Про фахову передвищу освіту’’, „Про повну загальну середню освіту’’, Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти, яке має бути в кожному закладі освіти.

Як зазначається в тлумачному словнику, „модель’’ – це міра, зразок, примірник чого-небудь [2]. В. Штофф у своєму дослідженні зазначив, що модель – це уявна або матеріальна система, що може відображати або відтворювати об’єкт дослідження і здатна умовно замінити його, це може дати нам нову інформацію про досліджуваний об’єкт.

Модель управління науково-освітнім середовищем у закладі фахової передвищої освіти, включає такі компоненти: *цільовий, змістовий, процесуальний та оціночний.*

Цільовий компонент моделі управління науково-освітнім середовищем передбачає визначення мети та завдань управління.

Мета – це те, чого прагнемо досягти в результаті управління. Вона має бути чітко сформульованою, вимірною, досяжною, релевантною та обмеженою за часом (SMART).

Завдання – це конкретні кроки, які необхідно зробити для досягнення мети. Вони мають бути логічно послідовними, узгодженими між собою та з метою.

При визначенні мети та завдань управління науково-освітнім середовищем слід враховувати такі фактори: стратегічні цілі розвитку закладу освіти, потреби ринку праці, тенденції розвитку науки та освіти, можливості закладу освіти.

Отже, метою управління науково-освітнім середовищем в Обласному коледжі „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради є: підвищення якості підготовки фахівців; розвиток наукової діяльності; формування інноваційного середовища.

Відповідно до мети у закладі фахової передвищої освіти поставлені такі завдання: розробити та впровадити нові освітні програми, що відповідають потребам ринку праці; збільшити обсяги наукових досліджень; створити умови для розвитку інноваційної діяльності.

Цільовий компонент моделі управління науково-освітнім середовищем є основою для розробки інших компонентів, таких як змістовий, процесуальний та оціночний.

Змістовий компонент моделі управління науково-освітнім середовищем передбачає розробку змісту освітніх програм, наукових досліджень та інших видів діяльності, що здійснюються в закладі освіти. При розробці змістового компоненту моделі управління науково-освітнім середовищем ми враховували такі фактори: тенденції розвитку науки та освіти; можливості закладу освіти.

Змістовий компонент моделі управління науково-освітнім середовищем включає такі елементи:

– освітні програми з переліком дисциплін; зміст навчальних курсів; методи та форми навчання; системи оцінювання знань та умінь здобувачів вищої освіти;

– наукові дослідження: тематика наукових досліджень; методи наукових досліджень; форми наукової співпраці;

– інші види діяльності: інноваційна діяльність; виховна робота; міжнародна співпраця.

Важливо, щоб змістовий компонент моделі управління науково-освітнім середовищем був динамічним і постійно оновлювався відповідно до потреб ринку праці, тенденцій розвитку науки та освіти.

Процесуальний компонент моделі управління науково-освітнім середовищем передбачає визначення процедур та механізмів управління та включає такі елементи: планування; розробка плану дій; розподіл ресурсів; визначення функцій та повноважень посадових осіб; забезпечення координації дій різних підрозділів закладу освіти; створення умов для мотивації педагогічних працівників та здобувачів освіти до активної участі в управлінні науково-освітнім середовищем; здійснення контролю за ходом виконання плану дій; впровадження механізмів дотримання академічної доброчесності та забезпечення функціонування системи в цілому; внесення необхідних коректив.

Важливо, щоб процесуальний компонент моделі управління науково-освітнім середовищем є важливим інструментом забезпечення ефективного функціонування науково-освітнього середовища. Він має бути чітко визначеним, прозорим та гнучким, щоб мати можливість адаптуватися до мінливих умов.

Оціночний компонент моделі управління науково-освітнім середовищем передбачає розробку системи оцінювання ефективності управління й включає такі елементи: критерії оцінювання: якість освітніх програм; рівень наукової діяльності; рівень інноваційної діяльності; задоволення здобувачів освіти та

роботодавців якістю підготовки фахівців; методи оцінювання: анкетування; тестування; експертні оцінки; моніторинг; періодичність оцінювання: поточний контроль; підсумковий контроль.

Важливо, щоб система оцінювання ефективності управління науково-освітнім середовищем була об'єктивною та надійною, що є важливим інструментом забезпечення якості підготовки фахівців. Система оцінювання має бути об'єктивною, надійною та давати можливість для вдосконалення науково-освітнього середовища.

Отже, створення моделі управління науково-освітнім середовищем – це складний, але необхідний процес, який дає можливість закладам фахової передвищої освіти підготувати конкурентоспроможних фахівців, відповідальних потребам сучасного ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000. Уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.

Юлія СИТЮК,
вчитель початкових класів
Новознам'янської гімназії
Піщанської сільської ради
с. Нова Знам'янка, Україна

ПРОГРАМА МІЖНАРОДНОГО БАКАЛАВРАТУ (INTERNATIONAL BACCALAUREATE – IB) ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

Сьогодні перед освітньою спільнотою стоїть багато викликів які сформовані сучасним інформаційним суспільством. Одним з таких викликів є

швидкий темп змін в сучасному світі та його глобалізація. Саме тому при реалізації проекту реформування української системи освіти Нова українська школа значна увага приділена формуванню уміння вчитися впродовж всього життя. [1] Саме така здатність закладається в учнів початкової школи.

Програма міжнародного бакалаврату (International Baccalaureate – IB) сформована однойменною міжнародною організацією яка має на меті озброїти школи програмами які сприяють формуванню в учнів знань та навичок які необхідні їм для життя, навчання та роботи в світі який стрімко глобалізується та забезпечити випускникам програми можливість вступати до закладів вищої освіти будь-якої країни світу. Цей комплекс програм має на меті сформувати міжнародну мобільність для учнів та сформувати у них адаптаційну компетентність для подальшого навчання, роботи та наукової діяльності.[3]

Загалом розроблено чотири програми. Програма для початкової школи (Primary Years Programme), яка орієнтується на учнів від 3 до 12 років, програма для учнів середньої школи (Primary Years Programme) яка орієнтована на вік від 12 до 16 років та дві програмами для старшої школи які орієнтовані на учнів у віці 16-19 років:

– Програма міжнародного диплома (Diploma programme) (найпопулярніша з програм) яка передбачає підготовку випускника до вступу в університети та продовження здобуття вищої освіти, у тому числі і наукового спрямування;

– Програма спрямована на кар’єрну підготовку (Career-related Programme) яка приділяє основну увагу підготовці до роботи в сучасному глобалізованому світі.[3]

Програма для початкової школи спрямована в першу чергу на вивчення навколишнього світу та прищеплення учням бажання здобувати нові знання та активно досліджувати навколишній світ. Реалізація цього здійснюється через вивчення базових предметів (напрямів) які включають в себе читання та мову, математику, науку, мистецтво, суспільні науки, фізичний та соціальний розвиток особистості. Варто зауважити, що при реалізації цієї програми велику роль відіграє трансдисциплінарний підхід до навчання. Трансдисциплінарний

модель навчання покладена в основу всієї програми її суть – навчання через вивчення явищ, подій, фактів та взаємозв'язків між ними, а не окремих предметів. [4]

Концепції покладена у основу програми є універсальними та позачасовими та сприяють саме вмінню навчатися, формують бажання навчатися та надають учням інструменти якими вони можуть користуватися під час свого подальшого навчання в незалежності від умов та конкретного змісту цього навчання. Цими концептам є:

1. Форма – фактичне знання яке учнів можуть ідентифікувати.

2. Функція – знання того, що все має свою роль, місце та спосіб діяльності які можна ідентифікувати та оцінити.

3. Причинно-наслідковий зв'язок – розуміння того, що нічого не відбувається без причини та кожна дія має свій результат. Також важливим аспектом є те, що учень повинен розуміти що результат однієї дії може бути причиною іншої дії та явища, тощо.

4. Зміни – знання про те що зміна є універсальним явищем та не ніщо не може залишатися незмінним і ми повинні бути готовими до цих змін та керувати ними чи реагувати на них.

5. Зв'язок – розуміння того, що людина живе не одноосібно, а у суспільстві де кожен елемент взаємодіє між собою та справляє вплив один на одного.

6. Перспектива – знання того, чому я хочу навчитися та розуміння того, що поставлена мета визначає наші дії для її досягнення і головне розуміти для чого можна в подальшому використати здобуті знання вміння та навички.

7. Відповідальність – розуміння того, що досягнуті результати є наслідком власних дій.

8. Рефлексія – знання того, що кожна задача може бути вирішена різними способами та необхідно враховувати інші способи, а свій спосіб вирішення необхідно обґрунтувати та довести його ефективність.[2]

Названі компетентності дійсно є міждисциплінарними та можуть бути застосовані як при вивченні читання так і при вивченні математики чи фізичної

культури. Такий підхід дозволяє сформувати учня який бажає та готовий вчитися і має відповідний інструментарій.

Зазначеною програмою конкретно визначено десять навичок учня які повинні розвиватися на всіх рівнях ІВ, але закладаються вони саме у початковій школі. Коротка характеристика цих навичок наведена нами у таблиці 1. [2]

Таблиця 1

Навички учня за програмою міжнародного бакалаврату

Навичка	Зміст навички
Турбота	Повинен допомагати іншим, бути чуйним, уважним, мати навички роботи в групі.
Відкритість	Має прислухатися до інноваційних ідей та розуміти, що існує більше ніж один спосіб виконати завдання.
Збалансованість	Повинен вміти раціонально використовувати свій час та брати участь не лише у одному виді діяльності.
Вміння ризикувати	Повинен не боятися робити помилки та бути готовим спробувати нові та незнайомі способи виконання завдань.
Принциповість	Має бути чесним та відповідальним, приймати відповідальні рішення та мати почуття справедливості. Учень повинен діяти відповідно до принципів доброчесності.
Допитливість	Повинен виявляти наполегливість при навчанні та не здаватися перед труднощами. Приймає виклики які перед ним стоять.
„Мислитель”	Вміє використовувати свої знання, доповнює власні ідеї та ідеї інших.
Обізнаність	Зацікавлений у розширенні своїх знань.
Комунікативність	Вміє висловлювати власні думки та ставлення, щодо навчання та іншої діяльності.
Рефлексія	Повинен планувати своє навчання та використовувати різні способи виконання завдань

Цікавою є форма підсумку навчання запропонована програмою. Так результати навчання учень повинен показати на підсумковій виставці де вони презентують свій реалізований проєкт який є міждисциплінарними та найчастіше груповим. Основною відмінністю такого проекту від традиційного є

те, що тематика, засоби реалізації та презентації визначаються учнями самостійно без встановлення жорстких рамок з боку вчителя який виконує роль фасилітатора. Саме такий проєкт, на думку авторів програми, є тією формою яка повинна продемонструвати сформованість характеристик учнів які ми обговорювали вище.[4]

Отже проаналізувавши програму ми можемо дійти висновку, що вона спрямована на підготовку випускника який адаптований до навчання на наступних освітніх рівнях де закладається академічна основа та формується здатність керувати своїм навчанням і встановлювати зв'язки між навчанням у класі та реальним життям. Саме ці навички закладається у навчанні в початковій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 4 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 06.03.2024).

2. Main P. Key concepts PYP. 2022. URL: https://www.structural-learning.com/post/key-concepts-pyp (date of access: 08.03.2024).

3. Primary years programme (PYP). *International Baccalaureate®*. URL: https://www.ibo.org/programmes/primary-years-programme/ (date of access: 07.03.2024).

4. PYP curriculum framework. *International Baccalaureate®*. URL: https://www.ibo.org/programmes/primary-years-programme/curriculum/ (date of access: 07.03.2024).

Діана ГАЛАГАН,
здобувач фахової передвищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Наталія КІНДЯКОВА,***
учитель інформатики, учитель-методист
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

МЕНТАЛЬНІ КАРТИ В ЕПОХУ ІКТ: ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Початкова школа є фундаментальним етапом у навчанні, під час якого формується базова основа знань, умінь і навичок учнів, що відкриває перед ними двері до подальшого навчання. У цьому періоді дитина переживає інтенсивний процес розвитку. Перший період шкільного навчання не лише передає фактичні знання, але й формує ключові навички. Сьогодення потребує від людини вміння аналізувати, робити висновки, генерувати ідеї на основі наявних даних.

Щоб сформувати успішного громадянина майбутнього, потрібно сприяти розвитку мислення дитини. „Жодна дитина не народжується генієм, жодна – дурнем. Усе залежить від стимуляції та ступеня розвитку головного мозку у вирішальні роки життя дитини”, – писав Масару Ібуки, засновник корпорації „SONY”[4]. Сучасному вчителю початкових класів необхідно спрямовувати зусилля не лише на засвоєння учнями інформації, а й на здатність

виокремлювати основні її аспекти, вміння ставити запитання, робити висновки та вибирати оптимальні стратегії. Сформованість цих навичок мислення є важливим фактором для подальшої успішної соціальної адаптації та професійного розвитку особистості. Логічне та критичне мислення відіграє ключову роль у житті сучасної людини, оскільки допомагає зрозуміти закономірності, аналізувати ситуації, приймати оптимальні рішення. Формування логічного мислення розвиває навички планування діяльності, сприяє розвитку здатності вибудовувати правильні послідовності дій, спрямовані на досягнення поставленої мети.

Розвиток дитини в умовах сучасного інформаційного світу, у якому педагог уже не є єдиним джерелом „істинних" знань, вимагає використання діяльнісних підходів до навчання [2]. Завдання вчителя – навчити учнів керувати власним мисленням. У більшості випадків завдання на уроці мають сприяти розвитку керованого, довільного мислення дітей, що спонукає їх до роздумів. Ефективним інструментом для досягнення цього завдання є ментальні карти, представлені Тоні Б'юзен ом. Вони дають змогу учням легше організовувати та усвідомлювати навчальний матеріал, створюючи зв'язки між різними ідеями та поняттями. Під час роботи з ментальними картами учні вчаться виділяти ключові властивості, аналізувати та визначати як спільні, так і відмінні ознаки явищ, розрізняючи при цьому їх суттєві та несуттєві характеристики. У науковій літературі акцентується проблематика створення ментальних карт, яка є предметом дослідження ряду вчених, включно із зарубіжними науковцями Т. Б'юзен , Б. Твісс, Б. Санто, В. Хартманом, Й. Шумпетером і вітчизняними вченими О. Аксьоновою, Н. Руденко, О. Бершадською, Т. Балановою, І. Кіндрат, Н. Копняк тощо.

Останнім часом ментальні карти все частіше використовується в навчальному процесі. Окрім словосполучення „ментальні карти" використовують також інші: карта знань, карта розуму, інтелектуальна карта, схема мислення, карта асоціацій, карта уявлень тощо. Незважаючи на різноманітність назв, суть даних понять є незмінною.

Ментальні карти – це візуальні схеми та діаграми, які представляють різні задачі, тези, які мають взаємозв’язок і об’єднуються спільною концепцією [3]. Цей інструмент може бути використаний для генерації нових ідей, запису та структуризації даних, аналізу та організації інформації, прийняття рішень тощо.

Важливо зазначити, що впровадження ментальних карт в навчальний процес початкової школи потребує активного залучення як вчителя, так і учнів [1]. Без залученості учнів до процесу „вибудовування” карта знань утратить свою практичну цінність, адже учень, котрий не розуміє взаємозв’язків між її складовими частинами, не може ефективно користуватися нею.

Використання штучного інтелекту в процесі підготовки ментальних карт

Процес створення ментальних карт включає в себе підготовчий етап та етап візуалізації. На підготовчому етапі вчитель має відібрати основні терміни та поняття, визначити взаємозв’язки. Частково автоматизувати цей процес можемо використавши генеративні мовні моделі – штучний інтелект (ШІ).

Учитель може використати запити до ШІ з метою отримати структурований перелік понять з теми.

У ході дослідження ми використали три платформи ШІ: GPTChat3.5, Bard.google.com, Bing.com (Copilot). Усім задіяним моделям було запропоновано опрацювати по два подібні запити.

Запит 1. Створи багаторівневий список з термінів та понять. Тема „Корисні копалини” 3 клас. Список потрібен для створення карти знань.

Запит 2. Створи багаторівневий список з термінів та понять. Тема „Інформація. Дії з інформацією” 3 клас. Список потрібен для створення карти знань.

По обох запитах на платформах GPTChat 3.5 та Bard були отримані списки, прийнятні для подальшого використання в процесі створення ментальних карт.

Також слід зазначити, що платформа Bard.google.com в процесі формування відповідей послуговується регіональними даними, має доступ до

поточних даних в мережі, що підтверджується посиланнями на ресурси, використані в процесі формування відповіді, зокрема „На урок” та „Мій клас”. З-поміж іншого ШІ Bard запропонував поради до організації роботи з учнями з використанням ментальних карт.

Звісно, не можна повністю покладатись на результати запитів до систем ШІ. На сьогодні у відповідях різних систем можуть траплятися помилки, зокрема невідповідність темі чи чинній програмі. Та загалом відповіді на запити до ШІ можуть слугувати гарною базою для підготовки ментальних карт.

Візуалізація ментальних карт засобами ІКТ

Можливості створення ментальних карт є різноманітними. Вони були вперше створені вручну на папері у формі схем, які мали структуру, подібну до „дерева”. Їх можна й сьогодні відобразити вручну на папері або дошці. Однак, більш зручним та ефективним є їх формування за допомогою різних програмних засобів.

На сьогодні завдяки сучасному рівню розвитку інформаційно-комунікаційних технологій можна створювати ментальні карти з використанням прикладних програм та різноманітних інтернет-ресурсів. Засоби ІКТ дають змогу не лише створити ментальні карти, а й зробити їх інтерактивними. Нині доступний значний вибір онлайн-сервісів для створення ментальних карт: Mind Mup, Bubbl.us, Mindmeister, WiseMapping, Mind42, Mapul, Gliffy тощо. Також доступні програмні забезпечення: XMind, FreeMind, iMindMap, Mindomo, SciPlore та інші.

При виборі програмних засобів необхідно враховувати наявні можливості учасників навчального процесу. Принциповим для вибору засобу можуть бути потреба онлайн-доступу, сумісність з мобільними системами, можливість збереження карти на локальному комп’ютері. Не варто забувати про можливості форматування карт, такі як: колір гілок та текстів, вставлення смайлів та інших засобів емоційного впливу, роль яких для учнів початкової школи особливо висока. Кожен з додатків та сервісів має свої унікальні особливості та можливості, які варто врахувати. Наприклад:

Додаток **iMindMap** дає змогу створювати, редагувати ментальні карти без доступу до Інтернету. Це допомагає зручно працювати в умовах відсутності Інтернет-підключення.

XMind – програмне забезпечення, яке пропонує оптимізацію для мобільних пристроїв. Крім того, воно підтримує синхронізацію з хмарним сховищем.

Програмне забезпечення **SciPlore** дає можливість зручно зберігати ментальні карти та експортувати їх у різноманітні формати, а також підтримує імпортування карт з інших додатків чи програм.

Mindomo – програмне забезпечення, яке дає можливість спільно працювати над ментальною картою в реальному часі. Цей додаток може інтегрований до Google сервісів.

Ми проаналізували дванадцять сервісів та додатків, які надають можливість створювати ментальні карти. На основі можливостей, доступних у безплатних версіях, сформовано список вимог. Аналіз та оцінка ефективності безкоштовних версій додатків наведені в таблицях (таблиця 1.1, таблиця 1.2).

Таблиця 1.1 – Онлайн-сервіси

Критерій	Mind Мир	Bubbl.us	Mindmeister	WiseMapping	Mind42	Mapul	Gliffy
Створення різних типів ментальних карт							
Створення з нуля/на основі шаблону	/-	/+	/+	/-	/-	/+	/+
Переміщення гілок							
Зміна товщини та стилю гілок	/+	/+	/+	/-	/-	/+	/+
Зміна кольорів гілок та підписів	/+	/-	/+	/+	/-	/+	/+
Додавання зображень							
Додавання гіперпосилань							

Спільний доступ у реальному часі							
Оптимізація під мобільні пристрої							
Підтримка різних форматів файлів							
Синхронізація з хмарними сховищами							
Разом балів	2			0			1

Таблиця 1.2 – Прикладні програми

Критерій	XMind	FreeMind	iMindMap	Mindomo	SciPlore
Створення різних типів ментальних карт	+	+	+	+	+
Створення з нуля/на основі шаблону	+/+	+/-	+/+	+/+	+/-
Переміщення гілок	+	+	+	+	+
Зміна товщини та стилю гілок	+/+	-/-	+/+	+/+	+/+
Зміна кольорів гілок та підписів	+/+	+/+	+/+	+/+	+/+
Додавання зображень	+	-	+	+	+
Додавання гіперпосилань	+	+	+	+	-
Спільний доступ у реальному часі	-	-	-	+	-
Оптимізований для мобільних пристроїв	+	-	-	+	-
Підтримка різних форматів файлів	+	+	+	+	+
Синхронізація з хмарними сховищами	+	-	+	+	-
Разом балів	13	7	12	14	9

Ментальні карти є ефективним інструментом для візуалізації, організації та

аналізу інформації. Їх використання сприяє покращенню пам’яті, стимулює генерацію ідей, допомагає візуалізувати концепції, а також організовує співпрацю між учнями під час групової роботи [5]. Поєднання творчого потенціалу вчителя та інновацій рішень в галузі ІКТ сприяє розкриттю нових можливостей для навчання та розвитку, формуванню креативного та логічного мислення молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко Є. М. Ментальна карта як засіб візуалізації навчального матеріалу на уроках мовно-літературного циклу. *Імідж сучасного педагога: електрон. наук. фах. журн. (категорія „Б”)*. 2022. № 5 (206). С. 119-125.

2. Епельман О. С. Розвиток логічного мислення учнів початкової школи за допомогою задач з елементами теорії ймовірності. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 79 с.

3. Загальна психологія: Підручник / Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Булах І. С.,Огороднійчук З. В. та ін. Київ : Либідь, 2005. 453 с.

4. Масару Ібука, Після трьох вже пізно. Сварог, 2021, 152с.

5. Оксентюк Н. В. Можливості застосування ментальних карт у навчальному процесі. *Технології навчання* : науково-методичний збірник. Рівне : НУВГП, 2015. Випуск №15. С.194-208

6. Zilberman Arie. Як ШІ впливає на систему освіти *ФЕЙСЕР* : вебсайт. URL: https://www.facerua.com/iak-shi-vplivaie-na-sistiemu-osviti/ (дата звернення: 18.02.2024).

Роман СИТЮК,
викладач суспільних дисциплін,
асистент кафедри початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики
Обласного коледжу ,,Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка'' Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ПОРІВНЯННЯ ПРОГРАМ A-LEVEL ТА DIPLOMA PROGRAME (INTERNATIONALE BACALAURATE) ЯК МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Одним із завдань яке вирішує середня освіта є підготовка здобувачів освіти до вступу на навчання у заклади вищої освіти на програми бакалаврату та магістратуру. Традиційно, у країнах Європи існує система старших середніх шкіл які поділяються на дві категорії:

– Готують випускників до вступу на навчання за програмою бакалаврату (університети чи коледжі залежно від країни);

– Дають учням можливість отримати професійну освіту та розпочати робітничу кар'єру.

Так у Великобританії обов'язковими є лише початкова та середня школа до 16 років, а післяшкільний період навчання (Further Education) у віці 16-18 років спрямовано на підготовку до навчання у ЗВО. Майже аналогічну систему ми можемо спостерігати у Франції де обов'язковими є початкова школа та коледж (заклад базової середньої освіти), а ліцеї здійснюють або підготовку до вищої освіти, або поглиблену професійну підготовку з робітничих професій. [1]

У той же час глобалізація суспільства призвела до висунення вимог певної уніфікації та стандартизації оцінки рівня підготовки випускників середніх

загальноосвітніх закладів з точки зору їх готовності та спроможності здобувати вищу освіту. Особливо актуальним це питання стало у 60-х роках XX століття під впливом інтеграційних процесів які відбувалися в тогочасній Європі. Відповіддю на цей виклик стало формування двох систем які, фактично, стали певним стандартом доуніверситетської підготовки. Така підготовка передбачала поглиблене вивчення предметів які були базовими для обраної спеціальності у закладі вищої освіти. З одного боку це систем британських екзаменів A-Level, з іншого програма міжнародного бакалаврату DIPLOMA PROGRAME (INTERNATIONALE BACALAURATE - IB). Охарактеризуємо та порівняємо ці системи з точки зору організації середньої освіти наукового спрямування.

A-Level вперше введено у Англії та Уельсі у 1951 році та замінено ним атестат середньої школи в зв’язку з реформами які були проведені у системі освіти після завершення II Світової війни. Фактично ця система являє собою вимоги до рівня підготовки випускника з певного предмету. На сьогодні таких предметів 55 які згруповані у 6 блоків: творчі та професійні предмети, англійська мова та література, гуманітарні та соціальні науки, математика, природничі науки, мови. Відповідно до спеціальності заклад вищої освіти виставляє вимоги стосовно трьох предметів або груп предметів оцінки з яких дають право на вступ до нього. [3]

IB – це міжнародна некомерційна освітня організація яка наприкінці 60-х років розробила програми середньої освіти які базувалися на принципах навчання для світу та повинні були бути визнаними університетами різних країн для вступу. Також до програм були розроблені основні принципи. Так за програмою міжнародного бакалаврату (мова йде про DIPLOMA PROGRAME який спрямовано на підготовку до подальшого навчання у закладах вищої освіти) навчання триває два роки та складається з базових предметів та 6 предметів спеціалізації які учень повинен обрати самостійно з таких груп: рідна мова і літературні твори нею, іноземна мова, математика, природничі науки, суспільні науки, додатковий предмет – із предметів які не увійшли до

попередніх груп, або використовується для поглибленого вивчення одного з обраних предметів. З цих 6 предметів 3 вивчаються на базовому, а 3 на поглибленому рівні. [4]

Особливістю програми міжнародного бакалаврату є зміст базових предметів, які вивчаються в обов'язковому порядку, (CORE) є „Теорія пізнання" де учні вчаться критичному мисленню та опановують основні методи оволодівання знаннями, „Творчість та дія" -розвиток творчості з одного боку, та обов'язкова спортивна підготовка чи відвідування драматичних гуртків та секцій які поєднують два попередні напрями, „Служіння" – обов'язкова участь в громадському чи благодійному проєкті як правило у складі групи, класу чи школи. [4]

Також цікаво порівняти змістові вимоги та особливості побудови предметів в цих системах. Наприклад при визначенні змісту історії в системі A-Level передбачено певний перелік тем та вимоги до рівня знань студентів, вказано конкретні факти та ідеї якими він повинен оволодіти та продемонструвати при складанні іспиту. [2]

Програма історії в міжнародному бакалавраті включає в себе три модуля з яких один носить базовий характер і повинен показати учням основні механізми історичного процесу, а два інші присвячені ключовим періодам всесвітньої історії та їх впливу на формування сучасного світу, при поглибленому вивченні додається четвертий модуль, який присвячено історії певної території та показує загальні тенденції її розвитку, зокрема це може бути Азія та Океанія, Америка (Північна та Південна), Європа, Африка чи Близький Схід. Важливим елементом є написання дослідницької роботи оцінка за яку складає 20% оцінки за курс.[5]

Отже, порівнявши ці програми ми дійшли таких висновків:

– обидві програми спрямовані на наукову підготовку випускників середньої школи для здобуття вищої освіти;

– програма A-Level визначає рівень знань які учень повинен продемонструвати для вступу до закладу вищої освіти, а порядок та темп реалізації визначається конкретною школою та самим учнем;

– програма міжнародного бакалаврату є комплексною та містить базові предмети які повинні сформувати пізнавальну та дослідницьку компетентність учня, а також активно включити його в життя суспільства та активно впливати на це суспільство власними діями;

– з програми A-Level учень, як правило обирає 3-4 предмети тому його підготовка є ґрунтовнішою з окремого предмету, а підготовка за програмою міжнародного бакалавру є більш збалансованішої та різносторонньою.

Також зазначимо, що результати за даними програмами визнаються всіма провідними університетами та коледжами світу, хоча певну перевагу все ж так надають випускникам міжнародного бакалаврату через комплексність їх підготовки спрямованої на життя в глобалізованому світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сисоєва С., Кристопчук Т. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навч. посіб. Рівне : Овід, 2012. 352 с.

2. Cambridge assessment international education. Cambridge International Education. URL: https://www.cambridgeinternational.org/programmes-and-qualifications/cambridge-advanced/cambridge-international-as-and-a-levels/subjects/ (date of access: 01.03.2024).

3. Cambridge International Education. URL: https://www.cambridgeinternational.org/Images/502955-2021-2023-syllabus.pdf (дата звернення: 07.03.2024).

4. Diploma programme (DP). International Baccalaureate®. URL: https://www.ibo.org/programmes/diploma-programme/ (date of access: 11.03.2024).

5. History in the DP. International Baccalaureate®. URL: https://www.ibo.org/programmes/diploma-programme/curriculum /individuals-and-societies/history/ (date of access: 03.03.2024).

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Юліана ІРХІНА,
доцент кафедри західних і східних мов та методики їх навчання
Державний заклад
,,Південноукраїнський національний
університет ім. К.Д. Ушинського''
м. Одеса, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧІВ БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НАПРЯМКУ „СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА'' У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

У рамках сучасної необхідності підготовки фахівців корекційно-педагогічної спрямованості з вільною комунікативною компетенцією в цілях ділового, наукового та особистого спілкування у динамічному освітньому просторі, виникає необхідність створення обґрунтованої та деталізованої методологічної основи формування іншомовної компетенції здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку ,,Спеціальна освіта''. Процес розробки такої методології є комплексним та об'ємним і включає компоненти апробованих та результативних освітніх практик з навчання іноземних мов .

Основною задачею розробки методологічних підходів формування іншомовної компетенції здається створення балансу між існуючими концепціями та підходами та пошуками і розробками нових засад для досягнення кінцевої мети згідно Державного Стандарту спеціальності 016 Спеціальна освіта, а саме формування англомовної професійно-орієнтованої

мовленнєвої компетентності фахівців для забезпечення їхнього ефективного спілкування в академічному та професійному середовищах.

Сучасна концепція іншомовної підготовки здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку „Спеціальна освіта’’ ставить такі завдання, як обізнаність здобувачів у загальнонаукових й психолого-педагогічних методи роботи, сучасних методах корекційного навчання (теоретико-інформаційних, практико-операційних, пошуково-творчих, а також, методах організації самостійної роботи). Методологічні підходи надають можливість обґрунтувати способи організації корекційного освітнього процесу, технології урочної й позаурочної діяльності у спеціальних та інклюзивних закладах освіти за необхідності здійснення усіх вищезазначених видів діяльності засобами іноземної мови. У такій роботі необхідно враховувати особливості іншомовної підготовки здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку „Спеціальна освіта’’, де головним компонентом змісту навчання є професійно-орієнтована мовленнєва діяльність, що вільно генерується з метою корекції і компенсації порушень психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами різних вікових груп.

Комунікативний метод, який було обрано як основу методології іншомовної підготовки здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету ґрунтується на наступних основних принципах: мова повинна вивчатися у зв'язку з фактичним професійним, соціальним та культурологічним контекстом; мова повинна бути засобом спілкування на занятті та студентам слід надати самостійну можливість висловлювати свої ідеї та думки; помилки розглядаються як нормальний процес розвитку комунікативних навичок; одним з обов’язків викладача є створення ситуацій, що сприяють спілкуванню. Згідно такій методології навчання іноземних мов стає ефективнішим завдяки застосуванню максимальної активізації здобувачів вищої освіти під час занять шляхом організації ділових ігор, виконання творчих завдань, підготовки презентацій, рефератів, доповідей тощо засобами іноземної

мови. Саме за таким методом стає можливим набуття вмінь, притаманних фахівцю їз знанням іноземної мови, як то:

-читати та перекладати англомовну літературу за фахом, користуючись двомовними термінологічними словниками, та інтерпретувати прочитане з метою пошуку інформації з іноземних джерел;

-аналізувати англомовні джерела інформації для отримання даних, необхідних для виконання професійних завдань;

-розуміти англійське усне та писемне мовлення безпосередньо та у фонозапису;

-готувати виступи з галузевих питань;

-будувати цілісні, логічні та зв'язні висловлювання англійською мовою за заданою тематикою, обираючи адекватні мовні та мовленнєві засоби;

-складати ділові листи та різні типи документів англійською мовою.

У ракурсі апробації методології навчання англійської мови здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку ,,Спеціальна освіта'' було створено навчальний посібник ,,Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням'', що містить автентичні тексти англійською мовою, які мають психолого-педагогічну, корекційно-розвиткову, реабілітаційно-спортивну спрямованість, а також передтекстові і післятекстові вправи на закріплення лексико-граматичного матеріалу. Метою даного посібника є формування у студентів комунікативних компетенцій для ефективного спілкування в іншомовному професійному середовищі.

Тексти посібника також важливі для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти, що дозволяє підтримувати високий рівень мотивації при їх вивченні та спілкуватися іноземною мовою у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом. Матеріал посібника призначений для аудиторної та самостійної роботи для студентів як денної, так і заочної (дистанційної) форми навчання. Навчальний посібник, що наразі є складовою навчально-методичного комплексу з дисципліни ,,Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням'' за

методологічною концепцією комунікативного підходу складається з дотекстової роботи з ключовими поняттями за темою *(Active Vocabulary);* читання автентичного тексту англійською мовою, післятекстового опрацювання категоріального апарату тексту *(Write down these words with their transcription and translation into your vocabularies;* виокремлення лексичних конструкцій, необхідних для подальшої комунікації та співвідношення відібраних конструкцій з подібними рідною мовою *(Give Ukrainian equivalents to the following words and word combinations; Give English equivalents to the following words and phrases);* робота з граматичними (повторення) конструкціями на текстовому матеріалі *(Fill in the gaps with the required verb forms, name the grammar form you’ve used);* спілкування у формі питання-відповідь з опорою на надані питання *(Give the answers to the following);* власне, самостійно згенероване мовлення з опорою на запропоновані тези у рамках опрацьованої професійно-орієнтованої лексики *(Are these statements true in your opinion? Give your reasons);* самостійно згенероване мовлення без опори, але з використанням запропонованих словосполучень *(Make up sentences of your own using the words and word combinations given below);* відтворення-переказ змісту тексту для контролю рівня засвоєності отриманої професійно-орієнтованої інформації *(Render the content of the text).*

Аналізуючи таку послідовність видів діяльності у процесі формування іншомовної компетенції здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку ,,Спеціальна освіта’’, можливо зробити висновок, що саме така послідовність та кількість завдань вносить істотний внесок у формування мовленнєвої компетенції, що включає всі види подальшої роботи з автентичними текстами професійно-орієнтованої тематики різних жанрів, таких як наукові статті, звіти, інструкції та інше. У процесі набуття необхідних комунікативних навичок активізації навчально-пізнавальної діяльності передбачено застосування активних і інтерактивних освітніх методів, серед яких: проблемна лекція, лекція-презентація, робота в парах, колективне обговорення з динамічним зворотнім зв’язком, презентація

результатів виконаних практичних завдань, круглий стіл. За змістом, структурою, логікою та наповненістю матеріалу методологічно розроблений за комунікативним підходом навчальний посібник ,,Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням'' є оригінальним виданням, яке має як новизну, так і практичну цінність, так як забезпечує можливість реалізувати комунікативний намір, вміння користуватися цими засобами в процесі сприйняття, як в умовах контактного, так і дистанційного навчання. Така методологія здається адаптованою до різних ситуацій та рівнів застосування отриманих знань, вмінь та навичок. Перспектива подальших досліджень бачиться у розробці комплексу особистісно-орієнтованих вправ для оволодіння вищим рівнем комунікативної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Прохорова О. В., Ірхіна Ю. В. Практикум з англійської мови для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 053 психологія: навчальний посібник. Одеса: Видавець Букаєв В. В., 2021. 116 с.

2. Морська Л. І., Левчик І. Ю. Професійно орієнтоване англомовне спілкування психологів (у конфліктній ситуації): експериментальний навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Тернопіль: ,,Вектор'', 2012. 140 с.

3. Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П., Дегтярьова Ю.В., Беспалова Н.В. Підручник з англійської мови для студентів напряму підготовки Психологія. Київ: Фірма ,,Інкос'', 2011. 302 с.

4. Richards, J., Rodgers, T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. New York: Cambridge University Press, 2001. 171 p.

5. Stern, H.H. Fundamental Concepts of Language Teaching. New York: Oxford University Press, 2016. 594 p.

Москалик Геннадій,
директор Департаменту освіти виконкому
Кременчуцької міської ради,
професор кафедри психології, педагогіки та філософії
Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського,
професор Університету економіки,
доктор філософських наук, професор
(м. Бидгощь, Польща – м. Кременчук, Україна

ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ НА УРОКАХ ОСНОВ ЗДОРОВ’Я У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ЧАС

Умови, що склалися в Україні під час воєнних дій, спричинили низку психологічних проблем серед населення, і дітей зокрема. Страхи, панічні атаки, різноманітні фобії стають перепонами на шляху нормального сприйняття світу, якісного навчання та соціалізації.

Особливі складності викликають діти, які мають особливі освітні потреби. Ці діти повинні отримувати ще більше допомоги від педагогів, психологів та батьків.

Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Основи здоров’я» для 6 - 9 класів метою базової загальної середньої освіти вбачає «розвиток освіченої особистості, яка поєднує в собі творчий потенціал до навчання, ініціативність до саморозвитку та самонавчання в умовах глобальних змін та викликів, здатності ідентифікувати себе як важливу й відповідальну складову українського суспільства, яке готове змінювати й відстоювати національні цінності українського народу» [2, с. 2].

Програма дає можливість педагогу вносити власні корективи до змісту та форм і методів навчання, добирати актуальні життєві питання для обговорення з учнями в класі та в позаурочній діяльності. Вчитель пропонує учням

опанувати навички самоконтролю за своїми емоціями, самопочуттям, навчитися допомагати іншим людям у стресових ситуаціях, уміти долати страхи. Цьому передує величезна підготовча робота психолога, вивчається травматичний досвід дітей.

Звичайно, сучасна психологічна наука розробила велику кількість інструментів для роботи з такою категорією клієнтів. Від найпростіших щоденних вправ, що дають можливість заспокоїтися, зорієнтуватися у середовищі, що оточує, зрозуміти та належно оцінити безпековий стан, навчити дитину самоконтролю та самоорганізованості до перевірених практик в різноманітних методах. Зокрема, в методі позитивної психотерапії та в методі когнітивно-процесуальної терапії.

Терапевт КПТ (когнітивно-поведінкової терапії) О. Гершанов радить найпростіші універсальні вправи для роботи з дітьми та дорослими, що пережили травматичну подію: «Таких людей важливо навчити технік релаксації та зниження тривоги.

Вправа 1: «Контрольоване дихання».

Вправа 2 «Метелик» (поплескування по плечах).

Під час вправи включається легка, спокійна музика.

Техніка: Прогресивна нервово - м’язова релаксація за Джекобсоном заснована на послідовному напруженні і розслабленні різних груп м’язів. Схема виконується за одним і тим же алгоритмом» [1, с.22].

Такі вправи доступні усім, не видаються складними у застосуванні, але можуть відіграти величезну позитивну роль у складних психологічних ситуаціях. Попередженя складних ситуацій чи реакцій на них є дієвим засобом-перепоною на шляху розвитку травми.

Але, разом з тим, невирішена вчасно травматична ситуація провокує загострення, а іноді і нагнітання дорослою особою чи дитиною психотравматичної ситуації.

Коли вже маємо клубок нерозв'язаних психологічних проблем, то виникає необхідність у застосуванні комплексу психотерапевтичних заходів.

На думку О.Гершанова, «робота з травмою - комплекс заходів, що спрямовані на запобігання розвитку постстресових розладів, на відновлення функціонування людини, яка постраждала від травматичної події, і на розвиток її стресостійкості. Комплекс заходів при роботі з травмою починається з першої допомоги, яка має будуватись на принципах легітимації емоцій, нормалізації пережитих станів і найголовніше, передати посил: «Ти – нормальна здорова людина, яка в цей момент переживає реакції на ситуацію, що вимагає максимальної мобілізації особистісних ресурсів» [1, с.22].

Цікаві та дієві інструменти роботи з наслідками травматичної події пропонує метод позитивної психотерапії.

Для подолання наслідків психотравм у дітей молодшого віку психологи використовують методику казкотерапії. Задяки тому, що травматичні для дітей ситуації обігруються через казки, настає реальна можливість вирішити багато психотерапевтичних завдань.

На допомогу психологу у таких випадках є арт-терапія. Це психотерапія мистецтвом. Завдяки творчості арт-терапія дозволяє пережити внутрішні конфлікти дітей та дорослих. Іноді такі види терапії піддаються гострій критиці, проголошуються недієздатними, неефективними.

Війна та робота з такою категорією дітей довели ефективність методу ізраїльських психологів «Хібукі-терапія», при якому «кожна дитина отримує собаку-іграшку, а психологи вважають її одним з кращих інструментів подолання травматичного та посттравматичного синдрому у дітей. В Україні Хібукі вже успішно трансформувалося в повноцінну терапевтичну методику. Хібукі – м’яка іграшка, песик із сумними очима. Але це лише на перший погляд. Насправді ж кожна деталь має значення:

- сумні очі дозволяють дитині асоціювати себе з іграшкою та переносити на неї свої страхи й переживання;
- розмір собачки відповідає новонародженому малюкові – дитині легко обіймати й почуватися захищеною;

- собачка м’яка і приємна на дотик, виготовлена із безпечної та стійкої тканини – малюк відчуває тепло й затишок.

Терапія полягає в тому, що дитина переносить на іграшку свої переживання і страхи та, говорячи від імені собачки, насправді проживає власний досвід, не замикається на своїй психотравмі, розповідає про власні переживання та почуття. У дитини формується досвід розуміння свого стану та потреб, піклування про себе через хібукі» [4].

«Наслідки психологічної травми проявляються в різних сферах життєдіяльності людини. На когнітивному рівні: погіршується концентрація, переключення уваги, порушення пам’яті (з’являється «дисоціативна фуга» - нездатність згадати минуле), затримка інтелектуального розвитку. На поведінковому рівні: впертість, агресивність, ворожість та конфліктність, регресія (повернення до форм поведінки, яка характерна для більш раннього вікового періоду –втрачаються навички охайності, з’являється смоктання пальців), змінюється система відносин підлітка, зникають навички вміння налагодження взаємовідносин з людьми, з’являється дезадаптація у спілкуванні і поведінці. Травматичний досвід, отриманий в дитинстві, впливає на загальний розвиток дитини. Психологічна травма руйнує уявлення дитини про життя, його цінності. В результаті травми в особистості змінюється звична картина світу, зникає довіра до нього, деформується система відносин з оточуючими людьми, зникає довіра до дорослих, втрачається позитивна перспектива на майбутнє» [3, с. 4].

Ізраїльським професором Мулі Лакадом розроблено «мультимодальні моделі, зокрема модель BASIC PH. Вона дозволяє максимально включити механізми подолання та адаптації, тобто актуалізувати ресурси. Цей підхід передбачає пошук та опору на провідні ресурсні модальності, дозволяє індивідуально знайти найбільш відповідний засіб подолання та розширити поведінковий простір» [1, с.22].

Отже, комплекс методів, що формують стресостійкість, можна вдало поєднувати та використовувати під час бесід, екскурсій, виконання практичних

завдань при вивченні курсу «Основи здоров’я» з дітьми з особливими освітніми потребами у воєнний та повоєнний час.

Література:

1. Гершанов О. Основи роботи з травмою, 2022. с. 22.
2. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Основи здоров’я» для 6-9 класів, 2022. с. 34.
3. Психологічна допомога дитині у психотравмуючій ситуації. Методичний посібник / Уклад. : Г.Б. Растроста. - Суми. НВВ КЗ СОІППО : 2018. с. 64.
4. Степанова-Камиш Анна. Хібукі-терапія в Україні: особливості феномену. Ел. адреса: https://nus.org.ua/articles/hibuki-terapiya-v-ukrayini-osoblyvosti-fenomenu/

Сергій ОНІЩЕНКО,
учень групи Л-9А Наукового ліцею
“Політ” при Обласному коледжі
“Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Олена КАРАГАНОВА,***
викладач-методист суспільних та економічних дисциплін
Обласного коледжу
,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ ЯПОНСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ВІД ЕПОХИ МЕЙДЗІ (МУЦУХІТО) ДО ЕПОХИ СЬОВА (ХІРОХІТО)

Роботу присвячено вивченню модернізаційних реформ у Японії, починаючи з другої половини XIX ст. і до другої половини XX ст., які призвели до глибоких змін у соціально-економічному, політичному та культурному житті країни. У роботі детально описано причини та процес реформування у визначений період часу. З’ясовано, які саме реформи запроваджувались, які наслідки мали і як вони впливали на традиційне японське суспільство. Встановлено, що державна верхівка з одного боку прагнула досягти прогресу, беручи західні запозичення, а з іншого – зберегти дух нації, традиційні цінності та самобутню культуру. Розкрито специфіку формування нової японської нації з урахуванням конфуціанських традицій та шанобливого ставлення до імператора.

Актуальність тез пов’язана з викликами сучасності, які ставлять перед нашою державою складні завдання. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації у 2022 році зробило як ніколи актуальним питання модернізації українського суспільства у відповідності до сучасної ситуації у світі та формування його здатності зберегти та розвивати українську державу на основі традицій та цінностей українського народу. Однією з країн, яка під тягарем внутрішніх проблем та під зовнішнім тиском змогла модернізуватися, а запозичивши елементи чужої цивілізації, асимілювати їх та не втратити своєї самобутності й традиційних цінностей, стала Японія.

Вже на зламі XVII-XVIII ст. Японія потрапила у пастку максимального рівня суспільно-господарського розвитку, базованого на засадах традиційної структурисхідного типу. І в результаті сповідувала політику жорсткої ізоляції від зовнішнього світу. Саме у цій політиці Токугава вбачали єдиний шлях зберегти державу від загрози колонізації [2]. Однак така політика сприяла консервації стагнаційних процесів в економіці, а в подальшому і до її колапсу. Отже, в умовах самоізоляції в Японії загальмувався технічний прогрес, що спричинило погіршення матеріального становища підданих. Спроби розширити виробництво традиційними методами виявилися неефективними через нестачу природних ресурсів та самоізоляцію. 1852 року газета „Единбург рев'ю’’ впевнено заявила, що „примусова ізоляція японців є хибною не тільки для них самих, а й для цивілізованого світу’’. 1853 року ця політика зіткнулася нарешті з відкритою конфронтацією. Уряд сьогуна, мабуть, бажав би й надалі дотримуватися традиційного ізоляціонізму, але незабаром стало очевидно, що він не має такої можливості. З тривалою ізоляцією Японії покінчили насильницьким шляхом під час інтервенції 1853 року [3]. Тому, вже 1854 року було підписано перший японо-американський договір. Американські кораблі отримали право заходу в деякі порти, де могли брати продовольство, воду, вугілля та інші товари. У цьому ж році було підписано і англо-японський договір приблизно на таких же умовах. Майже одночасно з американцями 21 серпня 1853 р. в Нагасакі прибула російська делегація на чолі з адміралом

Є. В. Путятіним. Остаточно договір між Росією та Японією був підписаний 7 лютого 1855 р. Отже, відбулося підписання низки нерівноправних договорів, які увійшли в історію під назвою ,,Ансейських'' [1, с. 2]. В.А. Рубель говорить про насильницьке відкриття Японії, на яке уряд сьоґуна погодився 1854 року (що і довершило його крах) під воєнно-дипломатичним тиском США. За умовами нерівноправних договорів 1854-1858 рр. японський ринок був відкритий для західних товарів, а піддані більшості західних країн здобули статус екстериторіальності. Дослідник наголошує, що через нееквівалентну торгівлю й невигідний для Японії обмінний золото-срібний курс японська економіка впала в колапс. Відповідальним за кризу був сьоґунат.

1867 року Кейкі Йосінобу склав із себе повноваження на користь імператора, а 3 січня 1868 року сьогунат офіційно припинив своє існування. [4], уряд проголосив указ про реставрацію прямого імператорського правління. Престол посів молодий імператор Муцухіто. За традицією він узяв собі нове ім'я – Мейдзі (,,освічене правління").

Щоб закріпити принципи нового правління і примирити суспільство, була написана П'ятистатейна присяга, яка стала політичною програмою епохи Мейдзі. Реформи Мейдзі ознаменувалися тим, що сам імператор став символом відродження ,,давнього'' принципу, (сайсей ітті – ,,єдність ритуалу і управління'') Особа імператора – священна і недоторкана. Запозичена ідея загальнонаціональних свят була побудована на розрахунку виділення Японії як нації з неповторними характеристиками.

Реформи під гаслом ,,цивілізація та просвітництво'' зробили загальнообов'язковою освіту, якій приділялась велика увага ще з часів середньовіччя. А маніфест про виховання закликав дотримуватися ,,вічних'' моральних цінностей, заповіданих предками та притаманних лише Японії.

Другим основним гаслом епохи був заклик створити ,,багату державу та сильну армію'' (фукоку кехей). Реформатори розуміли його як створення розвиненої промисловості та потужної армії, що забезпечить незалежність країни та її гідне становище у світі. Для здійснення гасла ,,фукоку кехей'' було

проведено безліч заходів, що стимулювали розвиток японської промисловості, яка відрізнялася від інших суспільно-промисловими відносинами – суспільні відносини переносилися на виробництво. Синтоїзм та буддизм, які були поширені в Японії, передбачають шанобливе ставлення до старших, до керівників, тому промислові відносини, які формувалися, враховували саме ці особливості. У результаті здійснення реформ Мейдзі була сформована японська нація, світові був явлений новий японець, якого характеризують безумовна відданість імператору та батьківщині, жертовність, відповідальність, порівняно високий рівень освіченості. Відбулася швидка модернізація країни на основі застосування іноземного досвіду з урахуванням національних традицій, було створено потужний промисловий потенціал із необхідними для цього нововведеннями в політичних інститутах, правових нормах тощо.

Після смерті Муцухіто, його син Йосіхіто продовжив реформи в напрямку демократизації японського суспільства. При ньому відбулося посилення політичної ролі виборного органу влади – нижньої палати парламенту, політичних позицій великого бізнесу через підтримку політичних партій. 1925 року було запроваджено загальне виборче право (для чоловіків) та формуються перші легальні робітничі партії. Основним же досягненням цього періоду стало формування складу урядів на основі представлених у парламенті партій. Ми дослідили, що свідченням прояву традиційних цінностей стало прагнення до демократії під час селянських повстань, які охопили країну у XVIII-XIX ст. 1868 року мешканці волості Сімода провінції Етіго заявили, що ,,кількість сільських посадових осіб повинна визначатися самим народом і що ці посадові особи повинні обиратися на основі загальних виборів’’. У той же час повсталі селяни в Хігасі-Камбара вимагали рівного розподілу землі, зміни урядових посадових осіб й обрання нових із народу [5].

Поразка у Другій світовій війні вплинула не тільки на моральний дух японського народу, а й на подальший соціально-економічний та політичний розвиток Японії. Насамперед, внутрішня політика та зовнішньополітичний курс у результаті ухвалення нової конституції та проведення низки реформ значно

змінилися. В цей час була закладена довгострокова основа розвитку всіх сфер господарства. Лібералізація цін, стабілізація бюджету з фіксованим валютним курсом, реалізація програми демонополізації та аграрна реформа сприяли не тільки відновленню економіки, а в подальшому її стрімкому зростанню („японське економічне диво'')'' з подальшим перетворенням в одну з найбільших та найрозвиненіших економік світу.

У добу Сьова завершився процес реформ, розпочатий Муцухіто Безперечно, запорукою таких успіхів стали якості, сформовані попередніми століттями розвитку японської цивілізації, такі як: узгодженість різних соціальних груп, єдність волі та дій мільйонів людей, дисциплінованість та надвіповідальне ставлення до праці.

Таким чином, на досвіді Японії ми переконались, що тільки поєднання традиційних компонентів та передових досягнень людства може забезпечити довготривале включення нації в глобальний світ, збереження її державності та національної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джантаев Х. М., Тороп К. Н. Дипломатия Японии в эпоху Мейдзи. Geneva, Switzerland: AIAPS, 2018. 9 с.

2. Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.). К.: Либідь, 2007 – 560 с.

3. Теймс Ричард. Япония, история страны (пер. с англ.). М. :Мидгард 2009.

4. Фредерик Луи. Повседневная жизнь Японии в период Мейдзи (пер. с англ.). М.: Молодая гвардия, 2007 г. – 352 с.

5. Хани Горо. История японского народа (пер. с япон.) М., 1957.

Яна АНТИПОВА,
учениця групи Л-11Б Наукового ліцею
“Політ” при Обласному коледжі
“Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Марина БРУСЕНКО,***
викладач суспільних та економічних дисциплін
Обласного коледжу
,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ ЗАХИСНИКІВ/ЗАХИСНИЦЬ ПРИ ПОТРАПЛЯННІ В ПОЛОН

Україна понад 10 років веде боротьбу за свою честь, гідність, територіальну цілісність, за свою культуру та ідентичність. Проблема полонених, утримуваних у насильницький спосіб осіб почалася для України із окупації Криму. Об’єктами викрадень та полону стали як цивільні особи, так і українські військові. ООН також підтвердило, що на всіх стадіях кримінального провадження були порушення прав людини.

Аналогічна ситуація відбувалась пізніше і на Донбасі, не було дотримано навіть базових елементів права людини на чесний та справедливий вирок.

Аналізуючи нашу історію, можна побачити, що саме країна агресор протягом багатьох десятиліть ув'язнює наших людей, які не згодні з політичним режимом. Початок був з масових репресій, арештів дисидентів, а кінця ще не

було... До 26 років засудили бійця Азову, ще двох до 24, Богдану коли вийде після 25 років ув'язнення буде 50. Страшні цифри та вироки, гірше тільки шукати серед цих облич рідних…

Свавільні та з великим порушенням прав затримання набули загрозливих масштабів саме під час протистояння на сході України, де постало питання полону в його класичному розумінні, заручництва (стосовно цивільного населення), а також численних порушень норм як національного, так і міжнародного законодавства, якими супроводжуються ці затримання. Із 2022 року кількість військовополонених дуже збільшилася, та й утримують їх із величезними порушеннями.

Полон, на жаль, є повсякденною частиною будь-якої повномасштабної війни. Держава, зі свого боку, гарантує захист та піклування як для полонених, так і для їхніх родин.

Міжнародні стандарти та національні закони, які існують на сучасному етапі, спрямовані на безпеку, здоров’я та благополуччя військовослужбовців, а також на запобігання порушень їх прав під час збройних конфліктів. Женевські конвенції встановлюють мінімальні стандарти поводження з військовополоненими та цивільними особами, які перебувають у руках противника під час збройного конфлікту. Підняте питання про ратифікацію в Україні Римських статутів. Стандартні вимоги щодо утримання військовополонених містять: вимоги до харчування, дотримання норм гігієни, доступ до освіти та ще багато прав для військовополонених, а також вимоги щодо недопущення жорстокого відношення, приниження гідності тощо. Основні принципи: гуманності, відсутності дискримінації та взаємності. Нюрнберзький та Токійський суд розглядають судові справи військовополонених. Зараз ми спостерігаємо цілий ряд розповідей та інтерв’ю звільнених військовополонених, які діляться тими жахіттями, які вони пережили в російському полоні, з них ми робимо висновки про те, наскільки багато зараз проблем при дотриманні норм поводження з нашими військовополоненими. Усі ці порушення вимагають пошуку нових шляхів до їх

вирішення та перегляду стандартів поводження з військовополоненими в усьому світі.

Законодавче врегулювання зазначеного питання потребує великого доопрацювання та врахування пропозицій військовополонених та їх родин щодо захисту прав. Необхідно проаналізувати дію законів захисту прав та їх гарантій військовополонених.

Рідні бійців намагаються докричатись до всього цивілізованого світу: бійці знаходяться в нелюдських умовах, постійне фізіологічне та психологічне знущання, порушення прав**.** Полон – це страшне слово, яке, на жаль, почало часто звучати у нашому сьогоденні, соціальні мережі постійно транслюють про перебування українців у полоні, про нелюдські умови та великі порушення їхніх прав. Чуємо звинувачення у бік нашої влади про повільне вирішення або не реагування на це явище. Основою для вирішення завдань, поставлених у дослідженні, є особисті спостереження і висновки на основі них, особисте дослідження, звернення до законодавства України та міжнародних гарантій. Таким чином, з погляду правознавства це дослідження є актуальним.

,,Україна веде переговори про повернення військовополонених майже без участі посередників, і не існує якоїсь формули обміну, бо багатьох українських полонених росія відмовляється віддавати без пояснень. Україна не оприлюднює кількість військовослужбовців, які перебувають у російському полоні, оскільки це чутлива інформація. Однак Україна збирає всі дані, як про тих, хто підтверджений Міжнародним Комітетом Червоного Хреста, так і з інших джерел. Наприклад, є свідчення людей, які звільнені з полону, є фото-, відеоматеріали, у тому числі від російської пропаганди. Це все враховується, щоб встановити факт перебування українського захисника або захисниці у ворожому полоні’’, – зазначив представник ГУР. – ,,Україна була б тільки рада, якби було більше дієвих країн-посередників, але, на жаль, це здебільшого – двосторонній формат – робота України з представниками держави-агресора щодо обміну’’.

Відповідаючи на питання, чому є різні темпи звільнення українців із полону, представник ГУР зазначає, що багатьох українських полонених росія відмовляється віддавати без будь-яких пояснень, щодо когось є вигадані кримінальні справи або вироки. Зрештою, у різних випадках Україна веде перемовини з різними суб'єктами. Наприклад, уже не секрет, що з ПВК ,,Вагнер'' були окремі перемовини щодо обміну полоненими. Вони були достатньо результативними. Так само бувають окремі ,,польові'' історії. Звичайно, тоді комусь щастить перебувати в полоні менші терміни. Але немає якоїсь формули обміну. Українська влада працює над поверненням полонених за формулою ,,всіх на всіх''. Женевські конвенції передбачають механізм повернення всіх полонених. За словами уповноваженого Верховної ради з прав людини Дмитра Лубінця, зараз в Україні недостатньо російських військових для обміну військовополоненими [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Суспільно-політичне інформаційне інтернет-видання ,,Суспільне Мовлення'' URL: http://surl.li/nwfij (дата звернення: 03.12.2023).

Назар КОВАЛЬЧУК,
учень 11 класу Наукового ліцею ,,Політ’’ при
Обласному коледжі ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Володимир КРОТ,***
кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри Початкової освіти,
гуманітарних дисциплін та інформатики
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ЧАСОПИС „ХУТОРЯНИН” ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО З МИНУЛОГО НАШОГО КРАЮ

Важлива роль у культурному житті України належать періодичним виданням. У XIX столітті просвітницьку роль виконували газети і журналам, бо саме вони впливали на свідомість освіченої частини суспільства. Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що регіональна преса XIX століття виступає цінним історичним джерелом з вивчення історії Полтавщини, бо на її сторінках відображалося економічне, суспільне-політичне, культурне життя нашого краю. Цінна інформація з економічного життя Полтавщини міститься на сторінках часопису ,,Хуторянин’’. Про нього, зокрема, згадував історик українського кооперативного руху І. Витанович. Аналізуючи пресу Наддніпрянської України, він відзначав, що умови для розвитку масової кооперативної свідомості там значно полегшали після революції 1905 року. На кооперативні теми почали щораз частіше з’являтися статті в загальній пресі, у

виданнях земств, агрономічних журналах – російською мовою і в українських газетах… Серед таких видань був і тижневик ,,Хуторянин'' [1]. Однак і до нинішнього часу вплив часопису на економічне життя краю вивчений недостатньо. Названої проблеми торкався Андрій Пантелеймоненко, досліджуючи сільськогосподарські товариства Полтавської губернії на початку XX століття [5].

Мета нашої доповіді проаналізувати публікації часопису, присвячені діяльності різноманітних громадських установ, які функціонували у нашому краї, дослідити їхній вплив на розвиток культурного життя на Полтавщині.

У другій половині XIX століття економіка імперії переходила на капіталістичні рейки. Важливу роль у цьому процесі стали відігравати нові методи господарювання. Передові технології доволі широко використовувалися в поміщицьких маєтках. Селяни продовжували господарювати старими дідівськими методами. Їхня неосвіченість, крім безземелля була причиною низької врожайності на полях землеробів. Важливим елементом модернізації аграрного сектору економіки стало популяризація передових методів господарювання. Провідну функцію в цьому напрямку виконували періодичні видання. У 1896 році Полтавське сільськогосподарське товариство започаткувало популярний журнал для селян ,,Хуторянин'' Видавався він щотижня, а влітку – двічі на місяць обсягом приблизно 2 друковані аркуші.. Він мав тираж понад 10000 примірників. [6, с. 959]

Часопис виходив за активної підтримки Полтавського губернського земства, яке надавало йому фінансову допомогу в сумі 3000 крб. щорічно. Його примірники безкоштовно надходили в бібліотеки сільськогосподарських товариств Полтавської губернії. У різний час ,,Хуторянин'' редагували Д .Квітка, П Малама, П. Гриневич, П.Ганько, А. Шимков, Д. Ярошевич. Це були відомі громадські діячі нашого краю.

Засновником і першим редактором часопису був Дмитро Костянтинович Квітка. Він походив з дворян Лубенського повіту. В молоді роки перебував на військовій службі. Закінчив Полтавський кадетський корпус, згодом

Артилерійську академію, служив в Павловському лейб-гвардійському полку. В 1863 році пішов у відставку і присвятив себе громадській роботі. Неодноразово обирався гласним Полтавського губернського земства, був також членом губернської земської управи. Приймав активну участь в формуванні та діяльності Полтавського сільськогосподарського товариства. Багато років був його головою. За активної його діяльності було створено часопис „Хуторянин’’, який став друкованим органом цього товариства.[4, с. 85]

Про нього як керівника цього журналу згадував відомий український громадський діяч Є. Чикаленко з приводу публікації своєї брошури „Розмови про сільське хазяйство’’. „Тоді прийшло мені на думку послати рукопис в сільськогосподарський журнал „Хуторянин’’, який видавався на московській мові в Полтаві під цензурою президента сільськогосподарського товариства, видатного земського діяча Квітки. Через якийсь час я дістав свій рукопис назад при листі члена редакції Л. Падалки, який захоплено вихваляв мою брошуру, але сповіщав, що Квітка має найгострішу інструкцію не друкувати нічого по-українському під страхом закриття журналу’’ [12, с. 148] Пізніше Є. Чикаленку вдалося видати свою брошуру. На її публікацію відгукнувся один з читачів „Хуторянина’’: «Нещодавно я прочитав „Розмову про сільське хазяйство’’ пана Чикаленка і хочу сказати кілька слів про неї. Книжечка написана живою зрозумілою для будь-якого неграмотного простолюдина мовою, тому читається легко і з великим інтересом. Для землероба, який звик вести своє господарство по старинці вона представляє особливий інтерес, тому що торкається самого болючого місця в його існуванні – підняттї врожайності святого хліба. Автор названої книжки зумів у формі простої і життєвої бесіди із сусідом захоплює настільки, що він. Не відриваючись, з жадністю ковтає книжечку і дивиться на обкладинку, чи немає ще продовження”.[8]

На своїх сторінках „Хуторянин’’ публікував чимало статей просвітницького характеру з різних галузей сільського господарства. Їх мета полягала в тому, щоб допомогти землеробам практичними порадами щодо

вирощування дерев, збіжжя, годування худоби та догляду за нею. Як зазначалося раніше, часопис виходив за активного сприяння Полтавського губернського земства, тому не випадково, що діяльність цього органу місцевого самоврядування і особливо заходи земств в галузі сільського господарства детально висвітлювалися на його шпальтах. ,,Хуторянин'' друкував інформацію про засідання земських управ, а також висвітлював питання, що там обговорювались. Не залишав він поза увагою і збори земських гласних, що відбувалися в Полтаві та в повітах. Особливо велику увагу приділяли аграрним проблемам. Вони знайшли своє відображення і в додатках до часопису, таких як ,,Вісті про стан сільського господарства в Полтавській губернії'' (1901-1904), ,,Економічна та сільськогосподарська діяльність Полтавського земства''(1901-1903).

На початку XX ст., коли в Полтавській губернії стали виникати дрібні сільськогосподарські товариства, які об'єднували землеробів. ,,Хуторянин'' став активним пропагандистом поширення кооперативів просвітницького типу. З номера в номер він публікував інформацію про життя та діяльність дрібних сільськогосподарських товариств. Часопис подавав цінну інформацію про їхній соціальний склад, зокрема наголошував, що селяни становлять в них більше 90%, а решта припадало на сільську інтелігенцію. Серед селян майже 60% були заможними, 205 – середняки, і стільки ж бідняків. [9,10]

,,Хуторянин'' друкував матеріали губернських та загальноросійських з'їздів кооператорів, аналізував проблеми, що на них обговорювались. Наприклад в номері від 29 січня 1909 року було подано доволі цікаву статтю А. Кулижного про сільськогосподарські товариства на селі в якій показані сильні і слабкі сторони рільничих товариств. Позитивним моментом їхньої діяльності автор вважав те, що вони проводять велику просвітницьку, культурну роботу на селі, сприяють об'єднанню землеробів, виступають провідниками земських ідей. В той же час він наголошував, що дрібні сільськогосподарські товариства не є повноцінними кооперативами. Їм бракує взаємної відповідальності та тісного економічного зв'язку. Невеличкі членські

внески і повна відсутність матеріальної відповідальності членів за зобов’язаннями товариства є головною причиною того, що вони недостатньо сильні матеріально і кредитоспроможні для ведення таких операцій, як кооперативна закупівля та збут сільськогосподарської продукції. На його думку, вони живуть в основному за рахунок субсидій від земств та Департаменту Землеробства, які і визначають їхню діяльність.[2]

Крім того, „Хуторянин’’ публікував листи простих селян, в яких вони ділилися своїми проблемами, відповідав на їхні запитання, надавав їм консультації з економічних та юридичних питань. У часи революції 1917 року він став виходити українською мовою. Журнал став друкувати статті на громадсько-політичні теми. Зокрема на його шпальтах помістили універсали Центральної ради, репортажі з українського національного конгресу, який відбувся 6-8 квітня 1917 року. .[11] Як бачимо, часопис з професійного в роки революції перетворився на громадсько-політичний. На нашу думку, подальше вивчення та систематизація матеріалів, вміщених в журналі «Хуторянин», матиме практичне застосування і сприятиме дослідженню економічної історії України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Витанович І. Історія українського кооперативного руху. (Із праць Історико-філософічної секції НТШ) Нью-Йорк, 1964. 624 с.

2. Кулыжный А. Сельскохозяйственные общества в деревне и кооперативный съезд *Хуторянин*, 1909 №4 29 января.

3. Одер В. Кредитная кооперация в Полтавской губернии. *Хуторянин*.1913. 30 мая.

4. Павловский И.Ф. Краткий биографический словарь учёных и писателей Полтавской губернии с половины XIV века Полтава, 1912. 238 с

5. Пантелеймоненко А. О. Сільськогосподарські товариства України: зародження, основні напрямки діяльності і значення (др.пол. XIX поч. XX ст.): дис. на здобуття наук ступеня канд. економ. наук: 08.01.04. Полтава, 1994. 182с.

6. Полтавщина: Енциклопедичний довідник. За ред. А. В. Кудрицького, К,: У.Е.,1992, 1024 с.

7. Сельскохозяйственные общества в Полтавской губернии. *Хуторянин*. 1912. 9 февраля.

8. Хуторянин 1897 №23 5 апреля.

9. Хуторянин. 1899. 20 августа.

10. Хуторянин. 1909. 29 января.

11. Хуторянин. 1917.14 квітня.

12. . Чикаленко Є. Х. Зібрання творів: [в 7 т]. Т.1. Спогади. К.: ТОВ компанія ,,РАДА", 2003. 432 с.

Дар'я СЕРГО,

учениця групи Л-9Г Наукового ліцею ,,Політ"

при Обласному коледжі ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна

академія імені А. С. Макаренка"

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

Науковий керівник: ***Анна СТАРЧИК,***

викладач Обласного коледжу

"Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія

імені А. С. Макаренка"

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: ПИТАННЯ ВПЛИВУ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ О. ДУМАНСЬКОЇ „ШКОЛЯРКА З ПЕРЕДМІСТЯ")"

Підлітковий вік – один із найважливіших етапів формування особистості. Тому важливо вивчати будь-які джерела впливу на свідомість юнаків і дівчат.

Література для тінейджерів є вагомим чинником формування світогляду, тому виникає необхідність не лише літературознавчого, а й соціокультурного аналізу таких творів.

Важливим кроком у дослідженні впливів гендерних стереотипів є визначення термінів застосовуваних у цій царині. Так *гендерні стереотипи* – це стійкі, стереотипні уявлення суспільства щодо того, якими мають, або, навпаки, не мають бути представники того або іншого гендеру – жінки та чоловіки [12]. З поняттям гендерних стереотипів нерозривно пов’язане інше: ***гендерні ролі*** – це моделі очікуваної поведінки жінок та чоловіків у соціумі відповідно до тих соціокультурних умов, у яких вони живуть [12].

Здебільшого у дослідженнях з теми виділяють гендерні стереотипи про зовнішній вигляд, роль у сім’ї, професії й способи заробітку, притаманні чоловікам і жінкам риси, їх поведінку, емоції, хобі, сенс існування представників кожної статі [8]; [9]; [12].

Відслідковуючи зображення традиційних гендерних ролей чоловіка й жінки в літературі, ми звернули увагу на твори, які пропонує навчальна програма. Зокрема помітили, що найбільш виражені ці стереотипи є в літературі класицизму й романтизму.

Так, драма І. Котляревського „Наталка Полтавка” [5] спонукає читачів співчувати головній героїні, яку змушують вийти заміж за осоружного чоловіка тільки заради матеріального благополуччя. При цьому мати подає це своїй дитині як „долю” [5, с. 2].

У повісті І. Франка „Захар Беркут” [10] бачимо суспільство надзвичайно маскулінних чоловіків, які воюють, захищають свою землю чи завойовують чужу. І на тлі цих „справжніх чоловіків” вимальовується єдиний жіночий образ – Мирослава. Усі, хто її оточує, не приховують свого здивування тим, яка вона сміливa й мужня, хоч це ніби зовсім не характерно для жінок.

Повість М. Коцюбинського „Дорогою ціною” [6] зображує втечу двох людей: Остапа, який тікає від соціальної несправедливості, і Соломії, яка тікає від одного чоловіка до іншого, вибравши кохання. Хоч дівчина й виявляє

сміливість та силу волі, проте в цій небезпечній мандрівці стає Остапові слухняною помічницею, котра приносить себе в жертву коханню.

Не лише гендерні стереотипи, а й дискримінація жінки мають місце в трагікомедії І. Карпенка-Карого ,,Сто тисяч" [4]. Герасим Калитка не просто вважає себе головою сім'ї й не поважає дружини, він її цінує менше за матеріальні потреби й навіть б'є, про людське око демонструючи, що в родині нібито лад.

Слід зазначити, що в літературі також мають місце гендерні стереотипи, що стосуються суспільних очікувань від чоловіка. Зокрема, таку ситуацію можемо спостерігати в повісті А. Чайковського ,,За сестрою" [11]. Тут мова йде про те, як виховати ,,справжнього чоловіка" в козацькому дусі. Павлусь має навчитися володіти зброєю, їздити верхи, має бути сміливим і сильним, щоб врятувати свою сестру з турецької неволі.

Більш сучасній темі присвячено повість Н. Бічуї ,,Шпага Славка Беркути" [1]. На матеріалі твору можна відслідкувати, як оточення героя негативно сприймає його здатність до звичайних людських почуттів, бо справжньому спортсмену нібито не личить бути емоційним, приймати імпульсивні рішення тощо. Ми бачимо, як самого Славка його хвилинна слабкість доводить до відчаю, як йому до болю соромно за те, що його поведінка не відповідає соціальним очікуванням.

З розглянутих ситуацій видно, що важко знайти літературний твір, повністю позбавлений гендерних стереотипів, оскільки бачимо, наскільки потужно вони представлені в сучасному світі.

Дослідження творчості О. Думанської в літературній критиці найчастіше присвячені формальним ознакам твору ,,Школярка з передмістя" (зокрема, науковці визначають жанр твору як повість [7]), його образній системі [3]; [7]. Питання гендерних стереотипів, зображених у повісті, залишається мало вивченим.

У повісті головна героїня, учениця 10-11 класів, спілкується з батьками, які розлучаються, а також з бабусею. Ці дорослі люди становлять її найближче оточення, тому героїня непомітно переймає деякі гендерні стереотипи.

Дівчата мають одягатися пристойно. „Одна біда – бабуся консервативна щодо мого одягу і макіяжу. (Вона й сама довго кремпувалася, доки ми з мамою переконали її, що штани – це тепло і зручно, ще й на колготах можна зекономити, тому я наважилася таки одягти джинси, щоб ходити у дворі, а потім в них влипла – не знімеш…)” [2, с. 3]. У наведеній цитаті бачимо, як бабуся переймається зовнішнім виглядом онуки, тому що є речі, які дівчатам носити не прийнято. Позитивним є те, що мама дівчини й сама героїня відстоюють право особистості на самовираження. Проте є випадок, коли мама нагадує дівчині про обов’язкове покриття нігтів лаком: „Завтра зранку – у перукарню на педикюр, закомандувала мама, яка не терпіла недоглянутих нігтів і непричесаних голів” [2, с. 41]. Ці ситуації нібито не створюють особливого дискомфорту, проте дівчина незчується, як почне від своїх дітей вимагати доцільного одягу, обмежуючи їхню свободу вибору.

З окресленим стереотипом безпосередньо пов’язаний ще один – **дівчина має берегти цноту для свого майбутнього чоловіка.** Згідно з цим уявленням, секс – це явище, яке бруднить дівчину, ламає їй життя. Про це говорить бабуся героїні, уживаючи маніпулятивну фразу: „Я тобі дозволяю все, бо сподіваюся, що ти мудра. Скалічиш себе як жінку, – я цього не переживу” [2, с. 24]. Згодом ми бачимо, що героїня дослухається до бабусиних порад. *На наше переконання, було б продуктивніше спілкуватися з підлітками про те, що, звісно, такий крок у житті будь-якої людини має бути продуманим, захищеним і вчасним, не повинен суперечити законодавству. Переконання ж про збереження цноти до шлюбу безнадійно застаріли, проте все ще панують у суспільстві.*

Жінка відповідальна за стосунки в родині. У повісті підтримує таке розуміння речей бабуся, яка „… любила мою маму, свою єдину доньку, але вважала її винуватою в сімейних сварках. “Жінка має такого чоловіка, на якого заслуговує…” [2, с. 4]. Зрештою головна героїня теж схиляється до того, щоб

погодитися з роллю ,,берегині сімейного вогнища", залюбки демонструючи сусідському парубку, як їй подобається поратися на кухні [2, с. 21].

Чоловік забезпечує родину. Сприйняття чоловіка як головного в стосунках накладає на нього певну відповідальність. Зокрема, він стає зобов'язаний забезпечувати родину матеріально. І коли чоловікові здається, що сім'я потребує більшого, ніж він дає, це робить його нещасним. Бабуся так пояснює онуці ситуацію, яка відбулася в її родині: ,,…твій тато почувався у нас безправним, бо прийшов у чужу родину за зятя. Ну, ніби на все готове… І від того комплексував. Тому намагався заробляти більше, щоб довести свою спроможність. Хапався за всі ,,шабашки"… Мало звертав увагу на мамині потреби" [2, с. 7]. Власне, ці події так вплинули на батька, що він сам вирішив піти з родини [2, с. 4]. Якщо чоловік і дружина будуть, замість того, щоб домовлятися, оглядатися на суспільні норми, то такий шлюб приречений.

Однією з центральних проблем повісті є питання порозуміння підлітка з батьками, які розлучаються, з яким пов'язаний стереотип про те, що **весь сенс життя жінки – добробут її чоловіка й дітей.** Оповідачка піддається цьому стереотипу, пояснюючи мамине бажання жити в родині багатого іноземця так: ,,Бідна моя мама! Це її шлюб – задля мене?" [2, с. 36]. І, судячи з того, що героїня переїжджає до матері за кордон, приймає пропозицію її нового чоловіка жити в його будинку [2, с. 38], вона погоджується з цією роллю жінки, і в майбутньому буде готова принести себе в жертву добробуту своїх дітей.

Гендерні стереотипи фігурують у науці й публіцистиці як уявлення про зовнішній вигляд, роль у сім'ї, професії й способи заробітку, хобі, притаманні чоловікам і жінкам риси, емоції, поведінку, сенс існування представників кожної зі статей окремо. Гендерні стереотипи обумовлені пануванням патріархального укладу сім'ї.

Система суспільних очікувань від чоловіка й жінки знайшла відображення в літературі. Згідно з ними, жінка має бути ніжною й тендітною, а чоловік – сильним і могутнім. Показ гендерних стереотипів у літературі залежить від настроїв суспільства й тематики творів.

Рецепції творчості О. Думанської в літературній критиці найчастіше присвячені формальним ознакам повісті „Школярка з передмістя”, її образній системі. Питання гендерних стереотипів, зображених у творі, залишається мало вивченим, тому є актуальним.

У повісті „Школярка з передмістя” можемо спостерігати, як дорослі з оточення дівчинки-підлітка м’яко, делікатно нав’язують їй стереотипні уявлення про гендерні ролі. Це обмежує її як особистість, не дає змоги робити життєво важливий вибір, не озираючись на суспільні очікування. Гендерні стереотипи не шкодять до тих пір, поки є свідомим вибором людини. Як тільки починається примус і нав’язування, безпечність гендерних стереотипів зникає.

ЛІТЕРАТУРА

1.Бічуя Н. Шпага Славка Беркути. *Бібліотека української літератури* : вебсайт. URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=10271 (дата звернення: 26.12.2023).

2.Думанська О. Школярка з передмістя. Львів : Світ дитини, 2008. 43 с.

3.Дуняшенко Н. Урок позакласного читання. О. Думанська “Школярка з передмістя”. *Українська мова та література.* 2017. №19–20 (875–876). С. 43–49.

4.Карпенко-Карий І. Сто тисяч. *Бібліотека української літератури* : вебсайт. URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1007#google_vignette (дата звернення: 26.12.2023).

5.Котляревський І. Наталка Полтавка. *Бібліотека української літератури* : вебсайт. URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1054 (дата звернення: 27.12.2023).

6.Коцюбинський М. Дорогою ціною. *Бібліотека української літератури* : вебсайт. URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1063 (дата звернення: 26.12.2023).

7.Паспорт твору „Школярка з перелмістя”. *Бібліотека української літератури*: вебсайт. URL: https://www.ukrlib.com.ua/review/printit.php?tid=19941 (дата звернення: 16.12.2023).

8.Сіренко К. Гендерні стереотипи: звідки вони беруться та як з ними боротися. *Наш Київ* : вебсайт. URL: https://nashkiev.ua/life/genderni-stereotipi-zvidki-voni-berutsya-ta-yak-z-nimi-borotisya (дата звернення: 15.12.2023).

9.“Ти ж дівчинка” і ще 3 стереотипи про виховання, яким не місце в сучасному світі. *Освіторія* : вебсайт. URL: https://osvitoria.media/experience/ty-zh-divchynka-i-hlopchyky-ne-plachut-4-stereotypy-pro-vyhovannya-yakym-ne-mistse-v-suchasnomu-sviti/ (дата звернення: 15.12.2023).

10.Франко І. Захар Беркут. *Бібліотека української літератури* : вебсайт. URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=645 (дата звернення: 25.12.2023).

11.Чайковський А. За сестрою. *Бібліотека української літератури* : вебсайт. URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=669 (дата звернення: 26.12.2023).

12.Що таке гендерні стереотипи та як із ними боротися? *New voice* : вебсайт. URL: https://nv.ua/ukr/spec/gender-shcho-take-genderni-roli-genderni-stereotipi-i-seksizm-50098152.html (дата звернення: 15.12.2023).

Кирило ТКАЧУК,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Володимир КАМЕНСЬКИЙ,***
викладач основ правознавства Наукового ліцею ,,Політ” при
Обласному коледжі ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка”
Полтавської обласної ради,
м. Кременчук, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЗАХИСНІ ВІДНОСИНИ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ З ПОЛТАВЩИНИ

Зараз наша країна вже більш як 2 роки перебуває у непростому становищі. І якщо на початку повномасштабної агресії з боку Росії нам здавалося, що виїзд великої кількості наших громадян за кордон тимчасовий і вони незабаром повернуться, то тепер нам точно зрозуміло, що ми стоїмо на порозі великої незворотної міграційної кризи, наслідки якої ми будемо відчувати навіть через десятки років після завершення війни. Саме в дослідженні правових аспектів матеріальної, соціально-побутової допомоги та медичної підтримки трудових мігрантів, визначенні їхніх прав і обов`язків та дослідженні проблеми трудових мігрантів з України та Полтавщини, зокрема, й полягає актуальність нашої роботи.

Базовими документами, спрямованими на захист трудових мігрантів є: Загальна декларація прав людини 1948 року, Конвенція про примусову чи обов`язкову працю, Конвенція Міжнародної організації праці про трудових мігрантів (1949 р.), Європейська соціальна хартія (1961 р.), Конвенція про

зловживання в галузі міграції та про забезпечення трудящим мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення (1975 р.), Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудових мігрантів і членів їхніх сімей, Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів, прийнята у Страсбурі від 24 листопада 1977 року.

Крім того, права і свободи трудових мігрантів регулюються Конституцію України, статті 1,3,21,28,29,43,46.

Ми проаналізували згадані конвенції та закони, опрацювали інформацію з газет та інтернет-ресурсів і на прикладі країн Європи, ЄС, США та Канади зробили певні висновки про те, що для біженців з України закріплюється права на притулок, соціальні виплати, матеріальну допомогу, працю, освіту, на рівні з громадянами, право на здобуття академічних стипендій тощо.

Окремо слід зазначити, що вперше у своїй історія Європейський Союз ввів у дію Директиву про тимчасовий захист – документ, мета якого: надати негайну допомогу великим групам людей, надавши форму колективного захисту. На тимчасовий захист можуть розраховувати наступні категорії людей:

- громадяни України, що проживали в Україні до 24 лютого 2022 року;
- особи без громадянства та громадяни третіх країн, крім України, які користувалися міжнародним захистом або еквівалентним національним захистом в Україні до 24 лютого 2022 року;
- члени сімей осіб, зазначених у попередніх 2-х пунктах, де сім’я вже існувала в Україні до 24 лютого. До цих членів сім’ї належать подружжя чи партнер, які не одружені, неповнолітні діти будь-якого з них та інші їхні близькі родичі-утриманці, які проживали з ними як частина сімейного осередку.
- особи без громадянства та громадяни третіх країн, крім України. Це також буде застосовуватися до осіб, які проживали в Україні до 24 лютого 2022 року з постійним видом на житло в Україні, які не можуть безпечно повернутися в країну свого походження.

До того, в ході дослідження було визначено, що в Україну повернуться не всі трудові мігранти. За даними низки соціологічних центрів та фірм, які вибірковим способом проводили опитування серед наших громадян за кордоном, 40-50% українців, які виїхали з України після 24 лютого 2022 року, не планують повертатися на Батьківщину та воліють продовжувати жити за кордоном.

Однак, крім несприятливої демографічної ситуації, Україна ризикує недоотримати 113 млрд. доларів ВВП та 45 млрд. податкових надходжень, тому для держави дуже важливо під час або після завершення війни вживати певних заходів таких як:

• підвищувати безпеку (остаточне закінчення війни – важливе для 51% трудових мігрантів, припинення ракетних обстрілів – для 34% мігрантів, припинення війни у рідному місті, регіоні – для 24% мігрантів);

• розбудова інфраструктури (відбудована інфраструктура важлива для 21% мігрантів);

• поліпшення якості життя (працевлаштування важливе для 23% мігрантів, краща якість життя в Україні – для 21% мігрантів, фінансова допомога – для 9% мігрантів);

• скасування обмежень (обмеження на перебування у поточній країні важливе для 25% мігрантів, заборона роботодавця працювати дистанційно – 1% мігрантів). Цей фактор знаходиться на другому місці після безпекових питань за важливістю.

У цьому контексті варто також згадати, що традиційно за обсягами грошової допомоги українцям лідирують такі країни як Бельгія, Німеччина, Франція, Швейцарія, Великобританія та Чехія.

Зокрема, в Німеччині – у країні, в якій перебуває близько 1,1 млн. українських біженців, кожен українець відповідно до належності його до певної соціальної категорії може отримати щомісячно наступну грошову допомогу:

• одинокі дорослі та батьки-одинаки – 502 євро;

• повнолітні українці – 451 євро;

• діти віком до 5 років – 318 євро;

• діти віком від 6 до 13 років – 348 євро;

• діти віком від 14 до 17 років – 420 євро.

Влада Канади та всі небайдужі люди, що допомагали українським трудовим мігрантам ще до початку повномасштабної війни, не зупиняючись продовжують допомагати і зараз. Так, наприклад, у Торонто завдяки волонтерам Конгресу українців Канади відкрили центр допомоги для українців, який безкоштовно надає нашим громадянам новий або акуратно використаний одяг, нові рушники, постільну білизну, подушки, щітки для волосся, шампуні, мило та інші засобі гігієни, нове або вживане дрібне кухонне приладдя.

Слід відзначити, що не менш привабливою для трудових мігрантів з усього світу залишаються США.

Як і в країнах Європейського Союзу, українці у США можуть отримати статус тимчасового захисту, який нещодавно був продовжений до 19 квітня 2025 року.

В іншій країні, у Польщі, для українських трудових мігрантів та є доступ до медичної системи Польщі на тих самих умовах, що й у громадян Польщі, без додаткових страхувань та плати. Також Польща надає право на тимчасове розміщення та харчування в прикордонних районах та інших містах Польщі.

Слід зазначити, за нещодавнім опитування українців, які виїхали за кордон, ,,Центр економічної стратегії" та дослідницька агенція Info Sapiens визначили, що половина мігрантів з Полтавщини – діти, інша половина – люди працездатного віку, 83% яких становлять жінки, переважно (42%) у віці 35-49 років. Відповідно до отриманих результатів "Центр економічної стратегії" та дослідницька агенція Info Sapiens визначили, які вікові групи мігрантів з України та Полтавщини, зокрема, перебувають за кордоном. Найбільша частка серед них це жінки віком від 35 до 49 років (42%) та жінки віком від 25 до 34 років (19%).

Варто зазначити, що в Україні в цілому та в Полтавській області, зокрема, станом на зараз великий дефіцит лікарів, кухарів, продавців-консультантів,

бухгалтерів тощо. Саме тому уряд України повинен залучати осіб, що повертаються із-за кордону, влаштовуватися працювати саме на ці професії.

Особливої уваги заслуговує те, що влада України робить перші кроки на шляху повернення наших громадян в Україну. Згідно постанови Кабміну від 26 січня 2024 року грошову допомогу строком на шість місяців призначатиметься також для родин, що повернулися в Україну після тривалого (понад 90 днів поспіль) перебування за кордоном, навіть якщо в таких родинах є працездатні непрацюючі особи, які не сплачували ЄСВ.

Крім того, ще з січня 2024 року частина внутрішньо переміщених осіб, які виїхали і перебувають за кордоном більш ніж 30 днів поспіль без обґрунтованих та документально підтверджених причин не отримуватимуть виплати від держави.

До того, в межах наукового дослідження ми відвідали гуртожиток Обласного коледжу і визначили, що серед 125 внутрішньо переміщених осіб, що проживали в гуртожитку Обласного коледжу станом на грудень 2022 року, лише двоє осіб покинули межі країни, що свідчить про зниження тенденції на виїзд наших громадян за кордон.

З огляду на отримані результати, можна зробити висновок про те, що більшість українських трудових мігрантів планують повертатися в Україну, навіть попри те, що знайшли роботу в країні свого проживання. Однак існує доволі велика частка тих, хто знайшов роботу та освоївся за кордоном та воліє навіть після завершення війни залишитися на проживання там. Зважаючи на це, Україна має робити всі необхідні заходи для того, щоб повернути якомога більше, а в ідеалі – всіх наших громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт. Департамент соціального захисту населення Полтавської обласної державної адміністрації. URL: http://plsz.gov.ua/reabil_dcp.html .

2. Офіційний сайт UNISEF. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ .

3. Офіційний сайт. Полтавська обласна державна адміністрація. URL: https://www.adm-pl.gov.ua/news/ministr-osviti-i-nauki-u-poltavi-povidomiv-pro-rozvitok-merezhi-speczakladiv-dlya-ditey-z-osobl .

4. Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції. Режим доступу: iom.org.ua.

5. Технології соціальної роботи з різними групами населення: Навчальний посібник / П. Д. Павленок, М. Я. Руднєва. Під ред. П. Д. Павленка. М.: ИНФРА М, 2009. 272 с.

Катерина ПИТУЛЬКО,
учениця групи Л-9а Наукового ліцею ,,Політ”
при Обласному коледжі ,,Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А.С Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Тетяна АЛЄКСЄЄВА,***
кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання та здоров’я людини
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка’’
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ПРИРОДНОГО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ МІСТА КРЕМЕНЧУК МЕТОДОМ БІОІНДИКАЦІЇ

Вплив інтенсивної господарської діяльності людини призводить до значних змін стану компонентів біосфери: погіршується якість атмосферного повітря, природних вод, ґрунтового покриву, відбувається накопичення забруднюючих речовин у тканинах рослин, що негативно впливає на стан

здоров’я населення, особливо дітей. У зв’язку з цим важливим завданням є вивчення екологічного стану довкілля, пошук методичних підходів для оцінки його якості з метою визначення природоохоронних заходів. Одним з таких методів є біоіндикація, що дозволяє за зміною природних об’єктів (хімічного складу, морфологічних ознак тощо) визначити рівень антропогенного впливу на природне середовище. Метод біоіндикації є порівняно ощадливим і простим у застосуванні, не вимагає складного обладнання.

Раніше вже вивчалися зміни рослин під впливом антропогенного чинника. Вплив забруднення атмосфери на фітонцидну активність деревних рослин вивчав Володарець С.О. [1]. Біоіндикаційні дослідження проводилися у різних містах і регіонах України. Так, вплив техногенних факторів на дендрофлору Вінниці розглядав Дудник Є.Г. [2]. Моніторинг стану зелених насаджень Шевченківського району міста Харків (на прикладі гіркокаштану) проводили Максименко Н.В., Гололобова О.О., Коваль І.М., Калиновський О.І. [3].

Більш ранні дослідження екологічного стану природного навколишнього середовища Кременчука зі застосуванням методу біоіндикації були спрямовані на вивчення накопичення важких металів рослинами і ґрунтовим покривом [4]. Такі роботи проводилися у парках, лісопарках, тому рослинність вулиць міста, його внутрішньо квартальних районів раніше не вивчалися. Некрози листя, зміни показнику pH кори дерев досліджувалися менше.

Метою роботи є дослідження екологічного стану природного навколишнього середовища центральної частини Кременчука методом біоіндикації для екологічного зонування території і рекомендації заходів щодо покращення якості довкілля.

Дана мета передбачає розв’язання наступних завдань:

1. Аналіз стану атмосферного повітря центральної частини міста Кременчук.
2. Дослідження трансформації рослин району дослідження: пошкодження листя та хвої, зміни pH кори дерев.
3. Екологічне зонування території, рекомендація природоохоронних заходів.

Об’єктом дослідження є рослини центральної частини Кременчука.

Предметом дослідження є процеси трансформації рослин під впливом антропогенного чинника.

В ході роботи було застосовано методи дослідження: польові, експериментальні, математичні, картографічні, аналізу, синтезу, порівняння.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що

1. набуло подальшого розвитку вивчення процесів трансформації рослинного покриву під впливом антропогенного чинника;
2. вперше проведено дослідження екологічного стану рослин центру Кременчука: некрозів листя і хвої, показнику pH кори дерев.

Для вивчення трансформації рослинного покриву було зібрано150 зразків листя, 30 проб кори тополі чорної і 100 зразків хвої ялини європейської

Дослідження показало, що листя тополі чорної уражено різними типами некрозів. Найбільш широко представлені верхівковий і крайовий некрози у комплексі з плямистим і точковим (24 %), крайовий у комплексі з плямистим і точковим (близько 20 %).

Вивчення просторових закономірностей розподілу показнику ступеня пошкодження листя показало, що зони з найбільшим ступенем пошкодження листя (більше, ніж 20 %) тяжіють до промислових підприємств і вулиць з активним автотранспортним навантаженням. Південна і південно-західна частини району характеризуються мінімальним пошкодженням листя – менше, ніж 5 %.

Для вивчення ступеня пошкодження хвої ялини європейської було відібрано 100 проб хвої у 5 точках з різних частин крони. Для кожного зразка обчислено індекс пошкодження хвої і середній його показник за різними напрямами горизонту. Аналіз зразків свідчить про коливання показнику індексу пошкодження хвої у межах від 2 до 67 %. Дослідження показали, що у хвойних дерев ступінь пошкодження хвої у різних частинах крони дерева відрізняється. Так, найвищий ступінь пошкодження хвої спостерігається зі сходу, півночі і півдня, що узгоджується з особливостями розташування джерел забруднення

атмосфери і циркуляції повітряних мас. Найнижчий ступінь пошкодження хвої встановлено із заходу.

Наступними етапом роботи було вивчення показнику pH кори дерев. Розподіл показнику кислотності кори тополі чорної підтвердив його залежність від просторового розташування джерел забруднення атмосферного повітря. Так, зони з підвищеним показником кислотності (5,0-5,5) у порівнянні з фоновими значеннями розміщені на півночі, сході у безпосередній близькості від промислових підприємств і автомобільних доріг. Західна і південно західна частини району дослідження характеризуються показником pH від 5,6 до 6,0.

Результати дослідження пошкодження листя, хвої і кислотності кори дерев в комплексі з іншими показниками: озелененням території, віддаленістю від промислових об’єктів і автомобільних доріг можуть бути застосовані для оцінки стану довкілля. За оцінкою даних показників проведено екологічне зонування району дослідження, що дозволило окреслити зони з різним ступенем антропогенного впливу. Близько ¼ території характеризується підвищеним ступенем антропогенного впливу. Західна і південно-західна частини району дослідження характеризуються невисоким впливом господарської діяльності людини. Таким чином, біоіндикаційні дослідження є ефективним методом для оцінки екологічного стану природного середовища.

Для зон з підвищеним антропогенним впливом рекомендовані природоохоронні заходи. Так, для зменшення негативного впливу автотранспорту пропонуються озеленення території (вулиці Шевченка, Небесної Сотні), вибір видів рослин для озеленення, що є стійкими до забруднення атмосферного повітря (у перспективі); збільшення ширини тротуару на ділянках зі старою забудовою, яка підлягає знесенню (вулиця Шевченка); введення часткового обмеження руху автотранспорту; своєчасне проходження водіями технічного контролю; використання водіями більш якісного пального; підвищення рівня екологічної обізнаності населення.

Рослини центральної частини Кременчука змінені під впливом антропогенного чинника, що проявляється у розвитку некрозів листя і хвої,

зміні показнику pH кори дерев. Листя тополі чорної охоплені переважно крайовим і верхівковим некрозами. Більша частина району характеризується невисокими і середніми показниками ступеня пошкодження листя.

Отже, вивчення пошкодження хвої показало, що найвищі показники характерні для північної, південної, східної частин крони дерев. Ступінь пошкодження хвої є більшою порівняно зі ступенем пошкодження листя, що пов'язано з більш тривалим впливом антропогенного чинника на хвою, ніж на листя. Підвищення показнику pH кори свідчить про присутність в атмосфері оксидів сірки та азоту.

Проведені дослідження стану природного навколишнього середовища методом біоіндикації дозволяють зробити висновок про його якість. Екологічне зонування дає можливість виявити райони з різним станом довкілля, рекомендувати природоохоронні заходи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Володарець С.О. Вплив аерогенного забруднення на фітонцидну активність деревних рослин. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Екологія.* 2015. Вип. 23(2). С. 124–128.

2. Дудник Є.Г. Аналіз впливу техногенних факторів на дендрофлору Вінниці. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. Вип. 6. С. 51-55.

3. Максименко Н.В., Гололобова О.О., Коваль І.М., Калиновський О.І. Моніторинг стану зелених насаджень Шевченківського району міста Харків (на прикладі гіркокаштану). *Людина та довкілля. Проблеми неоекології.* 2021. Вип. 36. С. 56-70.

4. Алєксєєва Т.М. Ґрунтово-рослинний покрив як показник забруднення атмосферного повітря важкими металами. *Український гідрометеорологічний журнал*. Одеса. 2014. Вип. 14. С. 16-22.

Дар’я ЦЕХОЦЬКА,
учениця 11Б класу
Наукового ліцею ,,Політ’’ при Обласному коледжі
,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради
м. Кременчук, України
Науковий керівник: ***Володимир ПИЛИПЕНКО***
викладач суспільних дисциплін
Наукового ліцею ,,Політ’’ при Обласному коледжі
,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради
м. Кременчук, України

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНУ СПАДЩИНУ СОФІЇ РУСОВОЇ

Період національного та духовного відродження, який уже вкотре переживає наша держава, супроводжується зростанням інтересу до історії, культури, духовних витоків і надбань народу. До діячів, які посідали чільне місце в національному просвітительському русі і були свідомо вилучені з нього радянською наукою, належить і Софія Федорівна Русова (1856-1940) – великий педагог, авторка багатьох досліджень з педагогіки, історії, географії, співзасновниця педагогічної академії в Україні, співробітник чисельних часописів та журналів. Ще донедавна її плідна наукова спадщина та просвітительська діяльність були невідомі українському суспільству. Тим більше не йшла мова про її значення в історії України. Праці мислительки в Україні не перевидавалися з 1922 року, а найбільш відомі були надруковані в еміграції. Не йшлося про С. Русову і як про частину пантеону українських вчених, пов’язаних саме з історією України.

Тому на сьогодні недостатньо дослідженою є значна спадщина С. Русової вченої, громадської діячки. Між тим, вона розробила проблеми освіти, культури, які залишаються актуальними і нині. Крім того, твори педагога містять багато методичних порад, педагогічних спостережень, висновків культурно-освітнього характеру, що на часі для теоретиків і практиків учительської справи.

У працях С.Русової знаходимо осмислення і узагальнення великого досвіду: про соціалізацію, індивідуалізацію, гуманізацію виховання, про дидактичні принципи та методичні прийоми виховання та навчання, зокрема про принцип самодіяльності учнів, про навчання як гру, про драматизацію. У контексті реформування української школи, розвитку Нової української школи (НУШ) як вважають сучасні педагоги спадщина С. Русової набуває більшого значення.

У сучасній українській педагогічній науці тільки почали з'являтися грунтовні дослідження, в яких у систематизованому й узагальненому вигляді аналізуються педагогічні погляди, літературно-публіцистична творчість, освітня й громадсько-політична діяльність С.Русової.

Окремі аспекти життя і діяльності видатної просвітительки висвітлювалися у літературно-публіцистичних статтях, на сторінках таких журналів та часописів, як ,,Рідна школа", ,,Дошкільне виховання", ,,Початкова школа", ,,Україна", ,,Педагогіка і психологія". У них друкувалися статті О.Губки [1], Г.Дацюк [2], Н.Калениченко [4], О.Проскури [6], В.Сергєєвої [7] та інших. У Києві та Чернігові з нагоди 135-річчя і 140-річчя з дня народження були проведені ювілейні науково-практичні конференції, присвячені життєвому і творчому шляху просвітительки.

У 1996 році з'явилися друком "Вибрані твори" вченої зі вступною статтею О.Проскури [6]; З. Нагачевська упорядкувала збірник статей і матеріалів "Софія Русова і Галичина". У цьому ж році видана монографія І.Зайченка [3] "Педагогічна концепція С. Ф.Русової". За сприяння центру досліджень проблем української державності вийшли з друку "Мої спомини" С.Русової. Тоді ж була

захищена кандидатська дисертація І.Пінчук [5] "Освітня діяльність і педагогічні погляди С.Русової (1856-1940)", у 1997 році вийшли “Вибрані педагогічні твори” С.Русової у 2-х книгах із передмовою Є.Коваленко та І. Пінчук; захищена кандидатська дисертація В.Сергєєвої [7] “Проблеми дошкільного виховання у педагогічній спадщині Софії Русової”.

Загалом русовознавство на сьогоднішній день становить незначну кількість наукових досліджень, у яких наголошується на тому, що С.Русова вперше в Україні створила концепцію національної освіти, розвивала питання виховання й навчання рідною мовою, спираючись на самодіяльність та творчість учнів, створила систему дошкільного виховання.

Отже, педагогічна спадщина С.Ф. Русової як унікальне явище в історії освіти України характеризується тим, що вона одночасно була ідеологом, організатором освіти, вченим-аналітиком, педагогом, психологом, методистом. Саме вона відіграла визначну роль у розвитку педагогічної освіти в Україні.

Її велика творча спадщина увійшла в золотий фонд педагогічної науки й завжди актуальна. Цілком по-сучасному сприймається нині, як і колись, заклик Софії Русової працювати на благо українського народу: “Життя не жде, воно кличе нас до роботи. І доля, щастя нашого народу залежить від того, як ми проведемо в життя дороге, велике гасло: вільна національна школа для виховання вільної, свідомої, дужої нації.”

Впродовж усього свого творчого життя, просвітительської діяльності С. Русова зверталася до джерел української національної педагогіки, оскільки вважала, що саме народна педагогічна мудрість як сума теоретичних знань та практичного досвіду, набутих попередніми поколіннями, допоможе розрізняти добро і зло та визначати гуманність вчинків та дій людини. Ідеї С. Ф. Русової щодо національного виховання та принципу народності знайшли своє втілення в сучасній концепції національної освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Губко О.Т. Формування національної свідомості юнацтва у світлі ідей Софії Русової. *Рідна школа.* 1992. №1. с.13-15

2. Дацюк Г. Софія, бо мудра. *Початкова школа*. 1992. №1.с.59,61.

3. Зайченко І. В. Педагогічна конвенція С.Ф. Русової. Чернігів: Деснянська правда, 2006. 262.с.

4. Калениченко Н.П., Кониленко Н.Б. Софія Русова [Текст]. Рідна школа. 1991. №12. с. 68,71.

5. Пінчук І. М. Освітня діяльність і педагогічні погляди С.Русової (1856-1940): Автореф. дис. канд. пед. наук. К.1994. 20 с.

6. Проскура О.В. Софія Русова. *Освіта України*. 1997. №33.

7. Сергеєва В.Ф. Про деякі питання концепції національного дошкільного виховання Софії Русово. Педагогічний пошук: інформаційно-методичний вісник. 1996. №1. с.20-21.

Анна ЛИТВИНЕНКО,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Обласний коледж ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради,

м. Кременчук, Україна

Науковий керівник: ***Ірина ОЛІЙНИК,***

асистент кафедри початкової освіти гуманітарних дисциплін та інформатики Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка'' Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

ШЛЯХИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до виховання молодого покоління, зокрема до формування його моральних орієнтирів. Моральне

виховання є ключовим аспектом розвитку особистості, що визначає її цінності, ставлення до оточуючих і спосіб поведінки в суспільстві. Здатність дитини до співпереживання, чуйності, чесності, справедливості та інших моральних якостей закладається зокрема в молодших шкільних роках, коли її свідомість є найбільш гнучкою до впливів і водночас особливо чутливою до інших людей та явищ навколишнього світу.

На етапі молодших шкільних років діти не тільки опановують фундаментальні академічні знання, але й активно розвивають свій внутрішній світ, формують риси характеру та засвоюють соціальні норми. Цей період визначається інтенсивним зростанням емоційного, пізнавального та соціального розвитку, і тому є стратегічно важливим для закріплення моральних вартостей. Шкільне моральне виховання під час цього етапу повинно бути спрямоване на гармонійний розвиток дитини як активного та відповідального члена суспільства.

Важливо, щоб у цей час освітній процес включав не тільки трансляцію знань, але й виховання доброти, поваги, відповідальності та інших ключових моральних якостей, які стануть надійною основою для подальшого життя дитини. Ігри, колективні проекти, розгорнуті обговорення ситуацій, що торкаються моральних дилем — усе це може бути використане для морального виховання молодших школярів.

Основоположний теоретичний аспект морального виховання полягає у розумінні моральності як центральної складової гуманістично орієнтованої освіти. У педагогічній науці моральність визначається як сукупність моральних знань, переконань, цінностей, норм та ідеалів, що формують світоглядну позицію особистості та її поведінку у суспільстві. Це комплексне уявлення включає етичні категорії, які стають регуляторами різних сторін людської діяльності, зокрема міжособистісних стосунків, прийняття рішень, самооцінки і ставлення до навколишнього середовища.

Моральне виховання відіграє життєво важливу роль у розвитку дітей молодшого шкільного віку, оскільки саме у цей період закладаються базові

елементи моральної свідомості. Від кількості, якості та послідовності формування морального досвіду залежить, як дитина буде інтерпретувати моральні ситуації, яким чином буде реагувати на соціальні стимули, а також як будуть формуватися її власні моральні принципи та цінності. Шкільна система виховання має надавати дітям можливість не тільки засвоювати моральні знання, але й вчитись розв'язувати моральні конфлікти, практикувати поведінку, яка відповідає моральним нормам, співпереживати й бути відповідальними.

Психологічні особливості виховання моральних цінностей у молодших школярів вимагають особливої уваги до емоційної сфери дитини та її потреб у соціалізації. Діти у цьому віці характеризуються високою ступенем пластичності свідомості, а їх здатність до ідентифікації з дорослими, імітації поведінки та розуміння соціальних ролей надає великі можливості для ефективного морального виховання. Молодші школярі активно засвоюють моральні концепти через ігри, оповідання, рольові моделі та соціальні інтеракції, тож використання цих векторів впливу дозволяє ефективно вкладати у дітей основи моральної свідомості.

Отже, для формування гармонійної, відповідальної та соціально активної особистості, освітній процес має інтегрувати моральні знання та цінності на всіх етапах взаємодії з дітьми, особливо на стадії молодших шкільних років.

Методи морального виховання в школі – це способи впливу на формування ціннісних орієнтирів дитини, її норм поведінки та розвиток моральних особливостей. Різноманітні підходи дозволяють забезпечити глибину та стійкість морального навчання у шкільному середовищі.

Використання ігрових технік є одним із найефективніших способів формування моральних норм у молодших школярів. Ігри, що моделюють соціальні ситуації, дозволяють дітям в безпечному середовищі експериментувати з різними ролевими поведінками та вчитись розпізнавати етичні дилеми, шукати коректні рішення та виявляти співчуття.

Роль учителя у цьому процесі невимірно велика, адже вчитель виступає не лише як джерело знань, але й як моральний авторитет і приклад для наслідування. Педагог, який демонструє моральну чесність та емпатію у своїх діях, створює атмосферу довіри та відкритості, яка є суттєвою для ефективного морального виховання.

Сім'я відіграє фундаментальну роль у моральному розвитку дитини. Батьки як перші взірці для наслідування формують основи етичної поведінки, виховуючи відповідальність, повагу до інших та чесність. Тісна співпраця між школою та родиною сприяє єдності освітніх та виховних цілей.

Застосування сучасних освітніх технологій дозволяє залучити учнів до інтерактивного навчання, що підсилює набуття моральних знань та навичок. Мультимедійні інструменти, соціальні медіа та електронні платформи можуть будувати мости між теоретичними знаннями та реальними життєвими ситуаціями, давати можливість для волонтерства й соціальної взаємодії, що розвиває моральну свідомість у молодших учнів.

Загалом, використання комплексного підходу до морального виховання в школі, що включає ігрові техніки, особистісний приклад учителів, сімейне виховання та інтеграцію сучасних технологій, забезпечує ефективну підготовку дітей до морально свідомого життя у складному сучасному світі.

Практичне втілення морального виховання в освітньому процесі здійснюється через реальні педагогічні практики та ініціативи, які підтримують розвиток моральних якостей у молодших школярів. Досвід вчителів, які успішно інтегровані методи морального виховання в щоденне навчання, демонструє конкретні стратегії та підходи, які використовуються у класних кімнатах.

Наприклад, багато досвідчених освітян підкреслюють важливість ,,класних зборів’’, де діти разом з учителем розглядають різноманітні моральні ситуації та проводять обговорення, що виховує не тільки здатність аргументувати власну думку, але й вчитися слухати та враховувати позиції інших. Це

допомагає сформувати в учнів уявлення про справедливість, чесність та відповідальність, а також навчити їх вирішувати конфлікти мирним шляхом.

Аналіз програм і проектів з морального виховання для молодших школярів виявляє цілий спектр тематичних ініціатив, які включають екологічне виховання, волонтерську діяльність, культурні обміни, проекти громадянської освіти, та теми толерантності та різноманіття. Програми, такі як ,,Школа без булінгу'' або ,,Друзі довкілля'' заохочують дітей до активної участі та допомагають розвивати моральні навички через безпосередню дію та осмислення світу навколо них.

Практичне втілення шляхів морального виховання через програми та проекти яскраво демонструє, що справжнє розуміння моральних цінностей і норм досягається не стільки через теоретичне вивчення правил, скільки через активне їх застосування в реальних життєвих ситуаціях. Залучення учнів до різних форм моральної практики сприяє формуванню у них глибокого розуміння моральності та розвитку як моральних особистостей.

Загальні висновки щодо ефективності підходів до морального виховання молодших школярів включають аналіз результатів дослідження сучасних методик і практик морального виховання, їхню відповідність віковим особливостям дітей, а також вплив цих підходів на розвиток особистісних якостей у молодших школярів.

Перспективи розвитку шляхів морального виховання у контексті сучасних освітніх викликів можуть охоплювати висвітлення потенційних напрямів удосконалення існуючих методів та розробку нових підходів, заснованих на дослідженні потреб сучасних школярів. Перспективи можуть включати:

1. Інтеграцію морального виховання у всі шкільні предмети, а не тільки у соціально-гуманітарні.

2. Розробку освітніх програм, що пропонують моделі формування та розвитку моральних цінностей.

3. Залучення до процесу морального виховання не тільки педагогів, а й батьків, створення спільних проектів та заходів.

4. Використання інноваційних освітніх технологій і медіаресурсів для створення ефективного навчально-виховного середовища.

5. Обговорення заходів щодо вирішення моральних дилем сучасності серед молодших школярів з урахуванням їх соціальної та культурної специфіки.

2. Борисенко В.Г. "Методи морального виховання у школах України", Педагогічні науки, № 2, 2019, с. 16.

3. Васильківська С.Ю. "Вплив сімейного виховання на формування моральності у молодших школярів", дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018, с. 47.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисенко В.Г. Методи морального виховання у школах України : стаття. *Педагогічні науки.* №2. 2019. С. 16.

2. Васильківська С.Ю. Вплив сімейного виховання на формування моральності у молодших школярів : дис. канд. пед. наук. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 47 с.

3. Гончаренко С.У. Методичні рекомендації. Київ, 2020. 75 с.

4. Демченко І.І. Роль педагога : стаття. *Вісник педагогіки*. №5. 2020. С. 57.

5. Ємець О.Л. Сім'я і школа. Київ : Райдуга, 2018. 89 с.

6. Іваненко Т.П. Новітні освітні технології. Київ : Освіта, 2021. 134 с.

7. Литвинова С.Г. Ефективність ігрових технік : стаття. Освіта і виховання. №4. 2017. С. 28.

8. Моргун О.М. Педагогічні інновації. Харків : Основа, 2019. 112 с.

Ярослава ДУБИНА,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна
Науковий керівник: ***Тетяна ГОДЗЬ,***
викладач циклової комісії фахових методик
початкової освіти
Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка''
Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ УЯВИ І ФАНТАЗІЇ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНОГО МАЛЮВАННЯ

Одним із головних завдань сучасної школи є забезпечення прав дитини з особливими освітніми потребами, формування в неї необхідного адаптаційного потенціалу, створення відповідних умов для самореалізації, вираження творчості та креативності. Реалізація цього завдання може бути здійснена за умови ефективного формування у дітей уяви та фантазії.

Уява науковцями трактується здебільшого як здатність свідомості дитини створювати образи, уявлення, ідеї шляхом перетворення матеріалу, що отримані в попередньому досвіді, фантазія – як творча уява, витвір уявлення. Для дитини з особливими освітніми потребами фантазія та уява можуть стати засобом самовираження, підвищення самооцінки, розвитку креативного мислення та соціальних навичок.

Одним із дієвих інструментів, що сприяє розвитку уяви та фантазії у дітей з особливими освітніми потребами, є використання нетрадиційних технік

використання фарб. Нетрадиційні техніки образотворчої діяльності – це непересічні, нестандартні та нешаблонні методи використання різноманітних матеріалів, інструментів та підходів у процесі малювання. Головною метою використання нетрадиційного малювання є сприяння розвитку художніх здібностей, уяви, фантазії, створення позитивної емоційної атмосфери, формування інтелектуальних та творчих навичок, сприяють оптимізму та самосвідомості у дітей [1, с. 26].

Педагогічними передумовами щодо реалізації технік нетрадиційного малювання у процесі розвитку уяви та фантазії дітей в умовах інклюзивної освіти є врахування індивідуальних психофізіологічних особливостей дітей; пошук незвичних методів зображення явищ та предметів під час знайомства дітей з нетрадиційними техніками малювання; прищеплення інтересу до нетрадиційних технік малювання за допомогою предметно-розвивального середовища; робота з техніками за принципом від простого до складного; постійний розвиток у дітей почуття кольору, просторової уяви, композиції, форми, естетичного і художнього смаку; виховання цілеспрямованості, уваги, акуратності, творчої самореалізації [2, с. 41].

Ефективними техніками нетрадиційного малювання у процесі розвитку уяви та фантазії дітей з особливими освітніми потребами є: кляксографія, ниткографія, малювання зубною щіткою, ватними паличками, поролоном, долонями, мильними бульбашками, свічкою та аквареллю, сипучими речовинами, малювання мушлями, відбитками листя, штампами з овочів, жмаканим папером, малювання по воску чи милу тощо.

Із застосуванням зазначених нетрадиційних технік малювання, педагоги можуть створити стимулююче середовище для розвитку творчих здібностей, розширювати межі уяви, фантазії та виховувати у дітей навички самовираження через мистецтво.

В основі досвіду використання нетрадиційних технік образотворчого мистецтва лежить ідея малювання без примусу, яка базується на досягненні успіху, переживанні радості та справжньому інтересі дітей з особливими

освітніми потребами до виконання творчих завдань у нетрадиційних техніках. Залучення дітей до творчих завдань може допомогти їм відчути себе творцями, стимулювати та формувати їхні ідеї та, зрештою, призвести до створення власних мистецьких робіт.

Нетрадиційні техніки малювання надають дітям можливість експериментувати. У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами педагоги часто подають готові зразки, однак використання нетрадиційних технік дозволяє уникнути цього. Педагог, замість показу готового зразка, демонструє лише спосіб дії з нетрадиційним матеріалом, інструментом, технологією. Це сприяє розвитку уяви, творчості, прояву самостійності та ініціативи, індивідуалізації створення художнього твору. [3, с. 54].

Використання нетрадиційного малювання не обмежується лише наданням нових інструментів чи матеріалів. Воно полягає в створенні атмосфери, де кожна дитина відчуває свою унікальність та важливість своїх ідей. Крім того, нетрадиційне малювання допомагає дитині відкрити в собі щось нове, краще розуміти себе та оточуючих, розвивати свої відносини з навколишнім середовищем, позитивно сприймати світ.

Крім того, нетрадиційні техніки малювання дозволяють дитині з особливими освітніми потребами краще сприймати та відчувати себе, виражати свої думки та почуття, звільнятися від конфліктів, розвивати емоційність та емпатію, висловлювати свої мрії та сподівання, тощо.

Нетрадиційні техніки малювання мають багато переваг над традиційними. У процесі нетрадиційної образотворчої діяльності дитина розкривається, позбавляється страху перед можливим невдачами та збагачується впевненістю у своїх здібностях. Дитина вчиться виправляти помилки, перетворювати свій малюнок у завершену художню роботу за допомогою використання незвичних додаткових деталей. Позитивні емоції та гарний настрій, радість від результату творчого процесу нетрадиційного малювання сприяють збереженню працездатності дитини протягом всього заняття, розвиваючи в неї такі риси як терпіння та посидючість. Не менш важливо, що через нетрадиційні техніки

малювання дитина навчається нестандартному мисленню, розкриває свою фантазію, уяву та освоює роботу з різними фарбами та матеріалами.

Тобто, нетрадиційні техніки малювання створюють сприятливе середовище в умовах інклюзивного навчання для розвитку у дітей позитивного світосприйняття, сприяючи емоційному виразу, творчому вираженню та психосоціальному добробуту.

Крім того, враховуються вікові та унікальні психофізіологічні особливості та здібності дітей, їх інтереси та схильності, рівень підготовки, особливості та ступінь відхилень у розвитку, специфіка дії кожної нетрадиційної техніки малювання, майстерність вчителя, а також рівень володіння нетрадиційними техніками малювання – все це впливає на вибір нетрадиційної техніки малювання в процесі допомоги дітям з особливими освітніми потребами у розвитку уяви та фантазії.

Отже, нетрадиційні техніки малювання створюють сприятливе середовище для розвитку творчого мислення та вираження індивідуальності у дітей з особливими освітніми потребами. Вони надають можливість дитині відчути себе творцем, не обмеженим стандартами чи зразками: замість того, щоб копіювати готовий малюнок, дитина може експериментувати зі своїм підходом, використовуючи різноманітні матеріали та техніки, що сприятиме у них розвитку уяви та фантазії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верболович А. Л. Психологічні аспекти розвитку творчої уяви молодшого школяра з особливими освітніми потребами засобами мистецтва в умовах Нової української школи. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 2. С. 26–30.

2. Верещагіна Н. Нетрадиційні техніки малювання – стимул для творчості. Кременчук, 2022. 76 с.

3. Журавко Т. В. Нетрадиційні техніки малювання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: навчально-методичний посібник. Умань: Візаві, 2020. 125 с.

4. Половіна О. Педагогічний супровід образотворчої діяльності дітей: розширюємо можливості, збагачуємо досвід. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2016. № 9. С. 45–50.

5. Шульга Л. Барвиста радість.-Методичний посібник. Запоріжжя: ТОВ “ЛІПС”ЛТД, 2017. 336с.

Agnieszka HEBA
adiunkt w ścieżce dydaktycznej
Uniwersytet Warszawski, Polska
Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii
nauczyciel - konsultant
Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM”
w Bielsku – Białej, Polska

WYKORZYSTANIE SZTUCZNEJ INTELIGENCJI W EDUKACJI- ZALETY I OGRANICZENIA, PRZEGLĄD NAJWAŻNIEJSZYCH NARZĘDZI

Sztuczna inteligencja (AI) to dziedzina informatyki zajmująca się tworzeniem systemów komputerowych wykonujących zadania, które normalnie wymagają ludzkiego myślenia. AI może obejmować wiele różnych technologii, w tym uczenie maszynowe, przetwarzanie języka naturalnego, rozpoznawanie obrazów lub przetwarzanie głosu. AI umożliwia komputerom analizowanie dużych ilości danych i wykonywanie skomplikowanych obliczeń, co pozwala nauczycielom, naukowcom, przedsiębiorcom i innym specjalistom na podejmowanie lepszych decyzji i rozwiązywanie trudnych problemów. AI jest wykorzystywana w wielu dziedzinach, takich jak medycyna, finanse, marketing, przemysł i edukacja [1].

Sztuczna inteligencja (SI, AI) to jeden z najważniejszych trendów kształtujących współczesną rzeczywistość [2] a edukacja jest jednym z obszarów, w których zaczyna ona odgrywać kluczową rolę. Wyniki pobieżnej analizy częstości występowania wyrażenia „sztuczna inteligencja” („artificial intelligence”) w różnych kontekstach pokazują, że w powiązaniu ze słowem „edukacja” (przykładowo „sztuczna inteligencja w edukacji”, „artificial intelligence in education”) pojawia się ono zdecydowanie częściej niż np. z "pharmaceutical industry” czy „ecommerce” .

Tabela 1. Liczba wskazań w wyszukiwarce Google dla wybranych haseł powiązanych z pojęciem „sztuczna inteligencja”

Hasło	Liczba wskazań (27 września 2023 r.)	Hasło	Liczba wskazań (27 września 2023 r.)
Sztuczna inteligencja	12 900 000	Artificial intelligence	1 320 000 000
Sztuczna inteligencja w zarządzaniu miastem	1 580 000	**Artificial intelligence in education**	**911 000 000**
Sztuczna inteligencja w edukacji	**593 000**	Artificial intelligence in medicine	334 000 000
Sztuczna inteligencja w e-commerce	343 000	Artificial intelligence in city management	315 000 000
Sztuczna inteligencja w przemyśle farmaceutycznym	109 000	Artificial intelligence in logistics	86 200 000
Sztuczna inteligencja w medycynie	103 000	Artificial intelligence in pharmaceutical industry	30 300 000
Sztuczna inteligencja w logistyce	26 300	Artificial intelligence in ecommerce	22 900 000

Zainteresowanie tematyką sztucznej inteligencji w edukacji wykazuje trend wzrostowy. **Wykres 1.** ilustruje zmiany w zapytaniach internautów, którzy od stycznia do września 2023 r. poszukiwali informacji, wpisując w wyszukiwarce Google hasło „sztuczna inteligencja w edukacji” i "artificial intelligence in education".

Wykres 1. Zmiana w zapytaniach internautów poszukujących informacji na temat sztucznej inteligencji edukacji,

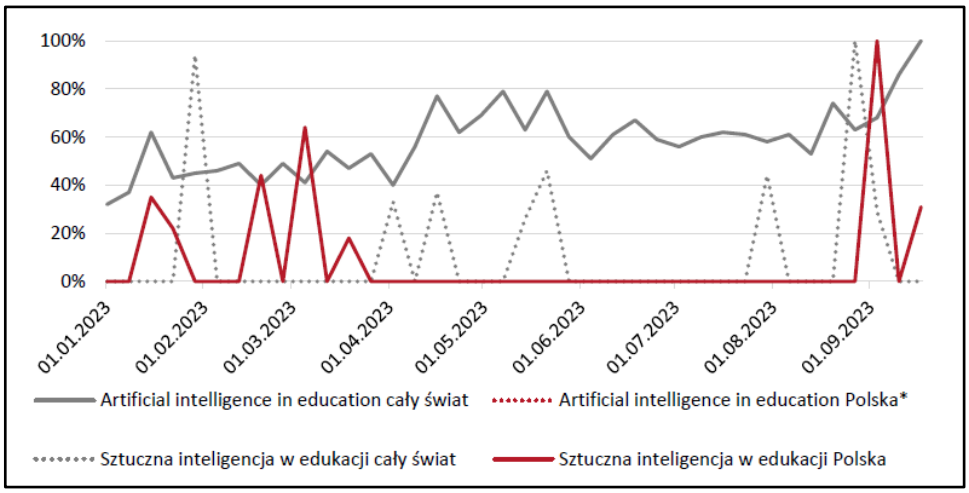

Tematyka wykorzystania SI w edukacji jest podejmowana coraz częściej zarówno wśród nauczycieli, wykładowców, w ministerstwach oświaty poszczególnych państw, jak i w takich strukturach jak Unia Europejska, z powodu uruchomienia pod koniec 2022 r. nowego narzędzia firmy Open AI o nazwie „ChatGPT" oraz Bing od Microsoft. ChatGPT i Bing to zaawansowane modele językowe sztucznej inteligencji, które zostały wytrenowane na bardzo dużej liczbie różnorodnych tekstów i mogą generować treści na wiele tematów. Narzędzia te posiadają zdolność do interakcji z ludźmi, dzięki czemu mogą odgrywać istotną rolę w komunikacji międzyludzkiej, wspomagając zarówno osoby indywidualne, jak i przedsiębiorstwa [3].

Raport z badań „Polska edukacja w cieniu AI" opracowany przez Collegium Da Vinci we współpracy z ekspertami przedstawia wyniki badania którego celem była identyfikacja i ocena skali wykorzystania narzędzi i aplikacji opartych na AI w procesie uczenia się oraz ocena tego zjawiska z pięciu perspektyw: uczniów szkół ponadpodstawowych, nauczycieli szkół ponadpodstawowych, studentów, wykładowców akademickich, ludzi biznesu.

50%

wykładowców akademickich uważa, że

w efekcie rozwoju nowych technologii część zdobytych przez absolwentów umiejętności będzie już nieaktualna lub niepotrzebna dniu ukończenia edukacji.

52%

nauczycieli i wykładowców akademickich uważa, że

nie ma takiej możliwości, by w ciągu najbliższych 5 lat AI opracowała i poprowadziła zajęcia dla studentów lepiej niż człowiek.

Wykres 2. Dane socjodemograficzne

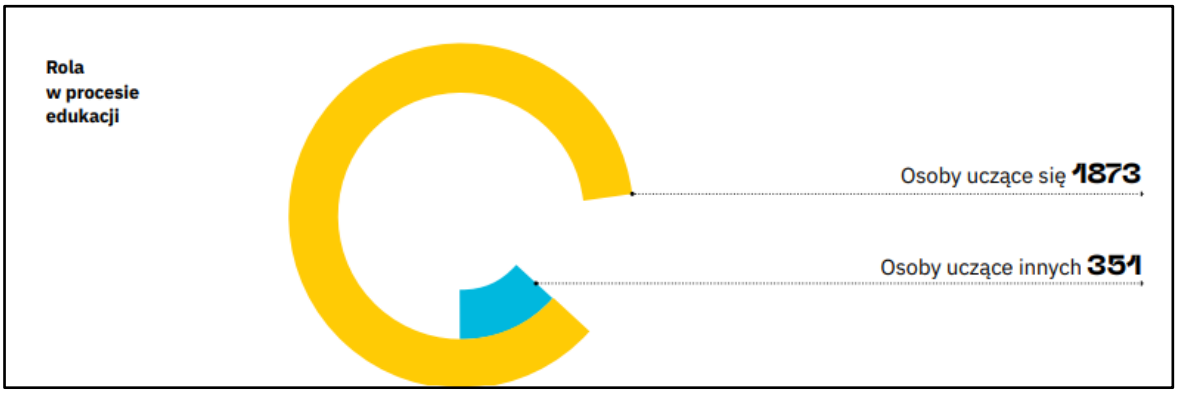

Wykres 3. Dane socjodemograficzne

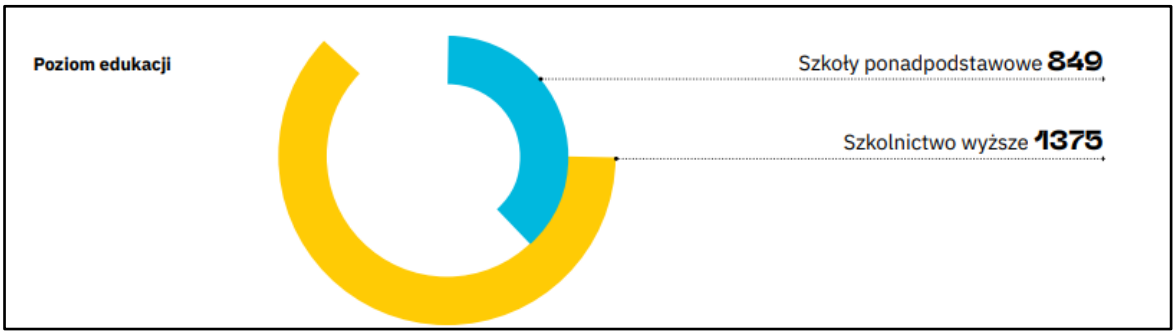

Wykres 4. Wyniki dotyczące wybranych pytań badawczych

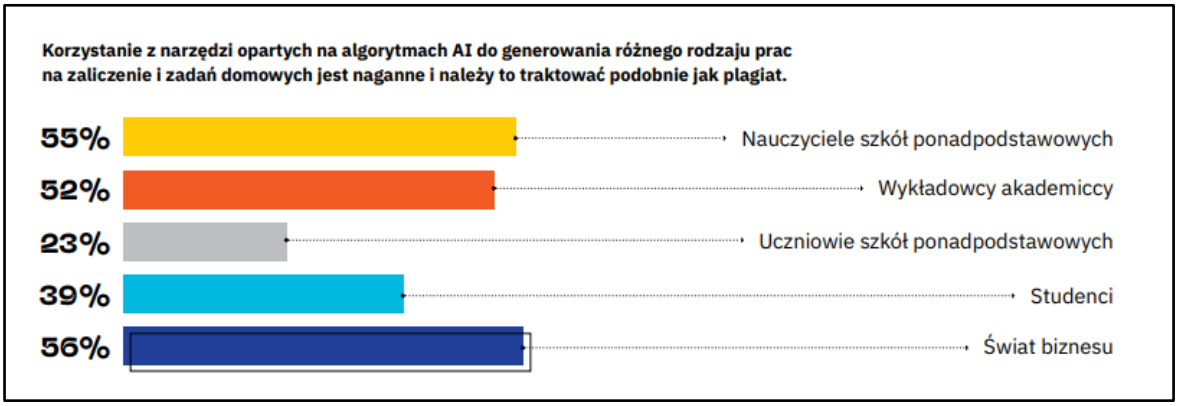

Wykres 5. Wyniki dotyczące wybranych pytań badawczych

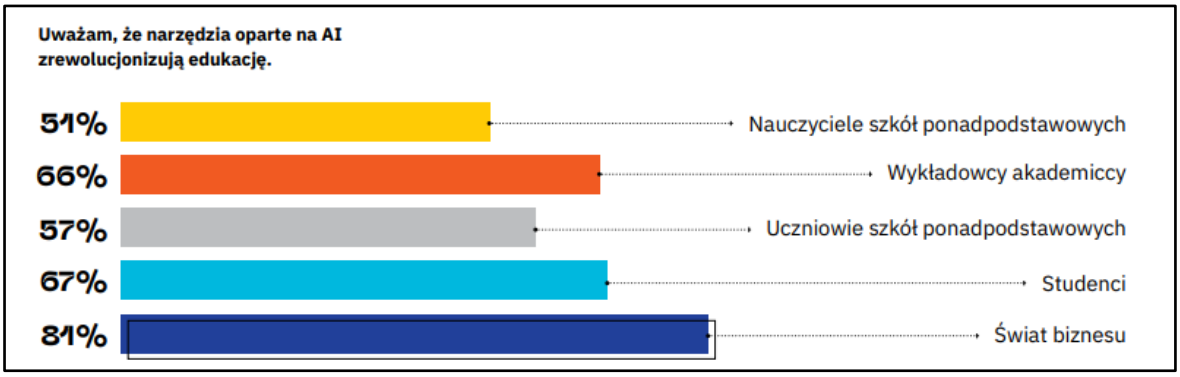

Wykres 6. Wyniki dotyczące wybranych pytań badawczych

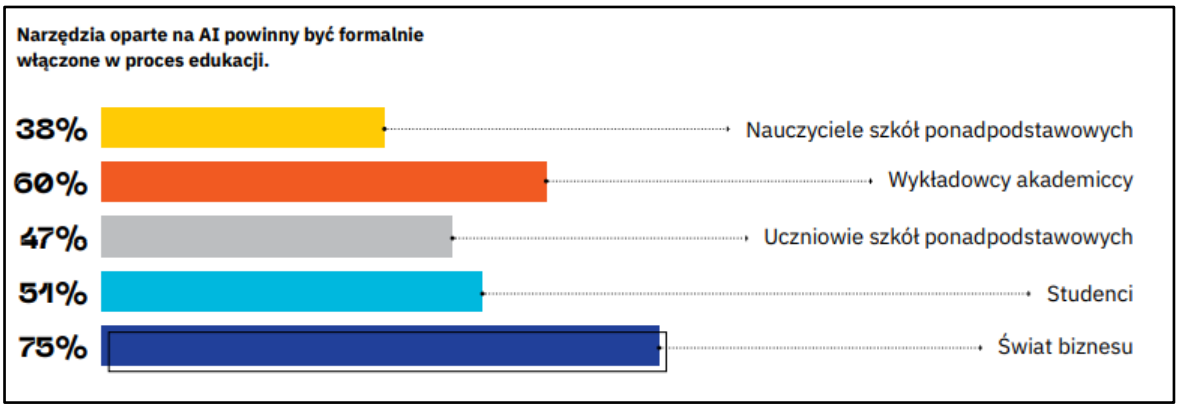

W badaniu [4] przeprowadzonym przez Impact Research w Stanach Zjednoczonych w dniach 2-7 lutego 2023 r. wśród nauczycieli i uczniów zebrano opinie na temat zastosowania ChatGPT i technologii informatycznych w edukacji. Z badania wynika, że nauczyciele częściej korzystają z ChatGPT niż uczniowie. W ciągu dwóch miesięcy od wprowadzenia tej technologii 51% nauczycieli przyznało, że używa ChatGPT, a 40% z nich korzysta z niego przynajmniej raz w tygodniu. Natomiast tylko 22% uczniów stwierdziło, że używa tej technologii raz w tygodniu lub częściej.

Jednym z obszarów badań pt. „Sztuczna Inteligencja w społeczeństwie i gospodarce" przeprowadzonych przez NASK Państwowy Instytut Badawczy w lipcu 2019 r. na reprezentatywnej próbie polskich internautów (wiek 15+) były ich oczekiwania związane z rozwojem technologii sztucznej inteligencji. Już wówczas 52,3% ankietowanych uznało, że sztuczna inteligencja ma wpływ na ich codzienne życie. Ponad połowa ankietowanych (55,9%) nie chciałaby, aby programy używające SI samodzielnie dokonywały czynności w obszarze edukacji dzieci i młodzieży. Jednak niemal co trzeci respondent (30,9%) ma pozytywne nastawienie do idei

nauczania dzieci/młodzieży przy wykorzystaniu SI. Odsetek respondentów – rodziców, którzy wyrażają życzenie, aby ich dzieci uczestniczyły w zajęciach z zakresu technologii SI (robotyka, logika czy programowanie itp.) wynosi 53,1%. Według opinii rodziców, głównymi przeszkodami w rozwoju kompetencji cyfrowych z wykorzystaniem SI dla ich dzieci są przede wszystkim braki kadrowe w szkołach (46,7%) oraz nieodpowiednie podstawy programowe (43,8%).

AI może wspierać pracę nauczyciela w następujący sposób [5]**:**

1. Może pomóc nauczycielom spersonalizować instrukcje dla każdego ucznia.
2. Może zapewnić uczniom natychmiastową informację zwrotną na temat ich pracy.
3. Może pomóc uczniom uczyć się we własnym tempie.
4. Może sprawić, że edukacja będzie bardziej angażująca i interaktywna, np. udział w wirtualnych korepetycjach, dostosowywanie pytań testowych oraz tworzenie ścieżek edukacyjnych dopasowanych do ucznia, Ponadto dzięki automatycznemu tłumaczeniu języków uczniowie, mogą mieć łatwiejszy dostęp do materiałów edukacyjnych z całego świata.
5. Może pomóc zidentyfikować uczniów, którzy potrzebują dodatkowej pomocy i zapewnić im ukierunkowane wsparcie.

Narzędzia sztucznej inteligencji, które mogą być stosowane w edukacji, można pogrupować w następujące kategorie:

- **generujące teksty** (ChatGPT, Bing chat, Copy.ai, Genei, Jasper);
- **generujące głos** (ElevenLabs, Murf, Resemble, WellSaid);
- **generujące wideo** (Bongo, Synthesia, Papercup, Descript);
- **do tworzenia prezentacji, infografik i stron internetowych** (Beautiful, Canva, Durable.ai, Microsoft Designer, Miro);
- **generujące obrazy** (Artbreeder, Midjourney, Booth.ai, Daz 3D, Runway ML, This person does not exist);
- **platformy edukacyjne typu Learning Experience Platform** (LXP) (360 Learning, Degreed, Openlearning);

- **do tworzenia materiałów edukacyjnych – authoring tool** (7Taps, EasyGenerator, hiCreo, Nolej, Quizalize, Quillionz).'

REFERENCES

1. https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20200827STO85804/sztuczna-inteligencja-co-to-jest-i-jakie-ma-zastosowania (data dostępu: 10.03.2024).

2. Instytut Badań Edukacyjnych (2022), *Sztuczna inteligencja (AI) jako megatrend kształtujący edukację. Jak przygotowywać się na szanse i wyzwania społeczno-gospodarcze związane ze sztuczną inteligencją?* https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Sztuczna-inteligencja-jako-megatrend-7.06.pdf, (data dostępu: 10.03.2024).

3. Vulcan (2023), *Czy uczenie głębokie (deep learning) zmieni edukację?* https://www.oskko.edu.pl/konferencjaoskko2023/materialy/JRozycki-Czy_uczenie_glebokie_deep_learning_zmieni_edukacje.pdf, (data dostępu: 10.03.2024).

4. Walton Family Foundation (2023), *ChatGPT Used by Teachers More Than Students*, https://www.waltonfamilyfoundation.org/chatgpt-used-by-teachers-more-than-students-new-survey-from-walton-family-foundation-finds?utm_source=www.aibuzz.pl&utm_medium=newsletter&utm_campaign=agenci-ai-i-wyciek-poufnych-danych-microsoft-ai-buzz, (data dostępu: 10.03.2024)

5. https://raporty.cdv.pl/poznai (data dostępu: 10.03.2024)

6. https://www.aktywnynauczyciel.pl/wiedza-sztuczna-inteligencja (data dostępu: 10.03.2024)

7. https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/wykorzystanie-sztucznej-inteligencji-w-edukacji (data dostępu: 10.03.2024)

8. https://raporty.cdv.pl/poznai (data dostępu: 10.03.2024)

НАШІ АВТОРИ

AGAZADE Nigar, student of the second (bachelor) level of higher education of the Azerbaijan University of Languages (Baku, Azerbaijan).

HEBA Agnieszka, adiunkt w ścieżce dydaktycznej Uniwersytet Warszawski, Polska Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii nauczyciel – konsultant Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Bielsku – Białej, Polska (Bielsku-Białej, Poland).

MAKAROVA Natalia, teacher of philological disciplines Regional College „Kremenchuk Humanitarian and Technological Academy named after A. S. Makarenko’’ of the Poltava Regional Council (Kremenchuk, Ukraine).

MATUSZEK Angelika, doktor, Uniwersytet Bielsko-Bialski, Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Bielsku-Białej (Bielsku-Białej, Poland).

OMELCHENKO Yuliia, teacher Regional College „Kremenchuk A.S. Makarenko Humanitarian and Technological Academy’’ of the Poltava Regional Council **(**Kremenchuk, Ukraine).

PYLYPENKO Anastasiia, student of the educational qualification level of professional junior bachelor, Regional College „Kremenchuk A.S. Makarenko Humanitarian and Technological Academy’’ of the Poltava Regional Council **(**Kremenchuk, Ukraine).

ŚLIWA Sławomir, доктор педагогічних наук, декан факультету суспільних наук Академії прикладних наук – Вищої школи управління і адміністрування, (м. Ополе, Польща).

SUDZHAEVA Narmin, clinical psychologist of the department of psychology of the Azerbaijan University of Languages (Baku, Azerbaijan).

ZIOŁA-ZEMCZAK Katarzyna, Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Bielsku-Białej (Bielsku-Białej, Poland).

АЛЄКСЄЄВА Тетяна, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та здоров’я людини Обласного коледжу „Кременчуцька

гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

АНТИПОВА Яна, учениця групи Л-11Б Наукового ліцею "Політ" при Обласному коледжі "Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

БАРДА Світлана, доктор філософії (PhD), доцент кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

БАШТОВЕНКО Оксана, завідувач кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини Ізмаїльського державного гуманітарного університету (м. Ізмаїл, Україна).

БЕЗДУШНА Ірина, здобувач фахової передвищої освіти Комунального закладу ,,Уманського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради'' (м. Умань, Україна).

БІРЮКОВА Світлана, викладач закладу фахової передвищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

БОЙЧЕНКО Світлана, асистент кафедри теорії та історії держави і права Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту, Національного університету ,,Одеська юридична академія'' (м. Чернівці, Україна).

БОЛОТІНА Марія, викладач математичних дисциплін Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

БОРИСОВА Аліна, доцент кафедри психології, педагогіки та філології, кандидат психологічних наук, доцент Харківської державної академії культури (м. Харків, Україна).

БОРОДІНА Марія, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

БРОВАТА Олена, завідувач відділення дошкільної та середньої освіти, асистент кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” (м. Кременчук, Україна).

БРУСЕНКО Марина, викладач суспільних та економічних дисциплін Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ВАЩЕНКО Катерина, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ВИХОДЕЦЬ Ольга, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ГАЛАГАН Діана, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ГАЛАЙ Віолетта, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ГЕРАСИМЕНКО Світлана, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, викладач української мови та літератури „ВСП Вінницький фаховий коледж будівництва, архітектури та дизайну КНУБА’’ (м. Вінниця, Україна).

ГОДЗЬ Тетяна, викладач циклової комісії фахових методик початкової освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ГОЛІШЕНКО Наталія, викладач філологічних дисциплін, „Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія’’ Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя, Україна).

ГУРНЯК Оксана, кандидат біологічних наук старший викладач кафедри біології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (м. Київ, Україна).

ДІЖЕВСЬКА Сніжана, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ДРОНОВА Ольга, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти ДВНЗ ,,Донбаський державний педагогічний університет'' (м. Слов'янськ (м. Дніпро), Україна).

ДУБИНА Ярослава, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ЗАМУЛА Оксана, викладач фахових дисциплін Лубенського лісотехнічного фахового коледжу (м. Лубни, Україна).

ІВАНОВА Олена, доктор філософії з професійної освіти (за спеціалізаціями), заступник директора з навчальної роботи Відокремленого структурного підрозділу ,,Фаховий коледж харчових технологій та підприємництва Дніпровського державного технічного університету'' (м. Кам'янське, Україна).

ІВАШИНА Олена, викладач циклової комісії математичних та природничих дисциплін Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ІРХІНА Юліана, доцент кафедри західних і східних мов та методики їх навчання Державного закладу ,,Південноукраїнський національний університет ім. К. Д. Ушинського'' (м. Одеса, Україна).

КАМЕНСЬКИЙ Володимир, викладач основ правознавства Наукового ліцею ,,Політ" при Обласному коледжі ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КАРАГАНОВА Олена, викладач-методист суспільних та економічних дисциплін Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КАХЕРСЬКА Тетяна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету „Чернігівський колегіум’’ імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів, Україна).

КИРИЛЮК Марина, доктор педагогічних наук, Регіонального центру підвищення кваліфікації вчителів „WOM’’ в Бєльсько-Бяла (м. Бєльсько-Бяла, Польща).

КІНДЯКОВА Наталія, учитель інформатики, учитель-методист Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КІРІЧЕК Ірина, кандидат філологічних дисциплін, викладач Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КЛИМЕНКО Юлія, вчитель початкових класів Тростянецької філії І-ІІ ступенів Щербанівського ліцею Щербанівської сільської ради Полтавського району Полтавської області (с. Щербані, Україна).

КОВАЛЕНКО Аліна, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КОВАЛЕНКО Вікторія, викладач музичного мистецтва та методики Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради **(**м. Кременчук, Україна).

КОВАЛЕНКО Світлана, викладач циклової комісії гуманітарної підготовки, спеціаліст вищої категорії Відокремленого структурного підрозділу „Полтавський фаховий коледж нафти і газу Національного університету „Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка’’ (м. Полтава, Україна).

КОВАЛЬЧУК Назар, учень 11 класу наукового ліцею ,,Політ'' Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КОЗАК Вікторія, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КОЗАЧКОВА Аліна, заступник директора з виховної роботи, викладач української мови та літератури Лубенського лісотехнічного фахового коледжу (м. Лубни, Україна).

КОЗЛОВСЬКА Наталя, викладач української філології Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КОЛЕСНИК Людмила, викладач математики, Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу ,,Харківська гуманітарно-педагогічна академія'' Харківської обласної ради (м. Красноград, Україна).

КОЛОДОЧКА Альона, здобувач освітньо-професійного ступеня (фаховий молодший бакалавр) передвищої освіти Обласного коледжу "Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КОНДРАТЕНКО Тетяна, кандидат педагогічних наук, викладач Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КРАКІВСЬКА Анастасія, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КРОТ Володимир, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри Початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КРУПІНА Леся, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КУДРЯШОВА Тетяна, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та здоров’я людини Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КУЛІКОВА Тетяна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та здоров’я людини Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КУРЯЧА Вікторія, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

КУЩ-ЖИРКО Марія, вчитель англійської мови Кременчуцької гімназія №28 (м. Кременчук, Україна).

ЛАДЯГІНА Валентина, викладачів філологічних дисциплін Обласного коледжу “Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ЛЕВЧЕНКО Анастасія, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Педагогічного фахового коледжу комунального закладу вищої освіти „Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія" Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя, Україна).

ЛИТВИНЕНКО Анна, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ЛИТВИНЕНКО Катерина, вихователь Кременчуцького закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 19 Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області (м. Кременчук, Україна).

ЛИХМАН Максим, викладач суспільних дисциплін Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ЛІСОВЕНКО Тетяна викладач-методист циклової комісії фізичного виховання КЗ КОР ,,Богуславський гуманітарний фаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького'' Київської обласної ради (м. Богуслав, Україна).

ЛОМАКА Ольга, учитель початкових класів вищої категорії, Кременчуцька гімназія №19 Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області (м. Кременчук, Україна).

ЛЯШЕНКО Інеса, викладач математичних дисциплін циклової комісії викладачів математичних дисциплін та інформатики педагогічного фахового коледжу комунального закладу вищої освіти ,,Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія'' Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя, Україна).

МАЛЮК Юлія, Заслужений вчитель України, викладач філологічних дисциплін Наукового ліцею ,,Політ'' при Обласному коледжі ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

МАЦЬКО Вікторія, старший викладач кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

МІНАЄВА Елла, кандидат філологічних наук, доцент, доцент Ланьчжоуського політехнічного університету **(**м. Ланьчжоу, Китай); доцент кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням ДЗ ,,Луганський національний університет імені Тараса Шевченка'' (м. Полтава, Україна).

МОНШЬОР Владислав, директор Регіонального центру підвищення кваліфікації вчителів ,,WOM'' в Бєльсько-Бяла (м. Бєльсько-Бяла, Польща).

МОСКОВЕЦЬ Людмила, доцент кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-

технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

МОСКАЛИК Геннадій, директор Департаменту освіти виконкому Кременчуцької міської ради, професор кафедри психології, педагогіки та філософії Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського, професор Університету економіки, доктор філософських наук, професор (м. Бидгощь, Польща – м. Кременчук, Україна).

НЕПОРАДА Ірина, старший викладач кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики, Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ОЛІЙНИК Ірина, старший викладач кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики, Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ОМЕЛЬЧЕНКО Анастасія, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету хореографічного мистецтва Харківської державної академії культури (м. Харків, Україна).

ОМЕЛЬЧЕНКО Олександра, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ОНІЩЕНКО Сергій, учень групи Л-9А Наукового ліцею „Політ” при Обласному коледжі „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ОСТАПКО Людмила, асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ПАХАР Анастасія, здобувач освітньо-професійного ступеня (фаховий молодший бакалавр) передвищої освіти Обласного коледжу “Кременчуцька

гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ПЕТРОВА Наталія, бібліотекар Новознам'янської гімназії Піщанської сільської ради (с. Нова Знам'янка, Україна).

ПИЛИПЕНКО Володимир, викладач суспільних дисциплін Наукового ліцею ,,Політ'' при Обласному коледжі ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук, України).

ПИТУЛЬКО Катерина, учениця групи Л-9а Наукового ліцею ,,Політ" при Обласному коледжі ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ПІДГОРНА Тетяна, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна)

ПІНЧУК Олена, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ПРОКОПЕНКО Юлія, керівник фізичного виховання Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ПРОФАТІЛОВА Вікторія, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ПШЕНКО Катерина, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

РАДОВЕНЧИК Анастасія, здобувач третього (доктор філософії) рівня вищої освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету (м. Ізмаїл, Україна).

РОМАНЕНКО Олександр, доктор біологічних наук, професор завідувач кафедри біології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (м. Київ, Україна).

САЄНКО Володимир, Заслужений тренер України, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доктор наук з управління, професор закладу вищої освіти кафедри фізичного виховання та здоров’я людини Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

САМОЛЮК Інна, викладач кафедри педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (м. Хмельницький, Україна).

СЕРГО Дар’я, учениця групи Л-9Г Наукового ліцею „Політ” при Обласному коледжі „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

СИТЮК Роман, викладач суспільних дисциплін, асистент кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики, Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

СИТЮК Юлія, вчитель початкових класів Новознам’янської гімназії Піщанської сільської ради (с. Нова Знам’янка, Україна).

СКРИПНИК Надія, кандидат філологічних наук, старший викладач, завідувач кафедри української філології Комунального закладу вищої освіти „Вінницький гумантарно-педагогічний коледж’’ (м. Вінниця, Україна).

СМІРНОВА Катерина, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

СМОЛЯК Володимир, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти Хортицької національної академії, директор педагогічного фахового коледжу комунального закладу вищої освіти „Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія’’ Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя, Україна).

СОЛОДОВНИКОВА Людмила, викладач-методист, вищої кваліфікаційної категорії Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

СОРОКА Назар, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

СТАРЧИК Анна, викладач Обласного коледжу “Кременчуцька гуманітарно технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради **(**м. Кременчук, Україна).

СТЕШЕНКО Вікторія, викладач дошкільних дисциплін педагогічного фахового коледжу комунального закладу вищої освіти „Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія’’ Запорізької обласної ради, (м. Запоріжжя, Україна).

СТОРОЖЕНКО Мар’яна, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

СТУПАК Микола, викладач-методист вищої кваліфікаційної категорії викладачів циклової комісії фізичного виховання і Захисту України, Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ТВЕРДОСТУП Дар’я, здобувач фахової передвищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ТИМОШКО Ганна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету „Чернігівський колегіум’’ імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів, Україна).

ТКАЧЕНКО Богдана, вчитель комунального закладу „Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №2 Полтавської міської ради Полтавської області’’ (м. Полтава, Україна).

ТКАЧУК Кирило, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ТОЛЧЄВА Ганна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри олімпійського та професійного спорту Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка’’ (м. Полтава, Україна).

ТРОЙНІНА Світлана, асистент кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ТУРЧЕНКО Віталій, викладач інформатичних дисциплін Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ФОМЕНКО Діана, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка’’ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ХАРАХАЙЧУК Анатолій, старший викладач кафедри фізичного виховання та здоров’я людини Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ЦЕХОЦЬКА Дар’я, учениця 11-Б класу Наукового ліцею „Політ’’ при Обласному коледжі „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, України).

ЧЕРНЕНКО Варвара, кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ЧЕРНЕНКО Любов, викладач фізичного виховання початкової освіти, майстер спорту Комунального закладу ,,Уманського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради'' (м. Умань, Україна).

ШАЛЯПІНА Ірина, старший викладач кафедри фізичного виховання та здоров'я людини Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' Полтавської обласної ради (м. Кременчук, Україна).

ШЕСТОПАЛ Олександр, майстер виробничого навчання Лубенського лісотехнічного фахового коледжу (м. Лубни, Україна).

ШКЛЯЄВА Галина, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласного коледжу ,,Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка'' (м. Кременчук, Україна).

ШТЕПА Олексій, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава, Україна).

ЯКИМЕНКО Микола, викладач фахових дисциплін Лубенського лісотехнічного фахового коледжу (м. Лубни, Україна).